Colleccion Antòni Nogués
de versions en aranés

24

Es aventures de Tom Sawyer

Mark Twain

Colleccion Antòni Nogués
de
versions en aranés

Es aventures de Tom Sawyer

Mark Twain

Colleccion Antòni Nogués
de
versions en aranés

Numèro 24 dera colleccion

Deseme de 2020

PRESENTACION

Antòni Nogués ei ua persona remirabla. Neishut en Torrent de Cinca (Òsca), eth 24 de seteme de 1943 obtenguec era Licenciatura en Medecina e Cirurgia, pera Universitat de Barcelona e de Doctor en Medecina pera Universitat de Lhèida. Ei especialista en Microbiologia Clinica. Era sua vida professionau a virat ath torn dera medecina. A estat Mètge Intèrn deth Servici de Pediatria der Espitau deth Mar de Barcelona (1973-75), Mètge Resident de Microbiologia der Espitau de Bellvitge (1976-78), Cap dera Seccion de Microbiologia der Espitau Universitari Arnau de Vilanova de Lheida (1979-2011) e Membre deth Grop de recèrca en Patologia Infecciosa der IRB (Institut de Recèrca Biomedica) de Lhèida. Tanben a exercit de Professor Associat dera Facultat de Medecina de Lhèida (1979-2010).

Era sua afección per aranés comencèc pòc abans de jubilar-se. Eth madeish explique que «*iniciauments, per pur curiosèr de conéisher ua lengua que se parlaue près des nòstes tèrres. Ara prumeria me calec estudiar peth mèn compde, pr'amor que non i auie "quòrum" entà hèr es corsi d'aranés ena UdL. Comencè damb eth " Cors d'Aranés", editat peth Conselh Generau, eth "Petit Diccionari" de Frederic Vergés, es "Vèrbs Conjugadi" e era "Gramatica Aranesa" d'Aitor Carrera*».

En 2011 se podec matricular e hèr es corsi des diuèrsi nivèus d'aranés ena UdL. Se liegec tot çò que s'auie publicat en aranés, e, «*ua causa que me choquèc fòrça siguec eth hèt de veir que fòrça paraules araneses, tanben se trapauen ena varianta deth catalan que se parlaue en mèn pòble (Franja de Ponent), p. e. andocien, sarabat, entà, ensolamar, amorrar en solèr, acochar, badina, etc, etc. qu'èren paraules que sonque les coneishia deth mèn pòble e jamès les auia entenut en d'auti pòbles catalans der entorn. Aquerò siguec un impacte important que me possèc definitivament en estudi der aranés*».

Auec ua atraccion pera revirada de libres e coma Antòni explique, siguec ua causa cojonturau: «*Ua des activitats en estudi der aranés èren es redaccions. Qu'ei ua activitat fòrça interessanta que te permet exprimir en aranés aquerò que vòs racondar. Mès entad aquerò te cau endonviar ua istòria, auer, per tant, imaginación, e estar-te bèth temps pensant çò que vòs díder. Un dia, de pòca imaginación entà endonviar fantasies, agarrè eth prològ d'un libre qu'auia sus era taula e l'arrevirè. E me n'encuedè de qué aquerò complie eth prètzèth d'exprimir causes en aranés, sense auer de dedicar eth temps en endonviar istorietes. E atau comencèc tot. Es prumèrs libres arreviradi èren es qu'auia a man ena mia estatgèra. Era lectura en aranés de çò qu'auia arrevirat me provoquèc ua satisfacción enòrma. Aguest gòi qu'ère pro entà hèr-me a seguir en aguesta activitat. Un dia decidí manar un petit libre ath responsable deth Servici de Politica Lingüística dera Val d'Aran, eth Sr. Jusèp Loís Sans damb fòrça*

pòur, plan, donques que non n'èra bric segur dera qualitat deth mèn trabalh. Mès era responsa que recebí siguec tant encoratjadora que, a compdar d'aqueth moment, decidí tier ues ores ath dia a arrevirar òbres ar aranés».

E Antòni Nogues non parèc de hèr traduccions, damb ua qualitat que milhore de dia en dia e que se pòt perfectament méter ath cant dera major part des boni trabalhs que se vien hènt des de diuèrsi sectors der emplec dera lengua. Antòni ei un scientific que met es metòdes de sciéncia ath servici dera traduccion. Eth sòn trabalh compde ja en aguesti moments damb mès de sèt mil pagines traduïdes. E pera qualitat deth sòn trabalh e ena volontat de meter-les a disposicion dera societat, damb era intencion de hèr-lo util, e de conservar aguest preciós legat auem convengut damb eth Sr. Nogues que de totes es sues traduccions, des dera *Acadèmia aranesa dera lengua occitana* ne haram ua difusion a trauès dera pagina web entà facilitar-ne er accés de toti. Enes pròxims mesi, ath delà der 1 de gèr de 2019, cada prumèr de mes penjaram un libre traduït per Antòni Nogués, enquia que siguen toti difosi. Es libres en aranés, objècte d'aguest acòrd son:

Guerra e patz de Lev Nicolàievic Tolstoi
Anna Karenina de Lev Nicolàievic Tolstoi,
Eth Latzèret de Tormes,
Es Frairs Karamazov de Fiódor M. Dostoievski,
Eth Buscon de Francisco de Quevedo,
Era Gitaneta de Miguel de Cervantes,
Era illustra serventa de Miguel de Cervantes,
Condes de Hans Chistian Andersen,
Es aventures de Tom Sawyer de Mark Twain,
Eth gelós extremenh de Miguel de Cervantes,
Eth licenciat Vidriera de Miguel de Cervantes,
Rinconete e Cortadilho de Miguel de Cervantes,
Crim e Castig de Fiódor M. Dostoievski,
Es Miserables de Victor Hugo

En 2017 era Acadèmia publiquèc, ena colleccion «modèls de tèxtes», **Eth mercadèr de Venècia**, de Shakespeare, traduït per Antòni Nogués.

E se quauquarrés, bèth lector, a era volontat de auer-ne ua còpia en papèr, o de disposar de bèra part, de bèra òbra, entà un ahèr posterior, d'aguest extraordinari trabalh, pòt meter-se en contacte damb aguesta Acadèmia.

Aguest ei eth camin der oferiment deth sòn trabalh ara societat qu'a trobat Antòni Nogués. *«Es jubiladi qu'an er auantatge de poder hèr, lèu tostemps, çò que vòlen e les agrade mès. Plan, donc, entà jo, eth hèt d'arrevirar, çò que liegi, ar aranés, qu'ei un gòi impagable».*

Jusèp Loís Sans Socasau
President der Institut d'Estudis Aranesi-Acadèmia aranesa dera lengua occitana
(Gèr de 2019)

PRESENTACION

Aguest ei eth prumèr libre des publicacions dera colleccion Nogués que non ei d'un autor europeènc. Mark Twain ère american. Segontes Hemingway, Twain creèc era literatura americana dera modernitat: "Tota era literatura americana modèrna proven d'un libre de Mark Twain anomenat *Aventures de Huckleberry Finn".* Aguest personatge ja apareish enes Aventures de Tom Sawyer.

Aguesta traduccion de Nogués non ei era prumèra que se hè ar aranés, tot e qu'es autes non traduïsssen era òbra sancera. Era prumèra presentacion de Tom Sawyer en aranés ei der an 1989, aquera epòca ena que se començauen a difóner escrits en aranés normalizat. Correspon a un comic dera colleccion Ciemen Books, en aqueth tipe de diboishi ideat per Jòrdi Nabau. Eth traductor d'aquera obreta ère Frederic Vergés. Son un quizenat de planes plees de dibosihi adaptades per E.Sotillos. Era òbra se nomentèc "Tom Sawyer". Non se pòt comparar damb es produccions darrères; era quantitat der escrit ei minim, insignificant, en relacion damb es òbres que vieràn dempús. E en temps era segona òbra traduïda ei era qu'auetz enes mans, que siguec produïda en 2014 per Antòni Nogués e que ja correspon ara òbra sancera. Però aguesta òbra a quedat sies ans en calaish dera demora, entò ara que gés ara lum. Entretant en 2016 era Editoriau Teide publiquèc ua adaptacion dera òbra, entà estudiants, laguens dera colleccion *Bibliotèca escolara*, en ua traduccion hèta per Manuela Ané. Era òbra, ara òc, se titule "Es aventures de Tom Sawyer", conforme ar originau. Se tracte d'un trabalh dirigit as escòles. Era comparacion damb era traduccion dera òbra originau, que presente Nogués non ei massa possibla. Son dus productes diferents dera madeisha òbra. Comparar-les aurie un tòc d'atreviment.

E totun, en un desir d'aportacion ara lengua, volem enfrontar quauque passatge. Metegam per cas es prumères paraules dera òbra. Dempús de passar pes adequades adaptacions Manuela Ané a escrit: " -Tom!/ Cap de responsa./ - Tom!/ - Tornèc a cridar era veu./ Mès tanpòc respon arrés./- Se pòt saber s'a on s'a calat aguest gojatòt?"

Antòni Nogués comence atau: " – Tom!/ Cap responsa./– Tom!/ Cap responsa./ – A on deu parar aguest gojat? Tom!"

Es distàncies bien produïdes basicament pr'amor qu'eth document de partida ei diferent, però detectam qu'Ané emplegue eth partitiu, pròpi dera lengua occitana, viu en aranés, encara que pòc emplegat. Deth partitiu Coromines en didie que «non podem pas díder que i sigue en aranés, o damb era freqüencia que l'a eth francés e eth dialècte provençau. Tanben existís en catalan coma en cas de "d'altres"». A tier en compde qu'en gascon en trobam bèth cas mès qu'en aranés. Ena part baisha dera Val d'Aran s'emplegue eth partitiu mès soent.

Trobaram d'autes diferéncies que constaten qu'eth trabalh dera traduccion ei personau, creatiu, particular… Ané emplegue era paraula "borracho" de socializacion nauta e majoritària en aranés: "Huckleberry Finn, hilh deth borracho deth pòble". Nogués emplegue "embriac": "Huckleberry Finn, hilh der embriac deth pòble".

En çò que hè as nòms des persones detectam ua particularitat: es dus an mantengut es originaus, però ena traduccion deth nòm deth protagonista, en lòc de Thomas, que Ané manten, Nogués òpte per aranesizar-lo e escríuer eth genuïn “Tomàs”.

Manuela Ané partie dera òbra que li facilitaue era Editorial Teide, ua adaptacion de Teresa Blanch; Antòni Nogues, partic d’ua traduccion ath catalan de Josep Carner, produïda en 1918. Aguesta traduccion de Carner ei en realitat era prumèra que se hec ath catalan, des moltes que dempús vierien. Es dus, Ane e Nogués elabòren ua bona traduccion, ua òbra partint d’un producte que ja ère mediatizat per ua intervencion anteriora. Ei ben per açò que se produïssen diferencies, e naturaument pr’amor que se tracte de dues persones diferentes que non s’an metut d’acòrd ena traduccion. Açò enriquís eth producte e era lengua. Ei atau que Ané escriu “observant a Tom de reuelh.” mentre que Nogués diderà “e guardèc d'aquerò mès dissimuladaments a Tom.” . Ané descriu “era terribla tempèsta qu’esclatèc ena isla e eth perilh que correc apròp deth campament qu’un relampit lo des.heiguec.”. Mentre que Nogués escriu sus “era tremenda tempèsta dera ièrla, e li didie se com eth pericle esbaucèc eth gran sicomòr "hènt-ne esteles". Dues versions d’ua madeisha realitat.

Cau auer present que Nogués en moment dera traduccion dera òbra de Twain (octobre de 2014), non hè massa temps qu’a començat era sua aventura en mon dera traduccion. Ère en procés de consolidacion dera sua aficion e dera sua capacitacion. Ei era qualitat d’aqueres prumères traduccions que portèc ara Acadèmia a proposar-li era creacion dera Colleccion que pòrte eth sòn nòm. Damb eth temps aquera indobtabla qualitat deth començament s’a hèt mès consistenta.

En aguesta òbra referenciau dera literatura americana, Nogués i trobarà es dificultats d’adaptar-se ara personalitat de Twain. Era òbra emplegue tot soent eth lenguatge pròpi des mainatges dera epòca, que viuen en circonstàncies de misèria, de dificultat, entorats d’esclaus, de veudes pietadoses, de escòles que non atrèn, d’un riu plen d’aventures imaginatives, de humadors, de borrachos (o embriacs), d’estafadors… un mon d’incerteses, ath torn deth quau es mainatges protagonistes, intelligents, imaginatius, creen fantasies e imaginen un mon parallèl, e entad açò se sauten es leis, era normativa sociau… e son conduïts pera volontat d’arténher un mon ideau, damb ua auta libertat, damb mès justícia. Eth libre auec èxit laguens dera literatura realista. S’a valorat positivament era qualitat dera descripcion d’un tipe de mainatges dera epòca, mainatges qu’èren reals e que viueren ua societat ipocrita que quede ben descrita per Twain e qu’ara Nogués a trasladat ar aranés.

Es darrères paraules dera òbra en aranés, hèn atau:

“Atau acabe aguesta cronica. Coma qu'ei estrictaments era istòria d'un gojat, que s'a d'arturar aciu: non poiria passar guaire endauant sense vier era d'un òme...

Era màger part des personatges que gessen en aguest libre encara viuen, e son prospèrs e erosi. Que poirà semblar, bèth dia, que s'ac valgue de repilhar era istòria des mès joeni, e veir se quina sòrta d'òmes e hemnes vengueren a èster: atau, donc, serà mès senat de non desvelhar cap de causa, ara, d'aguesta part des sues vides.”

Jusèp Loís Sans Socasau
President der Institut d’Estudis Aranesi-Acadèmia aranesa dera lengua occitana

Es aventures de Tom Sawyer

Mark Twain

PREFACI

Era màger part des aventures consignades en aguest libre se passèren de bona vertat; ua o dues que son experiments dera mia cuelheta; era rèsta apertien a gojats que m'èren companhs d'estudi. Huck Finn qu'ei trèt dera vida reau; Tom Sawyer tanben, mès non d'un individú: qu'ei ua combinason des caracteristiques de tres gojats que coneishí; atau, donc, que pertanh ar orde arquitectonic compausat.

Es estranhes supersticions qu'òm hè referéncia, predominauen totes entre es gojats e esclaus der Oèst en periòde d'aguesta istòria; ei a díder, trenta o quaranta ans a.

Encara qu'eth mèn libre s'adrece mès que mès ath léser de gojats e gojates, demori qu'aquerò non serà cap desencusa entà que lo dehugen òmes e hemnes, pr'amor qu'ua part deth mèn prepaus a estat de sajar de hèr agradiua era memòria as adults d'aquerò que bèth dia sigueren, e de com se sentiren e pensèren e parlèren, e en quines singulares empreses se calèren a viatges.

Er autor (Hartford, 1876)

CAPITOL I

- Tom!

Cap responsa.

- Tom!

Cap responsa.

- A on deu parar aguest gojat? Tom!

Era vielha senhora botèc enjós es sòns mericles e campèc peth dessús d'eri ath torn dera cramba. Dempús les calèc ensús e espièc peth dejós d'eri; que pògui viatges o jamès guardaue a trauérs d'eri entà ua causa tan pichona coma n'ei un gojat, pr'amor qu'es mericles èren de ceremònia, e er orgulh deth sòn còr, i cavaucauen per gala e non per servici: que i aurie podut veir madeish a trauèrs d'un parelh de cubertères de codinèra. S'estèc un moment confonuda, e didec, pas herotjaments, mès òc damb votz pro nauta entà qu'er entorn dera cramba l'entenesse:

- Plan ben, que me jògui quinsevolh causa que se vos agarri...

Non acabèc era frasa, pr'amor qu'en aqueth moment ère en tot ajocar-se e furgar jos eth lhet damb era escampa: qu'ei per aquerò qu'auie besonh d'alend entà tier eth ritme des furgues. E non desnishèc ua auta causa qu'eth gat.

- Jamès l'è vist atrapat ad aguest gojat!

Venguec entara pòrta dubèrta e s'i estèc, e campèc entre es trelhes des tomatères e èrbes traucades pes bohères que conformauen eth jardin. Ne tralha de Tom. Atau, donc, hec fòrça entà lheuar era votz enquiath grad exigit pera distància, e sorrisclèc:

- Ò!,ò!,ò!, Tom!

Sentèc un leugèr bronit ath darrèr, e se virèc ath còp entà agarrar a un petit gojat per extrèm dera sua jarga, e arturar era sua hujuda.

- Tè! Que m'aurie calut de pensar en aguesta recodina. Se qué i hègetz, aciu laguens.
- Arren
- Arren! Guardatz-vos es mans e guardatz-vos era boca. Se qué ei aguesta lordèra?
- Que non ac sai, tia.
- Ben, jo plan que m'ac sabi. Qu'ei marmelada: vaquí se qué ei. Vos è dit quaranta viatges que se non deishàuetz era marmelada tranquilla vo'n haria era pèth. Balha-me aguest foet.

Eth foet siguec brandit en aire. Eth perilh qu'ère desesperat.

- Ui! Guardatz ath darrèr vòste, tia!

Era vielha senhora se virèc remolinadaments, e s'agarrèc es pèlhes entà enlà dera menaça; e eth gojat que hugec ath córrer, se filèc per dessús deth clòs de nautes

estaques, e despareishec en aute costat. Tia Polly demorèc estonada un instant e dempús s'estarnèc d'ua doça arridalha.

- Diable de gojat! Guarda que n'ei, que non m'aja podut escalabrar! Qu'ei que non m'a hèt pro martingales, entà que non sagi de fintar-lo? Mès un vielh simplet qu'ei eth pejor des simplets. Un gosset vielh que non apren cap tralha naua, coma ditz era dita. Totun, en nòm de Diu, eth que non se'n pèsque jamès es madeishes causes dus viatges seguits; e com pòt saber-se'n un se quina li vierà. Semble qu'autanplan sàpie se per guaire temps poirà consumir-me eth sang sense que venga alugada, e se'n sap que, se ven d'arténher a deishar-me dehòra de jòc pendent ua menuta o hèr-me a arrir, jo que me solatgi e non posqui flocar-li era patacada. Que non artenhi a complir era mia obligacion damb aguest gojat; e aguesta ei era santa vertat, Diu qu'ac sap. Plànher eth baston que maumet ath gojat, coma ditz era Bíblia. Dèishi qu'eth pecat s'apilère, e pagui era pena per toti dus, pro qu'ac veigui. Qu'ei un mainatge endiablat; mès, redena!, ei eth gojat dera mia fraia defuntada, praubonha!, e non gausi foter-li era foetada, sigue coma sigue. Cada viatge que lo dèishi d'anar, era consciéncia me punche d'aquerò mès; e cada viatge que lo foeti se me trinque eth còr. Totun açò, òme neishut de hemna ei de pògui dies e plen de trebucs, coma ditz era escriptura, e ei pro vertat. Que se'n passarà d'anar ena escòla aguesta tarde, e non aurè mès remèdi que hèr-lo a trebalhar deman, entà punir-lo. Qu'ei plan dur de hèr-lo a trebalhar es dissabtes, quan toti es gojats hèn hèsta; mès eth que tie mès rancura ath trebalh qu'a quinsevolh auta causa, e, non i a mès, me cau complir, damb eth, un shinhau dera mia obligacion, o serè era sua roïna.

Tom que non anèc ena escòla, e se passèc ua estona fòrça bona. S'entornèc tà casa damb pro trebalhs, a temps d'ajudar a Jim, eth vailet nere, a ressegar era lenha deth dia a vier; e espartic es tèdes abantes de sopar, o aumens s'estèc aquiu ua ora apuprètz entà díder es sues aventures a Jim, tant que Jim hège es tres quartes parts deth prètzèth. Eth frair petit de Tom (o mielhor, frairastre), Sid, qu'ère ja calat ena sua contribucion ath trebalh (en tot arremassar es miques de husta), pr'amor qu'ère un gojat tranquil, e non pas de sòrta aventurèra ne enquimeranta. Tant que Tom minjaue eth sòn sopar e panaue eth sucre tanlèu li venguie era escadença, tia Polly li hège preguntes qu'èren plies d'intencion e plan prigondes, pr'amor que lo volie atrapar en revelacions damnatjoses. Atau que se passe en d'autes amnes simples, era sua vanitat predilècta qu'ère de creir qu'auie entendement especiau entara ombrivola e misteriosa diplomàcia, e li shautaue de considerar es sòns engenhs mès transparents coma meravilhes d'extraordinari patrifassi.

- Tom, didec era, hège fòrça calor ena escòla, vertat?
- Òc, senhora.
- Fòrça calor, vertat?
- Òc, senhora.
- Qu'ei que non auíetz talents de trempar-vos un shinhau ena aigua, Tom?

Tom que se sentec hissat d'un brin d'alarma, d'un pic de sospecha inquieta. Escrutèc

era cara de tia Polly, mès era que non li diguec arren. Atau que hec:

- Sabi pas..., ei a díder, non guaire.

Era vielha senhora estenèc era sua man e toquèc era camisa de Tom, en tot díder:

- Mès que tanpòc ètz guaire caud, ara.

E li siguec causa que la vantaue, pensar qu'auie desnishat qu'era camisa ère seca, sense qu'arrés se n'encuedèsse qu'aquerò ère era causa qu'amiaue en cap. Mès, a maugrat d'era, Tom se'n sabie ara d'a on viege eth vent. Atau que prevedec se quina serie era pròplèu jogada.

- Bèri uns de nosati mos banhèrem eth cap dejós era pompa... Jo qu'encara lo tengui umit. Vedetz?

Tia Polly s'enrabièc de pensar qu'auie passat de long aqueth bocin de pròva circonstanciau e negligida ua tralha. Alavetz didec, damb naua inspiracion:

- Tom: non vos calec cap arrincar eth cothèr dera camisa d'aquiu a on jo l'auia cosut, entà banhar-vos eth cap, vertat? Descordatz-vos era jarga!

Ara cara de Tom l'esguitlèc era preocupacion. Dauric era sua jarga. Eth sòn cothèr dera camisa qu'ère fòrtaments cosut.

Dolentòt! Ben, ja podetz partir. N'èra segura qu'auíetz hèt eth plaga e qu'auíetz anat a nadar. Mès que vos perdoni. Tom: qu'è era sensacion qu'ètz ua sòrta de gat escaudat, coma ditz era gent...e mielhor de çò que semblatz, per *aguest* viatge.

Que li hège dò qu'era sua sagacitat auesse hèt falhita, e miei s'alegraue que Tom s'auesse predat, per un viatge, a sauvar un anament aubedient.

Mès Sidney didec:

- Ben, jo dideria que l'auíetz cosut eth cothèr damb hiu blanc; mès ara qu'ei nere.
- Òc ma hè! Se lo cosí damb hiu blanc, Tom!

Mès Tom que non se demorèc eth finau. En passar era pòrta, didec:

- Siddy, aquerò que te costarà ua tanada.

En un endret segur, Tom examinèc dues granes agulhes tachades enes viros dera sua jarga; e qu'èren en.hilades, era ua en.hilada de hiu blanc e era auta de nere.

- Jamès me n'auria sabut se non auesse estat per Sid. Relampits! A viatges qu'era ac cos damb hiu nere. Voleria, en nòm de Diu, que tostemp ac hesse damb un o damb un aute: que non posqui èster tant atentiu as cambis. Mès me jògui quinsevolh causa qu'a Sid l'aclaparè. Li balharè ua leçon.

Tom non ère eth mainatge modèu deth pòble. Mès que coneishie pro ben se qui ère eth gojat modèu, e li hège hàstic.

Ath cap de dues menutes, o autanplan mens, auie desbrembat toti es sòns copacaps. Non ère pr'amor qu'es sòns copacaps siguessen entada eth ne un shinhau mens amargants e eishordadors qu'es d'un òme gran entà un òme gran, senon pr'amor qu'un nau e poderós interès les passèc ath dauant e les esbugassèc pendent aqueth moment ena sua ment; madeish qu'es malurs des òmes son desbrembadi ena exaltacion d'empreses naues. Aguest nau interès qu'ère ua valuosa nauetat en art de fiular, que

venguie d'apréner d'un nere; e eth se honie per adondar-se-i sense trebucs. Que consistie en ua particulara forma auderèra, ua sòrta de liquid triolet, que se produsie peth contacte dera lengua damb eth paladar, a bracs intervaus, en miei dera musica. Eth liegedor, probablaments rebrembe se com se hè, se bèth viatge a estat mainatge. Diligéncia e atencion lèu artenheren a hèr-l'ac a dominar, e baishèc a longues camalhardades peth carrèr, damb era boca plia d'armonia e era amna plia de gratitud. Es sòns sentiments qu'èren parièrs as d'un astronòm qu'a descurbit un nau planeta. Sense dobte, per çò que tanh a un plaser intens, prigond, sense mescla, er auantatge qu'ère entath gojat e non pas entar astronòm.

Es tardes d'ostiu que son longues. Encara non auie escurit. Còp sec, Tom s'arturèc de fiular. Auie dauant sòn a un estranh: un gojat un shinhau mès gran qu'eth. Un nau vengut de quinsevolh edat o sèxe que costaue un susprenent curiosèr en praube bordalat de Sant Petersburg. Ath delà, eth gojat qu'anaue ben jargat: ben jargat, en dia de cada dia. Aquerò qu'ère simplaments estonant. Era sua casqueta qu'ère ua causa polida. Era sua giqueta de tela blaua, ajustadaments cordada, ère naua e airosa, e tanben n'èren es sòns pantalons. Amiaue sabates, e aquerò que solet ère diuendres. Enquia e tot amiaue carvata, un bocin brilhant de cinta. Qu'auie un anament de gent de ciutat que lheuaue es laguens de Tom. Coma mès Tom s'embelinaue dauant era esplendida meravilha, mès arropie eth nas, impressionat per aquera beutat, e li semblaue qu'era sua pròpia vestimenta se hège mès e mès estropiada. Cap des dus gojats parlaue. S'un se botjaue, er aute se botjaue; mès solet de costat, en un cercle. Se tengueren cara a cara e se guardauen fixaments tota era estona. A tot darrèr, Tom didec:

- Que vos posqui ablatigar!
- Me shautarie veir se coma ac sajatz.
- Plan, donc, que vos posqui escométer.
- Non, que non podetz, totun açò.
- Òc, que posqui.
- Non, que non podetz.
- Posqui.
- Non podetz.
- Posqui.
- Que non.

I auec ua pausa incomòda. Alavetz Tom didec:

- Se com vos cridatz?
- Que non ei causa que vo n'auetz de saber.
- Plan, donc, jo ara posqui hèr bèra causa entà que me n'aja de saber.
- Ben, e per que non ac sajatz?
- Se pro parlatz, qu'ac harè.
- Pro...pro...pro...! be que me'n balhatz de còrda!

- A!, vos pensatz qu'ètz plan escarrabilhat, vertat? Que vos poiria ablasigar en to tier ua man estacada ath mèn darrèr, se volessa.
- Ben, se per qué non ac voletz hèr? Pr'amor que vos *didetz* qu'ac podetz hèr.
- Ben, qu'ac harè se didetz guaires asenades.
- A!, òc... Qu'auetz vist familhes sanceres en madeish compromís.
- Tafurèl! Que vos pensatz qu'ètz quauqu'un, vertat?
- Ai, ai! Quin capèu!
- Que lo podetz bonhar, aguest capèu, se non vos shaute. Lengua que non li deu ua patacada: qui li balhe ua patacada, receberà.
- Ètz un mentidèr.
- Vos que n'ètz un aute.
- Vos pelejatz per manèra d'arrir, e non gausatz de començar.
- Veigam...Hugetz deth mèn dauant!
- Escotatz: se s'a de tardar guaire aguest desvergonhament, qu'agarri ua pèira e vos encèti era tèsta
- Ò!, pro qu'ac haratz.
- Ben, donc, ac harè.
- Ben, donc, per qué non ac hètz ? Per qué sonque didetz qu'ac haratz? Per qué non ac hètz? Qu'ei que vos cau pòur.
- Que non me cau pòur.
- Òc que vos cau
- Non, que non me'n cau.
- Òc que vo'n cau.

Ua auta pausa, e mès agachades e virades, er un ath torn der aute.

Ath cap de pòc que s'estèren espatla contra espatla. Tom didec:

- Anatz-vo'n d'aciu.
- Anatz-vo'n vos.
- Que non voi, en bona fè.
- En bona fè, que non voi.

Atau demorèren, cadun damb un pè en tot hèr angle, coma un estriu, e toti dus possant, que mès non podien, e guardant-se damb es celhes rufades d'òdi; mès cap des dus que podec tier auantatge. Dempús de pelejar enquia que toti dus s'estèren alugadi e rogidi, cada un padeguèc era sua tension damb ua susvelhanta cautèla, e Tom didec:

- Qu'ètz un covard e un caderet. Ne parlarè de vos ath mèn frair gran, e eth que vos pòt plan ben estalamordir, e jo li diderè qu'ac hèsque.
- Que se me'n fot eth vòste frair gran. Qu'è un frair qu'ei plan mès gran qu'eth; e, autanplan, lo pòt enviar peth dessús d'aguèsta barralha. (Toti dus frairs qu'èren

imaginaris)

- Aquerò qu'ei ua messorga.
- Peth hèt qu'ac digatz vos, non vò díder que ne sigue.

Tom hec ua règa en povàs damb eth sòn dit pòdo, e didec:

- Que non gausatz a caminar peth dessús d'aquerò. E s'ac hètz vos ablasigarè enquia amorrar-vos en solèr. Quinsevolh qu'ac sage se guanharà un peberòt.

Eth gojat nau calec eth pè suenhosaments, e didec:

- Auetz dit qu'ac haríetz: ara veigam se com ac hètz.
- Non me hescatz mès gèina, ja: que vau mès que vo n'anetz a ahocar es crabes.
- Ben, auetz dit qu'ac haríetz... Se per qué non ac hètz?
- Qué colhons! Ac hèsqui per dus sòs.

Eth gojat nau se treiguec dera pòcha dus coeires des grans, e les mostrèc, damb un arridolet, damb era man estenuda.

Tom, d'un còp les lancèc en tèrra.

En un instant es dus gojats queigueren e se virauen pera hanga, agarradi coma gats; e pendent ua menuta s'atirassèren e arrinquèren eth peu e es vestits, se floquèren còps de punh e engarrapades en nas, e se curbiren de povàs e de glòria. Ath cap d'ua estona, aquerò qu'ère confusion que s'anèc esclarint; e ath miei deth bromadís deth combat campèc Tom, a shivau deth gojat nau, e pataquejant-lo damb es punhs.

- Didetz: "me balhi!", hec Tom.

Eth gojat non hège que pelejar entà desliurar-se. Ploraue, mès que mès de ràbia.

- Didetz: "me balhi"! E es còps de punh contunhauen. A tot darrèr er estrangèr deishèc escapar un estofat "me balhi!", e Tom lo deishèc lheuar e didec:
- Aquerò que vos servirà de leçon. Un aute viatge tietz mès compde de guardar se damb qui hètz er inèpte.

Eth gojat nau se n'anèc en tot brossar eth povàs des sòns vestits, somicant, rondinant, e virant-se, de quan en quan, e botjant eth cap e menaçant damb çò que harie a Tom "un aute viatge que lo trapèsse en carrèr". Ara quau causa Tom qu'arresponec damb burles e cuelhec eth sòn camin erosaments; e, tan lèu auec virat era esponèra, eth gojat nau cuelhec ua pèira, l'aluguèc e lo toquèc entre es espatles, e dempús virèc era coa e correc coma ua antilòpa. Tom acacèc ath traïdor enquiara sua casa e atau endonvièc a on viuie. Tenguec era sua posicion ena pòrta bèth temps, en tot desfisar ar enemic a gésser dehòra; mès er enemic que se limitèc a hèr-li potèles darrèr era hièstra, e non acceptèc era proposicion. Fin finau campèc era mair der enemic, e li didec a Tom qu'ère un gojat dolent, pòcvau e ordinari, e li manèc que se n'anèsse. Atau, donc, partic, mès didec qu'eth pro que se podie perméter d'ajornà'c.

Arribèc en casa fòrça tard aquera net; e, en enfilar-se cautelosaments ena hièstra, desnishèc ua emboscada ena persona dera sua tia; e quan era vedec er estat que se trapauen es sòns vestits, era sua resolucion de convertir-li era hèsta deth dissabte en captivitat e trabalhs forçadi venguec d'ua fermetat diamantina.

CAPITOL II

Eth maitin deth dissabte qu'auie arribat, e tot eth mon ostiuenc ère brilhant e verd, e desbordant de vida. Que i auie ua cantaria en cada còr, e, s'eth còr ère joen, era musica gessie enes pòts. I auie alegror en cada ròstre, e primauèra en cada pas. Es "arbes deth sautarèth" (acàcies deth tipe Gleditsia o Robinia) èren en plia florida, e era flaira des flors aumplie er aire. Cardiff Hill, mès enlà deth bordalat e ath dessús d'eth, ère tot verd de vegetacion, e s'estaue a pro distància entà semblar ua Tèrra Paradisiaca, soniaira, tranquilla e convidaira.

Tom campèc pera aurèra damb ua herrada de pintura blanca e ua bròssa; e era alegria hugec dera natura e ua prigonda malenconia se calèc en sòn esperit. Trenta iards d'un clòs ample, de nau pès de nautada! Que li semblèc qu'era vida ère tota ueda, e era existéncia ua simpla carga. En tot qu'ac avaloraue, en.honsèc era bròssa ena herrada, e l'estenèc sus era pòst de naut; repetic era operacion; i tornèc; comparèc era insignificanta trancha emblanquida, e se seiguec sus ua caisha de husta, tot descoratjat. Jim que gessec pera pòrta en tot hèr camalhardades, damb un farrat de lhauna, e en tot cantar era cançon *Es gojates de Buffalo*. Eth hèt d'amiar aigua dera pompa municipau qu'auie estat tostemp un prètzhèt odiós ena opinon de Tom, enquia alavetz; mès ara que non li semblèc çò de madeish. Rembrembèc que i auie escaòts de gent ena pompa. Gojats e gojates, blancs, neri e mulats i èren tostemp en to demorar eth torn, descansant, baratant jogalhes, pelejant-se, balhant còps de punh, hènt tapatge. E se'n brembèc que, encara qu'era pompa non ère que cent cinquanta iards ath dehòra, Jim jamès tornaue damb ua herrada d'aigua qu'ua ora dempús; e, totun aquerò, bèth un, generauments l'auie d'anar a cercar: Tom didec:

- Escotatz, Jim: jo que vierè a cercar aigua, se vos emblanquitz un shinhau.

Jim botgèc eth cap, e didec:

- Que non posqui senhoret Tom. Era vielha senhora me didec que venguessa e me hessa a vier aguesta aigua, e que non m'arturèssa a díder asenades damb arrés. E didec que demoraue qu'eth senhoret Tom me demanarie que jo emblanquissa, e me didec que jo me hessa enlà e me tenguessa ath mèn prètzhèt, e didec qu'era susvelharie er emblanquiment.
- Ò!, non ne hescatz cabau, de çò que vos age dit, Jim. Qu'era tostemp parle atau. Balhatz-me era herrada: non serè dehòra qu'ua menuta. *Era* non se'n saberà.
- A!, que non posqui, senhoret Tom. Era vielha senhora me harie ua tèsta naua. Plan segur que me la harie.
- *Era*! Era que non batane ad arrés: que tuste eth cap de bèth un damb un didau. E qui se'n hè d'aquerò? Me shautarie sabè'c. Que cride se qui sap guaire; mès qu'eth cridar non hè mau: aumens non ne hè se non se met a gemegar. Jim, vos darè ua boleta! Vos darè ua boleta bona e blanca.

Jim que comencèc a trantalhar.

- Boleta blanca, Jim, e guanha tostemp!
- Gojat! Qu'ei ua causa çò de mès polida, òc ma hè. Mès, senhoret Tom, que me cau fòrça pòur dera vielha senhora.

Mès que Jim non ère qu'uman: ua atraccion coma aquera ère massa fòrta entada eth. Deishèc en solèr era herrada e cuelhec era boleta blanca. Ath cap d'ua menuta anaue, cames ajusdatz-me, carrèr enjós, damb era sua herrada e un bon prusiment ena esquia: Tom emblanquinaue damb vigor, e tia Polly se retiraue deth camp damb ues simbosses ena man e eth trionf enes sòns uelhs.

Mès era energia de Tom que non durèc guaire. Comencèc a pensar en sarabat que s'auie prepausat entad aqueth dia, e era sua pena se multipliquèc. Lèu es gojats en libertat vierien ath córrer, en tot calar-se en tota sòrta d'agradiues expedicions; e ne harien, dilhèu, burla d'eth, pr'amor que li calie trebalhar. Sonque eth hèt de pensar-i l'aclapaue coma un huec. Se treiguec era sua mondana riquesa e l'examinèc: bocins de jogalhes, boletes e lordères; pro causes dilhèu entà crompar un cambi de prètzhèt, mès non entà crompar ua mieja ora de libertat. Atau, donc, entornèc eth sòn capitau ena sua pòcha, e abandonèc era idia de sajar de crompar as gojats. En aqueth moment, solombròs e desesperat, crebèc ath sòn laguens ua inspiracion, arren mens qu'ua grana e magnifica inspiracion. Cuelhec era sua bròssa e se metec tranquillaments a trebalhar. Ben Rogers campèc ara seguida ara vista; eth gojat, entre toti es gojats, qu'eth auie cranhut era burla. Ben caminaue en tot hèr guimbets, bots e camalhades; espròves ne daue de qué eth sòn còr ère alègre e es sues esperances divertides. Minjaue ua poma, e hège de quan en quan un long e melodiós udol seguit d'un ding-dong-dong, ding-dong-dong, en ton prigond, p'amor que personificaue un vaishèth de vapor. A mida que s'anaue apressant, adocic era sua celeritat, se placèc ath miei deth carrèr, s'inclinèc çò de mès entà tribòrd, e orsèc faissugaments, damb laboriosa pompa e minuciositat, pr'amor que personificaue eth "Big Missouri", e se pensaue qu'auie un calat de nau pès d'aigua. Eth qu'ère vaishèth e capitan, e campanèr, ath madeish temps: atau ei que li calie imaginar-se ada eth madeish ena sua pròpia cobèrta mès nauta, balhant ordes e executant-les.

- Arturatz-vos, mèstre! Ning, ning, ning! Era marcha deth vaishèth lèu s'escandic, e tirèc de cap a naut, a plaser, entath trepader.
- Maquina entà darrèr! Ning, ning, ning! Quilhèc es sòns braci, e les calec toti enredgesidi costats enjós. Maquina a babòrd! Ning, ning, ning! Shu, shu, shu! Era man quèrra comencèc a hèr cercles majestuosi, pr'amor que representaue ua arròda de quaranta pès.
- Refermatz entà tribòrd! Ning, ning, ning! Shu, shu, shu!

Era man quèrra comencèc a hèr cercles.

- Arturatz a tribòrd! Ning, ning, ning! Arrestatz a babòrd! Proa endauant, decantatz a tribòrd! Post-te, ja! Viratz de man en man! Ning, ning, ning! Lançatz aguesta ralinga dera vela! De prèssa, ara! Dehòra era amarra! Se qué vagatz? Balhatz un torn ara soca damb era còrda! Estatz-vos ath cant deth cai, ara!

Alugatz! Paratz era maquina, mèstre! Ning, ning, ning! Shu, shu, shu! (en tot hèr anar era clau de pròva).

Tom contunhèc emblanquinant: que non hec cabau deth vaishèth de vapor. Ben lo guardèc fixaments pendent un moment, e dempús didec:

- A, a, a! Qu'ètz aciu estaqueta: non ei vertat?

Cap de responsa. Tom examinèc eth sòn darrèr tòc de pintura damb era guardada d'un artista. Dempús hec ua auta escomesa ara sua bròssa, e n'examinèc eth resultat, atau qu'adès. Ben que se calèc ath sòn costat. A Tom era poma que li hège a vier era saliuèra, mès s'estèc quiet, tostemp s'esperfoçant. Ben que didec:

- Adishatz, gojat! Vos cau trabalhar, vertat?

Tom se botgèc còp se e didec:

- A!, ètz vos, Ben? Non me n'auia encuedat.
- Sabetz?, me'n vau a nadar. Vos shautarie poder vier? Mès, clar, vos estimatz mès de trebalhar, vertat? Qu'ei clar que vos ac estimatz mès.

Tom campèc ath gojat ua estona, e didec:

- De qué ne didetz trabalh?
- Ben, qu'ei que non ei trabalh, açò?

Tom repilhèc er emblanquinament, e responec damb negligéncia:

- Plan ben, pòt èster que ne sigue e pòt èster que non ne sigue. Çò que jo sabi ei qu'ei ara mida de Tom Sawyer.
- Ò!, escotatz: non voleratz cap díder que vos agrade?

Era bròssa contunhaue en tot botjar-se.

- Agradar-me? Ben, sabi pas se per qué non m'aurie d'agradar. Qu'ei qu'un tie era sòrt d'emblanquinar ua barralha cada dia?

Aquerò amièc ar ahèr dejós ua naua lum. Ben s'arturèc de rosigar era sua poma. Tom passèc era bròssa esquistaments d'aciu enlà, arreculèc entà veir er efècte, ahigec un tòc en aguest endret e en aqueth aute, e sospesèc un aute còp er efècte, tant que Ben li guardaue cada movement, e ne venguie mès e mès interessat, mès e mès absorbit.

Ath cap d'un moment, didec:

- Escotatz, Tom: deishatz-me emblanquinar un shinhau.

Tom que s'ac pensèc: ère a mand de consentir, mès cambièc de pensada.

- Non, non; tia Polly qu'ei plan atissosa per çò que tanh ad aguesta barralha (eth deth cant deth carrèr, sabetz?); mès, se siguesse era barralha deth cant deth darrèr, a jo que me serie madeish e ada era tanben. Òc, qu'ei fòrça atissosa, per çò que hè ad aguesta barralha: que mos cau anar damb molt de compde; me pensi que non i aurie un gojat entre mil, e dilhèu entre dus mil, qu'ac podesse hèr coma cau.
- Òc? de vertat de vertat? A, vai! Deishatz-m'ac assajar: sonque un shinhau. Jo que vos ac deisharia hèr se siguéssetz jo, Tom.

- Plan ben, a jo que me shautarie, indi aunorat, mès tia Polly...Guardatz, Jim ac volie hèr, mès era que non a volut. Sid tanben ac volie hèr, mès era tanpòc l'a deishat. Non vedetz, ara, que sò estacat, en aguest punt? Se vos comencèssetz a hèr era barralha, e se passèsse quinsevolh causa...
- Qué! Istòries! Qu'aurè tant de compde coma vos madeish. Deishatz-me assajà'c. Escotatz, vos balharè eth laguens dera poma.
- Ben, veiratz...Non. Ben, treiguetz-vos-ac deth cap: me cau pòur...
- Vo'la balharè *tota*!

Tom l'autregèc era bròssa damb repugnància en ròstre, mès damb gòi en còr. E, tant qu'er "ex vaishèth big Missouri" trebalhaue e sudaue jos eth solei, er artista retirat seiguie dauant un barril, ena ombra, a braca distància; deishaue penjar es cames, nhacaue era poma damb era boca plia, e planejaue era caça de d'auti innocents. Que non mancaue materiau: mès gojats se passauen per aquiu, a cada estona: venguien entà hèr burla, mès s'estauen entà emblanquinar. Pòc abantes que Ben s'estèsse aganit, Tom qu'auie baratat eth nau convengut d'emblanquinar, damb Billy Fisher, per ua sèrp volaira fòrtaments adobada; e quan aguest ja n'auec pro, Johnny Miller crompèc entà s'i estar, damb un arrat mòrt e ua còrda entà hèr-lo virar; e atau, successiuaments, ora darrèr d'ora. E, quan venguec era picada dera tarde, eth praube gojat miserable deth maitin ère literauments saturat de riqueses. Qu'auie, ath delà des causes adès mentades, dotze boletes, part d'ua mandolina, un bocin de botelha blaua entà guardar-i a trauèrs, un canon de rodet, ua clau que non servie entà daurir arren, un tròç de ges, un tap de veire d'ua garrafa, un soldat de plomb, un parelh de culhèrs, sies fusades, un gatet bòrni, un pomèl de pòrta, de lhauna, un colaret de gosset (sense gosset), eth mange d'un guinhauet, quate pèces de pèth d'iranja e un vielh marc de hièstra tot maumetut. Auie auut, mentretant, ua bona e bèra estona d'esvagament, e vè-te'n a saber era companhia...e eth clòs ludie damb tres capes de blanc! S'eth blanc non l'auesse mancat, que haurie costat era falhita de toti es gojats deth bordalat.

Tom pensèc qu'aguest mon, fin finau, non ère autant uet qu'açò. Auie desnishat ua grana lei dera activitat umana, sense sabè'c: ei a díder, qu'entà hèr qu'un òme o un gojat desiren ua causa, sonque li cau convertir era causa en dificil d'arténher. S'auesse estat un gran filosòf plen de sabença, coma er autor d'aguest libre, aurie comprenut alavetz qu'eth trebalh consistís en quinsevolh causa qu'un ei obligat a hèr, e qu'eth jòc consistís en quinsevolh causa qu'un non ei obligat a hèr. E aquerò l'aurie ajudat a compréner se per qué hèr flors artificiaus o esperforçar-se ena mòla des forçadi ei trabalh, tant que hèr a quilhes o trotar peth Mont Blanc non ei qu'esvagament. I a rics senhors en Anglatèrra qu'amien tamborèus de passatgèrs, atiradi per quate shivaus, pendent vint o trenta miles, en ua rota diadèra, en ostiu, pr'amor qu'eth privilègi les còste un pilèr de sòs; mès, se les aufrissen sodada peth servici, aquerò lo convertirie en trebalh, e eri alavetz ac deisharien córrer.

Eth gojat medite ua estona sus eth cambi substanciau que s'auie arribat enes sues mondanes circonstàncies, e dempús s'endralhèc de cap eth quartèr generau, entà dar compde.

CAPITOL III

Tom apareishec dauant tia Polly, qu'ère seiguda ath cant d'ua hièstra dubèrta, en ua agradiua cramba deth darrèr, qu'ère dormitòri, minjador e bibliotèca, tot ath còp. Er aire balsamic der ostiu, era cauma tranquilla, era flaira des flors, e eth somnolent bronzinadís des abelhes, qu'auie hèt eth sòn efècte, e era s'estaue esclipsada sus era cauça qu'auie enes mans, mancada de tota companhia que non siguesse era deth gat, que tanben se l'auie adormit ena hauda. Es sòns mericles se les auie penjat sus era sua tèsta gris, coma mida de seguretat. Era s'auie pensat que, naturauments, ja deuie hèr fòrça temps que Tom s'aurie escapat, e l'estonaue veir que venguesse laguens eth sòn poder un aute viatge d'aguesta valenta manèra. Didec eth:

- Posqui anar a jogar, ara, tia?
- Qué vò díder, ara ja? Guaire trabalh auetz hèt?
- Qu'ei tot acabat, tia.
- Tom, non me digatz messorgues. Que non m'ac posqui creir.
- Que non ei cap enganha, tia. Tot qu'ei prèst.

Tia Polly non se'n fisèc guaire d'aguesta declaracion. Gessec en dehòra pr'amor de vedè'c per era madeisha; e aurie estat pro contenta de trapar solet qu'ère vertat un vint per cent dera afirmacion de Tom. Quan campèc tot eth clòs emblanquinat, e autanplan emblanquinat damb fòrça celh, e autanplan damb sòcle ahigit en tèrra, eth sòn estonament lèu siguec inexprimible. E hec:

- Jamès ac auria dit! Que non m'i cau hèr torns; podetz trabalhar quan n'auetz talents, Tom. E dempús rebaishèc eth compliment en díder:
- Mès, pòqui, pòqui viatges n'auetz de talents, era vertat! Plan ben, anatz-vo'n, e jogatz; mès sajatz de tornar abantes qu'acabe era setmana: autaments i aurà repassada.

Tan hissada n'ère per esplendor d'aquera hèta, que se lo hec a seguir enquiara recodina e treiguec ua des mielhors pomes, e l'ac balhèc; tant que li hège ua leçon moralisadoira sus eth prètz e delèit màger que quinsevolh gost, quan venguie sense pecat e dempús d'un vertuós trabalh. E, mentre era acabaue damb ua venturosa filigrana de tèxtes biblics, eth raflèc un coquilhon.

Dempús gessec tot sautant; e vedec a Sid, que tot just començaue a pujar era escala descubèrta qu'amiaue enes crambes posteriores deth dusau solèr. I auie grumèls de tèrra a man, e er aire se n'emplic en un díder Jesús. Es grumèls baishèren enrabiats ath torn de Sid tau qu'ua peiregada, e abantes que tia Polly podesse reconcentrar es sues estonades facultats e vier ena sua ajuda, sies o sèt ja l'auien tocat, e Tom auie hèt un bot sus eth clòs e ja ère dehòra. I auie ua pòrta, mès qu'eth temps li tardaue massa entà hèr-ne usatge. Era sua amna se demorèc en patz, ara qu'auie dat a Sid eth tracte

que se meritaue per auer cridat era atencion sus eth sòn hiu nere e auer-li creat un mau de cap.

Tom entornegèc era ièrla d'edificis e passèc per un camin hangós qu'anaue peth darrèr era bòrda des vaques de sa tia. Que non i estèc guaire a trapar-se segur, mès enlà dera posita e dera captura e eth castig, e s'endralhèc de cap ara plaça deth pòble, a on dues còlhes militantes de gojats s'auien trapat entà pelejar, sivans un prealable convengut. Tom qu'ère generau d'ua d'aguestes armades e Joe Harper (un amic deth còr) ère generau dera auta. Aguesti dus grani capitans que non se dignauen lutar personauments (causa mès avienta entàs peishi menuts), senon que seiguien amassa ath dessús d'un promontòri e dirigien es operacions dera campanha damb ordes que transmetien as sòns ajudants de camp. Era armada de Tom que guanhèc ua grana victòria, dempús ua longa batalha, d'aquerò mès aspra. En acabar, se compdèren es mòrts, i auec escambi de presoèrs, se fixèren es tèrmes dera pròplèu trincada e se senhalèc eth dia entara batalha de besonh; dempús d'aquerò es armades se botèren en hilèra e partiren, e Tom venguec entà casa tot solet.

Tant que passaue peth costat dera casa a on s'estaue Jeff Thatcher, vedec ua gojata naua en jardin, ua esquista creatura de uelhs blus e peu daurat, acabat en dues longues trenes, que vestie ua blanca tunica d'ostiu e uns pantalonets brodats. Er eròi deth nauèth trionf venguec hissat, sense qu'arrés li descarguèsse era balestada. Ua cèrta Amy Lawrence s'esbugassèc deth sòn còr, sense deishar memòria ath sòn darrèr. Eth que s'auie creigut que l'estimaue enquiara lhocaria e eth sòn delèit l'auie semblat ua adoracion, e ara vedie que non ère qu'ua prauba e mesquina parcialitat passatgèra. Que s'auie estat mesi en tot conquistar-la, era que l'auie acceptat, hège sonque ua setmana; eth qu'auie estat eth gojat mès erós, mès capinaut deth mon sonque pendent ua braca setmana, e, aciu, còp sec, era qu'auie gessut deth sòn còr tau qu'un estrangèr vengut per edart, qu'era sua visita ei acabada.

Qu'adorèc ad aguest nau àngel damb guardada furtiua, enquia que vedec qu'era l'auie descubèrt: alavetz hec a veir que non sabie qu'era siguesse presenta, e comencèc a "hèr-se a veir" damb tota sòrta d'absurdes formes mainadenques, entà guanhar-se era sua admiracion. S'estèc en aquera grotesca pegaria pendent bèth temps; mès de quan en quan, ath miei de quauques perilhoses accions gimnastiques, guardaue pera coa deth uelh, e vedec qu'era gojateta s'enfilaue de cap a casa. Tom se calec en barratge, e se lheuèc en eth, tot planhiu, e demorant qu'era volesse arturar-se un shinhau mès. Era que s'arturèc un moment sus es gradons, e dempús auancèc de cap ara pòrta. Tom hec ua grana alendada quan era botèc eth pè ena neira; mès eth sòn ròstre s'illuminèc, e damb motiu, pr'amor qu'era li lancèc un pensament sus eth clòs, un instant abantes de desparéisher. Eth gojat se metec a córrer e s'arturèc non guaire luenh dera flor, e dempús se virèc es uelhs damb era man, e comencèc a campar carrèr enjós, coma s'auesse descubèrt quauquarren d'interessant qu'anèsse en aquera direccion. Ath cap d'un instant cuelhec ua palha e sagèc de balançar-la sus eth sòn nas, damb eth cap plan inclinat entà darrèr; e, tant que se botjaue d'un costat en aute enes sòns esfòrci li daue mès e mès torns ath pensament: a tot darrèr eth sòn pè nud se posèc sus eth, es dits plegadisdi deth pè se barrèren sus eth, e eth gojat partic

hènt camardades damb eth sòn tresaur e despareishec pera cantoada. Mès que sonque siguec pendent ua menuta, eth temps de meter-se era flor ath trauc dera giqueta, ath cant deth còr, o dilhèu ath cant der estomac, pr'amor que non n'ère guaire coneisheire dera anatomia, e de cap manèra ipercritic.

Tornèc en acabar, e s'estèc près deth clòs enquia net barrada, "hènt-se a veir" coma abantes; mès era gojata que non se tornèc a amuishar, encara que Tom se solatgèsse un shinhau damb era esperança de qué era, mentretant, deuie estar-se ath cant de bèra hièstra, en tot encuerdar-se'n des sues atencions.

Fin finau s'entornèc damb racacòr en çò de sòn, plia de visions era sua prauba tèsta.

Pendent tot eth sopar s'estèc tant alègre, qu'era sua tia se demanèc se "quin esperit se l'auie calat en còs". Que siguec objècte d'ua bona repotegada per çò d'auer lançat grumèls a Sid, e non li semblèc que se'n hège bric. Sagèc de panar sucre dauant eth madeish nas dera sua tia, e li piquèren es nuds des dits. Eth didec:

- Tia, a Sid non li tustatz cap quan n'agarre.
- Ben, que Sid non hè ramblah, tau que vos ne hètz. Tostemps anaríetz de cap ath sucre, se non vos susvelhèssa.

Era se n'anèc lèu de cap ara codina, e Sid, erós damb era sua immunitat, s'apressèc era sucrèra damb ua sòrta de vantada dauant de Tom, qu'ère lèu insoportabla. Mès es dits deth gojat eslinguèren e era sucrèra queiguec e se trinquèc. Tom qu'ère extasiat, e de tau manèra, qu'enquia e tot dominèc era sua lengua e demorèc en silenci. Pensèc qu'eth non diderie ua soleta paraula, autanplan quan entrèsse era sua tia, e s'estarie quiet enquia qu'era demanèsse se qui auie hèt era trincadissa; e alavetz parlarie, e serie çò de mès polit deth mon veir ath gojat modèu cuélher ua repassada. Qu'ère tan sodoth de gòi, que damb pro trabalhs se podec tier quan era vielha senhora tornèc, e s'arturèc dauant eth desastre, descargant relampits d'ira peth dessús des sòns mericles. Eth se diguec ada eth madeish:

- Ara vie aquerò!, E ar instant rodaue per tèrra! Era potenta man se lheuaue entà tustar de nau, quan Tom sorrisclèc:
- Posatz-vos: se per qué m'escometetz a jo? Qu'ei Sid que l'a trincada!

Tia Polly s'aturèc confonuda; e Tom campèc, ara cèrca de garidoira pietat. Mès era, en repréner era votz, didec solet:

- Uf!, ça que là, era repassada, me pensi, non a estat cap indeguda. Solide qu'auetz estat hènt bèra causa de dolenteria quan jo non i èra.

Dempús era sentec eth racacòr dera sua consciéncia, e se delie per díder quauquarren de bon e amorós; mès que se pensèc qu'aquerò poirie èster interpretat coma confession d'ua errada sua, e era disciplina enebie ua tau causa. Atau, donc, hec silenci e se n'anèc entàs sòns prètzhèts damb eth còr trebolat. Tom que hège eth plorinejaire en un cornèr, e exageraue eth sòn patiment. Se'n sabie que, ath laguens, era sua tia s'ajulhaue dauant d'eth, e se sentie granaments satisfèt d'aguesta comprension. Eth non lheuarie cap de senhau, ne se n'encuedarie de cap. Sabie qu'ua guardada suenhosa li queiguie ath dessús, ara e adès, a trauèrs d'un teleret de lèrmes;

mès eth que refusaue de hèr-ne esment. Se representaue ada eth madeish en sòn lhet, malaut de mòrt, damb era sua tia inclinada sus eth, en tot pregar ua paraula de perdon; mès eth que viraue era cara entara paret e morie sense díder aquera paraula. A!, se qué passarie ath laguens d'era, alavetz? E s'imaginaue ada eth madeish amiat entà casa, der arriu estant, mòrt, damb es cauquilhs amaradi, e es praubes mans quietes entà tostemp e eth sòn còr herit en repaus. Se com era se lançarie ath dessús sòn e com queirien es lèrmes a patacs, e pregarien es sòns pòts a Diu que l'entornèsse ath sòn gojat, en tot díder qu'era non l'aufensarie bric mès, bric mès!

Mès eth jaderie aquiu, era sang dera cara perduda e coma un audèth arraulit, sense cap de movement: prauba petita victima, qu'es sòn dolors auien trapat era fin. Autant en.hisquèc es sòns sentiments damb era mina patetica d'aguest sòmni, que li calec susvelhar entà hèr-se a baishar era saliuèra, pr'amor qu'ère a mand d'estofar-se; e es sòns uelhs se neguèren en un enterboliment aquós, qu'es paupetes li heren a trèir, e devarèc e pishèc pera punta deth sòn nas. E tant de plaser i trapaue en aguesta flataria des sòns maus, que non podie comportar que cap alegria mondana, cap ressonant delèit, li hesse intrusion: atau ei qu'ath cap de pòc de qué era sua cosia entrèsse dançant, tota alègra deth gòi de veir era casa de nauèth, dempús ua longa excursion d'ua setmana en camp, eth que se lheuèc e auancèc entre bromes e escurines enquia ua pòrta, tant qu'era se hège a vier solei e cants per ua auta. Anèc capvirat, plan luenh des endrets a on se solien trapar es gojats, e ne cerquèc de desoladi, que siguessen en armonia damb eth sòn esperit. Ua hilèra d'estaques que i auie en arriu lo convidaue, e eth se seiguec ath cant de dehòra, e campèc era ombriua extension deth corrent, non desirant alavetz qu'estofar-se de ressabuda, e sense encuedar-se'n, sense aufrir era inconfortabla formalitat engenhada pera natura. Alavetz se'n rebrembèc dera sua flor. La treiguec tota arropida e passida, e era l'aumentèc poderosaments era sua tenebrosa felicitat. Se demanèc s'era cuelherie pietat d'eth en saber-se'n. Qui sap se plorarie, e desirarie d'auer eth dret de botar-li es braci ath torn deth còth e solatjar-lo? O dilhèu virarie eth cap heredaments, coma toti, plen de uedor? Aguesta imatge li costèc un tau crebacòr de deleitable patiment, que l'anèc remenant e remenant peth sòn cervèth, e l'anaue considerant jos naues e variades lums, enquia que venguec a èster pro rosigada. A tot darrèr se lheuèc, alendant, e partic entre era escurina. Tàs nau e mieja o tàs dètz se passèc peth carrèr abandonat a on demoraue era adorada desconeishuda; s'i parèc un shinhau; cap de son queiguec ath dessús dera sua aurelha parada; ua candèla espargie ua claretat opaca sus eth ridèu d'ua hièstra deth dusau solèr. Ère aquiu era preséncia sagrada? S'enfilèc sus eth clòs, e s'esguitlèc entre es plantes, enquia demorar-se jos aquera hièstra; campèc en aire, entada era, pendent ua longa estona, e damb baticòr; dempús s'ajacèc en tèrra dejós d'era, capensús, damb es mans sarrades sus eth pitrau, e sauvant era prauba flor passida. E atau s'aurie volut morir: ena serena, ena heredor deth mon, sense cubèrt sus era sua tèsta, mancada de larer, sense qu'ua man amistosa sequèsse era sudor mortau deth sòn front ne cap ròstre amorós s'inclinèsse compatissentaments sus eth sòn quan arribèsse era grana agonia. E atau lo traparie *era* quan guardèsse de cap a dehòra, en alègre maitin... e, ò!, qui sap se deisharie quèir ua lèrma sus era sua prauba figura sense vida, qui sap s'alendarie

un petit suspir, en veir ua vida tan joena e brilhanta tan rudaments des.hèita, tant immaduraments bracada?

Era hièstra se dauric; era votz discordanta d'ua sirventa profanèc era santa cauma, e un deluvi d'aigua neguèc es reballums der abatut martir.

Er eròi estofat sautèc damb ua bohada de solatjament; i auec un bronzinadís tau que de projectil enes aires, barrejat damb eth mormolh d'un renec; un son coma de veires petadi se hec a sénter, e ua petita forma vaga se passèc peth dessús eth clòs e s'esguitlèc ena foscor.

Non guaire temps dempús, quan Tom, despolhat entà calar-se en lhet, campaue es sòns vestits negadi ara lum d'ua candèla de seu, Sid se desvelhèc; mès per se de cas l'arribèsse èra trebla idia de hèr assaji d'allussions, s'ac repensèc, e s'estèc quiet, pr'amor qu'aubirèc eth perilh ena guardada de Tom. Tom se calèc en lhet deishant de cornèr era tirada des pregàries, e Sid cuelhec nòta mentauments dera omission.

CAPITOL IV

Eth solei se lheuèc sus un mon tranquil, e ludèc sus eth pacific bordalat coma ua benediccion. Acabat er esdejoar, tia Polly comencèc es practiques religioses dera familha: prumèr de tot diguec ua pregària bastida en solides hilères de cites escripturistiques, encastrades damb un prim mortèr d'originalitat; e dès eth cimalh d'aqueth monument, liegec un capitol espés dera lei mosaïca, coma se siguesse deth Sinai estant.

Ara seguida Tom se nudèc era cinta, entà didè'c atau, e se hiquèc en prètzhèt d'apréner es sòns versets. Sid s'auie aprenut era leçon dies endarrèr. Tom despenec tota era sua energia en calar-se cinc versets ena memòria; e alistèc ua part deth sermon dera Montanha, pr'amor que non trapèc versets que siguessen mès cuerts.

Ath cap de mieja ora, Tom qu'auie ua vaga idia generau dera sua leçon, mès sonque un shinhau de hanga de nonarren, pr'amor qu'eth sòn cervèth trauessaue tot eth camp deth pensament uman, e es sues mans qu'èren ocupades en distraccions recreatiues. Mary cuelhec eth sòn libre entà hèr-lo-se recitar, e eth s'esforcèc entà desnishar eth sòn camin entre era broma baisha.

- Benauradi es a...a...
- Praubes.
- Òc, praubes. Benauradi es praubes a...a...
- En esperit.
- En esperit. Benauradi es praubes en esperit, pr'amor qu'eri...eri...
- Eth sòn...
- Pr'amor qu'eth sòn. Benauradi es praubes d'esperit pr'amor qu'eth sòn...ei eth reiaume deth cèu. Benauradi es que ploren, pr'amor qu'eri...eri...
- Se...
- Pr'amor qu'eri a...
- S.e...
- Pr'amor qu'eri *essa e*...Ò!, Sabi pas se qué ei, aquerò!
- Seràn!
- Ò!, seràn! Pr'amor qu'eri seràn a...a...Seràn ploradi...a...a...Benauradi es que seràn...es que...es que seràn ploradi, seràn a...a...seràn qué? Se per qué non m'ac didetz, Mary? Per qué vos shaute vier tan maishanta?
- Ò!, Tom, praube cap de husta! Que non ei cap que siga un quisson. Non ne voleria cap d'èster-ne. Que vos i cau tornar e aprenè'c. Non vos descoratgètz, Tom: que ja ac artenheratz. E un viatge ac auratz artenhut, vos balharè quauquarren d'aquerò mès polit! A!, atau: aquerò qu'ei un bon gojat!

- Plan ben, e quina causa ei, Mary? Didetz-me se quina causa ei.
- Deishà'c d'anar, Tom. Que ja vo'n sabetz que se digui qu'ei polit, ei polit.
- Ò!, Mary. Plan ben: m'i encaborniarè un aute còp.

E s'i encabornièc un aute viatge; e, jos era dobla tension deth curiosèr e eth guanh en perspectiua, ac hec damb tant abrivament, que se'n gessec d'ua forma esclatanta.

Mary que li balhèc un flambant guinhauet Barlow, que costaue dus reiaus e escag; e era convulsion de gaujor que li hec a trantalhar eth sòn organisme lo bassaquèc enquias fondaments.

En vertat eth guinhauet non servie entà copar arren, mès qu'ère un evident Barlow, e aguest utís ère d'ua inconcebibla somptuositat; a despart dera qüestion de s'es gojats der Oèst auien o non arribat a imaginar qu'ua semblabla arma podie seguraments èster fausificada, entara sua amermança, ei un impausant mistèri que dilhèu jamès vierà resolvut. A Tom se l'acodic de hèr-li senhaus ar armari, e se premanie entà començar eth prètzhèt ena taula der escriptòri, quan lo cridèren entà vestir-se entara escòla dominicau.

Maria li balhèc un gibrelh de lhauna damb era sua aigua, e un talh de savon, e eth trauessèc era pòrta e placèc eth gibrelh sus un escabèl qu'auie per aquiu: dempús botèc eth savon ena aigua, e lo deishèc estar; se rebussèc es manges; escampilhèc tot doç era aigua peth solèr; e dempús entrèc ena codina e comencèc a secar-se era cara ara prèssa damb era tovalhòla deth darrèr dera pòrta. Mès Mary agarrèc era tovalhòla e didec:

- Non vos hè vergonha, Tom? Non sigatz tan dolent. Qu'era aigua non vos harà cap de mau.

Tom se demorèc un shinhau desconcertat. Eth gibrelh siguec aumplit de nauèth, e aguest viatge Tom s'inclinèc sus eth pedent ua estona, en tot cuéher enventida; s'i calèc damb ua prigonda alendada, e ac agarric. Quan entrèc ena codina ath cap de pòc, damb es uelhs clucadi, e a paupes damb totes es dues mans entà cercar era tovalhòla, un aunorable testimòni d'esgluma de sabon e aigua pishaue pera sua cara. Mès en acabar damb era tovalhòla, eth sòn estat que non ère encara guaire satisfasent, pr'amor qu'eth lòc net s'acabaue còp sec, tau que siguesse ua masca, sus era sua barba e es sues maishères. Peth dejós e mès enlà d'aguesta règa i auie ua ombriua extension de terren eishut, que s'espargie de cap a baish peth dauant, e, peth darrèr, ath torn deth còth. Mary l'agarrèc peth sòn compde, e quan l'auec prest ère un òme e un frair, sense diferéncia de color; e eth sòn peu amarat ère pientat polidaments, e es sòns petiti cargolhs apraiadi damb un efècte especiau de delicatesa e simetria. (Eth que s'aplanaue es cargolhs d'amagat, damb trebalh e anuèg, e s'encastraue eth peu plan arràs deth cap, pr'amor que creiguie qu'es cargolhs èren afeminats, e es sòns l'aumplien era vida d'amaror). Dempús Mary treiguec un trio qu'eth non auie tengut qu'es dimenges pendent dus ans (se lo cridaue simplaments "er aute vestit"). E d'aquerò ne podem dedusir era magnitud deth sòn sauva-ròba. Era gojata l'endeguèc, dempús qu'eth madeish s'auesse vestit; cordèc era vèsta polida enquiara sua barba, virèc eth gran còth dera camisa sus es sues espatles, l'espolsetèc e lo coronèc damb

eth capèth de palha, qu'ère tot de plapes. Que semblaue ara mielhorat e inconfortable de grana manèra; e, de vertat, se sentie autant inconfortable coma semblaue, pr'amor que tot eth vestit e era netedat l'enregdesien d'ua manèra, aquerò qu'ère ua amaror. Demoraue que Maria se'n desbrembarie des sues sabates, mès era esperança se trinquèc; les trempèc totes damb ciratge, coma de costum, e les ac amièc. Eth que perdec eth bon umor, e didec que tostemp li hègen a hèr aquerò que non volie. Mès Maria didec persuasiuaments:

- Tom, a veir...aquerò ei èster un bon gojat?

Atau, donc, se calèc es sabates, repotegant. Mary lèu que siguec prèsta. E es tres mainatges gesseren de cap ara escòla municipau, endret que Tom non podie cap veir ne peth mau de morir; mès qu'a Sid e a Mary les shautaue.

Era escòla deth dimenge s'estaue des nau enquias dètz e mieja; e dempús venguie er ofici religiós. Dus des mainatges se demorauen tostemp entà escotar voluntariaments eth sermon; er aute s'i demoraue tanben...per motius mès poderosi. Es bancs de dorsièr naut e sense coishins que i auie ena glèsia que podien acuélher ues tres centes persones; er edifici qu'ère ua causilhòta simpla, damb ua sòrta de caisha de pin ath cap de tot, coma campanau. Ena pòrta, Tom arreculèc e s'apressèc a un companh que portaue eth vestit de mudar.

- Escota, Bill: ties un bilhet auriò?
- Òc.
- Guaire ne vòs?
- Guaire ne balhes?
- Un tròç de lecaria e un am de pescar.
- Dèisha-m'ac veir.

Tom l'amuishèc. Qu'èren satisfasenti, e i auec escambi de propietat. Dempús Tom venec un parelh de boletes bones e blanques per tres bilhets vermelhs, e quauqu'ua auta fotèsa per un parelh de blaus. Espièc a d'auti gojats a mida qu'arribauen, e contunhèc de crompar bilhets de diuèrsi colors, pendent dètz o quinze menutes mès. Entrèc ena glèisa, dempús, damb un ensems de gojats e gojates nets e rambalhosi; se n'anèc de cap ath sòn sèti e comencèc ua peleja damb eth prumèr gojat que trapèc a man. Eth mèstre, òme grèu e ancian, que s'i hiquèc; dempús virèc era esquia un moment, e Tom estirèc es peus d'un gojat deth banc deth costat, e ja demoraue tot concentrat en liéger eth sòn libre quan eth gojat se virèc. Tachèc ua agulha a un aute gojat, ara seguida, entà entener-lo díder: Ui!, e siguec pelejat nauaments peth mèstre. Tota era classa de Tom ère dera madeisha locada: inquieta, rambalhosa e pesanta. Quan auien de díder era leçon, degun d'eri se'n sabie des versets perfèctaments, mès que toti les ac auien d'insinuar. Totun aquerò, passauen pro torment, e cadun auie eth sòn prèmi en bilhets blaus, cadun des quaus amiaue un passatge dera Escriptura; cada bilhet blau ère era paga d'auer recitat dus versets. Dètz bilhets blaus equivalien a un de vermelh, e se podien escambiar; dètz bilhets vermelhs equivalien a un d'auriò; per cada dètz bilhets auriòs eth suberintendent balhaue ar escolan ua Biblia plan

simplaments religada (que non artenhie a valer mièg dolar en aqueri tempsi vertuosi).

Guairi des mèns liegedors aurien era activitat e era aplicacion de calar-se ena memòria dus mil versets, antanplan per ua Biblia de Doré? E, totun, Maria auie artenhut dues Biblies d'aguesta sòrta; aquerò li supausaue eth prètzhèt pacient de dus ans; e un gojat de familha alemana n'auie guanhades quate o cinc. Bèth còp, aguest recitèc tres mil versets sense arturar-se; mès era tension botada sus es sues facultats mentaus ère massa grana, e dès aqueth dia venguec pòga causa mès qu'un pèc: malerós trebuc entara escòla, pr'amor qu'enes granes escadences, dauant espectadors, eth suberintendent tostemp hège a gésser ad aguest gojat pr'amor que (coma didie Tom) "s'aluguèsse". Sonque es escolans vielhs sajauen de sauvar es sòns bilhets, sense deishar de cornèr eth sòn prèzhèt faissuc enquia arténher ua Biblia: atau ei qu'er autrejament d'un d'aguesti prèmis ère un estranh e notable eveniment; er escolan qu'auie hèt era capitada ère tan gran e eminent, aqueth dia, qu'en un tau moment quinsevolh escolan s'alugaue d'ua ambicion que plan soent duraue un parelh de setmanes. Qu'ei possible qu'er estomac intelectuau de Tom non auesse experimentat jamès ua tau hame d'un d'aguesti prèmis; mès que tot eth sòn èsser, evidentaments, s'auie delit fòrça dies pera glòria e er esclat que les entornejaue.

Coma d'abitud, er suberintendent s'estaue dret, dauant era cadièra, damb un libre d'imnes, barrat, ena man e eth dit guinhaire calat entre es sues planes, e ordenèc hèr atencion. Quan un suberintendent d'escòla de dimenge hè eth sòn petit discurs de costum, qu'un libre d'imnes ena man l'ei tant de besonh coma era inevitabla huelha de musica a un cantaire que s'està dauant d'un scenari e cante un solet en un concèrt, encara qu'eth motiu d'aquerò ei un mistèri; p'amor qu'eth pacient non bote jamès es uelhs en libre d'imnes ne ena huelha de musica. Aguest suberintendent ère ua leugèra creatura de trenta cinc ans, damb ua barbeta crespada e peu cuert e crespat; amiaue un còth rèdge e dret, qu'eth sòn extrèm superior pro ben l'arribaue enes aurelhes, e qu'es sues agudentes puntes s'ajocauen de cap endauant, dauant es angles dera sua boca: aguest clòs obligaue a un pòrt plan dret cap endauant, e a virar tot eth còs quan li calie guardar de costat. Era sua barba l'emparaue ua corbata tota estenuda, qu'ère tan longa e tant ampla coma un bilhet de banc, e auie puntes de franja; es extrèms des sues bòtes èren revlincadi violentaments de cap a naut, sivans era mòda deth dia, coma lisadèrs de lúbies: efècte pacientaments e laboriosaments produsit pes joeni, en tot seir damb es dits sarrats contra ua paret pendent ores sanceres. Eth senhor Walter ère de pòrt plan curiós, e de còr ben sincèr e coma cau; e auie es causes e es endrets sagrats en tanta reveréncia, e les desseparaue tant des matèries mondanes, que, sense que se n'encuedèsse, era sua votz d'escòla de dimenge auie aquerit ua entonacion particulara que despareishie totauments es dies de cada dia. Comencèc d'aguesta sòrta:

- Ara, gojats, qu'è besonh de qué vos seiguetz tan corrèctaments e educadaments coma pogatz, e me balhètz tota era atencion pendent ua o dues menutes. Atau ei, atau. Atau ei qu'ac hèn es bravi gojats e gojates. Que campi a ua mainada petita que guarde entà dehòra d'ua hièstra; cranhi que se pense que sò en un endret d'aquiu dehòra: dilhèu sus un arbe hènt un discurs as audèths (riseta de

convengut). Que me cau díder se quin gòi me hè, de veir tantes caronhes netes e brilhantes arremassades en un lòc coma aguest, aprenent a obrar dretaments e a èster bravi.

E atau successiuaments. Que non ei de besonh transméter era rèsta deth discurs. Ei un modèu que non càmbie; aquerò hè que mos sigue familhau a toti.

Era darrèra part deth discurs siguec estropiat peth renauiment des peleges e d'auti divertiments entre quauqui gojats de mau anament, e pes inquietuds e mormolhs que s'estenien pertot, banhant, enquia e tot, es fondaments d'arròques isolades e incorruptibles taus que Sid e Mary. Mès tot açò que s'arturèc còp sec en s'amaisar era votz de Walters; e era conclusion deth discurs que siguec recebuda damb un esclat de silenciós arregraïment.

Ua bona part des mormolhs auie estat costat per un eveniment mès o mens non demorat: era entrada de visitaires: er avocat Thatcher, acompanhat d'un òme plan vielh e aflaquit, e d'un beròi senhor cavalièr, de mieja edat e peu gris d'acèr, e ua senhora plan digna, qu'ère sens dobte era hemna d'aqueth. Era senhora amiaue ua mainada. Tom auie estat inquiet e plen de prusor e mau umor e damb era consciéncia que li repotegaue: non podie confrontar era guardada d'Amy Lawrence, non podie tier era sua guardada amorosa. Mès quan vedec ara petita nau venguda, eth sòn esperit s'aluguèc tot eth de benaurança en un díder Jesús. Ara seguida, se hège a veir damb totes es sues fòrces; damb còps de punh as auti gojats, estirant-les es peus, hèn potèles: en ua paraula, tient totes es formes que semblèssen avientes entà conquistar a ua gojata e ganhar-se eth sòn aplaudiment. Era sua alegria non auie qu'ua henuda: er arrebrembe dera sua umiliacion en jardin d'aqueth àngel; mès qu'aquera sablosa memòria l'anauen esbugassant ondades seguides de felicitat que li passauen peth dessús. As visitaires se les balhèc eth mès naut sèti d'aunor, e, tan lèu coma s'auec acabat eth discurs deth senhor Walters, eth les presentèc ara escòla. Eth senhor de mieja edat se passèc qu'ère un prodigiós personatge; non aute qu'eth jutge deth comdat; era mès augusta creacion, ben segur, qu'aqueri gojats auessen jamès contemplat, e eri se demanuen de quina sòrta de materiau ère bastit, e miei volien entener-lo a bramar e miei crahien qu'ac artenhesse a hèr. Ère de Constantinòble, a dotze miles de distància; atau, donc, auie viatjat e vist eth mon: es uelhs qu'auien ath dauant auien vist era Casa deth Tribunau deth Comdat, qu'òm didie qu'auie un tèt de lhauna. Er embelinament qu'aguestes reflexions inspirauen, lo demostraue er impressionant silenci e les hilères de uelhs guardant-lo fixaments. Aguest qu'ère eth gran jutge Thatcher, frair deth sòn propi avocat. Jeff Thatcher de seguit s'auancèc a mostrar-se familhau damb eth gran òme e a èster envejat pera escola. Qu'aurie estat musica entath sòn esperit s'auesse escotat es mormolhs.

- Guarda-te-lo, Jim!, se com puge aciu naut. Guarda!, ara va a hèr-li ua sarrada de mans; ara que ja li hè era sarrada de mans. Òc ma hè! Non te shautarie èster Jeff?

Eth senhor Walters se met a "hèr-se a veir" damb tota sòrta de bolegadisi e activitats, balhant ordes, formulant judicis, hènt avertiments, aciu, aquiu, onsevolhe que podesse trapar un rondèu. Eth bibliotecari "se metie ath dauant", en tot còrrer

d'un costat en aute damb es mans plies de libres e en tot hèr aqueth bronit e tapatge que se complatz era autoritat d'un babau. Es joenes senhoretes mestresses se "hègen a veir", en tot inclinar-se doçaments entàs escolans que non hè guaire auien estat escridasssadi, en tot trèir arrepervèris qu'avertien as gojats maishants e balhant amorosi copets as bons gojats; es joens senhors mèstres se "hègen a veir" damb petiti repotècs e d'autes petites demostracions d'autoritat e fòrça atencion ara disciplina; e era màger part des mèstres, d'ambdús sèxes, trapèren causes a hèr ena libreria, ath cant dera cadièra, e èren causes que les calie hèr dus o tres viatges (damb fòrça vexacion aparenta). Es gojates se "hègen a veir" de diuèrses manères, e es gojats se "hègen a veir" damb tanta diligéncia, qu'er aire ère tot plen de bòles de papèr e deth mormolh des peleges. E, peth dessús de tot aquerò, eth gran òme seiguie e irradiaue un majestuós arridolet judiciau sus tota era casa, e se cauhaue ath solei dera sua pròpia grandesa, pr'amor que tanben eth se "hège a veir". Sonque ua causa mancaue entà completar er extasi deth senhor Walters, e ère era escadença de poder autrejar ua Biblia de prèmi, e exibir un prodigi. Diuèrsi escolans auien uns quants bilhets auriòs, mès que degun non n'auie pro; eth qu'auie sajat de saber-se'n entre es escolans mès subergessenti. Qu'aurie dat tot eth mon, ara, entà tornar a trapar ad aqueth gojat aleman damb eth sen complet.

En aqueth moment, quan era esperança ère mòrta, Tom Sawyer s'auancèc damb nau bilhets auriòs, nau de vermelhs e dètz de blaus e demanèc ua Bíblia! Aquerò que siguec coma ua tronada en un cèu clar. Walters non demoraue ua demana per aguest endret ne en dètz ans a vier. Mès que non i calie hèr mès torns: vaquí es documents flagrans, e non auien cap tara. Atau ei que Tom siguec ennautit tath vesiatge deth jutge e der aute escuelhut, e era grana naua siguec anonciada deth quartèr generau estant. Siguec era suspresa mès estabordida dera decada; e tan prigonda siguec era sensacion, que lheuèc ath nau eròi ara nautada der eròi judiciau, e era escòla auec dues meravilhes entà contemplar, en sòrta d'ua. Es gojats se senteren rosigadi pera enveja; mès es que patiren es mès amargantes tumades sigueren es que se n'encuederen massa tard qu'auien contribusit ad aguest odiat esplendor, en véner bilhets a Tom a cambi dera riquesa qu'eth auie arremassat en tot véner es privilegis d'emblanquinar. Se menspredauen ada eri madeishi, coma enganhadi per ua fraudaria astuta, per ua sèrp criminau amagada ena èrba.

Eth prèmi li siguec autrejat a Tom damb tanta efusion coma eth suberintendent podec vantar-se en aqueres circonstàncies; mès que li mancaue quauquarren der autentic rajòu, pr'amor qu'er instint deth praube subjècte li hège a saber qu'aquiu i auie un mistèri que dilhèu non comportaue era lum; qu'ère simplaments absurd qu'aqueth gojat auesse arremassat dues mil garbes de sciéncia escriptoristica enes sòns locaus: ua dotzena que ja agotarien era sua capacitat, sense dobte. Amy Lawrence ère capinauta e contenta, e hège per manèra d'arténher que Tom la guardèsse ena cara, mès eth que non i volie guardar. Era que se n'estranhèc: dempús s'estèc un shinhau terbolida; dempús ua leugèra presentida li venguec e li passèc e li tornèc un aute viatge; era espièc; ua ahlamada furtiua li diguec se qui sap guaires causes, e alavetz eth sòn còr se trinquèc, e se sentec gelosa, e airosa, e li vengueren es

lèrmes enes uelhs, e auec en òdi a toti: a Tom mès qu'a toti es auti, se pensèc era.

Tom siguec presentat ath jutge, mès auie era lengua travada, era alend damb pro trabalhs li venguie; et sòn còr batanaue violentaments, en part per tòrt dera esglasianta granor d'aqueth òme, mès sustot pr'amor qu'eth ère sa pair *d'era*. Que l'aurie shautat de quèir en solèr e adorar-lo, s'auessen estat ena escurina. Eth jutge placèc era man sus era tèsta de Tom e lo nomentèc gentilomenet, e li demanèc se com se cridaue. Eth gojat quequegèc, badèc era boca, e ac treiguec entà dehòra:

- Tom.
- Ò!, non!, non Tom...ei...
- Tomàs.
- A!, aquerò qu'ei. Me pensaua que n'aurie un shinhau mès, dilhèu. Plan ben. Mès gausaria díder que n'auetz un aute, e me lo dideratz, vertat?
- Didetz ath senhor se quin ei er aute nòm, Tomàs, didec Walters. E didetz *senhor*. Vos cau non desbrembar era vòsta urbanitat.
- Tomàs Sawyer, senhor.
- Aquerò ei! D'aquerò ne digui un bon gojat. Bon gojat. Bon: un omenet. Dus mil versets qu'ei molt, plan molt. E jamès vos a de dòler eth trabalh que vos a costat aprener-les; pr'amor qu'eth saber que vau mès que quinsevolh auta causa deth mon; aquerò ei çò que hè qu'es òmes venguen a èster bravi e grani; que seratz un gran òme e un òme brave beth dia, Tom, e alavetz guardaratz entà darrèr e dideratz: "tot qu'ei degut ara famosa escòla dominicau dera mia mainadesa; tot qu'ei degut as mèns planvoluts professors, que m'ensenhèren a apréner; tot qu'ei degut ath brave suberintendent, que m'encoratgèc e velhèc per jo e me balhèc ua polida Bíblia, ua Bíblia esplendida e eleganta, entà sauvar-la-me e tier-la entàth mèn usatge, entà tostemp; tot qu'ei degut ara dreta educacion"! Aquerò ei çò que dideratz, Tomàs; e non les voleríetz escambiar per cap de sòs aguesti dus mil versets, non: de cap manèra ac voleríetz hèr. E ara non vos harà dò de dider-me a jo e ad aguesta senhora bèra ua d'aguestes causes qu'auetz aprenut (a!, segur que non vos harà dò), pr'amor qu'èm capinauts des gojatets qu'aprenen. Sabetz, sense dobte, eth nòm de toti es dotze disciples. Me voletz díder eth nòm des dus prumèrs que sigueren alistadi?

Tom que s'anaue estirant un boton e agarrant un pòrt pauruc. Se rogic tot, alavetz, e es sòns uelhs se tachèren en solèr. Eth còr deth senhor Walters se nudèc laguens sòn. Se didec ada eth madeish: non ei posible qu'eth gojat posque respòner era mès simpla pregunta: se per qué n'i prepause cap eth jutge? Mès que se vedec obligat a díder quauquarren en votz nauta, e hec:

- Responetz ath senhor, Tomàs: non vos cau pòur.

Tom encara non se descargaue.

- Ben, me'n sabi que m'ac dideratz a jo, didec era senhora. Es nòms des dus prumèrs disciples èren...
- DAVID E GOLIAT!

Passem un ridèu caritatiu sus era rèsta dera scèna.

CAPITOL V

Tàs dètz e mieja, era campana escarcanhada dera glèisa comencèc a trinhonar, e era gent non i estèc guaire a s'acoblar entath sermon deth maitin. Es gojats dera escòla dominicau se distribuïren pera bastissa, e ocupèren bancs damb es sòn falmilhars, de sòrta que demorèssen susvelhadi. Venguec tia Polly, e Tom e Sid e Maria sigueren damb era. Tom siguec deishat en correder pr'amor de qué s'estèsse autant luenh dera hièstra dubèrta e des alugantes scènes d'ostiu deth dehòra coma siguesse possible. Era gentada aumplic es naus: eth vielh e indigent administrador de corrèus, qu'auie coneishut dies mielhors; eth baile e era sua hemna (pr'amor qu'aquiu auien baile, entre d'autes causes supèrflues); eth jutge de patz; era veuda Douglas, ròia, eleganta e de quaranta ans, esperit benevolent e acomodat, era casa acimelada qu'ère eth solet palai deth pòble, e era mès ospitalària e de molt era mès prodiga en matèria de hèstes que l'aumplie d'ufana; eth vielh e venerable exalcalde e era senhora Ward; er avocat Riverson, eth nau notable des entorns; dempús era beutat deth bordalat, seguida d'ua còlha de joenes trinca-còrs, vestides de lin, e ornades damb cintes; dempús toti es joeni dependents dera ciutat, corporatiuaments pr'amor que s'auien demorat en vestibul tot churlant eth mange deth paishon, formant un paredau circular d'admiradors lardosi e d'arridolet simplet, enquia qu'era darrèra gojata auesse passat pes baguetes; e, fin finau, arribèc eth gojat modèu, Willie Mufferson, en tot tier un tan gran suenh de sa mair coma se siguesse talhada de veire. Tostemp amiaue a sa mair ena glèisa e ère er orgulh de totes es matrones. Es gojats, sense mancar-ne ne un de solet, lo detestauen pr'amor qu'ère tan brave e, ath delà, eth sòn exemple les auie estat encomanat un pialèr de viatges. Eth blanc mocador li gessie dera pòcha de cap endarrèr, coma ère costum enes dimenges. Tom non auie mocador, e es gojats que n'auien li semblauen uns espelofits. En èster ara eth pòble fidèu completament amassat, era campana trinhonèc un viatge mès entà avertir as tardius e as embelinadi; e dempús ua solemne quietud queiguec sus era glèisa, sonque interrompuda pes arridalhes e mormolhs deth còr, ena tribuna. Eth còr tostemp hège risetes e mormolhs pendent tot er servici religiós. Bèth temps a i auec un còr de glèisa que non ère mau educat, mès qu'è desbrebat a on siguec. Qu'ei temps de memòria perduda quan se passèc aquerò, e damb pro trabalhs posqui rebrembar-ne cap detalh; mès me pensi que siguec en bèth país estrangèr.

Eth ministre diguec er imne, e l'anec liegent damb plaser, en un estil particular qu'ère plan admirat en aquera part deth país. Comencèc a mieja votz, e s'anèc enfilant de man en man, enquia qu'arribèc en un cèrt punt, que carguèc damb un fòrt enfasi sus era paraula mès nauta, e dempús se precipitèc entà baish coma se s'estèsse en ua palanca:

Serà enviat de cap-ath-cèu en-lhets FLORIDI

de pòsa,
quan d'auti pelegen peth-prèmi hènt-vela-en ONDES
sagnantes?

Òm lo consideraue un prodigiós legeire. Enes cauhades dera glèisa tostemp l'anauen a cercar entà que liegesse poèmes; e, quan s'i auie calat, es senhores quilhauen es sues mans e les deishauen d'anar sus era hauda; e clucauen es uelhs e botjauen es caps, coma se didessen: es paraules non ac pòden exprimir: qu'ei massa polit, massa polit entad aguesta tèrra mortau!

Dempús que se cantèc er imne, eth reverend senhor Sprague se virèc entà ua aficha d'avisi e liegec en votz nauta avertiments d'amassades e societats e d'autes causes, e semblaue qu'era lista s'estenerie enquiara arribada deth Judici Finau; particular costum que se tie encara en America, enquia e tot enes ciutats, en plia epòca d'abondosi jornaus. Soent, coma mens fondament age un costum tradicionau, mès ei de mau hèr desliurar-se'n.

E alavetz eth ministre preguèc. Bon e generós siguec eth sòn prèc, e hèt de pèces mundes. Preguèc pera Glèisa e es petiti mainatges dera Glèisa; pes autes glèises deth bordalat; peth bordalat madeish; peth Comdat; per Estat, pes foncionaris der Estat; pes Estats Units; pes glèises des Estats Units; peth Congrès; peth President; pes foncionaris deth Govèrn; pes praubi marinèrs, maumenadi ena mar tempestuosa; pes milions d'oprimits que gemèguen jos es pès des monarquies europèes e es despotismes orientaus; per aqueri que receberen era lum e era bona naua, e totun non an uelhs entà veir ne aurelhes entà enténer, e pes pagans des aluenhades ièrles dera mar; e acabèc damb ua suplica qu'es paraules qu'anaue a díder podessen trapar gràcia e favor, e siguessen seme semiat en tèrra fertil, hènt a vier, damb eth temps, abondosa cuelheta de ben. Amen.

I auec un zonzon de vestits, e era gent dreta se seiguec. Eth gojat, qu'era sua istòria raconde aguest libre, non la gaudie, era pregària; sonque la suportaue, e encara gràcies. Que s'estaue inquiet tot eth temps que duraue; amiaue eth compde de toti es detalhs dera pregària inconscientaments (pr'amor que no i paraue era aurelha, mès que se'n sabie des pètzhèts que damb tota regularitat sauvaue en aqueth vielh endret eth clèrgue); e quan ua petita fotèsa de matèria naua i ère inserida, la seguie d'aurelha e tota era sua natura n'experimentaue racacòr: consideraue es aponts injusti e brigands.

Ath miei dera pregària, ua mosca s'auie arturat sus eth dorsièr deth banc deth dauant, e torturaue er esperit de Tom, pr'amor que se heregaue es mans tranquillaments, en tot agarrar-se eth cap damb es braci e heregant-lo tan vigorosaments que lèu semblaue desseparar-lo deth còs, deishant ara vista eth hiu subtil deh còth, e se heregaue es ales damb es pautes deth darrèr e les sarraue sus eth sòn còs coma s'auessen estat haudes de casaca, contunhant tota era sua *toilette* tan tranquillaments coma se s'en sabesse de qué gaudie de tota seguretat. E la gaudie; pr'amor que per çò de mès intensaments qu'es mans de Tom sentessen era gratèra d'aganchar-la, non ac gosauen de hèr: eth se pensaue qu'era sua amna serie de

ressabuda alongada se hège ua tau causa tant que durèsse era pregària. Mès ara darrèra frasa era sua man comencèc a acorbaishar-se e a esguiltlar-se de cap endauant; e, tan lèu qu'er "Amen" siguec dit, era mosca ère presoèra de guèrra. Sa tia vedec era accion e l'obliguèc a desliurar-la.

Eth ministre realizèc eth sòn tèxt, tot bronzinant monotònaments ath long d'ua allegacion tan prosaïca que fòrça tèstes, d'aciu e d'enlà, comencèren a esclipsar-se: e ça que la, ère ua allegacion que tractaue deth huec etèrn e deth sofre, e redusie as predestinats ara glòria a ua còlha tan petita, que damb pro trabalhs s'ac valie era pena aquera excepcion. Tom que compdaue es planes deth sermon: un còp auie gessut dera glèisa, tostemp sabie se guaires planes i auie auut; mès lèu jamès se'n sabie de cap auta causa deth discurs. Totun aquerò, aqueth viatge s'estèc interessat ben-ben pendent ua cuerta estona. Eth ministre hec ua grana pintura esmoventa des òsts umanes en millenari, quan eth leon e era oelha jaderien amassa e un mainatge les ahocarie. Mès eth sentiment, era leçon, era exemplaritat deth gran espectacle, se li perderen ath gojat: solet pensèc en caractèr egrègi deth protagoniste, dauant es pòbles en expectacion: eth sòn ròstre s'aluguèc per aqueth pensament, e se didec ada eth madeish que li shautarie èster aqueth mainatge, s'eth leon siguesse manhac.

Que tornèc a quèir en aquera impaciéncia, en èster contunhada era seca allegacion. Lèu lèu hec memòria d'un tresaur qu'auie, e lo treiguec ara lum. Qu'ère un gran escrauat nere, damb formidables maishères: era "cuca pecigaira", coma eth ne didie. L'auie en ua caisha de pistons. Çò de prumèr que hec er escrauat siguec aganchar-li eth dit. Li seguic ua naturau tumada causa que hec qu'er escrauat s'estèc trantalhant en correder centrau, e s'arturèc capenjós, e eth dit herit anec a parar laguens era boca deth gojat.

Er escrauat jadie en solèr en tot botjar es pautes baubes, incapable de revirar-se. Tom que li tachaue es uelhs, e auie eth desir de tier-lo; mès eth que s'estaue ar arrecés, dehòra dera sua posita. Ua auta gent, que non paraue era aurelha en sermon, trapèc un consolament en escrauat, e tanben lo guardèren.

Ath cap d'ua estona un gosset lanut e vagabond campèc guiterosaments, damb eth còr trist, afeniantat pera cauma e doçor der ostiu, espisat pera captivitat e alendant per un escambi. Pistèc ar escrauat; era coa queiguda se lheuèc e tremolèc; eth qu'estudiaue eth butin: caminaue ath torn dera bestionha; la flairaue dès ua distància confortabla; tornaue a caminar ath sòn torn; se hège er atrevit, e lo flairaue de mès apròp; dempús lheuèc eth musset, e floquèc ua cautelosa arpada, sense vier d'endonviar; ne floquèc ua auta e ua auta; comencèc a gaudir deth divertiment; s'en.honsèc enquiar estomac damb er escaravat enes sues urpes, e contunhèc eth sòn experiment; s'espisèc a tot darrèr e se demorèc indiferent e distret. Eth sòn cap s'inclinèc, e de man en man era sua barba baishèc e toquèc ar enemic, que la hissèc. S'entenec un idòl; cuelhec enventida era tèsta de gosset, e er escrauat queiguec a un parelh de iards de distància, e un aute còp se demorèc capenjós. Es espectadors vesins s'estrementiren d'ua doça alegria interiora, diuèrses cares restèren darrèr es ventalhs e mocadors, e Tom venguec a èster absoludaments erós. Eth gosset demoraue coma un

pòcvau, e possiblaments se n'encuedaue; mès que, totun, i auie racacòr en sòn laguens, e in de resvenja. Atau ei que venguec de cap ar escrauat e tornèc a començar a escometer-lo damb compde, en tot sautar entà eth dès cada punt d'un cercle, arturant es pautes a un pecic dera bestionha, escometent-la de mès apròp deth sòn dentat, e damb tustarrades damb eth cap, enquia qu'es sues aurelhes tornèren a vibrar. Un aute viatge, totun, ne venguec cansat ath cap d'ua estona. Sagèc de se distrèir damb ua mosca, mès que non i trapèc consolacion; anèc entornejant ua hormiga, damb eth nas ben arràs deth solèr, e de seguic se'n sentec hastigat; badalhèc, alendèc, desbrembèc deth tot ar escrauat, e se seiguec ath dessús sòn! Sonèc alavetz un sauvatge idòl d'agonia, e eth gosset anèc correder enjós; es idòls contunhèren, e tanben eth viatge deth gosset; crotzèc era casa peth dauant der autar, e hugec de cap ar aute correder; passèc per dauant des pòrtes; sorrisclèc per trapar-se ena darrèra etapa deth sòn recorrut; era sua tortura que creishec damb era sua progression, enquia qu'ath cap d'un shinhau non siguec qu'un cometa lanut que se botjaue ena sua orbita lampejant ara velocitat dera lum. A tot darrèr, era victima, frenetica, se desvièc deth sòn recorrut e sautèc ena hauda deth sòn patron: eth que lo lancèc ath dehòra dera hièstra, e era votz dolorida s'anèc amendrint e acabant ena distància.

Tota era glèisa, alavetz, ère rogida de cara e miei estofada per arrir contengut, e eth sermon auie arrivat en un mortau estancament. Eth discurs contunhèc ara seguida, mès se passaue tot estropiat e ranquejant, perduda ja tota era possibilitat d'impressionar; pr'amor qu'autaplan es mès grèus sentiments èren acuelhudi a cada pas damb un doç esclat d'alegria profana, jos er arrecés de bèth luenhant dorsièr de banc, coma s'eth praube clèrgue auesse dit bèra causa estranhaments divertida. Tot eth pòble fidèu sentec un positiu aleujament quan era pròva siguec passada e hèta era benediccion.

Tom Sawyer s'entornèc entà casa erós deth tot, a maugrat de pensar qu'ère mès satisfasent eth servici religiós quan s'i pistaue un shinhau de varietat. Solet ua causa l'amaraue: ja li shautaue qu'eth gosset joguèsse damb era sua cuca pecigaira, mès que non li semblaue just que se l'auesse hèt a hèr a vier.

CAPITOL VI

Eth maitin deth deluns que pilhèc a Tom Sawyer tot malastrós. Eth maitin deth deluns tostemp lo pilhaue atau, pr'amor que començaue ua auta setmana de patiment aclapant ena escòla. Generauments eth qu'encetaue aqueth dia en tot desirar que non auesse vengut era hèsta, pr'amor que hège plan mès odiós eth return ara captivitat e as cadies.

Tom ère ajaçat en tot pensar. Ath cap d'ua estona li venguec entath cap que li shautarie vier malaut: alavetz se poirie demorar en casa sense anar entara escòla. Vaquí ua leugèra possibilitat. Campèc eth sòn organisme: que non auie cap rèsta de malautia. E comencèc de nau era investigacion. Aguest còp li semblèc que poirie descurbir simptòmes de colica e s'esdeguèc a encoratjar-les damb grana esperança. Mès amendriren, e ath cap de pòca estona despareisheren deth tot. Tornèc a pensar. De ressabuda desnishèc quauquarren: ua des sues dents de naut se sentie hloisha. Aquerò qu'ère ua bona causa; e ère a mand de començar es gemiments coma *començament*, coma eth didie, quan se l'acodic que, se compareishie en tribunau damb aguest argument, sa tia l'arrincarie aquera pèça, e aquerò li harie mau. Pensèc, donc, que se sauvarie era dent coma resèrva, ara per ara, e cercarie ua auta causa. Non li venguec entath cap arren pendent ua estoneta, e dempús se'n brembèc d'auer entenut se com parlaue eth doctor d'ua cèrta causa qu'obliguèc a demorar-se en lhet a un pacient pendent dues o tres setmanes e auie menaçat de hèr-li a pèrder un dit. Eth gojat, donc, treiguec ath córrer eth dit malaut deth pè, dehòra deth linçò, e lo lheuèc en aire entara sua inspeccion. Ça que la, totun, que valie era pena de riscar-s'i: atau, donc, comencèc a gemegar damb considerabla energia.

Mès Sid contunhaue dormint, sense assabentar-se'n.

Tom gemeguèc mès fòrt, e s'imaginèc que li començaue a hèr mau eth dit deth pè.

Que siguec inutil, per çò que hège a Sid.

Tom que bohaue ja de tant escarrassar-se. Se posèc un shinhau, e dempús se holèc e costèc ua seguida de considerabli gemiments.

Sid que roncaue.

Tom se desesperèc. Sorrisclèc: Sid!, Sid!, e lo bassaquèc. Aguest procediment qu'auec capitada, e Tom comencèc es sòns gemiments un aute còp. Sid badalhèc, s'estirèc, dempús s'emparèc sus eth code damb ua alendada, e se calèc a guardar a Tom fixaments. Tom que seguic gemegant. Sid didec:

- Tom, ditz, Tom!

Cap de responsa.

- Èp, Tom, se qué passe, Tom? E lo bassaquèc e guardèc eth ròstre, suenhosaments.

Tom didec tot planhiu.

- Ò!, non Sid, non me possetz.
- Veigam: se qué se passe, Tom? Cridarè a tia.
- Non, que non s'ac vau. D'aciu ua estona dilhèu s'aurà passat. Non cridetz ad arrés.
- Mès se vos platz!, non gemeguetz atau, Tom: ei ua causa qu'esglàsie. Guaire temps hè que dure, aquerò?
- Ores..., ui!, Ò! Non vos botgetz atau. M'auciratz!
- Tom: per qué non m'auetz desvelhat mès d'ora? Ò!, Tom, non hescatz aquerò! Que se me quilhen es peus, d'entener-vos! Tom: qué auetz?
- Sid, que vos ac perdoni tot (panteish). Totes es males causes passades que m'auetz hèt pendent tota era vida. E balhatz, Sid, eth marc de hièstra vielh e eth mèn gat bòrni ad aguera gojata naua qu'a vengut en pòble, e didetz-li:

Mès Sid ja s'auie rebussat es sòns vestits e se botèc a córrer. Tom patie de çò mès, ara: tan polidaments trebalhaue era sua imaginacion: atau ei qu'es sòns gemiments auien artenhut un ton perfèctaments autentic.

Sid corrèc escales enjós e didec:

- Ò!, tia Polly! Vietz! Tom qu'ei enes darrères!
- Enes darrères!
- Òc, senhora. Non vos demoretz: vietz ath córrer!
- Messorgues! Non m'ac creigui.

Mès, totun aquerò, volèc escales amont, damb Sid e Maria que l'estalonauen. E era sang dera cara se l'auie perdut, atau madeish, e es sòns pòts tremolauen. En arribar ath cant deth lhet, didec, entre eth panteish:

- Tom!, Tom! Qué vos passe?
- Ò!, tieta! sò...
- Qué vos passe?, qué vos passe, gojat?
- Ò!, tieta! Eth mèn dit malaut me hè fòrça mau!

Era vielha senhora se calèc en ua cagira e arric un shinhau, dempús plorèc un shinhau, e dempús hec totes dues causes ath còp. Aquerò la retornèc, e didec:

- Tom, quin espant m'auíetz dat! Pro pegaries, ara, e sautatz d'aciu.

Es gemiments s'arturèren, e s'esbugassèc eth mau qu'auie en dit deth pè. Eth gojat se n'encuedèc de qué s'estaue un shinhau coma un pèc, e didec:

- Tia Polly, semblaue adolorit, e me hège tant de mau, que ne m'en brembaua dera mia dent.
- Era vòsta dent, vertat? Se qué i auetz ena dent?
- Que n'è ua de hloisha; e me hè a veir es esteles.
- Veigam, veigam: non tornetz a començar es gemecs. Dauriz era boca. Ben, auetz era dent hloisha; mès que d'aquerò arrés se'n morís. Mary, vietz a cercar-me un hiu

de seda e ua brasa dera codina.

Tom didec:

- Ò!, tieta! Non me l'arrinquetz, se vos platz; que ja non me hè bric de mau. Non, tieta, se vos platz. Que ja non voi demorar-me en casa entà non anar ena escòla.
- A!, ja non voletz, ja non voletz? De manèra que tot aguest tarrabastèri ère pr'amor de qué vos pensàuetz demorar en casa, e deishar d'anar era classa, e anar a pescar? Tom, Tom! Jo que vos estimi tant, e vos que semblatz cercar totes es manères de herir eth mèn praube còr vielhet damb era vòsta amna endiablada!

En aqueth moment es utisi dentaris èren a punt. Era vielha senhora sarrèc fòrt un des caps deth hiu de seda, damb un nud, ena dent de Tom, e estaquèc er aute en ua pòst deth lhet. Dempús agarrèc era brasa, e de ressabuda la lancèc lèu ena cara deth gojat. Era dent pengèc alavetz, en tot balancejar-se, dera pòst deth lhet.

Mès que toti es malurs qu'an era sua compensacion. En endralhar-se Tom entara escòla, dempús d'esdejoar, siguec era enveja de toti es gojats que trapèc, pr'amor qu'eth horat dera sua linha superiora de dents li permetie de gargalhar d'ua manèra naua e admirabla. Arremassèc tota ua còlha de gojats interessadi per aqueth espectacle; e a un d'eri, que l'auien auut de talhar eth dit e qu'auie estat eth centre de fascinacion e aumenatge enquia alavetz, se trapèc ara, còp sec, sense cap partidari, e tonsurat dera sua glòria. Eth sòn còr que n'ère sentut, e didec, damb un mensprètz que non sentie, que non valie arren de gargalhar coma Tom Sawyer. Mès un aute gojat didec: "qu'ei que son verdes!..." E eth li calèc hèr-se honedís e eròi descavaucat.

Tom que non i estèc gaire a trapar ath joen pària deth bordalat, Huckleberry Finn, hilh der embriac deth pòble. Huckleberry ère coraument odiat de totes es mairs deth pòble, pr'amor qu'ère en cauma, e non coneishie lei, e ère ordinari e maishant... e pr'amor que toti es sòns mainatges l'admirauen en grana manèra, e se deleitauen ena sua enebida companhia, e aurien volut auer era gausaria d'èster coma eth. Tom qu'ère coma era rèsta de gojats respectables, per çò que tanh a envejar a Huckleberry era sua alègra condicion de bandejat; e auie ordes estrictes de non jogar-i: atau ei que i jogaue cada viatge que n'auie era escadença. Huckleberry anaue tostemp abilhat damb ròbes sobrères d'òmes de quinsevolh nautada, es quaus se trapauen tostemp en perpetuau hloridor e plies de volatejadi parraquets. Eth sòn capèth qu'ère ua vasta roïna damb ua ampla mieja-lua escapçada des sues ales; era sua casaca, quan n'amiaue, lèu l'arribaue enes talons, e auie es botons deth darrèr plan enjós dera esquia; sonque ua soleta betrèla le sostiège es pantalons; eth sèti des sòns pantalons s'bombaue entà plan enjós e non contenguie arren; era part baisha e damb franges des pantalons s'arrossegaue pera hanga quan non ère rebussada. Huckleberry anaue e venguie ath sòn gost. Dormie enes lumedars des pòrtes quan hège bon temps, e en barrils uedi quan ploiguie; non li calie anar ena escòla ne ena capèla, ne arreconéisher ad arrés coma senhor, ne creir ad arrés: que podie anar a pescar o a nadar, quan e a on li plasesse, e demorar-s'i tanta estona coma li venguesse de gost. Arrés l'enebie d'auer batusses; podie velhar enquiara ora que volesse; ère tostemp eth prumèr gojat qu'anaue damb es pès descauci ena primauèra, e eth darrèr a tornar a botar-se eth cuer

ena tardor; jamès non s'auie de lauar o hicar-se ròba neta; podie renegar prodigiosaments. En ua soleta paraula, aqueth gojat auie tot aquerò que balhe prètz ara vida. Atau ac pensaue quinsevolh gojat aganit, estanhat e respectable de Sant Petersburg. Tom saludèc ath romantic bandejat.

- Adishatz, Huckleberry!
- Adishatz, gojat! E guardatz se qué vo'n semble.
- Qué ei aquerò qu'amiatz?
- Un gat mòrt.
- Deishatz-lo-me veir, Huck. Redena! Qu'ei de çò mès enregdesit. A on l'auetz podut auer?
- L'è crompat a un gojat.
- Guaire li n'auetz balhat?
- Li n'è balhat un bilhet blau e ua bofiga qu'auia pescat en aucidèr.
- A on auetz pescat eth bihet blau?
- Se l'ac crompè a Ben Rogers, hè dues setmanes, per un bastonet de possar cercles.
- Escotatz...entà qué servissen es gats mòrts, Huck?
- Entà qué servissen? Entà guarir borrugues.
- Òc? de vertat? Jo que me'n sabi d'un remèdi qu'ei mielhor.
- Que non! M'i jogaria quinsevolh causa que non. Quin ei?
- Tè, aigua d'èsca.
- Aigua d'èsca! Non ne balharia ua huelha de bruc, pera aigua d'èsca.
- Non la balharíetz, vertat? Non ac auetz sajat jamès?
- Non, jo non. Mès Bob Tarner, òc.
- Qui vos ac a dit?
- Tè, eth l'ac didec a Jeff Thatcher, e Jeff l'ac didec a Johnny Baker, e Johnny l'ac didec a Jim Hollis, e Jim l'ac didec a Ben Rogers, e Ben l'ac didec a un nere, e eth nere m'ac didec a jo. Ja ac vedetz!
- Ben, e qué vò díder? Toti diden mentides. Toti, dehòra deth nere: ad aqueth que non lo coneishi. Mès jamès è vist a un nere que non didesse mentides. Redena! Ara didetz-me se com s'ac hec Bob Tanner, Huck.
- Guarda, agarrèc era man e la botèc laguens un soc a on i auie aigua de ploja.
- De dia?
- Òc.
- Damb era cara de cap ath soc?
- Òc, aumens atau m'ac pensi.
- Didec bèra causa?
- Non m'ac pensi, sabi pas.

- A!, e aquerò qu'ei tot. Voler guarir borrugues damb aigua d'èsca d'ua manèra tan triviau e asenada! Qu'ei clar qu'atau non hè profit. Vos cau anar ath miei deth bòsc, a on vo'n sabetz que i a un soc damb aigua d'èsca; e ath pic dera mieja net vos aculatz contra eth soc e sarratz era man e didetz:
- "Gran de uèrdi, gran de uèrdi, bren de minjar indian, aigua d'èsca, hèr-vos a seguir aguestes borrugues!" e dempús vo n'anatz ara prèssa, dotze passes, damb es uelhs clucadi, e dempús viratz tres viatge ath torn deth soc, e vo n'anatz entà casa sense parlar damb arrés. Pr'amor que, se parlatz, er envelinament se'n va de cap a çò de Pistraus.
- Ben, aquerò que semble ua bona manèra de hè'c; mès que non ei atau qu'ac hec Bob Tanner.
- Plan que òc que non, ja vos i podíetz jogar quinsevolh causa; pr'amor qu'ei eth gojat qu'a mès borrugues de tot eth pòble, e non n'aurie ne ua de soleta se sabesse se coma li cau manejar-se damb era aigua d'èsca. Jo que m'è trèt milèrs de borrugues des mans d'aguesta sòrta, Huck. Que jògui tants viatges damb gargolhes que tostemp cuelhi un pilèr de borrugues. A viatges me les trèigui damb ua hava.
- Òc, les haves servissen, ja ac è hèt aquerò.
- Ac auetz hèt? E de quina manèra ac hètz, vos?
- Agarratz era hava e l'esmiejatz, e copatz era borruga de forma que ne gèsque un shinhau de sang, e dempús botatz era sang sus un tròç dera hava. E anatz e hètz un clòt, e ac acogatz tath pic dera mieja net en un horcalh de camins, quan ei lua naua, e dempús usclatz era rèsta dera hava. Comprenetz? Eth tròç de hava qu'amie ath dessús era sang anarà shurlant e shurlant, hèn per manèra d'auer eth tròç que manque, e atau ajude ara sang a shurlar era borruga, e non i està guaire a esbugassar-se.
- Òc, aquerò ei, Huck, aquerò ei: encara que se didetz quan hescatz er acogament, "hava, entà laguens; borruga, vè-te'n e non me shordes mès!" ei mielhor. Atau ei coma ac hè Joe Harper, e a estat apròp de Coonville, e lèu pertot. Mès, didetz-me: se com ac hètz entà guarir-les damb un gat mòrt?
- Guarda, agarratz eth gat e vo n'anatz e entratz en cementèri, tard, ath pic dera mieja net, e vo n'anatz a on bèth dolent age estat dejosterrat, e quan serà mieja net un dimòni vierà, o dilhèu dus o tres, mès que non les poiratz campar: solet poderatz sénter ua causa coma eth vent, o ben les poiratz enténer a parlar; e quan se haràn a vier ad aqueth companh, les lançaratz eth gat darrèr e dideratz: "eth dimòni seguís eth còs mòrt, eth gat seguís ath dimòni, es borrugues seguissen ath gat e jo ja ne sò sense!" aquerò que convenç a quinsevolh borruga.
- Que semble ua causa bona. Ac auetz sajat bèth còp, Huck?
- Non, mès era vielha Hopkings m'ac didec.
- Plan, donc: me pensi que deu èster vertat, pr'amor que diden qu'ei bruisha.
- *Diden*! Ò, Tom, jo sabi que n'ei. Era qu'embelinèc ath mèn pair. Eth mèn pair ac ditz eth madeish. Bèth dia hège camin, e vedec qu'era l'estaue embelinant; atau

qu'agarrèc ua pèira, e, s'era non s'auesse hèt endarrèr, l'aurie plan aganchada. Donques ben, aquera madeisha net anèc tombant laguens un arrecès a on jadie embriac, e se petèc eth braç.

- Aquerò qu'espaurís. E com se'n sabec de qué era l'embelinaue?
- Senhor! Be que vos ac diderà eth mèn pair. Eth mèn pair ditz que, quan vos guarden d'aquerò mès enredgesides, ei que vos embelinen, mès que mès se ròmien. Pr'amor que quan ròmien diden eth parenòste ath revés.
- Didetz, Huck: quan i anaratz a hèr er assag deth gat?
- Aguesta net. Me pensi qu'aguesta net vieràn a cercar era amna deth vielh Hoss Williams.
- Mès se l'acoguèren dissabte, Huck. Voletz díder que non se lo eren a vier dissabte ara net?
- E ara! Se qué didetz! Es sòns embelinaments non podien cap tornar a gésser enquiara mieja net, e alavetz ja ei dimenge. As dimònis non les shaute guaire qu'eth dimenge les espoque, me pensi.
- Que non se m'auie acodit. Ei vertat. Voleratz que i vaja damb vos?
- Plan qu òc...s'ei que non vos cau pòur.
- Pòur! Que non ei aisit. Qu'ei que miularatz entà avisar-me?
- Òc, e vos hètz un miau de responsa, se voletz. Eth darrèr viatge m'estè miulant per aquiu delà enquia qu'eth vielh Hays comencèc a lançar calhaus, en tot díder: "Gat deth dimòni"!, atau ei que li lancè ua rajòla pera hièstra; per audèth!
- Solide! Aquera net non podí miular pr'amor que tia me susvelhaue; mès aquest còp que miularè. Escotatz, Huck; qué ei aquerò?
- Non ei qu'un lagast.
- A on l'auetz agarrat?
- En bòsc.
- Guaire ne voletz?
- Sabi pas. Que non la voi cap véner.
- Plan ben, qu'ei un lagast de çò mès petit, totun.
- Ò, qu'ei bona causa rebaishar un lagast que non vos tanh. Jo que ne sò satisfèt. Ei pro bon entà jo.
- Uff! Que n'i a un pialèr de lagasti. Ne poiria auer un milenat, se volessa.
- Ben, donc, per qué non les auetz? Pr'amor que plan vo'n sabetz qu'aquerò ei ua hanga de nonarren. Qu'ei un lagast prò primerenc, me pensi. Ei eth prumèr qu'è vist aguest an.
- Escotatz, Huck. Vo'lo càmbii pera mia dent.
- Deishatz-la-me veir.

Tom se treiguec un tròç de papèr e lo destropèc suenhosaments. Huckleberry li calèc ua guardada afanaira. Era temptacion qu'ère plan fòrta. A tot darrèr didec:

- Ei de vertat, de vertat?

Tom lheuèc es sòns pòts e mostrèc eth trauc.

- Vai, plan ben, didec Huckleberry, que barram eth tracte.

Tom botèc eth lagast laguens era caisha de pistons qu'auie estat darrèraments era preson der escrauat, e es gojats se desseparèren, en tot senter-se cadun mès ric que non pas abantes.

En arribar Tom en petit edifici isolat dera escòla, s'i calèc en un virament de uelhs, a granes calhamardades, tau que s'auesse vengut damb aunorada celeritat. Botèc eth sòn capèth en penjader, e s'apressèc ath sòn sèti damb ua grana impetuositat. Eth mèstre, calat ena nautor, sus ua grana cagira de braci e de cu estelat, hège ua dormideta, ahiscat peth bronzinadís soporific dera escòla. Era interrupcion que lo desvelhèc.

- Tomàs Sawyer!

Tom sabie qu'eth sòn nòm, realizat tot sancer, ère un mau presagi.

- Senhor!
- Posatz-vos aciu. Didetz-me se com ei que tornatz a vier en retard, tau qu'ac auetz per vici.

Tom que siguec a mand de cercar arrecès dejós ua mentida; mès alavetz vedec dues longues trenes de peu ròi penjades sus ua esquia, e les arreconeishec, per tòrt d'aquera electrica simpatia der amor; e ath cant d'aquera personeta i auie eth solet lòc liure deth costat des gojates. Ara seguida didec:

- M'È ARTURAT A PARLAR DAMB HUCKLEBERRY FINN!

Eth mèstre sentec que se l'arturaue eth pos, e demorèc damb es uelhs embelinadi, sense èsme. Eth bronzinadís dera escòla s'acabèc; es escolans se demanèren s'aqueth gojat insensat auie perdut eth sen. Eth mèstre didec:

- Auetz hèt...se qué?
- M'è arturat a parlar damb Huckleberry Finn.

Es paraules que non auien estat mau entenudes.

- Tomàs Sawyer, aguesta qu'ei era confession mès estonanta que jamès aja entenut. Era simpla ferula qu'ei pòc entad aguest delicte. Treiguetz-vos era vèsta.

Eth braç deth mèstre s'esperforcèc enquia espisar-se, e eth depaus de règles amendric notablaments. Alavetz venguec aquera orde:

- Ara, anatz e seiguetz damb es gojates! E qu'aquerò vos servisque de leçon.

Es arridolets que se botgèren pes encastres dera cramba semblèc qu'avergonhauen ath gojat; mès, de hèt, aguest resultat lo costèc mèsalèu era adoratiua temença entara sua idòla desconeishuda e eth gòi immens que li balhaue era sua sòrt enlairada. Se seiguec en extrèm deth banc de pin, e era gojata se hec enlà un shinhau, damb un movement de cap. Contactes de codes e ulhades e mormolhs trauessèren era cramba; mès Tom que seiguie tot quiet, damb es braci sus eth pupitre long e baish qu'auie ath dauant, e semblaue que estudiaue en sòn libre. De man en man era atencion des auti

lo deishèc de cornèr, e er acostumat mormolh dera escòla subrenadèc un viatge mès per aire assopit. Ath cap de pòc, eth gojat comencèc a hèr esguitlar furtiues guardades de cap ara gojata. Era que se n'encuedèc, li hec ua moninada damb era lengua, e li virèc era tèsta pendent ua menuta. Quan era lo tornèc a guardar damb tota cautèla, que i auie un persec dauant d'era: era que lo possèc de cap a dehòra. Tom que lo tornèc a apressar doçaments: era que lo possèc de nau, encara que damb mèns animositat. Tom pacientaments, lo tornèc ath sòn lòc: alavetz era deishèc que s'i demorèsse. Tom escriuec coma podec ena sua lòsa: "cuelhetz-lo, se vos platz, que n'è mès". Era gojata cuelhec ua uelhada ad aqueres paraules, mes non hec cap de senhau. Alavetz eth gojat comencèc a diboishar bèra causa ena lòsa, en tot amagar era sua òbra ena man quèrra. Pendent bèth temps era gojata refusèc d'assabentar-se'n; mès era sua umana curiositat non i estèc guaire a manifestar-se per indicis tot just perceptibles: eth gojat que contunhaue trebalhant, aparentaments, sense encuedar-se'n. Era gojata hec ua sòrta d'assag que non la comprometèsse, entà vedè'c; mès eth gojat non revelèc que n'auesse coneishença. Fin finau era queiguec, e gasulhèc damb ua cèrta trantalhada:

- Deishatz-m'ac veir.

Tom desnishèc en part ua trista caricatura d'ua casa, damb un losat de dus penents e un tirataps de hum que gessie dera humeneja. Alavetz er interès dera gojata comencèc d'èster fòrtaments atirassat per aquera òbra, e se'n desbrembèc de tota causa deth mon. Quan siguec acabada, la campèc pendent un moment e dempús gasulhèc:

- Qu'ei polit! Hètz un òme.

Er artista erigic un òme en carrèr deth dauant: semblaue ua grua. Aqueth òme aurie podut caminar peth dessús dera casa: mès era gojata que non ère ipercritica: se demorèc satisfèta deth monstre, e gasulhèc:

- Qu'ei un polit òme. Ara hètz-me a jo tot caminant.

Tom que diboishèc un relòtge de sable qu'auie ath dessús eth plen dera lua e coma extremitats ues tiges; e botèc es dits estenudi damb un ventalh meravilhós. Era gojata didec:

- Qu'ei polit! Me shautarie saber diboishar.
- Qu'ei aisit. Ja vo n'ensenharè.
- Ò, de vertat, de vertat? Quan?
- Ath meddia. Qu'ei qu'anatz entà casa a dinar?
- Me demorarè, se voletz.
- Plan ben, tracte hèt. Se com vos cridatz?
- Becky Thatcher.
- E vos, se com vos cridatz? Ja ac sabi: Tomàs Sawyer.
- Aguest qu'ei eth nòm d'engorrotir-me. Me cridi Tom, quan sò bon gojat. Me diderètz Tom, vertat?
- Òc.

Alavetz Tom comencèc a escríuer quauquarren sus era lòsa, en tot amagar es paraules ara gojata; mès era que non se retreiguie, aguest viatge, e demanèc de vedè'c. Tom didec:

- Ò, que non ei arren.
- Òc que n'ei.
- Que non: que vos ei parièr.
- Que òc, que non m'ei parièr. Deishatz-m'ac veir.
- Ac dideríetz.
- Que non ac diderè: ara bona fe, fe e refé, que non.
- Non ac dideratz ad arrés? Pendent tota era vida?
- Non, que non ac diderè ad arrés. Ara deishatz-m'ac campar.
- Uff!, que tant ei, entà VOS!
- Donques que me tractatz atau, qu'ac veirè, Tom! (e botèc era sua man menuda sus era d'eth, e i auec un shinhau de peleja). Tom hège veir que se resistie de vertat; mès deishèc qu'era sua man s'esguitlèsse graduauments enquia que se desnishèren aguesti mots: "Vos estimi".
- Ò!, dolent! Li hec un còp plan fòrt ena man. Mès, ça que la, que se rogic e semblèc complasuda.

En aguest madeish moment eth gojat sentec ua lenta arpa fatau que sarraue era sua aurelha e ua unifòrme possada enlairadoira. D'aguesta sòrta siguec amiat a trauèrs dera cramba e botat en sòn sèti, jos un fòcus abondiu d'arridalhes de tota era escòla. Dempús eth mèstre s'estèc ath dessús d'eth uns quants moments esglasianti, e fin finau se n'anèc de cap ara sua reiau cadièra, sense badar boca. Mès, a maugrat qu'a Tom li dolesse era aurelha, eth sòn còr qu'ère plen de gaujor.

En caumar-se era escòla, Tom que hec un aunorat esfòrç entà estudiar, mès eth trebolitge qu'auie ath laguens qu'ère massa gran. Successiauments ocupèc eth sòn lòc ena classa de lectura, e i hec se qui sap guairi maladobats; dempús ena classa de geografia, e convertic es lacs en montanhes, es montanhes en arrius e es arrius en continents, enquia tornar en caòs; dempús ena classa de letrejar, e lo heren anar de cap ua sòrta de nòms simplaments mainadencs; enquia que, a tot darrèr, se lheuèc e rendec era midalha d'estanh qu'auie amiat damb ostentacion pendent uns quants mesi.

CAPITOL VII

Coma mès hège Tom per manèra de calar era sua ment sus eth libre, mès rondinejauen es sues idies. Atau que, ara fin, damb engüeg e un badalh ac deishèc de cornèr. Li semblaue qu'era interrupcion de prèzthèts tàs dotze que non vierie jamès. Er aire qu'ère plan caumat. Non se botjaue ne un solet alend. Qu'ère eth mès somnolent des dies somnolents. Eth mormolh adormidor de vint-e-cinc escolans, padegaue era amna, atau qu'er embelinament que i a en bronzinadís des abelhes. Mès enlà, dejós era ardenta soleiada, lheuaue Cardiff Hill es sòns costats damb ua verdor leugèra entre un vel brumós que ludie tot emblaimat, damb eth color de purpura que balhe era distància; uns quants audèths flotauen damb era ala guiterosa per naut de tot en aire; que non i auie, de visible, cap mès èsser viu que quauques vaques, e es vaques dormien.

Eth còr de Tom se delie pera libertat, o aumens per quauquarren interessant entà hèr, pr'amor de hèr a passar era estona engüegiua. Era sua man qu'anèc miei perduda entara sua pòcha, e era sua cara s'alugèc damb un esclat de gratitud qu'ère ua accion de gràcies, a maugrat de qué eth encara non se'n sabesse. Dempús, era caisha de pistons gessec furtiuaments. Deishèc d'anar eth lagast, e lo botèc sus era vasta planèra deth pupitre. Era bestionha probablaments auec un esclat de gratitud qu'equivalie a ua accion de gràcies, tanben, en aqueth moment, mès qu'ère prematur, pr'amor que, quan comencèc tot eth recorrut de viatjar entà dehòra, Tom que la capvirèc damb un agulha e li hec a cuélher ua naua direccion.

Er amic intim de Tom seiguie ath sòn costat, e auie patit autant qu'eth; e ara se sentie prigonda e gratаments interessat, ath còp, en aguesta diversion. Aguest amic intim qu'ère Joe Harper. Es dus gojats èren amics juradi pendent tota era setmana, e enemics acarnissadi es dissabtes. Joe se treiguec ua agulha deth rabat, e comencèc a collaborar en adondament deth presoèr. Eth jòc que creishie en interès per moments. Lèu Tom didec qu'er un estramuncaue damb er aute, sense que podessen trèir eth mielhor partit possible deth lagast. Atau, donc, botèc era lòsa de Joe ath dessús deth pupitre, e i hec ua règa ath miei de naut en baish.

Ara, didec, tant que s'estongue ena vòsta banda, lo podetz punchar e jo lo deisharè estar; mès, se deishatz que s'aluenhe e entre en mèn costat, l'auetz de deishar d'anar, pendent tot eth temps que jo posca empedir que torne a passar.

– Plan ben, endauant!: alugatz-lo.

Eth lagast s'escapèc de Tom, ath cap de pòc, e crotzèc er equador. Joe que lo tormentèc ua estona, e eth s'aluenhèc e tornèc a cambiar d'airau. Aguest escambi de basa se produsic plan soent. Tant qu'un gojat punchaue eth lagast damb apassionat interès, er aute lo campaue damb un interès madeish de fòrt: es dues tèstes s'inclinauen amassa sus era lòsa, e es dues amnes èren mòrtes entà quinsevolh auta

causa. A tot darrèr, era sòrt semblèc establir-se e demorar-se en Joe. Eth lagast sagèc aqueth e er aute recurs, e venguec autant exaltat e inquiet qu'es madeishi gojats. Mès un e un aute viatge, quan Tom auie era victòria ena man, per didè'c atau, e es sòns dits se delien per calar-se en prètzhèt, era agulha de Joe l'amiaue damb adretia de cap enlà e ne reprenie era possession. Ara fin, Tom non podec tier-se mès. Era temptacion qu'ère massa fòrta. Estenec, donc, eth braç e intervenguec damb era sua agulha. Joe s'enforismèc de seguit, e hec:

- Tom, deishatz-lo d'anar.
- Que sonque lo voi rebotjar un shinhau, Joe.
- Non, senhor: aquerò que non ei just: deishatz-lo d'anar.
- Per Diu, que non lo botjarè pas guaire.
- Que lo deishetz, vos digui!
- Que non voi!
- Non i a mès remèdi: ei ena mia banda.
- Escotatz, Joe: de qui ei, aguest lagast?
- Que m'ei parièr de qui sigue eth lagast: ei ath mèn costat e non lo tocaratz.
- Plan ben, donc, me jògui quinsevolh causa que si. Qu'ei mèn, eth lagast e li harè es remaudites causes que volga, o me heriria!

Ua bona patacada queiguec sus es espatles de Tom, e ua auta deth madeish peu sus era de Joe; e, pendent dues menutes, eth povàs contunhèc pujant des dues vèstes, e tota era escòla se n'arric. Es gojats qu'auien estat massa embelinadi entà encuedar-se'n dera quietud qu'auie anat calant ena escòla ua estona abantes, quan eth mèstre baishèc caminant de punta pera cramba e se demorèc dauant sòn. Qu'auie campat ua bona part der ahèr abantes de qué i collaborèsse damb un shinhau de varietat. En acabar era escòla tà meddia, Tom que correc de cap a Becky Thacher, e li gasulhèc ena sua aurelha:

- Botatz-vos eth chapèu e hètz que vo n'anatz entà casa; e quan arribetz ena cantoada deishatz-les passar, e trauessatz eth viau e tornatz. Jo que vierè per aute costat e tornarè damb era madeisha martingala.

Atau ei qu'eth se n'anèc damb un grop d'escolans, e era damb er aute. Ath cap d'ua estona toti dus se trapèren ath hons deth viau, e quan arribèren ena escòla n'èren es solets patrons. Alavetz se seigueren amassa, damb ua lòsa ath dauant, e Tom li balhèc eth creion a Becky, e cuelhec era sua man laguens era sua, e la guidèc, en tot crear atau ua auta causa estonanta. Quan er interès per art comencèc a esbugassar-se, se hiquèren a parlar. Tom que nadaue ena felicitat. Didec:

- Vos shauten es arrats?
- Non: que non les posqui veir ne en pintura!
- Ben, jo, madeish, quan son viui. Mès que voi díder es mòrts, que son dables entà hèr-ne revolums damb ua còrda ath torn dera tèsta.
- Non, es arrats que non me captiven, ça que la. Çò que me shaute ei era goma de

mastegar!

- Òc, plan te creigui! Que ne voleria auer, ara!
- Òc?, jo que n'è un shinhau. Vo'la deisharè mastegar ua estona, mès que me l'auetz d'entornar.

Aquerò ère causa agradiua: atau qu'anèren mastegant per torn, e balancèren es cames contra eth banc, en un esclat d'alegria.

- Auetz estat jamès en un circ?, didec Tom.
- Òc, e papa m'i tornarà a portar bèth aute viatge, se sò bona gojata.
- Qu'è estat en circ tres o quate viatges: sai pas guairi viatges. Era glèisa qu'ei mès engüegiua qu'eth circ. En un circ i a movement tota era estona. Jo que serè un palhassa de circ, quan venga gran.
- Ò!, de vertat? Be serà polit. Son tan beròis aqueri vestits de lues!
- Òc, e guanhen pilerades de sòs: lèu toti un dolar ath dia, ditz Ben Rogers. Didetz, Becky, auetz auut bèth còp relacions?
- Qué ei aquerò?
- Tè, auer realacions entà maridar-se.
- Non.
- Vos shautarie?
- Me pensi que òc. Sabi pas. A qué se retire?
- A qué se retire? Ò!, non se retire ad arren. Solet ei qüestion de dider-li a un gojat que tostemp seratz sonque per eth, tostemp, tostemp, tostemp, e alavetz vos punatz, e qu'ei tot. Toti ac saben hèr, aquerò.
- Punar? E eth punar entà qué ei?
- Ben, aquerò, sabetz?, ei entà...Ben, qu'ei un costum, hèr aquerò.
- E ac hèn toti?
- Òc, toti es que hestegen. Vo'n rebrembatz de çò qu'escriuí ena lòsa?
- Òo...òc.
- Qué i didie?
- Non vos ac diderè pas.
- Voletz que jo vos ac digui a vos?
- Òo...òc...mès en ua auta ocasion.
- Que non, ara.
- Non, ara non, deman.
- Ò!, non: ara, se vos platz, Becky. Vos ac diderè ena aurelha: vos ac diderè tant, tant, doçaments...

Coma que Becky trantalhaue, Tom cuelhec eth silenci per un consentiment, e li passèc eth braç ath torn dera cintura e didec era dita trendaments, damb era boca aganchada ena aurelha d'era. E dempús ahigec:

- Ara didetz-m'ac a jo, ath cant d'aurelha, dera madeisha manèra.

Era que se resistic uns instants, e hec, a tot darrèr:

- Viratz era cara, que jo non vos posca veir, e alavetz ac harè. Mès non ac auetz de díder jamès ad arrés: èp, Tom? Ad arrés; vertat?
- Non, de vertat, de vertat: non ac diderè. Va, Becky.

Eth virèc era cara. Era s'inclinèc temerosaments enquia qu'era sua alend hec a volugar es sòns cargòlhs, e gasulhèc: vos estimi!.

Dempús arrinquèc a córrer, e trotèc entre es bancs e pupitres, damb Tom que l'anaue ath darrèr; e ara fin se calèc en un cornèr, damb eth demantau blanc sus era cara. Tom l'agarrèc ath cant deth còth e formulèc era sua instància.

- Ara, Becky, que ja ei tot ajustat: tot, dehòra deth punet. Non vos cau pòur, d'aquerò: que vos digui que non ei arren; se vos platz, Becky.

E li tirassèc eth demantau e es mans.

Era que non i estèc a seguir, e deishèc d'anar es mans: eth sòn ròstre, tot alugat dera luta, se lheuèc e se sometèc.

Tom la punèc e li didec:

- Ara que tot ei ajustat, Becky. E dempús d'aquerò, entà tostemp, sabetz?, non auetz d'estimar ad arrés senon a jo, e non vos auetz de maridar damb arrés senon damb jo, entà tostemp, entà tostemp e entà tostemp. Ac haratz?
- Non, jamès estimarè ad arrés senon a vos, Tom, e jamès me maridarè damb arrés senon damb vos; e vos non vos auetz de maridar jamès damb arrés senon damb jo, tanben.
- Plan que òc. Naturauments. Aquerò que forme partida der ahèr. E tostemp, en anar ena escòla, o quan anem entà casa, auetz d'anar damb jo, quan degun ac veigui... E vos m'auetz d'alistar e jo vos alistarè a vos, enes amassades, p'amor qu'aquerò ei çò que se hè quan un hestège.
- Qué polit ei! Jamès ac auia entenut a díder.
- Ò!, e ei de çò mès alègre! Jo e Amy Lawrence...

Enes uelhs estonadi qu'era botèc, Tom i liegec era sua errança; e s'arturèc tot confonut.

- Ò!, Tom. Atau ei que non sò era prumèra qu'auetz auut relacions!

Era gojata gessec de plorar.

Tom didec:

- Ò!, non ploretz, Becky. Que ja non me'n hèsqui, d'era.
- Ò!, non, Tom: ja sabetz que non ei cèrt.

Tom hec per manèra de passar-li eth braç ath torn deth còth; mès era lo possèc de cap enlà, e se virèc de cara ara paret e contunhèc de plorar. Tom ac sagèc un aute viatge, damb paraules amoroses, e siguec refusat de nauèth. Alavetz se desvelhèc eth sòn orgulh, e se n'anèc e gessec ath dehòra. Se demorèc arturat, tot inquiet e damb

crebacòr, pendent ua estona, en tot balhar plan soent guardades ena pòrta, demorant qu'era s'empenaïrie e lo vierie a cercar. Mès que non ac hec. Alavetz comencèren a escometer-lo sentiments amargants e cranhences d'èster eth colpable. L'arribaue ua aspra luta damb eth madeish entà hèr ara naues insinuacions, mès s'i decidic e entrèc. Era encara ère dreta en cornèr, tot sanglotant damb era cara contra era paret. Eth còr de Tom ne siguec tumat. Anèc de cap ada era e s'estèc un moment parat, en non saber exactaments se qué li calie hèr. Dempús didec, trantalhant:

- Becky: a jo...a jo que m'ei parièr de toti, dehòra de vos.

Cap de responsa, solet sanglòts.

- Becky..., hec eth en ton de defensa; Becky,...non me voletz díder arren?

Mès sanglòts. Tom que se treiguec era sua jòia principau, un pomèl de lhauna, dera punta d'un hèr d'ostau, e lo passèc ath torn d'era entà que lo podesse veir, e didec:

- Becky, lo voletz cuélher, se vos platz?

Era que lo lancèc en tèrra. Alavetz Tom gessec dera casa pr'amor d'anar sus es ticolets, e se qui sap enquia a on de luenh, e non tornar ena escòla aqueth dia. Ara seguida, Becky, que comencèc a maufidar-se. Correc de cap ara pòrta: eth ja non ère ara vista. Hec un torn peth camp de jòc: non i ère. Alavetz sorrisclèc:

- Tom!, vietz, Tom!

Parèc era aurelha plan sollicita, mès non i auec responsa. Non auie mès companhs qu'eth silenci e era solitud. Atau ei que se seiguec a plorar de nauèth e a pelejar-se ada era madeisha; e pendent aqueth temps es escolans començauen a amassar-se un aute còp, e li calec amagar eth sòn dò e padegar eth sòn còr maumetut, e resignar-se ara crotz d'ua serada longa, esglasianta, malautissa, sense que i auesse, entre es forastèrs que l'entornejauen, arrés entà escambiar-i dolors.

CAPITOL VIII

Tom se hec escap, d'aciu e d'enlà, per camins e caminòus enquia trapar-se dehòra des vestigis des escolans que tornauen, e dempús adoptèc un petit tròt consirós. Trauessèc arriuets dus o tres viatges, pr'amor que, sivans ua dominanta supersticion entre es joeni, eth passar aigua desgahonaue es persecucions. Ath cap de mieja ora despareishie peth darrèr de çò de Douglas, ath cim de Cardiff Hill; e era escòla ère a penes vesibla laguens era val que deishaue endarrèr. Se calèc en ua picada espèssa, alistèc eth sòn camin, sense seguir cap de direccion, de cap ath miei deth bòsc, e se seiguec ath dessús d'un endret plen de mossa, ath dejós d'ua ausina plan ufanosa. Non se botjaue ne un shinhalet de vent; era calor dera immobila meddiada qu'auie arturat eth madeish cant des audèths; era natura ère subjècta a un embelinament, non interromput per cap de son, senon eth luenhant e eventuau martelatge d'un picon, e aquerò semblaue hèr mès prigond eth penetrant silenci e era sensacion de solitud. Era amna deth gojat qu'ère amarada de malenconia: es sòns sentiments èren cossent damb es sòns entorns. Seiguec ua longa estona damb es codes sus es jolhs e era maishèra sus es mans, cogitós. Li semblaue qu'era vida, ath maxim, qu'ère ua mortificacion; e envejaue mès que mès a Jimmy Hodges, morit hège pòc. Que deuie èster çò de mès tranquil, se pensèc, jàder e adormir-se e soniar entà tostemp, tant qu'eth vent bronzinèsse a trauèrs des arbes e amailinèsse es èrbes e es flors deth cavòt, sense cap causa entà encaborniar-se o doler-se, bric mès. Solet qu'artenhesse ua capitada blossa ena escòla dominicau, ja li shautarie d'anar-se'n e deishà'c tot de cornèr. Ara, per çò que tanhie ad aquera gojata, se qué auie hèt eth? Arren. Lo botjaue era mielhor intencion deth mon e l'auien tractat coma un gosset, coma un vertadèr gosset. Era que s'en penaïrie bèth dia, dilhèu quan ja siguesse massa tard. A!, s'eth auesse podut morir *temporauments!*

Mès eth còr elastic dera joenesa non se pòt mantier constrenhut laguens un motle de crebacòr pendent molt de temps. Tom, ath cap d'ua estona, comencèc d'anar de cap ara deriva, insensiblaments, entara es copacaps dera sua vida. Qué passarie se virèsse era esquia, ara, e despareishesse misteriosaments? Qué passarie se se n'anèsse luenh (a on mès luenh podesse, en parçans desconeishudi der aute costat deth mar), entà tornar bric mès? Quini serien alavetz es sentiments d'era? Era idia de vier palhassa li venguec ara entath cap, entà non aumplir-lo que de hàstic. Pr'amor qu'era frivolitat, e es facècies e es pegosets damb lues venguien a èster un insult quan hègen eth furgaire laguens un esperit ascenut en august e vaganaut reiaume deth romanticisme. Non. Serie soldat, e tornarie dempús de longues annades, tot illustre e assenhalat pes combats. Non, encara mielhor: se junherie damb es indis e caçarie bufles e anarie pes camins dera guèrra, sus es cadies e granes planures totes parières der extrèm Cogant; e molt mès enlà des eveniments, tornarie convertit en cap, damb tot de plomes bolegadisses, hastigós de tan pintat, e vierie a hèr camalhardades laguens era escòla

dominicau, e bèth maitin engüegiu der ostiu damb un udòl de guèrra gelador dera sang e cauterizarie es vistons des uelhs de toti es sòns companhs, damb ua enveja impossible de padegar. Mès que non, encara i auie quauquarren mès enòrme qu'aquerò: serie pirata! Vertat que si? *Ara* eth sòn avier se li mostraue tot franc ath sòn dauant, e entornejat damb un baran d'un esplendor inimaginable. Be qu'eth sòn nòm aumplirie tot eth mon, e harie espaurir ara gent! Damb guaira glòria anarie adaiguant es mars agitades laguens eth sòn long, baish, nere, vaishèth corredor, *Er esperit dera Tempèsta*, damb era estonanta bandèra volejant ena proa! E, ath pic dera sua fama, se com vierie, còp sec, en vielh bordalat, e anarie d'amagat ena glèisa, tot nere e maumetut pes temporaus, damb eth sòn gipon e teles de velot nere, es sues granes bòtes enquias jolhs, era sua faisha cremesina, eth sòn cinturon eriçat de pistóles de montar, e eth sòn cotèth, rolhat peth crim, en un costat, e eth sòn capèth inclinat damb plomes volejant, era sua bandèra nera estenuda, damb era tèsta e es uassi trauessèrs! E com senterie damb extasi e vantaria aqueri mormolhs. Qu'ei Tom Sawyer, eth nere Flagèl dera Armada Espanhòla!

Òc, que n'ère decidit: era sua carrèra qu'ère decidida! Volie húger de casa e començar. E ac volie hèr eth madeish londeman ath maitin. Atau, donc, li calerie començar es preparatius. Arremassarie toti es sòns recursi. Se n'anèc entà un soc poirit, qu'ère ara sua capitada, e comencèc a hotjar en un des sòns cants damb eth sòn guinhauet Barlow. Que non li tardèc a tocar husta que sonaue coma ueda. I botèc era man, e prononcièc aqueri mots d'encantament, d'ua forma impressionanta.

– Qu'aquerò que non age vengut aciu, i vengue! Qu'aquerò que i é, s'i estongue.

Dempús, en tot engarrapar treiguec era hanga e metec de manifèst un teule de pin. Lo lheuèc e descurbic ua plan ben hèta petita cramba de tresaur, qu'eth sòn hons e costats èren bastidi damb teules de husta. I auie ua boleta. Er estonament de Tom non auec fin ne compde. Se rasquèc era tèsta damb mina perplèxa e hec:

– Qu'ei causa de non díder!

Dempús lancèc plan luenh era boleta, tot resinós, e se demorèc d'aquerò mès cogitós. Era vertat ei qu'ua supersticion sua, qu'eth e es sòns companhs auien considerat tostemp infalibla, l'auie falhit. S'acogàuetz u boleta damb cèrti encantaments de besonh e la deishàuetz tota soleta pendent ua quinzea, e dempús dauríetz eth lòc damb er encantament qu'eth auie dit, traparíetz que totes es boletes qu'auíetz perdut s'i aurien arremassat, encara que siguessen plan escampilhades. Mès ara aguesta causa auie falhit, ça que la, e d'ua manèra indiscutibla. Tot eth sistèma dera fe, laguens de Tom, trantalhèc sus es sòn fondaments. Fòrça viatges auie entenut a díder qu'era causa se passaue, mès jamès qu'auesse falhit. Non se l'acodic qu'eth madeish ac auie sajat d'auti còps, mès que dempús non podec trapar jamès era amagader. Aguest tèma lo capvirèc pendent ua estona, e a tot darrèr, decidic que bèra bruisha s'i auie calat e auie trincat er embelinament. Pensèc que sajarie de saber-se'n sus aguest extrèm, e campèc pes entorns enquia que trapèc un petit endret sablós damb un petit clòt en forma d'embut. S'ajacèc e botèc era boca ath ras deth clòt e cridèc:

- Larva de hormiga leon, hètz que ne siga coneisheire! Larva de hormiga de leon, hètz que ne siga coneisheire!

Eth sable comencèc a boludar-se, e un petic insècte nere campèc pendent ua segonda, e ara seguida se calec ath laguens, a tot córrer.

- Que non ac ditz! Atau, donc, a estat ua bruisha qu'ac a hèt. Ja m'ac cranhia.

Massa que se'n sabie eth dera futilitat d'auer-se-les damb es bruishes: atau ei qu'ac deishèc córrer tot descoratjat. Mès que li venguèc entath cap que poirie, totun, demorar-se era boleta qu'auie lançat luenh, e venguec e hec ua pacienta recèrca. Mès que non la podec trapar. S'entornèc entara sua crambeta deth tresaur, e la deishèc suenhosaments atau qu'ère quan lancèc era boleta. Ara seguida agarrèc ua auta boleta e la lancèc dera madeisha manèra, en tot díder:

- Fraia, vè-te'n a trapar ara tua fraia!

Pistèc a on queiguie, e anèc de cap aquiu e guardèc. Mès deuie auer anat mès ençà o mès enlà: atau ei que hec era operacion dus viatges mès. Era darrèra repeticion qu'auec capitada. Es dues boletes èren era ua a un pam dera auta.

Alavetz, precisaments, eth son d'ua trompeta d'estanh arribèc tot aflaquit jos es verdes naus dera picada. Tom se rebussèc vèsta e pantalons, convertic uns betreles en cinturon, campèc laguens eth matarràs, mès enlà deth soc poirit, treient-ne un arc e ua sageta plan grossièrs, ua espada de lhauna, e ua trompeta d'estanh, e, en un virament de uelhs, se hec sòn aqueri utisi, e caminèc entà dehòra, damb es pès nuds e era camisa ath vent. Ath cap de pòc s'arturèc jos un gran olm, bohèc era trompeta en responsa, e dempús comencèc a caminar de punta e a observar damb mina de luta, d'aciu e de aquiu. Didec cautelosaments a ua companhia imaginària:

- Fòrça, boni companhs mèns! Demoratz amagadi enquia que jo tusta.

Alavetz campèc Joe Harper, autant irreauments vestit e suenhosaments armat qu'eth madeish Tom. Tom sorrisclèc:

- Èp!, qui vie ena picada de Sherwood sense eth mèn permís?
- Guiu de Guisborne non a besonh de cap de permís d'òme neishut! Se qui ès tu que...que...
- Gauses tier-me aqueth lenguatge, didec Tom en tot insinuar, pr'amor que parlauen sivans eth libre, per còr.
- Se qui ès tu que gauses tier-me aqueth lenguatge?
- Jo, ça que la! Sò Robin Hodd, atau qu'era tua carcassa condemnada non i estarà guaire a saber-se'n.
- Atau, ès tauments eth senhor proscrit? Plan erosaments vos disputarè es vòsti passi deth gaujós bòsc. Tie compde!

Cuelheren es sues espades de lhauna, deishèren en solèr es auti utisi, se calèren en actitud de düèl, e comencèren un grèu, e pla curós combat, "dus amont e dus abath". Tom didec, ath cap d'ua estoneta:

- Ara, mala fòrça vos balancège, botatz-i mès vitalitat!

Atau, donc, lutèren "damb vitalitat", toti sudadi e panteishant deth prètzhèt. Tom sorrisclèc pro lèu:

- Queiguetz!, queiguetz! Per qué non queiguetz?
- Que non voi! Se per qué non queiguetz vos? Ètz qui ac a hèt pejor.
- Ben, aquerò non vò díder arren. Non posqui quèir. Be qu'ei atau que van es causes en libre. Eth libre ditz: "alavetz damb un còp trauessaire aucic ath praube Guiu de Guisborne!". Vos cau hèr ua virada ath mèn torn e deishar que vos herisca pera esquia.

Que non ère possible botar trebucs as autoritats; atau, donc, Joe hec eth torn, recebec era patacada e queiguec.

- Ara, didec Joe, en tot lheuar-se, deishatz que vos aucisca jo. Qu'ei ben de rason.
- Non, que non posqui. Non i é en libre.
- Plan ben, aquerò qu'ei ua dolentisa endiablada. Vaquí.
- Ben, Joe: podetz hèr de Frare Tuck, o de Much, eth hilh deth molinèr, e batanar-me damb un garròt de dues mans; o ben, jo serè eth Sheriff de Nottingham, e vos seratz Robin Hood ua estoneta, e m'auciratz.

Aquerò que semblau satisfasent, de manèra qu'aguestes aventures sigueren amiades a tèrme. Dempús Tom venguec a èster Robin Hood de nauèth, e era monja traïdora consentic que perdesse era fòrça damb era sang que se l'esguitlaue dera herida abandonada. E fin finau, Joe, en tot representar a ua tribú sancèra de proscrits ploraires, l'arrosseguèc tristaments, li metec er arc enes aflaquides mans, e Tom didec:

- Aquiu a on queirà aguesta balèsta, acogatz-i ath praube Robin Hood jos eth bòsc ufanós.

En acabar disparèc era sua balestada, e queiguec, e aurie auut de morir; mès se botèc ath dejós d'ua ortiga, e sautèc damb massa enventida entà que siguesse un còs mòrt.

Es gojats se vestiren, amaguèren es sòns utisi, e partiren en tot planher-se de qué non i auesse proscrits aué en dia, e demanant-se quina causa poirie demostrar auer hèt, era civilizacion modèrna, entà compensar era sua pèrta. Dideren que s'aurien estimat mès d'èster proscrits pendent un an laguens eth bòsc de Sherwood que non presidents des Estats Units entà tostemp.

CAPITOL IX

Aquera net, tàs nau e mieja, Tom e Sid sigueren amiadi entath lhet coma d'abitud. Dideren es pregàries, e Sid lèu lo recuelhec era sòn. Tom jadie tot desvelhat e vigilaue damb inquieta impaciéncia. Quan li semblèc que ja ère lèu a trincar eth dia, entenec qu'eth relòtge tocaue es dètz. Qu'ère entà desesperar-se. S'aurie bolugat e remenat tau qu'es sòns nèrvis li demanauen, mès qu'auie pòur de desvelhar a Sid. Jadèc, donc, çò de mès quiet possible, e guardant en aire, laguens era ombra. Tot qu'ère sevèraments silenciós. Lèu comencèren a brotoar deth silenci sorrolhs a penes perceptibles, qu'anauen cuelhent còs. Eth tic-tac deth relòtge venguec sensible. Vielhes estatgères se meteren a carrinclar misteriosaments. Es gradons carrinclauen vagaments. Sense dobte i auie esperits en accion. Ua roncadèra acompausada venguie dera cramba de tia Polly. E alavetz comencèc eth fiulet anujós d'un grilh que cap endonviaire uman aurie podut localizar. Dempús venguec eth son acompausat e espectrau d'un quisson, ena paret que i auie ena cabeçada deth lhet: aquerò volie díder qu'es dies de bèth un èren comptadi. Dempús er udòl d'un gosset luenhant campèc en aire dera net, e siguec responut per un udòl mès vague a ua distància mès remòta. Tom que se trapaue ena agonia. A tot darrèr se demorèc satisfèt qu'eth temps s'auesse agotat e era eternitat s'inaugurèsse; e comencèc, a maugrat sòn, a assopir-se; eth relòtge toquèc es onze, mès eth non les entenec. E dempús apareishec, barrejat damb es sòmnis a miei formar, un miau extrèmaments malenconiós. Ua hièstra vesia que se daurie lo tresvirèc. Un sorriscle de: "Va, pòcvau"!, e eth patac d'ua botelha ueda contra eth darrèr deth cubèrt de husta dera sua tia lo desvelhèren deth tot, e ath cap d'ua menuta qu'ère vestit e dehòra dera hièstra, e s'arrossegaue peth losat deth humarau a quate pautes. Miaulèc damb cautèla un o dus viatges, tant que hège camin. Dempús sautèc en losat deth cubèrt e d'aquiu en tèrra. Vaquí a Huckleberry Finn damb eth gat mòrt. Es gojats partiren e despareisheren ena escurina. Ath cap de mieja ora caushigauen eth naut erbatge deth cementèri.

Qu'ère un cementèri dera vielha forma ponentina, ath dessús d'un ticò, apuprètz ua mila e mieja deth pòble. L'entornejaue un clòs destrantalhat, hèt de taulons, que bèri viatges s'inclinaue de cap a dehòra e d'auti de cap ath laguens, mès jamès s'estaue redge. Èrbes e erbòtes envasien tot eth cementèri. Totes es vielhes hòsses qu'èren afonades. Non i auie ua labada enlòc. Hustes de cim arredonides, minjades de quissons, hègen trantalhaments sus es cavòts, en tot cercar inclinades ua empara, e non trapant-ne deguna. Aquerò de "Consagrat ara memòria de..." e causes d'aguesta sòrta, òm ac auie pintat ath sòn temps, mès ja òm non ac aurie podut liéger ena màger part des casi, ara, encara que i auesse auut mès lum.

Un ventolet aflaquit panteishaue entre es arbes, e Tom cranhèc que siguessen es esperits des mòrts en tot planhèr-se d'èster destorbats. Es gojats arrasoèren pòc, e sonque damb ua votz que non se les retiraue, pr'amor que, era ora, er endret, e era

esbugassada solemnitat, e eth silenci sarrauen es sòns esperits. Que trapèren eth nau pòst elevat que cercauen, e s'acomodèren jos era proteccion de tres olms poderosi que creishien gropadi a ues quantes passes deth cavòt.

Demorèren en silenci ua estona, que les semblèc pro longa. Eth planhòt d'ua agla luenhana ère eth solet son que trincaue eth silenci dera mòrt. Es reflexions de Tom l'anauen nudant eth còr. Li calie parlar, siguesse coma siguesse. Atau, donc, didec en un mormolh:

- Hucky! Pensatz qu'as mòrts les shaute que nosati mos estem aciu?

Huckleberry gasulhèc:

- M'agradarie de sabè'c. Qu'ei ua causa que nude eth còr, vertat?
- Plan que òc!

Dempús venguec ua considerabla pausa, pendent era quau es gojats examinèren interioraments era qüestion. Dempús Tom gasulhèc:

- Escotatz, Hucky! Qu'ei que vos pensatz que mos enten a parlar, Hoss Williams?
- Plan que òc; aumens, eth sòn esperit

Tom, dempús ua pausa:

- M'aurie shautat auer dit eth senhor Williams. Mès que non hè actuat atau damb cap mala intencion: toti lo criden Hoss.
- Un còs mòrt d'aguesti, jamès pòt èster massa exigent sus era manèra qu'un li parle, Tom.

Aquerò que creèc un descoratjamnet, e era convèrsa s'acabèc de nau. Lèu Tom cuelhec eth braç deth sòn companh e didec:

- *Ssst...*!
- Qué se passe, Tom? (E s'apressèren damb es còrs pataquejant.)
- *Ssst...*! Un aute viatge! Non ac entenetz?
- Jo...
- Vedetz? Ara ac auetz entenut.
- Diu mèn, Tom! Que ja son aciu, solide fòrça. Qué haram?
- Qué me sai. Te penses que mos camparàn?
- Ò, Tom! Que pòden veir ena escurina, madeish qu'es gats. Pro que non auessa vengut!
- Ò, non vos cau pòur. Non pensi que mos estalonen. Non hèm cap de mau. Se mos estam pro quiets, dilhèu ne se n'encuedaràn de nosati.
- Harè çò que sàpia, Tom; mès, Diu mèn! Que sò tot estrementit!
- Escotatz!

Es gojatz inclinèren era tèsta amassa, e damb pro trebalhs alendauen. Un son amortat de votzes gessie per extrèm mès distant deth cementèri.

- Guardatz! Campatz aquiu!, gasulhèc Tom. Qué ei aquerò?
- Huec deth dimòni! Ò!, Tom. Aquerò que gèle.

Quauques incèrtes figures s'apressèren entre era escurina, en tot balançar ua lantèrna d'estanh de mina antica que plapaue eth solèr damb nombroses lunetes de lum. Ath cap de pòc, Huckleberry bronzinèc damb un caudheired:

- Son es dimònis, plan segur. Ne vien tres! En nòm de Diu, Tom, qu'èm pèth! Podem pregar?
- Qu'ac harè per manèra, mès non vos cau pòur. Non mos haràn cap de mau. "Me cali laguens eth lhet entà hèr-i un sòn seguit..."
- *Sssst...*
- Qué se passe, Huck?
- Que son òmes! Un que n'ei, se non es auti. Un d'eri que hè era votz de Muff Potter.
- Non!..., voletz díder?
- Hèsqui ua apòsta a que la coneishi ben. Non vos botgètz ne vos remenetz. Non ei pro escarrabilhat entà saber-mos. Deu èster embriac, coma de costum, solide, aguest vielh pòga pena deth diable.
- Plan ben: m'estarè quiet. Ara que son luenh. Non lo pòden trapar. Ara que tornen a vier. Ara se usclen. Ara se hereden un aute còp, se usclen un aute còp. Brasa viua! Aguest viatge qu'ac an trapat. Escotatz, Huck: arreconeishi ua auta des votzes: i a Joe er Indi.
- Ò!, aguest mestís assassin! M'estimaria mès que siguessen dimònis, cent viatges! Per qué deuen romar?

Es mormolhs s'amortèren deth tot, alavetz, pr'amor qu'es tres òmes auien arribat en cavòt, e demorauaen a ues quantes passes dera amagadera des dus gojats.

- Aciu qu'ei, didec era tresau votz. E eth sòn posseïdor quilhèc era lantèrna, que hec a veir eth ròstre deth joen doctor Robinson.

Potter e Joe er Indi amiauen un baiard, damb ua còrda e un parelh de pales ath dessús. Deishèren en solèr aquerò qu'amiauen, e comencèren a daurir eth cavòt. Eth doctor botèc era lantèrna en cap deth lòc d'enterrament e auancèc e se seiguec, damb era esquia emparada en un des olms. Ère tant apròp qu'es gojats l'aurien podut tocar.

- De prèssa, mèstres!, didec en votz baisha, era lua poirie gésser en un virament de uelhs!

Repoteguèren ua responsa, e contunhèren en tot hotjar. Pendent bèth temps non s'entenec qu'eth carrinclar des pales que descargauen eth sòn naulejament de tèrra e sable. Aquerò qu'ère monoton. Fin finau ua pala tustèc damb eth taüt, en tot hèr un son opac e de husta, e ath cap d'ua o dues menutes es òmes l'auien quilhat en tèrra, ath dehòra. Dauriren eth caperadèr damb es pales, treigueren eth còs mòrt, e lo floquèren aspraments per tèrra. Era lua se botgèc darrèr es bromes e mostrèc era sua cara emblaimada. Eth baiard que siguec apraiat, e eth còs mòrt botat ath dessús, caperat damb ua ahlassada, e estacat damb era còrda. Potter se treiguec un gran guinhauet de ressòrt e copèc eth cant dera còrda que penjaue, e didec:

- Ara era causa damnada qu'ei a mand, *ressega-uassi*, e, o ben mos balhatz cinc monedes mès, o aciu lo deisham.
- Aquerò ei parlar!, didec Joe er Indi.
- Èp!,, se qué vò díder aquerò?, hec eth doctor. M'auetz demanat era paga per auança, e vo l'è balhada.
- Òc, e auetz hèt quauquarren mès qu'aquerò, didec Joe er Indi, en tot apressar-se ath doctor, qu'ara s'estaue dret. Me treiguéretz, hè cinc ans, dera codina deth vòste pair, a on auia vengut a demanar bèra biòca, e didéretz que non i auia vengut entà cap causa bona; e quan vos hi a saber que me la pagaríetz, encara que se passèssen cent ans, eth vòste pair m'embarrèc ena preson per gandiaire. Vos pensatz que me n'è desbrembat? Per bèra causa tengui sang indiana. E ara vos è atrapat, e non auetz cap mès remèdi que pagar, sabetz?

Menaçaue ath doctor damb eth punh ena cara, en aqueth moment. Eth doctor hec un còp sobtat, e amorrèc ath mau òme en solèr. Potter deishèc quèir eth guinhauèt e sorrisclèc:

- Èp!, non toquètz eth mèn leopard!

E en instant a vier s'auie agarrat damb eth doctor, e toti dus pelejauen ara valenta, deshuelhant era èrba e esquinçant era tèrra damb es sòns talons. Joe er Indi sautèc sus es sòns pès, damb es uelhs alugadi de ràbia, agarrèc eth cotèth de Potter, e s'arrosseguec coma un gat e apropant-se, hènt un e un aute torn as combatents, en tot cercar eth moment avient. Còp sec eth doctor se podec desliurar damb un còp fòrt, agarrèc era pesanta husta deth caperadèr deth taüt de Williams, e damb era batanèc a Plotter en tèrra.; e, ath madeish moment, eth mestís que vedec arribada era sua ocasion e clauèc eth guinhauet enquiath mange en pitrau deth joen. Lo hec a virar e queiguec en part sus Potter, negant-lo damb era sua sang; e en aqueth punt es bromes esfacèren eth terrible espectacle, e es dus gojats, espanturiadi, hugeren ath mès córrer laguens era escurina.

Quan era lua, pro lèu, tornèc a campar de nauèth, Joe er Indi demoraue sus es dus còssi, en tot contemplar-les. Eth doctor hec un mormolh inarticulat, e un long badalh d'agonia o ben dus, e restèc en silenci. Eth mestís gasulhèc:

- *Aqueri* compdes que ja son pagadi, que Diu vos damne!

Dempús hec es sòns panatòris en cadavre. Dempús placèc eth fatau guinhauet ena dubèrta man dreta de Potter, e se seiguec sus eth taüt maumetut. Se passèren tres, quate, cinc menutes, e alavetz Potterr comencèc a botjar-se e hèr gemiments. Era sua man ère sarrada sus eth guinhauet: lo lheuèc, li calèc ua guardada e lo deishèc quèir damb ua estrementida. Dempús se seiguec, hènt enlà eth còs mòrt, e lo guardèc, e dempús guardèc ath sòn entorn confusaments. Es sòns uelhs tumèren damb es de Joe.

- Senhor! Qué s'a passat, Joe?, demanèc.
- Qu'ei un lord negòci, didec Joe sense bolegar-se. Per qué ac auetz hèt?
- Jo! e qué è auut de hèr?
- Èp! parlar atau non vos treirà eth tòrt.

Potter tremolèc e s'esblancossic.

- Me pensaua qu'anaua seren. Non auia d'auer begut aguesta net. Mès encara que l'amii en cap, pejor que quan comencèrem eth prètzhèt. Que sò desgahonat! Que damb pro de trebalhs m'en posqui brembar d'arren. Didetz-me, Joe (de vertat, de vertat, ara, vielh companh): è estat jo? Joe, jamès m'auie passat peth cap; pera mia amna e eth mèn aunor que jamès m'i auie passat, Joe. Didetz-me, Joe, com s'a passat? Ò!, orror! E eth tan joen e que prometie tant!
- Tè!, qu'èretz en tot pelejar-vos, e eth vos floquèc ua tustarrada damb era husta deth taüt, e queiguéretz de çò mès plan, e dempús vos lheuèretz, hent trantalhaments e viroletes, e agarrèretz eth guinhauet, e l'ac tachèretz, tant qu'eth vos fotie ua auta amanhagada que hège espavent. E aciu qu'auetz estat jadent enquia ara, mòrt coma un soc.
- Ò!, que non sabia se qué heja. Que me demora aciu madeish, s'ac sabia. Tot ère causa deth whisky e era exaltacion, me pensi. Jamès ena mia vida auia tengut ua arma, Joe. È auut peleges, mès jamès damb armes. Toti vos ac dideràn, Joe, non ne didéssetz arren! Didetz-me que non ne dideràtz arren, Joe: aquerò qu'ei èster un bon amic. Tostemp vos è auut estimacion, Joe, e è estat ath vòste costat. Non vo'n brembatz? Non ac dideratz, vertat, Joe? E era prauba creatura queiguec de jolhs dauant er estupid assassin, e junhec es mans imploradoires.
- Non: tostemp è estat just e leiau damb jo, Muff Potter, e non vos anarè pas ath percaç. Ja vedetz: aquerò ei era causa mès gentila qu'òm pòt díder.
- Ò, Joe, qu'ètz un àngel! Per mès que visca, tostemp vos benedirè enquiath darrèr dia!

E Potter comencèc a plorar.

- Ben, ben, qu'ei pro. Ja non ei eth temps de somicar. Partitz per aqueth camin i jo partirè per aguest. Esdegatz-vos e non deishètz cap tralha darrèr vòste.

Potter cuelhec un tròt que lèu se convertic en carrèra. Eth mestís se demorèc guardant-lo, e gasulhèc:

- S'ei tan mòfle pera repassada e tant embriac de rom coma semble, non pensarà en guinhauet enquia que sigue tan luenh que ja age pòur de tornar per aguest costat. Audèth arraulit!

Dues o tres menutes dempús, er òme assassinat, eth cadavre emfaishat ena ahlassada, eth taüt sense cobertadèr e era hòssa dubèrta demorauen jos era soleta guardada dera lua. Eth silenci, totun, ère un aute viatge absolut.

CAPITOL X

Es dus gojats anauen, córrer que te correràs, de cap ath bordalat, muts d'espant. De quan en quan, espauridi, balhauen ua lucada endarrèr, peth dessús es sues espatles, coma se cranhessen qu'òm les podesse seguir. Cada bonh que se lheuaue en sòn camin semblaue un òme e un enemic, e les hège retier era alend; e, en tot còrrer ath torn d'uns casalons espocadi près deth pòble, eth lairar ahijut des cans de susvelhança semblaue balhar ales as sòns pès.

- Sonque que podéssem arribar ena vielha blancaria abantes d'en.honsar-mos!, gasulhèc Tom, a cuerts moments, bracadi pera alend. Que non ac posqui sostier guaira estona mès.

Es fòrti panteishi de Huckleberry èren era sua soleta responsa, e es gojats tachauen es sòns uelhs ena meta des sues esperances, e hègen tota era fòrça deth morir entà artenhèr-la. Auançauen decididaments entada era, e fin finau, pitrau contra pitrau, se calèren a trauèrs dera pòrta dubèrta, e queigueren, arregraïdi e aclapadi, laguens es ombres protectores de mès entà laguens. Lèu es sòns possi se padeguèren, e Tom gasulhèc:

- Huckleberry: que pensatz que ne gesserà, d'aquerò?
- S'eth doctor Robinson morís, jo dideria que ne vierà ua horca plantada.
- Ac credetz, totun?
- Ne sò segur. Tom.

Tom pensèc un shinhau. Dempús didec:

- Qui ac diderà? Nosati?
- Qué didetz! Supausetz que se passèsse quinsevolh causa e Joe er Indi non siguesse penjat. Tè, que mos aucirie en un moment o un aute: tan cèrt coma qu'ara jadem aciu tèrra.
- Aquerò ei çò que jo pensaua peth laguens, Huck.
- Se bèth un ne parle, que sigue Muff Plotter, s'ei pro simplet. Normauments qu'ei pro embriac entà hè'c.

Tom non didec arren: contunhèc pensant. Ath cap d'ua estona didec:

- Huck, Muff Potter *non ac sap*. Com ac poirie díder?
- Per quina rason non ac sap?
- Pr'amor que precisaments recebec aquera tustarrada mentre que Joe er Indi ac hège. Pensatz que podie veir arren? Pensatz que sap arren?
- Moria! Qu'ei vertat, Tom.
- E, ath delà, guardatz: dilhèu aquera tustarrada l'acabèc!
- Non, non ei probable, Tom. Qu'auie era beuenda ath laguens: jo ac è podut

campar; e, ath delà, tostemp n'a. Ben, donc, quan eth mèn pair n'ei banhat, ja podetz batanar-li eth cap damb tota ua glèisa, que non lo trebolaratz. Eth madeish qu'ac ditz. Atau ei que madeish se passe damb Muff Plotter, clar. Mès s'un òme s'estèsse ben, ben seren, me semble qu'aquera patacada lo deisharie en sèti: sabi pas.

Dempús un aute silenci reflexiu, Tom didec:

- Huck, n'ètz solide fòrça que vos poderatz méter un cadenat ena boca?
- Tom, que *mo'lo cau méter*. Ja ac sabetz. Ad aguest dimòni indi que li serie parièr estofar-mos a nosati qu'estofar un parelh de gats, se desnishèssem era hèta e non lo pengèssen. Ara, Tom, escotatz: non auem mès remèdi que jurar-mos er un ar aute de meter-mos un cadenat ena boca.
- Que i sò d'acòrd, Huck. Ei era mielhor pensada. Voletz, sonque, que mos cuelham es mans e jurem que...
- Ò, non, que non serie avient, entà ua causa atau. Aquerò qu'ei pro bon entà causetes ordinàries sense cap ne sen, sustot damb es gojates, pr'amor que dempús vos van ath darrèr damb ua flaüta sonant, e non pòden hèr que bronzinar quan se ven en copacaps; mès ua causa tant importanta coma aguesta li cau èster escrita. E damb sang.

Tot er èsser de Tom aplaudic aguesta idia. Eth plan qu'ère amagat e escur e espantoriant; era ora, es circonstàncies, es entorns, i hègen armonia. Arremassèc ua polida estera de pin que jadie en clar dera lua, se treiguec un petit tròç de quilha vermelha qu'amiaue ena pòcha, se botèc ara lum dera lua, e escriuec aguestes linhes, en tot balhar relèu a cada linha que queiguie de cap a baish, a basa de sarrar era lengua entre es dents, e amendrint era pression enes lines qu'anauen de cap amont:

"Huck Finn e Tom Sawyer juren meter-se un cadenat ena boca sus aquerò, e desiren que poguen quèir morts peth camin se beth temps charren, e poirir-se".

Huckleberry s'auplic d'admiracion dauant er assopliment de Tom ena escritura, e era sublimitat deth sòn lengüatge. Ara seguida agarrèc ua agulha deth sòn rabat, e anaue a punchar-se era carn; mès Tom didec:

- Posatz-vos! Non ac hèscatz, aquerò! Es agulhes de cap que son de laton. Que poirie auer verdet.
- Qué ei verdet?
- Qu'ei un podom. Vaquí se qué ei. Empassetz-vo'n un shinhau: ja vederatz.

Atau, donc, Tom descamishèc eth hiu d'ua des sues agulhes de cóser, e cada gojat se punchèc era punta deth pòdo e n'espremic ua gota de sang.

Damb eth temps, dempús de diuèrses sarrades, Tom artenhèc a signar damb es sues iniciaus, en tot tier era punta deth sòn dit ponin coma ploma. Dempús ensehèc a Huckleberry se com li calie hèr ua H e ua F, e eth jurament que ja siguec perfècte. Dejosterrèren era estera de pin ath cant dera paret, damb ues sevères ceremònies e encantaments, e es cadies que les estacauen era lengua sigueren dejà barrades a pan e sarralha, e era clau lançada.

Ua figura s'esguitlèc alavetz tota temerosa per un endret der esbauçat edifici; mès eri que non se n'encuedèren.

- Tom, gasulhèc Huckleberry, aquerò mos empache de parlar-ne jamès, jamès?
- Plan que òc. Se passesse çò que siguesse, eth cadenat non se pòt lheuar. Que queiríem mòrts en solèr: non vo'n sabetz?
- Òc, me pensi qu'ac endonviatz.

Contunhèren parlant en votz baisha pendent bèth temps. Ath cap d'ua estona un gosset hec un udòl long e tenebrós ena part de dehòra: a uns dètz pès d'aquiu a on se demorauen. Es gojats se sarrèren er un en aute sobtaments, en ua agonia d'espant.

- Per quin de nosati ei?, didec Huckleberry, capvirat.
- Sabi pas. Guardatz pera clatenèra. De prèssa!
- Non: vos, Tom!
- Que non posqui...non ac posqui hèr, Huck!
- Tom, hètz-ac se vos platz. Que ja i torne!
- Ò, mon Diu! Gràcies! Gasulhèc Tom. Li coneishi era votz. Qu'ei Bull Harbisson[1]
- Ò!, polida causa! Ara bona fe, Tom, qu'èra lèu lèu ena mia fin, e m'auria jogat quinsevolh causa qu'ère un gosset perdut.

Eth can tornèc a udolar. Eth vam des dus gojats que tornèc a naufragar ua aute còp.

- Ò!, Diu me'n valgue! Que non ei Bull Harbison!, gasulhèc Huckleberry. Guardatz, Tom!

Tom, en tot tremolar de pòur, se balhèc, e calèc eth uelh ena clatenèra. Eth sòn rom rom damb pro trebalhs se podie enténer quan didec:

- Ò!, Huck, qu'ei un gosset perdut!
- Hètz lèu, Tom, hètz lèu! Per qui vie?
- Huck, que deu vier per toti dus: qu'èm toti dus ua madeisha causa.
- Ò, Tom, que me semble que mo n'anem entara mòrt! E me pensi que non i a cap de dobte de cap a on anarè a parar jo. Qu'è estat tan pòga pèna!
- Aquerò que vie de húger d'estudi e de hèr totes es causes qu'a un li diden que non hèsque. Qu'auria podut èster coma Sid, se m'i auessa predat... Mès non, que non m'i predè, clar. Totun, aguest viatge, se me'n gesqui, vos digui que me deisharè embarrar ena escòla deth dimenge!

E Tom comencèc a somicar un shinhau.

- E vos dolent! Huckleberry comencèc a somicar, tanben. Dimònis, Tom Sawyer, qu'ètz un coquilhon, ath costat de çò que sò jo! Ò, mon Diu, mon Diu, mon Diu! Voleria auer sonque era mitat dera vòsta sòrt!

Tom que se sentec era gòrja desliurada e didec:

- Guardatz, Huck, guardatz! S'a virat d'esquia a nosati!

---

1 S'eth senhor Harbisson auesse possedit un esclat nomentat Bull, Tom n'aurie parlat coma de "Bull de Harbisson"; mès un hilh o un can d'aqueth senhor se didie "Bull Harbisson"

Huck campèc damb eth còr plen d'alegria.

- Ò, vaquí! Ac auie hèt abantes?
- Òc, qu'ac auie hèt; mès que jo, coma un pòcvau, non me n'auia encuedat. Aquesta qu'ei era prumèra!, sabetz? E *ara* se per qui deu vier?

Er udòl s'acabèc. Tom se hereguèc es aurelhes.

- *Sssst...*! qué ei aquerò? Gasulhèc.
- Sone coma..., coma porcèths que romeguen. Non...qu'ei quauqu'un que ronque, Tom.
- Aquerò, ei? Per a on pare, Huck?
- Me pensi qu'ei aquiu baish, en aute costat. M'ac semble, ça que la. Eth mèn pair solie dormir aciu, a viatges, ath cant des porcèths; mès, valguem Diu, qu'eth mon s'esbauce quan eth ronque. Ath delà, me pensi que non a tornat a vier en pòble bric mès.

Er esperit aventurèr brotoèc dera amna des gojats un aute viatge.

- Huck, gausaríetz vier, se jo anèssa dauant?
- Que non me ven de hèr gòi, Tom. Supausetz que sigue Joe er Indi!

Tom se descoratgèc. Mès ath cap de pòc eth curiosèr se lheuèc tot poderós un aute còp, e es gojats acordèren de sajà'c, en tot tie en compde que hugerien ath mès córrer s'era roncadera paraue. Atau, donc, auancèren de punta e cautelosaments, er un darrèr der aute. Quan vengueren a cinc passi deth roncaire, Tom caushiguéc ua arrameta, que petèc damb un fòrt espet. Er òme panteishèc, s'estornegèc un shinhau, e era sua cara se demorèc ara lum dera lua. Ère Muff Potter. Es còrs des gojats que s'auien demorat arturats e es sòns còsi tanben, tant qu'er òme se botjaue; mès ara es sues cranhences s'esbugassèren. S'esguitlèren de cap a dehòra, en tot trauessar eth maumetut cubèrt, e s'arturèren a ua petita distància, a on podessen escambiar-se bèra paraula d'adiu. E un aute viatge aqueth udòl depriment e long pugèc en aire dera net! Se virèren e vederen ad aqueth gosset que s'estaue a on jadie Potter, acarant-se damb Potter, en tot senhalar eth cèu damb eth nas.

- Ò, caralh! Que vie per eth! Sorrisclèren es dus gojats, ar ensems.
- Escotatz, Tom: diden qu'un gosset hòraviat campèc udolant enes entorns dera casa de Johnny Miller, tath pic dera mieja net, hè ues dues setmanes; e un enganha-pastors i entrèc e se posèc ena parabanda e cantèc, eth madeish ser; e encara non s'i a mòrt arrés.
- Òc, ja ac sabi, e supausètz que non s'i morís arrés. Qu'ei que non queiguec Gracia Miller en huec deth larèr, en tot usclar-se de mala manèra, just eth dissabte a vier?
- Òc, mès que non a mòrt. E encara mès, que va mielhorant.
- Plan ben, demoratz e ja veiram. Qu'ei ben prèsta, alavetz: ei tan segur coma que Muff Potter ei pèth. Aquerò ei çò que diden es neres, e eri ac saben tot sus aguesta sòrta de causes, Huck.

Dempús se desseparèren, tant que romiauen.

Quan s'esguitlèc pera hièstra entà laguens dera cramba, es esteles lèu s'auien honut. Se despolhèc damb excessiua cautèla, e s'esclipsèc, en tot alegrar-se de qué arrés se n'auesse encuedat dera sua escapada. Non sabie que Sid, er amable roncaire, ère desvelhat, e n'auie estat pendent ua ora.

Quan Tom dauric es uelhs, Sid s'auie vestit e ja non i ère. Era lum hège veir qu'ère tard. Aquerò l'estonèc. Per qué non l'auien cridat e acaçat enquia que se lheuèsse, coma de costum? Aguesta idia que l'aumplie de maus auguris. Ath cap de cinc menutes ère vestit e escales enjós, tot e que se sentie capolat e assopit. Era familha encara ère ena taula, mès auien acabat er esdejoar. Que non sonèc cap paraula de refús; mès que i auie guardades que se desviauen, e i auie un silenci en aire de calamitat que hec a vier ua estrementida peth còr deth colpable. Se seiguec e hec per manèra de semblar content, mès qu'ère un prètzthèt de mau hèr. Non artenhèc un arridolet ne ua responsa: atau, donc, requeiguec en silenci e deishèc qu'eth sòn còr se cabucèsse enquias darrèrs fondaments.

Après er esdejoar, era sua tia lo cuelhec de cornèr, e Tom lèu s'aluguèc damb era esperança de qué li floquèssen ua repassada; mes que non siguec atau. Era sua tia petèc en somics, e venguec a demanar-li se com podie mauméter d'aguesta sòrta eth sòn còr de vielheta; e ara fin li didec que contunhèsse e se hesse a pèrder, e que, damb tanti desengusti, amièsse es sòns peus grisi entara hòssa, pr'amor que ja ère inutil de hèr mès assagi. Aquerò qu'ère pejor que mil foetades, e eth còr de Tom demorèc ara mès sarrat qu'eth sòn còs. Plorèc, demanèc perdon, prometec de cambiar un e un aute viatge, e alavetz se li permetec de hèr er adiu, tot e que se n'encuedaue que non auie guanhat qu'un perdon imperfècte e non auie bohat ath laguens qu'ua fèbla esperança.

Abandonèc era preséncia sobeirana, massa assopit entà senter-se venjatiu damb Sid: atau ei qu'era silenciosa retirada d'aguest pera pòrta deth darrèr siguec non de besonh. S'enfilèc ada eth madeish de cap ara escòla, ombriu e trist, e recebec era sua repassada amassa damb Joe Harper per non auer anat entà estudi eth dia abantes, damb era portadura d'ua persona qu'auie eth còr nudat damb maus mès faissucs e ère deth tot indiferent as foteses. Dempús se calèc en sòn sèti, posèc eth code sus eth pupitre e era cara enes sues mans, e contemplèc era paret damb era guardada de pèira d'aqueth patiment qu'a arribat ath limit e non pòt passar mès enlà. Eth sòn code sarraue ua substància dura. Ath cap d'ua longa estona cambièc lentaments e tristaments era sua posicion, e cuelhec aqueth objècte damb ua alendada. Qu'ère estropat damb papèr. Lo destropèc. Venguec un long, dilatat, colosau sospir, e eth còr se li trinquèc. Ère eth sòn mange d'espada de laton! Aquera darrèra gota que hec subergésser eth veire.

CAPITOL XI

De cap era picada deth meddia, tot eth bordalat siguec fòrtaments hissat pes naues esglasiantes. Sense eth besonh deth telegraf, encara non soniat en aqueth temps, era istòria volèc d'òme en òme, de grop en grop, de casa en casa damb ua velocitat lèu lèu telegrafica. Naturauments, eth mèstre d'escòla autregèc hèsta aquera tarde: qué sap un, se qué aurie pensat d'eth eth pòble se non ac auesse hèt. Òm auie trapat un guinhauet sanguinós ath costat der assassinat, e quauqu'un l'auie arreconeishut coma pertanhent a Muff Potter: aquerò didie era istòria. E òm didie qu'un caminaire nueitiu auie vist a Potter que se lauaue en arriuet, tara ua o es dues dera maitiada, e que Potter s'auie esguiltlat enlà; sospechosa circonstància, mès que mès eth lauar-se, que non ère cap un vici de Potter. Òm didec, atau madeish, qu'eth pòble auie estat escorcolhat ara cèrca der assassin (eth public que non ei lent a barrejar es pròves e tier un veredicte), mès que non l'auien trapat. Gent a shivau auien gessut per toti es camins, en totes direccions e eth sheriff fisaue que lo poirien aganchar abantes de barrar eth dia.

Tot eth pòble anaue de cap ath cementèri. Er assopiment de Tom s'esbugassèc, e s'ahigec ara procession, non pas pr'amor de qué non s'estimèsse mil viatges mès d'anar de cap a quinsevolh aute lòc, senon pr'amor de qué ua terribla, inexplicabla fascinacion l'arrossegaue. Arribat en endret esglasiant, insinuèc eth sòn petit còs entre era multitud e vedec eth tenebrós espectacle. Li semblèc que s'auie passat un sègle abantes qu'eth arribèsse aquiu dauant. Bèth un li peciguèc eth braç. Se virèc, e es sòns uelhs estramunquèren damb es de Huckleberry. Alavetz, toti dus, amassa, guardèren entà un e un aute costat e se demanèren se bèth un se n'auie encuedat de quauque senhau damb aquera mutua guardada. Mès toti que parlauen, e se fixauen en tenebrós espectacle qu'auien ath dauant.

- Praube companh!, praube companh!, tan joen!
- Aquerò qu'aurie d'èster ua leçon entàs lairons de cavòts.
- Muff Potter anarà tara horca, per aguesta hèta, se l'aganchen!

Aguest ère er anament des consideracions, e eth ministre didec:

- Senténcia de Diu! Era sua man que i é visibla.

En aqueth moment Tom que s'estrementic de cap a pès, pr'amor qu'eth sòn guardar queiguec sus era cara estupida de Joe er Indi. Alavetz era multitud comencèc a decantar-se e empossar-se, e s'enteneren votzes que sorrisclauen:

- Qu'ei eth!, qu'ei eth! Que vie peth sòn grad!
- Qui? Qui?, heren un vintenat de votzes.
- Muff Potter!
- Èp, s'a arturat! Guardatz, guardatz! Se vire! Non lo deishetz escapar!

Era gent que i auie peth brancum des arbes, sus era tèsta de Tom, dideren que pòt guardaue de húger: solet semblaue dobtós e trantalhant.

- Infernau pògavergonha!, didec un pòcvau. Be li calie vier a balhar un còp de uelh tranquil ath sòn prètzhèt: non demoraue trapar-se companhia.

Era multitud se hec enlà, alavetz, e eth sheriff passèc peth miei d'era pompoaments, amiant a Potter deth braç. Era cara deth praube òme ère èsmeperduda, e es sòns uelhs hègen veir era pòur que l'assopie. Quan arribèc dauant er òme assassinat, eth sòn còs s'estornegèc coma eth d'un epileptic, e se botèc era cara entre es mans e s'estarnèc de plorar.

- Que non ac è hèt pas!, somicaue. Pera mia paraula e eth mèn aunor que non ac è hèt!
- Qui vos acusaue?, sorrisclèc ua votz.

Aguesta balestada que semblèc acertada. Potter lheuèc eth sòn ròstre e campèc ath sòn entorn damb un patetic abandon enes sòns uelhs, e vedec a Joe er Indi, e sorrisclèc:

- Joe er Indi! M'auíetz prometut que jamès...
- Ei vòste aguest guinhauet?, e eth sheriff l'ac lancèc ath sòn dauant.

Dilhèu aurie queigut se non l'auessen agarrat e posat en solèr. Dempús hec:

- Quauquarren me didie que se non tornaua e arremassaua...

Tot s'estrementic. Dempús botgèc era sua man sense nèrvi, damb un gèst de vençut, e hec:

- Didetz-l'ac, Joe, didetz-l'ac...Que ja ei parièr.

Alavetz Huckleberry e Tom se demorèren muts e embadoquits. E enteneren se com eth mentidèr còr-de-ròca hège era sua serena declaracion; e demorauen en cada moment qu'eth cèu plan clar deisharie quèir es relampits divins sus era sua tèsta, e s'estonèren de veir per guaire temps eth puniment ère ajornat. E quan auec acabat, encara viu e sancer, era fluctuanta possada qu'auien sentit de trincar eth sòn jurament e sauvar era vida deth praube detengut e traït, s'esbugassèc e cessèc, pr'amor que, evidentaments, aqueth inic s'auie venut a Lucifèr, e serie fatau de calar-s'i en causes tocantes a un poder coma aqueth.

- Per qué non hugíetz? Per qué vos calie tornar aciu?, didec quauqu'un.
- Que non me'n podia estar...non me'n podia estar, gemegaue Potter. Volia húger, mès que me semblaue que non podia anar entà nunlòc qu'aciu. E un aute viatge petèc en somics.

Joe er Indi repetic era sua declaracion, damb era madeisha cauma, uns quants menutes dempús, en procedir-se ara declaracion, jos jurament; e es gojats en tot veir qu'es relampits èren encara estacadi, se consolidèren ena sua credença que Joe s'auie venut ath diable. Joe auie vengut a èster ara, entada eri, er objècte mès ombriuaments interessant que jamès auessen considerat, e non podien lheuar-ne es uelhs fascinats, dera sua cara. Interioraments decidiren de susvelhar-lo, de nets, quan n'auessen era

escadença, damb era esperança de fòter ua agachada ath sòn temut senhor.

Joe er Indi ajudèc a lheuar eth còs dera victima, e l'amièc en un car entà transportar-lo. Se hec a córrer, entre era multitud esglasiada, qu'era herida sagnaue un shinhau! Es gojats se pensèren qu'aguesta sortosa circonstància dirigirie es sospeches ena bona direccion, mès que sigueren decebudi, pr'amor que mès d'un campanhau observaue:

- Se trapaue a mens de tres mètres de Muff Potter quan era causa se passèc.

Eth tenebrós secret e eth quisson dera consciéncia de Tom li heren a alterar eth sòn pendent ua setmana, après aquerò; e, un maitin, ara ora der esdejoar, didec Sid:

- Tom, que vos estornejatz e parlatz tant, en vòste sòn, que non posqui clucar un uelh pendent mieja net.

Tom perdec era sang dera cara e baishèc es uelhs.

- Qu'ei un mau senhau, didec tia Polly, grèuments. Quina causa vos rome peth cervèth, Tom?
- Arren. Arren que jo me'n sàpia. Mès era man deth gojat se tremolèc de tau manèra que virèc eth sòn cafè.
- E es causes que didetz!, hec Sid. Era darrèra net que didíetz: "ei sang, ei sang: aquerò ei". E ac tornàuetz a díder, e ac tornàuetz a díder. E hègetz: "non me tormentetz d'aguesta manèra: ja vos ac diderè" Se qué dideríetz? Se qué ei çò qu'auríetz dit?

Tot se delic dauant de Tom. Qu'ei impossible de tier-se de çò qu'aurie passat alavetz; mès erosaments era preocupacion s'esbugassèc ena cara de tia Polly, e era apareishec en ajuda de Tom sense sabè'c, en tot díder:

- Vai!, qu'ei aguest terrible assassinat. Jo madeisha que ne sónii causes lèu cada net. A viatges sónii que sò jo que l'a cometut.

Mary didec qu'era n'auie estat trucada d'ua manèra plan semblabla. Sid que semblèc satisfèt. Tom gessec dera sobeirana preséncia tan lèu coma li vaguèc de hè'c plausiblaments, e dempús d'aquerò se planhèc de mau enes dents tota ua setmana, e se bendèc es sues gautes cada net. Jamès se'n sabec de qué Sid lo susvelhaue cada net, tot e jaçat, e plan soent li des.hège eth bendatge, e alavetz s'emparaue sus eth code, escotant ua bona estona cada viatge, e dempús hège a baishar un aute còp eth bendatge aquiu a on auie estat. Eth trantalh espirituau de Tom s'anèc hènt honedís de man en man, eth mau de dents venguec a èster anutjós, e òm lo hec enlà. En cas que Sid auesse trèt bèra causa en clar des dites desgahonades de Tom, s'ac sauvèc entada eth. A Tom li semblaue qu'es sòns companhs jamès non vierien de hèr interrogatòris sus gats mòrts, renauint atau era memòria dera sua calamitat en sòn esperit. Sid se n'encuedèc que Tom jamès ère mètge forense en cap d'aguestes descubèrtes, encara qu'auesse arribat a tier eth costum de préner era direccion de totes es naues empreses; se n'encuedèc tanben que Tom jamès hège de testimòni, e aquerò ère estranh; que non li passèc desapercebut a Sid eth hèt de qué Tom autanplan auie ua senhalada aversion entà taus declaracions, e tostemp les evitaue, quan podie: Sid que s'en meravilhaue, mès non ne didie ua soleta paraula. ça que la, enquia e tot es declaracions passèren de

mòda, ara fin, e deishèren de torturar era consciéncia de Tom.

Cada un o dus dies, pendent aqueth temps aflictiu, Tom pistèc ua oportunitat e anèc de cap ara petita hièstra brescada dera preson e passèc de contrabanda, entar assassin, totes es petites comoditats que podec arremassar. Era preson qu'ère ua tuta insignificanta de rajòla, ath cant d'un anhàs, près deth bordalat, mancada de susvelhants: totun, pògui viatges ère ocupada. Aguesti presents ajudauen de grana manèra a solatjar era consciéncia de Tom. Era gent deth pòble qu'auie un veement desitge de hèr-li ua bona rossegada a Joe er Indi, e arrossegar-lo, per lairocini de cadavres. Mès autant terrible ère era sua mala encòlia, qu'òm non se trapèc jamès ad arrés que volesse préner era iniciatiua en aguesta matèria. Atau ei qu'òm la deishèc d'anar. Eth qu'auie auut compde de començar es sues dues declaracions pera luta, sense cohessar eth panatòri dera hòssa que l'auie precedit; atau, donc, semblèc mès de sen non prepausar eth cas dauant eth tribunau, peth moment.

CAPITOL XII

Ua des rason qu'eth cervèth de Tom s'auie anat desliurant des sòns intims copacaps ère pr'amor qu'auie desnishat ua naua e transcendentau matèria d'interès. Becky Thacher auie deishat de vier ena escòla. Tom pelegèc damb eth sòn orgulh pendent uns quants dies, e hec per manèra d'escapar-se'n d'aqueth amor, mès que manquèc. Comencèc d'anar a romar de contunh pes entorns dera casa a on viuie sa pair, cada net, e de senter-se plan aclapat. Ère malauta. Se se morisse...! aquera idia comportanue ua distraccion. Ja non s'interessaue bric pera guèrra, ne tansevolhe pera pirateria. Era illusion pera vida qu'auie despareishut, e non ne restaue que malenconia. Deishèc de cornèr eth sòn arc e eth sòn bastonet de *baseball* que ja non li hègen cap de gòi. Tia que n'ère pro preocupada; comencèc de hèr-li a patir tota sòrta d'assaji damb medecines. Era qu'ère ua d'aqueres persones que pèrden es estrius pes medecines patentades e toti es metòdes nauèths de hèr salut o d'apraiar-la. Qu'ère ua constanta experimentaira d'aguestes causes. Quan se'n sabie de quauquarren de nau en aguesta matèria, qu'ère sometuda a ua frèbe indestructibla enquia qu'ac auesse assajat, pas mens en era madeisha, pr'amor que jamès estaue malauta, senon en bèth aute qu'auesse a man. Qu'ère soscrita a toti es jornaus de terapeutica e a toti es enganhs frenològics; e era solemna ignorància qu'aguesti s'espelofien ère er ambient que tia Polly alendaue damb in. Tot eth butin que contièegen sus era ventilacion, e com li calie anar-se'n entath lhet, e com lheuar-se, e quines causes minjar, e quines causes béuer, e guaire d'exercici s'auie de hèr, e en quin estat mentau sauvar-se, e quina sòrta de vestit meter-se qu'ère entada era er Evangèli, e jamès se'n hec de qué era premsa dera salut deth mes estant solie capvirar tot aquerò qu'auie recomanat un mes abantes. Qu'ère un còr simple e aunorat pendent tot eth dia, per çò qu'ère ua aisida victima. Arremassaue es sòns jornaus enganha-babaus e es sues medecines enganha-badòcs, e atau armada damb utisi de mòrt, auançaue sus eth sòn palle shivau, entà didè'c d'ua forma metaforica, *damb eth lunfèrn ath sòn darrèr*. Mès jamès non sospechèc qu'era non siguesse un àngel guaridor e eth baume de Galaad jos ua masca, dauant es vesins emmalautits.

Eth tractament per aigua ère nau, alavetz, e era aclapada condicion de Tom siguec entada era coma ua fruta madura. Lo hège a gésser a punta de dia cada maitin, lo hège demorar dret laguens eth cubèrt de husta e l'escanaue damb un deluvi d'aigua hereda; dempús lo heregaue damb ua tovalhòla coma ua lima, e aquerò lo reviuie; dempús l'enfaishaue amb un linçò mòg, e lo deishaue de nauèth dejós era ahlassada, enquia que sudaue amna e tot, e "es sues plapes auriòles se l'esguitlauen entà dehòra, a trauèrs des pòres", coma didie Tom.

Mès, a maugrat de tot aquerò, eth gojat venguie mès e mès malenconiós, e palle, e ablasigat. Era que i ahigec banhs cauds, banhs de sèti, doches e cabussades. Eth gojat que demoraue sevèr coma ua caisha de mòrts. Era comencèc d'ajudar ara aigua damb

ua prima dièta de haria de uerdi, e emplastes de cantarides. Li calculaue era sua capacitat tau qu'ac aurie hèt damb era d'ua gèrra, e l'aumplie diadèraments de panacèes rauba-sòs.

Tom auie vengut a èster, en aquera etapa, indiferent ara persecucion. Aguetsa fasa aumplie de marriment eth còr dera vielha senhora. Que li calie trincar aquera indiferéncia ath prètz que siguesse. Alavetz entenec a parlar per prumèr viatge d'un tua-malauties. N'encarguèc de seguit ua bona quantitat. Lo tastèc, e li plasèc çò de mès. Qu'ère, simplaments, huec en forma liquida. Deishec d'anar eth tractament idroterapeutic e quinsevolh auta causa, e botèc era sua fe en tua-malauties. Ne balhèc ua culheradeta a Tom, susvelhant-ne es resultats damb er in mès prigond. Es sòns copacaps gaudiren immediataments d'ua trèva, e eth sòn esperit reprenec era patz, pr'amor qu'era indiferéncia siguec trincada. Eth gojat non auie mostrat un interès mès sauvatge, mès sincèr, s'era auesse calat huec jos es sòns pès.

Tom se n'encuedèc de qué ja ère ora d'escarrabilhar-se: aguesta sòrta de vida que podie èster pro romantica laguens era sua seca entonacion, mès que començaue a amiar massa pòc sentimentalisme e massa riquesa embriagadoira. Atau, donc, se pensèc diuèrsi plans d'aleujament, e a tot darrèr se l'acodic de hèr veir que l'embelinaue eth tua-malauties. Lo demanèc tan soent que se hec pesant, e tia venguec de díder que se lo cuelhesse eth madeish e non la shordèsse mès. Se s'auesse tractat de Sid, l'aurie permetut eth gòi sense sospechar; mès, en èster Tom, susvelhèc era botelha d'amagat. Trapèc, de hèt, qu'era medecina amendrie; mès que non se l'acodic qu'eth gojat i adobaue era salut d'ua crebassa deth pasiment dera saleta.

Un dia Tom se trapaue en tot balhar era dòsi ara crebassa, quan et gat auriò dera sua tia campèc tot bronzinant, guardant era culhereta cobèsaments e demanant-ne un tast. Didec Tom:

- Non ne demanetz se non n'auetz besonh, Pèir.

Mès Pèir hec senhau que n'auie besonh.

- Que vau mès que vo n'asseguretz.

Pèir n'ère segur.

- N'auetz demanat e vo'n darè, pr'amor que jo non sò ignòble; mès, se trapatz que non vos shaute, non vos planhetz d'arrés, senon de vos madeish.

Pèir que s'i convenguec: atau ei que Tom li badèc era boca, e li lancèc ena gòrja eth tua-malauties. Pèir que sautèc un parelh de iardes pes aires, e dempús hec un sorriscle de guèrra e se calèc a hèr virades e mès virades pera cramba, en tot flocar-se tustarrades damb eth parament, estramuncant tèsti damb flors e costant un gran estralh. Dempús se lheuèc sus es pautes deth darrèr, e hec camardades ath sòn entorn, en ua frenesia d'alegria, damb eth cap sus es sues espatles, e era sua votz proclamant ua felicitat impossible de trincar. Dempús anèc hènt esquinci d'aciu e d'enlà dera casa, espandint de nauèth eth caòs e era destruccion en sòn camin. Tia Polly entrèc just entà veir se com començaue ua sòrta de sauts mortaus, en tot lançar un òsca finau e vigorós, e trauessant era hièstra dubèrta, en tot esbauçar es tèsti florits que restauen. Era vielha senhora se demorèc de pèira per estonament, campant peth dessús des sòns

mericles. Tom ère ajaçat en solèr, morint-se d'arrir.

- Tom, se qué li hè mau ath gat, en nòm de Diu?
- Sabi pas, tia, didec eth gojat, en tot cuélher alend.
- Jamès auia vist ua causa parièra. Quina ei era causa qu'a costat aguestes accions?
- Sabi pas, de vertat, de vertat, tia Polly: es gats qu'ac hèn tostemp quan se capviren.
- Voletz díder? I auie quauquarren en ton de tia Polly, que botèc a Tom ara demora.
- Òc, senhora. Ei a díder, jo ma'c pensi.
- *De vertat, de vertat?*
- Òc, senhora.

Era vielha senhora qu'ère inclinada, e Tom la campaue damb un interès ahiscat pera inquietud. Massa tard l'endonvièc era sua orientacion. Eth mange dera culhereta acusadoira qu'ère visible jos era cimossa deth lhet. Tia Polly la cuelhec e la lheuèc. Tom hec repè, baishant es uelhs. Tia Polly lo quilhèc peth mange de costum (era sua aurelha), e li tustèc era tèsta ara valenta damb eth sòn didau.

- Ara veigam: per qué vos calie mautractar d'aguesta manèra ara prauba bèstia, que non pòt parlar?
- Qu'ac è hèt en tot planher-me d'eth, pr'amor que non a tia.
- Non a tia! Babau! Qué a a veir, aquerò!
- Plan que òc, qu'a a veir. Pr'amor que, se l'auesse auut, serie era que l'aurie usclat! Era l'aurie rostit es budèths, tan mancada de bon còr coma s'eth pacient auesse estat un gojat!

Tia Polly sentec un sobtat crebacòr de penaïment. Era causa, atau, agarraue un nau aspècte: çò qu'ère crudèu entà un gat ne podie èster tanben entà un gojat. Que se comencèc a atrendir: n'ère empenaïda. Es sòns uelhs s'umidifiquèren un shinhau, placèc era man sus eth cap deth gojat, e didec gentilaments:

- Ac hèja damb era mielhor fin, Tom. E, Tom, *vos a remetut.*

Tom la guardèc ena cara en tot insinuar un uelh damb pro trebalhs perceptible, ath miei dera sua gravetat.

- Ja me'n sabi qu'ac hègetz damb eth mielhor in, tieta; e madeish me passaue damb Pèir. Tanben eth s'a remetut. Jamès l'auia vist virar damb tan beròia...
- Ò, vè-te'n, Tom, abantes que me tornètz a enquimerar. E hètz per manèra d'èster bon gojat per un còp ena vida, e non vos calerà cuélher cap mès medecina.

Tom qu'arribèc ena escòla abantes deth temps. Qu'ère manifèst qu'aquera causa estranha ère diadèra, darrèraments. E ara, tau que volie eth sòn nau costum, se botèc ath costat dera entrada deth camp escolar, en sòrta de jogar damb es sòns companhs. Qu'ère malaut, didie, e n'auie era portadura. Procurèc hèr veir que guardaue pertot, pertot, exceptat d'a on guardaue de vertat, de vertat: peth camin enjòs. Ath cap d'ua estona Jeff Thatcher apareishec ena vista, e era cara de Tom s'aluguèc, e amièc era

convèrsa estrategicaments, en tot crear ocasions de parlar de Becky; mès er esbabordit gojat non arribèc a encuedar-se'n deth param. Tom campèc e campèc, plen d'esperança, quan un vestidet de gojata volugadís se mostraue ena guardada, e auent en òdi ara possedoira tan lèu que vedie que non ère era que volie. Ara fin es vestidets de gojata vengueren d'aparéisher, e eth se n'anèc a romar laguens eth nhadèr: entrèc ena escòla ueda e se seiguec a patir. Dempús, un aute vestidet de gojata se passèc pera pòrta, e eth còr de Tom hec ua fòrta batanada. Un moment dempús, ja ère dehòra, e alugant-se coma un indi, udolant, arrint, empossant gojats, sautant peth dessús eth clòs damb perilh dera vida e deth còth, hènt campuletes damb era man en tèrra, tient-se sus eth cap, amassant totes es hètes eroïques que se podec imaginar, e guardant pera coa deth uelh, tota era estona, pr'amor de veir se Becky Thatcher se n'encuedaue. Mès era que semblaue que non se n'encuedèsse d'arren: jamès guardaue. Serie possible que non se n'encuedèsse de qué eth ère aquiu? Amièc es sues considerables hètes ath sòn immediat vesiatge: anèc peth voltant en tot hèr udòls de guèrra, arremassèc era casqueta a un gojat, la lancèc rabent sus eth tet dera escòla, se calèc entre un gropet de gojats, trabucant-ne en totes es direccions, e queiguec, dubèrt de cames e braci, jos eth nas de Becky, lèu tirant-la a tèrra; e era se virèc, damb eth nas en aire, e eth entenec se com didie:

- Uff!, que i a gent que se pensen èster se qui sap qué: se pensen qu'eth rei les guarde es crabes!
- Es caròles de Tom se rogiren totes. Se hec endarrèr e partic damb era coa entre es cames, aclapat e damb era cresta abatuda.

CAPITOL XIII

Tom, ara, qu'auie cuelhut era sua decission. Tot eth ère tenebror e maufidança. Ère un gojat abandonat, sense amics, didie eth; arrés non l'estimaue cap; quan desnishèssen entà quina decision l'auien amiat, dilhèu aurien racacòr; qu'auie hèt per manèra d'obrar ben e anar tirant, mès que non l'ac auien permetut, e ja non les convenguie ua auta causa que desliurar-se'n d'eth, qu'atau siguesse: e qu'ath delà li carguèssen eth tòrt pes conseqüéncies. Per qué non ac auien de hèr? Quin dret auie eth desvalgut a planher-se? Òc, l'auien obligat, a tot darrèr: que harie ua vida criminau. Que non i auie mès crabes entà mólher. Mentretant, ère plan mès enjós de Meadow Land, e eth tindar dera campana dera escòla entà arremassar as gojats arribaue tot amendrit ena sua aurelha. Somiquèc, alavetz, de pensar que bric mès, bric mès, tornarie a enténer aqueth antic tindal familhar: qu'ère ua causa plan dura, mès que l'obligauen. Donques qu'ère lançat en mon glaciau, li calie someter-se, mès les perdonaue. E es somics se heren intensi e seguidi.

En aquera escadença, precisaments, trapèc eth companh jurat deth sòn esperit, Joe Harper, que venguie damb ua aspra guardada e evidentaments qu'amagaue en sòn còr bèth projècte grandós e tenebrós. Èren, sense cap de dobte, "dus esperits damb ua soleta idia". Tom, en tot heregar-se es uelhs damb era manja, comencèc a blagar quauquarren sus ua determinacion de húger dera sua maumetuda existéncia e dera manca de simpatia deth larèr, e romar per ample mon, e non tornar bric mès, e acabèc demorant que Joe non lo desbrembèsse.

Mès que se vedec qu'aguesta madeisha prepausa, precisaments, ère era que Joe anaue a hèr a Tom; e l'auie anat a trapar damb aguesta finalitat. Sa mair l'auie foetat per auer-se begut ua lèit qu'eth non auie tastat, ne ne sabie arren: qu'ère evident qu'ère cansada d'eth e desiraue que partisse. S'era auie aguesti sentiments, eth que non podie hèr ua auta causa que render-s'i: demoraue qu'era serie erosa, e jamès s'empenaïrie d'auer lançat ath sòn praube gojat de cap ath mon insensible, pr'amor de qué i passèsse pena e s'i morisse.

Tant qu'es dus gojats caminauen toti adoloridi, heren un nau pacte d'ajuda mutuau e d'èster frairs, e de non desseparar-se jamès enquia que la mòrt les desliurèsse des sues calamitats. Alavetz comencèren a perfilar es sòns plans. Joe que portaue en cap d'èster ermita, e víuer des crostons en ua aluenhada espelonga, e morir-se a plasèr, de hered e de besonh e de dolor; mès dempús d'auer seguit d'aurelha a Tom, admetec qu'ua vida de crim aufrie quauqui grani auantatges: atau ei que consentic a vier pirata.

Tres miles mès enjós de Sant Petersburg, en un endret a on er arriu Mississipi auie a penes ua mila d'amplada, i auie ua ièrla longa, estreta, boscosa, damb un banc de sable en sòn extrèm, plan avient coma lòc de cita. Non ère abitada. S'estenie se qui sap guaire entara auta arriba, entre ua seuva espesa e lèu absoludaments despoblada.

Atau, donc, siguec alistada era ièrla de Jackson. Se quines les calerie èster es victimes des sues pirateries, ère causa que non se les acodic. Dempús anèren a trapar a Huckleberry Finn, que se les ahigec de seguit, pr'amor que totes es carrères li èren madeish: que li ère indiferent. Se desseparèren ath cap de pòc, entà tornar a trapar-se en un aute endret solitari deth cant der arriu, a dues miles deth bordalat, ara ora favorita, qu'ère tara mieja net. Aquiu i auie un petit carràs de troncs que se prepausèren agarrar. Cada un d'eri se harie a vier ams e còrdes, e es biòques que podesse arremassar dera manèra mès ombriua e misteriosa, coma ei avient entàs proscrits: e abantes que se passèsse era tarde s'auien apraiat entà gaudir dera doça ufana d'escampilhar que pro lèu era ciutat saberie "bèra causa". Toti es qu'enteneren aguesta difusa allusion sigueren avertidi que les calie "non díder ua soleta paraula e demorar"

De cap ara mieja net, Tom venguec damb un camalhon elaborat e ues quantes pochòines, e s'arturèc entre uns espessi matarrassi, sus ua grana arròca que dominaue eth lòc dera cita. Que i auie esteles e ua grana quietud. Er arriu poderós s'espargie coma un ocean en repaus. Tom parèc era aurelha pendent un moment, mès que cap bronit trincaue era cauma. Dempús hec un fiulet baish e precís. Li responeren deth dejós dera grana arròca. Tom fiulèc dus viatges mès. Aguesti senhaus sigueren responuts dera madeisha manèra. Dempús ua votz cautelosa didec:

- Qui i a aciu?
- Tom Sawyer, eth Nere Flagèl dera Mar Espanhòla. Didetz es vòsti nòms.
- Huck Finn, eth Man-Ròia, e Joe Harper, eth Terror des Mars. Tom que les auie autrejat aguesti titols, que tanhien ara sua literatura predilecta.
- Plan ben. Balhatz era contrasenha.

Un parelh de rangolhosi mormolhs deishèren anar eth madeish nòm tenebrós, ath madeish temps, ena net que les arrecessaue.

SANG!

Alavetz Tom lancèc entà baish eth cambalhon, peth dessús era arròca, e se deishèc quèir ath sòn darrèr, esquinçant ath còp, enquia un cèrt punt, peth e vestits en sòn esfòrç. Que i auie un caminòu de bon hèr e confortable ath long dera arriba, jos era grana arròca, mès que li mancauen es auantatges dera dificultat e eth perilh, de tant valor quan se tracte d'un pirata.

Eth Terror des Mars s'auie hèt a seguir un lomb de porcèth, e s'auie extenuat en tot amiar-lo enquia aquiu. Finn, Eth Man-Ròia, auie panat ua cassoleta, e ua quantitat de tabac de huelha a miei premanir, e tanben auie portat ues quantes carrolhes entà hèr-ne pipes. Mès que cap des pirates non humaue ne mastulhaue tabac senon eth. Eth Nere Flagèl dera Mar Espanhòla didec que non serie bon començar sense hèr un shinhau de huec. Aguesta pensada qu'ère pro senada; es aluquets èren damb pro trebalhs coneishudi en aqueri tempsi. Que campèren un huec damb ua grana hilada de hum, a ues cent iardes, mès entà naut, e anèren silenciosaments enquia aquiu e ne cuelheren ua brasa. Convertiren er ahèr en ua importanta aventura, dident: "*Sssst...*!" tot soent, e arturant-se còp sec, e damb eth dit enes pòts; en tot auançar damb es

mans sus imaginaris manges de punhaus, e dispausant en tenebrosi mormolhs que s'er "enemic se botjaue les i calie tachar enquiath mange", pr'amor que "es mòrts non parlen". Pro que sabien qu'es òmes deth carràs auien baishat en pòble a hèr un torn pes magasèms o a abandonar-se ath sarabat; mès, totun, aquerò non ère desencusa entà qu'amièssen er ahèr d'ua manèra que non siguesse piratesca.

Ath cap de pòc s'alunhèren. Tom comandaue, Huck auie eth rem deth darrèr, e Joe eth deth dauant. Tom ère ath miei dera nau, damb celhes ombriues e braci crotzadi e balhaue es sues ordes damb un mormolh baish e viril.

- Orsatz, e ajustatz-la ath vent!
- Ben, ben, senhor!
- Estaca, estacaaaa era nau!
- Ja i é, senhor!
- Amolatz-la un punt!
- Ja està, senhor!

Coma qu'es gojats amiauen eth carràs constanta e monotonaments de cap ath miei der arriu, se supausaue que sense dobte aguestes ordes non èren balhades que "entà seguir era mòda", e non pretenien significar arren d'especiau.

- Quines veles pòrte?
- Veles majors, *cofes e petifòcs*, senhor.
- Issatz es *sobres*! Desplegatz aquiu naut era ala de *gàvia*! De prèssa!
- Ben, ben, senhor!
- Alongatz es *rissos ath guanet* der arbe mèstre! *Escotes e braces*! Tà naut, *hilhets*!
- Ala, a jol vent, tot a babord!
- Premanitz-vos entar encontre! Pòrt, pòrt! Va, companhs! Damb in! Fèrma era nau!
- Que ja ei fèrma, senhor!

Eth carràs que passaue peth miei der arriu. Es gojats acarèren ben era proa, e dempús descarguèren es rems. Er arriu non ère naut, de sòrta que non i auie mès que dues o tres milhes de marcha. A penes dideren ua paraula enes tres quarts d'ora que vengueren. Ara et carràs passaue dauant eth pòble luenhant. Dus o tres fanaus d'esmortesida lum mostrauen a on s'estaue, pacificaments adormit mès enlà dera suau dilatada corrent, plen dera peiraria d'esteles, inconscient deth hèt tenebrós que se passaue. Eth Nere Flagèl demoraue encara quiet, damb es braci crotzadi, campant per darrèr viatge era scèna des sues jòies prumerenques e es sòns darrèrs patiments, e desirant que "era" lo podesse veir ara, luenh, anant pera mar bronca, acarant eth perilh e era mòrt damb còr indondable, tirant de cap ath sòn destin damb ua arridalha inflexibla enes pòts. Qu'ère un esfòrç plan petit entara sua imaginacion de transportar era ièrla de Jackson mès enlà dera guardada deth bordalat: atau ei que li hec era "darrèra lucada" damb et còr trincat, mès satisfèct. Es auti pirates guardèren per

darrèr viatge, tanben; e toti amassa campèren pendent tant de temps que sigueren a mand de deishar qu'eth corrent les hesse a vier dehòra dera posita dera ièrla. Mès que se n'encuedèren a temps deth perilh e heren ua manòbra entà evità'c. Tàs dues deth maitin eth carràs tocaue a tèrra en banc de sable, a dues iardes ath dessús deth cap dera ièrla; e eri passèren guà endauant e endarrèr enquia qu'aueren desembarcat es naulagis. Entre es causes que tanhien ath petit carràs i auie ua antica vela, e eri l'esteneren sus un amagader, entre eth matarràs, en tot hèr-ne ua tenda entà sauvar es sues provisions; mès eri que dormirien ath ras s'eth temps ère pro bon, atau coma les cau as proscrits.

Heren un huec ath cant d'un gran soc, a vint o trenta canes entà laguens des ombriues prigondors deth bòsc, e dempús codinèren un bocin deth porcèth ena padena, entà sopar, e mingèren era mitat dera còca de milhòc que s'auien hèt a vier. Que semblaue un jòc gloriós hèr un festin d'aquera sòrta liura e sauvatja laguens era picada verda d'ua ièrla inexplorada e inabitada, luenh des endrets per a on circulen es òmes; e dideren que bric mès tornarien ena civilizacion. Eth huec que s'enfilaue illuminèc es sues cares, e escampilhèc ua lum rogenca sus es arròques e colomnes deth sòn temple boscós, e sus era ludenta vegetacion e es festons des arromingueres. Quan eth darrèr bocinet de porcèth auie despareishut e era darrèra porcion de còca siguec avalada, es gojats s'ajacèren sus era èrba, plei d'alegria. Qu'aurien podut trapar un costat mès frescolenc, mès non volien passar-se'n d'un detalh tan romantic coma ère un huec de campament.

- Non ei divertit?, didec Joe.
- Qu'ei ua lecaria, didec Tom.
- Qué diderien es gojats, se mos vedessen?
- Qué diderien? Se venguessen a parar aciu, se moririen, vertat, Huck?
- Tanben m'ac pensi, didec Huckleberry, mès totun, a jo que me chòque. Que non demani arren mielhor. Jamès è tantes causes entà minjar, generauments; e aciu non pòden vier e foter-li a un un lampit e hèr-lo menspredar d'aquera manèra.
- Aguesta qu'ei plan ben era vida que hè entà jo, didec Tom. Òm non cau lheuar ath maitin, e anar ena escòla, e lauar-se, e totes aqueres maudites pegaries. Vedetz? Un pirata non li cau hèr arren, Joe, quan ei ena plaja, mès un ermita li cau díder se qui sap guaires oracions, e en acabar non a cap divertiment, aumens en sòn mestièr.
- Ò!, òc; qu'ei vertat, didec Joe; mès que non i auia pensat guaire, sabetz? M'estimi plan mès èster un pirata, ara qu'ac è tastat.
- Vedetz?, didec Tom. Era gent que non sauve guairi talents per çò des ermites, aué en dia, coma hègen en tempsi mès antics; mès un pirata tostemp ei respectat. E un ermita non a mès remèdi que dormir en lòc mès dur que pòt trapar, e amiar ròbes de sac, e cendre sus era sua tèsta, e estar-se ath ras en tempsi de ploja, e...
- Per qué se meten ròba de sac e cendre ena tèsta?, demanèc Huck.
- Sabi pas. Mès que non an mès remèdi: tostemp ac hèn es ermites. Vos ac auríetz

auut de hèr se n'auéssetz estat.

- Un caralh, m'i auessa avengut!, didec Huck.
- Ben, donc, se qué haríetz?
- Sabi pas, mès que non non ac haria aquerò.
- Ben, Huck: qu'ei que *vos calerie hè'c.* E com vo'n gesseríetz?
- Donques, non m'ac prepausaria. Foteria eth camp.
- Fóter eth camp!, quin bèth element seríetz coma ermita! Seríetz ua calamitat!
- Eth Man-Ròia que non responec, mès se tenguie en quauquarren de mielhor. Auie acabat d'espelar ua carrolha, e ara i adaptaue ua cama, cargada de tabac, e cachaue ua brasa contra eth cargament e bohaue ua broma de hum aulorós: qu'ère en plia florida de luxoriós gòi. Es auti pirates l'envejauen aqueth vici majestuós, e resolvèren secretaments de hèr-se-lo a vier çò de mès lèu possible. Huck non triguèc a díder:
- Qué les tòque hèr as pitates?
- Ò!, que tien ua vida plan actiua: cuelhen vaishèths, e les calen huec, e agarren es sòs e les dejostèrren en lòcs tenebrosi dera sua ièrla, a on i a hantaumes e causes a susvelhar, e aucissen a toti enes vaishèths: les hèn a caminar per ua pòst gròssa.
- Se hèn a seguir as hemnes ena ièrla, didec Joe. Ada eres non les aucissen.
- Non, confirmèc Tom: non aucissen as hemnes: son pro nòbles entà hèr aguesta calamitat. E es hemnes tostemp son bereses, ara fin.
- E non amien pas vestits rebregadi! Ò!, non! Tot aur e argent e diamants, hec Joe damb talents.
- Qui?, didec Huck.
- Moria!, es pirates.

Huck campèc es sòns pròpis vestits damb desespèr.

- Que me pensi que non sò vestit tau que me calerie entà hèr de pirata, didec, damb un petit racacòr ena sua votz, mès que non è podut arténher qu'aquerò.

Mes es auti gojats li dideren qu'es beròis vestits arribarien plan lèu, un còp auessen començat es sues aventures. Li heren a enténer qu'es sòns praubi parraquets ja hègen, entà començar, encara que siguesse eth costum des rics pirates començar damb eth sauva-ròbes complet.

De man en man era sua convèrsa s'anèc amortant e er assopiment comencèc a esguitlar-se sus es paupetes des petits proscrits. Era pipa queiguec des dits de Man-Ròia, e eth dormic era bona sòn d'ua consciéncia sense trebucs e d'un còs cansat. Ath Terror des Mars e ath Nere Flagèl dera Mar Espanhòla les tardèc mès de trincar eth sòn. Dideren es sues pregàries interioraments, e ajaçadi, pr'amor qu'aquiu non i auie arrés damb autoritat entà manar-les ajulhar e dider-les en votz nauta: de hèt non auien talents de dider-les, mès que cranhien prener-se aguestes libertats, que podie atirar un pericle especiau e sobtat des nautades celèstes. Dempús que vengueren ath cant imminent deth dromilhon, e se botèren a romar-lo; mès ara qu'arribèc un intrús que

non se volie rénder: ère era consciéncia. Comencèren a sénter ua vaga sensacion de qué auien hèt mau de húger, e dempús pensèren enes parves panades, e alavetz venguec era positiua tortura. Sagèren d'argumentar, entà hèr-la enlà, que vintenats de viatges auien panat laminadures e pomes; mès era sua consciéncia non se padegaue damb tan mesquines plausibilitats. Les semblèc, a tot darrèr, que non s'ac valie a discutir un hèt indestructible: cuélher laminadures non ère que rapinar, tant qu'apoderar-se de porcèth e cambalhon e causes d'aguesta sòrta ère, clar e net, *panar*; e contra aquerò i auie un manament dera Bíblia. Atau ei qu'ath sòn laguens resolvèren que, tant que s'estèssen en aqueth mestièr, es sues pirateries non serien de nauèth mascarades peth crim deth panatòri. Alavetz era sua consciéncia les autregèc ua trèva, e aguesti curiosi pirates illògics trinquèren pacificaments eth sòn.

CAPITOL XIV

En desvelhar-se Tom peth maitin, se demanèc se a on se trapaue. Se seiguec e se hereguèc es uelhs, e campèc ath sòn entorn: alavetz comprenec era causa. Grisajaue eth cèu dera aubada hereda, e i auie ua sensacion indetectabla de repaus e patz ena prigonda cauma penetranta e eth silenci des bòsqui. Non se botjaue ua huelha; ne un solet bronit trincaue era grana meditacion dera natura. I auie rosaris de gotes d'arrosada sus es huelhes e es èrbes. Un lhet de blanqui cendres caperaue eth caliu, e ua garlanda de hum, prima e blaua, se quilhaue tota dreta per aire. Joe e Huck encara dormien. Alavetz, pro ath laguens dera picada, un audèth cantèc, e un aute que responec; que non s'i estèc a entener-se eth martèth deth pic. Graduauments, eth gris trèble e hered dera maitiada s'emblanquic, e ath madeish compàs es sons se multipliquèren e s'amuishèc era vida. Era meravilha dera natura arrincant ath còp e anant entath sòn prètzèth se descurbic entath gojat pensatiu. Ua cuca verda s'anaue arrossegant sus ua huelha negada d'arrosada, lheuant un e un aute còp en aire es dues tresaus parts deth sòn còs, flairant ath sòn entorn, e dempús tornant a auançar, pr'amor que prenie mesures, sivans didie Tom; e quan eth vèrme se l'apressèc de bon voler, eth que s'estèc quiet tau qu'ua pèira, damb es sues esperances pujant o baishant alternatiuaments a mida qu'era bestionha anaue de cap ada eth o semblaue inclinada a adreçar-se en quinsevolh aute endret; e quan ara fin reflexionèc, pendent un moment angoniós, damb eth sòn còs corbat en aire, e dempús baishèc ena cama de Tom e comencèc un viatge de cap a naut sòn, tot eth sòn còr s'alegrèc, pr'amor qu'aquerò volie díder qu'aurie un nau ornament, que, sense eth mès petit dobte, serie un ludent unifòrme de pirata. Dempús venguec ua coriòla de hormigues, de cap endret concret, e s'espargèren entàs sòns prètzhèts: ua d'eres que pelejaue ara valenta damb ua aranha mòrta qu'amiaue enes sòns braci e ère cinc viatges mès grana qu'era, e era l'estirassaue en tot hèr un camin dret peth dessús un soc. Ua galineta de taques brunes s'enfilèc de cap ath cim espadat d'ua cama d'èrba, e Tom s'ajoquèc ath sòn costat e didec:

Galineta, galineta, hugetz de cap ath vòste casau. Se vos cale huec ena casa, e es vòsti infants son solets.

E era cuelhec eth vòl e se n'anèc a campà'c, causa que non estonèc ath gojat, pr'amor que sabie se qui sap guaire temps hège qu'aguest insècte ère credul per çò que tanh as huecs, e eth auie hèt a temptar era sua simplicitat mès d'un viatge. Un escrauat pilotèr possaue tu per tu era sua bòla, e Tom toquèc era bestionha entà veir se com sarraue es sues pautes contra eth sòn còs, hènt veir qu'ère mòrta. Es audèths hègen alavetz un brave sarabat. Un estornèl, eth mofeta septentrionau, s'arturèc sus un arbe ath dessús deth cap de Tom, e bresilhèc es imitacions des sòns vesins en un esclat de jòia; dempús ua gralha de votz mès agudenta, d'un blau ardent e ludent, devarèc ara prèssa e s'arturèc sus ua arrama, lèu a man deth gojat, virèc eth cap entà un costat, e campèc

ara gent estranha damb un apressant curiosèr; un esquiròu cendrós e un gròs companh dera familha des aguinèus se passèren en tot esguitlar-se, virant-se de cap endarrèr de quan en quan entàr observar e parlotejar damb es gojats, pr'amor qu'aqueri amimaus de bòsc non auien vist enquia alavetz, plan segur, ua cara umana, e damb pro trebalhs sabien se s'auien d'espaurir o non. Tota era natura qu'ère ja desvelhada e estornejada; longues lances de solei trauessauen era huelharaca espèssa d'aciu e d'aquiu, e ues quantes parpalhòles vengueren a volatejar per scenari.

Tom bassaquèc as auti pirates, e toti amassa ensordiren er espaci damb un sorriscle, e ath cap d'ua o dues menutes s'auien despolhat e s'acaçauen, abocant-se era un en er aute laguens era prigonda aigua plan neta deth banc de sable emblanquit. Non engüejauen bric eth pòble, que dormie luenh, ena auta banda dera majestuosa abondor d'aigua. Un corrent leugèr o ua petita ascension der arriu se les hec a seguir eth carràs; mès aquerò non hège qu'acontentar-les, pr'amor qu'era sua desaparicion supausaue, coma se didéssem, usclar eth pònt entre era civilizacion e eri.

Que tornèren en campament prodigiosaments renauidi, alègri e ahamadi; e ath cap de pòc ahlamejaue un aute viatge eth huec deth sòn campament. Huck trapèc ua hònt d'aigua fresca e limpia just ath cant, e es gojats heren copes damb amples huelhes de casse o d'escarèr american, e compreneren qu'aquera aigua, adocida damb un encantament coma eth deth bòsc sauvatge, serie ua bona substitucion deth cafè. Tant que Joe bracaue lèsques de porcèth entar esdejoar, Tom e Huck li demanèren que se demorèsse un instant. Se n'anèren entà un cornèr encantador ath cant der arriu e lancèren er am; lèu immediataments ne sigueren recompensadi: Joe que non auec era escadença de vier impacient abantes de qué tornèssen amiant quauques bères lobines, un parelh de pèrques deth solei, e un barbèu petit: provisions entà tota ua familha. Fregiren eth peish damb un shinhau de porcèth, e se demorèren estonadi, pr'amor qu'en tota era sua vida cap de peish les auie semblat tan deliciós. Non sabien qu'un peish d'aigua doça, coma mès lèu se cale en huec, dempús d'èster pescat, qu'ei mielhor, e pòc s'imaginauen quina sauça ei era dormida ar aire liure, er exercici ar aire liure e eth banhar-se; e quina vasta quantitat d'aperitiu tanben.

Se demorèren per aquiu, ena ombra, dempús er esdejoar, tant que Huck humaue, e dempús anèren a trauèrs des bòsqui, en ua aisida exploracion. Caushigauen alègraments es arrames poirides, a trauèrs de matarrassi entortilhadi, entre solèmnes monarques dera seuva, qu'auien dès eth sòn cim enquiara tèrra, penjadisses de plantes escalaires. De quan en quan trapauen cornèrs avientaments tapissadi d'èrbes e esmaltadi de flors.

Trapèren abondor de causes entà gaudir, mès cap entà estonar-se. Descurbiren qu'era ièrla auie ues tres miles de longada e un quart de mila d'amplada, e qu'era arriba que li ère mès pròcha ère desseparada sonque per un estret canau que damb pro trebalhs auie ua amplada de dues centes iardes. Soent se calauen ena aigua; atau ei qu'ère lèu mieja tarde quan tornèren en campament. Auien massa hame entà arturar-se a pescar, mès que se neuriren sumptuosaments de cambalhon hered, e dempús s'ajacèren ena ombra entà conversar. Mès era convèrsa, ath cap d'ua estona,

s'arrosseguèc peniblaments e dempús moric. Era quietud, era solemnitat que caperaue eth bòsc e era sensacion de solitud comencèren a actuar sus es esperits des gojats. Se meteren a pensar. Ua sòrta d'indefinit engüeg s'esguitlèc sus eri. Aguest engüeg, ath cap de pòc, cuelhec ua forma opaca: qu'ère era puncèla der engüeg deth larèr. Autanplan Finn eth Man-Ròia soniaue enes sòns gradons deth lumedar e es sues bòtes uedes. Mès toti eri èren avergonhadi dera sua flaquesa, e degun ère pro gausat entà manifestar era sua pensada.

Pendent bèth temps es gojats auien estat vagaments conscients d'un bronit particular, ena luenhor, coma se passe a viatges damb eth tic-tac deth relòtge quan un non s'i fixe de bon voler. Mès alavetz eth son misteriós se hec mès intens e les ahisquèc ath sòn reconeishement. Es gojats se lheuèren, se calèren ua lucada er un ar aute, e dempús cadun d'eri cuelhec ua portadura d'atencion. I auec un long silenci, prigond e non interromput: dempús ua sorda e malcarada detonacion siguec transmetuda per aire dera luenhor estant.

- Qué ei aquerò?, sorrisclèc Joe jos era sua alend.
- Pòt ac sabi, didec Tom en un mormolh.
- Non ei un pericle, didec Huckleberry, en ton espaurit, pr'amor qu'eth pericle...
- Compde!, didec Tom. Paratz era aurelha; caratz.

Demorèren ua estona, que les semblèc un sègle, e dempús era madeisha sorda detonacion trinquèc era solemna quietud.

- Anem a campà'c.

Heren un guimbet e se calèren ena aurèra, dauant deth bordalat. Desseparèren es arbilhons dera arriba e guardèren de cap a dehòra, sus es aigües. Eth petit vaishèth de vapor se trapaue ua mila mès enjós deth pòble, navegant peth corrent. Era sua ampla cubèrta semblaue atapida de persones. I auie un pilèr de canòts qu'anauen a rem e se botjauen peth corrent, apròp deth vaporet; mès es gojats non podien saber-se'n de se qué hègen es òmes que i anauen. Ath cap de pòc, un gran godilh de hum blanc gessec deth costat deth vaporet; e, tant que s'espargie e pujaue en forma de broma guiterosa, era madeisha sorda pulsacion rambalhosa arribèc enquias espectadors.

- Que ja m'ac sabi, ara!, sorrisclèc Tom. Que i a bèth estofat!
- Aquerò ei, didec Huck. Aquerò madeish heren, er ostiu passat, en estofar-se Bill Turner; aluguen canoades sus era aigua, e aquerò les hè a pujar entà naut. Òc; e cuelhen lèsques de pan e i boten argent viu, e atau les dèishen flotar; e, onsevolhe que i age bèth estofat, vien de cap ada eth e s'i arturen.
- Òc, ja ac è entenut a condar, didec Joe. Me shautarie saber se com ei qu'eth pan capite en aguesta causa.
- Ò!, que non ei eth pan exactaments, didec Tom: me pensi qu'ei sustot, aquerò que diden abantes de deishar-lo anar.
- Mès se non diden arren, hec Huck. Les è campat se com ac hègen, e pòt diden arren.
- Qu'ei curiós, didec Tom. Mès dilhèu ac diden peth laguens. *Qu'ei clar* qu'ac

deuen hèr. Quinsevolh ac pòt compréner.

Es auti gojats convenguèren qu'aquerò que didie Tom ère senat, pr'amor qu'un tròç de pan ignorant, non amiat per cap encantament, non se podie demorar qu'obrèsse damb guaira intelligéncia quan òm l'enviaue entà ua mission de tanta gravetat.

- Diables! Voleria èster aquiu baish, didec Joe.
- Jo tanben, didec Huck. Que haria tota era fòrça deth morir entà saber se qui a estat.

Es gojats contunhèren parant atencion e susvelhant. Ath cap de pòc, ua pensada reveladoira se passèc coma un relampit peth cap de Tom, e sorrisclèc:

- Gojats! Ja sabi se qui ei, er estofat: qu'èm nosati!

Ara seguida se senteren eròis. Vaquí un trionf esplendorós: era sua abséncia ère notada; èren planhudi; es còrs se henien pera sua causa; es lèrmes qu'anauen abondoses; rebrembes acusadors de dolenteries cometudes contra es praubi gojats perdudi, anauen rajant, e òm s'abandonaue a infructuosi racacòrs e remòrs; e, mès que mès, es desapareishudi hègen a parlar a tot eth bordalat e èren era enveja de toti es gojats per çò que tanhie ad aquera notorietat enluanta. Aquerò qu'ère ua bèra causa. Que s'ac valie de vier pirates, a tot darrèr.

En arribar era ora baisha, eth vaporet tornèc as sòns ahèrs de costum e es canòts despareisheren. Es pirates arreculèren entath campament. S'estauen que non i cabien de vanitat pera sua naua grandesa e eth magnific mau de cap que costauen. Pesquèren, codinèren eth sòn sopar e lo mingèren, e dempús se botèren a endonviar es causes que pensarie e diderie d'eri eth pòble; e es imatges que se hègen deth dolor dera gent costat per eri qu'èren mès satisfasentes de considerar, deth sòn punt d'enguarda. Mès en entornejar-les es ombres dera net, deishèren de parlar, de man en man, e se seigueren a contemplar eth huec, damb era amna perduda, evidentaments, per d'auti endrets. Era exaltacion qu'ère ja honuda, e Tom e Joe non podien evitar que les venguessen entath cap cèrtes persones deth larèr que non gaudien d'aqueth beròi caprici coma ac hègen eri. Qu'apareisheren es mesfidances; vengueren a èster treboladi e malerosi; ua alendada o dues s'escapèren sense qu'eri se n'encuedèssen. Lèu Joe se risquèc timidaments a insinuar ua indirècta sus era manèra qu'es auti jutjarien eth sòn retorn ena civilizacion...non precisaments ara, mès...

Tom li hec a baishar es uelhs damb es sòns escarnis. Huck, qu'encara non s'auie comprometut, se junhec a Tom, e er indecís Joe aufric es sues explicacions, e s'acontentèc de gésser deth trebuc damb tan pòga mala nomenada de poret engüegiu coma se passèc. Era revòuta que siguec arturada damb eficàcia peth moment.

A mida qu'era net se hège prigonda, Huck que comencèc a esclipsar-se, e ara seguida a roncar. Joe que hec madeish. Tom s'estèc immobil sus eth sòn code pendent bèth temps, en tot guardar-les a toti dus atentiuaments. Ara fin, se lheuèc damb cautèla sus es sòns jolhs, e anèc explorant entre era èrba e es reflèxi boledadissi qu'enviaue eth huec deth campament. Arremassèc e examinèc uns quants semicilindres, de bona granor, dera fina crospa blanca d'un sicomòr, e, fin finau alistèc es dus que credec que li convenguien. Dempús s'ajulhèc ath cant deth huec, e

escriuec penosaments bèra causa en cadun d'eri damb era sua *quilha vermelha*. D'un ne hec un rotlèu e lo floquèc ena pòcha dera sua vèsta; er aute lo calèc laguens eth capèth de Joe, que lo desplacèc a ua petita distància deth sòn possessor, e tanben deishèc laguens eth capèth determinadi tresaurs de gojat d'escòla, d'ua valor lèu inestimabla, entre eri un tròç de guish, ua boleta de cauchó, tres ams de pescar, e ua boleta dera classa coneishuda coma *veire de durada*. Dempús hec eth sòn camin, de puntetes e damb fòrça cautèla entre es arbes, enquia que comprenec que ja non l'entenerien, e cuelhec ua rapida enventida, dret, de cap ath banc de sable.

CAPITOL XV

Pògues menutes dempús Tom se trapaue ena aigua deth banc de sable, en tot trauessar eth guà de cap ara arriba d'Illinois. Abantes qu'era aigua l'arribèsse ena cintura auie ja hèt miei camin: eth corrent ja non li permetie hèr era trauèssa caminant alavetz: atau ei que se lancèc a nadar damb fidança era rèsta de cent iardes. Nadaue contra corrent, mès totun, aqueth l'amiaue entà baish mès de prèssa de çò que s'auie imaginat. ça que la, arribèc fin finau ena arriba e anèc derivant enquia trapar ua banda baisha, e alavetz gessec dera aigua. Metec era man ena pòcha dera vèsta, trapèc sana e en bona santat era pèça de crospa, e alavetz cuelhec enventida a trauèrs des bòsqui, seguint era arriba damb es vestits chaupats. Pòc abantes des dètz arribèc en un lòc dubèrt dauant eth pòble, e vedec eth vaporet que s'estaue ena ombra des arbes e dera nauta arriba. Tot qu'ère silenci jos eth lampèc des esteles. S'arrosseguèc pera arriba, campant damb es uelhs plan dubèrts; s'esguitlèc laguens era aigua, hec tres o quate braçades, e se calèc laguens eth canòt qu'ère estacat ena popa deth vaporet. S'ajoquèc dejós eth banc des remaires, e demorèc tot panteishant. Ath cap de pòca estona s'entenec eth son dera campana sarclada, e ua votz balhèc era orde d'amolar. Ath cap d'ua menuta o dus era proa deth canòt s'anaue lheuant contra eth vrente deth vapor, e eth viatge comencèc. Tom se sentec erós dera sua capitada, pr'amor que comprenec qu'ère eth darrèr viatge deth vapor, pendent aquera net, ath cap de dotze o quinze menutes es arròdes s'arturèren, e Tom s'esguitlèc per dessús dera cubèrta e nadèc de cap ara arriba ena escurina, en tot desembarcar a ues cinquanta iardes, arriu enjós, dehòra deth perilh de possibles gandiaires. Se calèc a córrer per camins desèrts, e lèu se trapèc ath darrèr deth clòs dera sua tia. Sautèc peth dessús, s'apressèc en humarau, e campèc eth laguens dera casa pera hièstra dera saleta, pr'amor que i auie lum. Aquiu que seiguien tia Polly, Mary e Sid e era mair de Joe Harper, aclapadi e parlant. Qu'èren ath cant deth lhet, e eth lhet ère entre eri e era pòrta. Tom anèc de cap ara pòrta e comencèc a lheuar doçaments era bauda; dempús possèc leugèraments, e era pòrta petèc; contunhèc empossant damb compde, e en tot s'estrementir cada viatge que petaue, entà que se pensèc que i podie passar, a maugrat era estretesa, ajulhat: atau ei que calèc eth cap e comencèc eth movement estrategic.

- Com ei qu'era ahlama dera candèla se botge atau?, didec tia Polly.

Tom s'ajoquèc.

- Ò! Era pòrta ei dubèrta, me semble. Vertat, vertat que n'ei? Que non s'acabaràn en tot eth dia d'aué es causes estranhes. Anatz e barratz-la, Sid.

Tom damb pro trebalhs auec eth temps de besonh entà esclipsar-se dejós eth lhet. S'arturèc e alendèc ua estona, e dempús s'arrosseguèc en un endret d'a on podie lèu tocar eth pè dera sua tia.

- Mès, coma vos didia, didec tia Polly, non ère un gojat dolent (qu'ac cau díder),

senon rambalhaire. Que non passaue d'estabordit e capleugèr; sabetz? Jamès non auec mès mala piquèra qu'era que posque auer un shivalon. Jamès auie era intencion de hèr mau, e ère eth gojat de mès bon còr que s'age vist jamès. E s'estarnèc de plorar.

- Madeish se passaue damb eth mèn Joe: tostemp plen de nèrvis, e a mand de hèr quinsevolh mauvestat; mès qu'ère dret e generós e brave, a tot poder. E (que Diu me benedisque!) pensar que lo foetè per auer-se begut era lèit, sense que m'auesse vengut jamès entath cap que jo madeisha l'auia lançada pr'amor qu'ère agra! E non auer de tornar-lo a veir bric mès en aquest mon, bric mès, bric mès, praube gojat maumenat! E era senhora Harper somiquèc tau que se li trinquèsse eth còr.
- Demori que Tom sigue plan mielhor aquiu a on se trape, didec Sid: e se s'auesse portat mielhor en bères causes...
- *Sid!* Tom sentec era lucada dera vielha senhora, a maugrat de non poder-la veir. Ne ua soleta paraula contra eth mèn Tom, ara qu'a partit d'aguesta vida! Diu que n'aurà compde: non vo n'auètz d'encaborniar vos. Ò, senhora Harper! Sabi pas se com renonciar-i!, sabi pas se com renonciar-i! Ère ua consolacion tan grana entà jo, a maugrat que m'auesse tormentat eth còr de tantes manères!
- Eth Senhor mo'lo balhèc e eth Senhor mo l'a cuelhut. Benedit sigue eth nòm deth Senhor! Mès ei tan dur, ò!, tan dur! Dissabte passat, ager, coma qui ditz, Joe m'aluguèc un petard jos eth nas, e li hi ua repassada, ajocat en tèrra. Pòc me pensaua alavetz que lèu...Ó!, se m'i calèsse tornar l'abraçaria e lo benediria per sua hèta.
- Òc, òc, òc: compreni es sòns sentiments, senhora Harper; que compreni pro ben es sòns sentiments. Ager madeish, tà meddia, aumplic eth gat de tua-malauties, plan alègre, e me pensè qu'era bèstia esbauçarie era casa. E (que Diu me perdone) li tustè eth cap a Tom, damb eth mèn didau; praube gojat, praube gojat, que ja non existís! Mès qu'ara ja a gessut de totes es sues garrolhes. E es darrères paraules que l'è entenut an estat entà hèr-me repotèc...

Mès qu'aqueth rebrembe ère massa faissuc entara vielha senhora, e se demorèc absoludaments còr-sarrada. Tom que començaue a somicar per pietat de se madeish. Podec enténer se com Mary ploraue e de quan en quan botaue ua paraula amistosa entada eth. Comencèc a auer de se madeish ua opinion mès nòbla que jamès auesse auut. Totun aquerò, qu'ère plan esmoigut deth dò dera sua tia entà desirar de precipitar-se dehòra deth lhet e aclapar-la d'alegria: era somptuositat teatrau dera scèna qu'ère d'ua fòrta atraccion entath sòn anament, totun; mès se tenguec e se demorèc sense botjar-se. Contunhèc escotant, e dedusic, pes caps dera convèrsa, qu'òm pensaue ara prumeria qu'es gojats s'auien estofat tant que nadauen; dempús se n'encuedèren dera pèrta deth carràs; dempús quauqui gojats dideren qu'es gojats despareishudi auien prometut qu'eth bordalat "saberie quauquarren" pro lèu; era gent de sen auie restacat ua causa e era auta, e auien decidit qu'es gojats auien hèt ua gessuda damb eth carràs, e qu'aurien hèt un torn peth bordalat de mès enjós, ara seguida; mès tà meddia s'auie trapat eth carràs, plantat contra era arriba deth

Missouri, a ues cinc o sies miles mès enjós deth pòble, e alavetz era esperança s'esbugassèc. Deuien auer-se estofat: autaments era hame les aurie hèt a vier entà casa en quèir era net, se non mès lèu. Òm creiguec qu'era cèrca des còssi sonque auie estat infructuosa pr'amor que se deueren estofar ath miei deth corrent, donques qu'es gojats, en èster boni nadaires, aurien hujut, autaments, de cap ara plaja. Aquera net ère era deth dimèrcles. S'es còssi contunhauen sense èster trapadi enquiath dimenge, que se podie abandonar tota esperança, e aqueth maitin aurien lòc es ceremònies der acogament. Tom s'estrementic de cap a pès.

Era senhora Harper balhèc era bona net entre somics e se virèc entà anar-se'n. Alavetz, per un impuls comun, es dues hemnes desemparades queigueren cada ua enes braci dera auta e trinquèren un bon plor de consolacion, e dempús se desseparèren. Tia Polly siguec plan mès trenda de çò qu'acostumaue entà balhar era bona net a Sid e Mary. Sid somiquèc un shinhau, e Mary partic plorant de tot còr.

Tia Polly s'ajulhèc e preguèc per Tom d'ua manèra tan sentuda, tan generosa, e damb un amor tant immens enes sues paraules e ena sua amortesida votz tremolosa, qu'eth se neguèc en lèrmes un aute viatge, plan abantes qu'era auesse acabat.

Li calec demorar-se quiet, plan dempús d'auer-se calat era en lhet, pr'amor qu'anaue hènt exclamacions còr-sarrades de quan en quan, en tot botjar-se e virar-se, tota nerviosa. Mès a tot darrèr demorèc quieta, gemegant solet un shinhau en sòn. Alavetz eth gojat s'esguitlèc entà dehòra, se lheuèc tot doç ath cant deth lhet, arrecessèc era ahlama dera candela damb era sua man, e s'arturèc a campar-la. Eth sòn còr qu'ère claufit de pietat entada era. Se treiguec eth sòn ròtle de sicomòr e lo botèc ath cant dera candela. Mès que se l'acodic quauquarren e se posèc tà meditar. Era sua cara s'aluguèc damb ua erosa solucion deth sòn pensament, se metec ara prèssa era crospa ena pòcha, e dempús s'ajoquèc e punèc es pòts emblaimadi, e gessec temerós, dret, passant era bauda ena pòrta, ath sòn darrèr.

Repilhèc eth sòn camin de retorn de cap ar embarcador deth vaporet. Que non se trapèc damb arrés per aqueri endrets, e auancèc coratjosaments entath laguens deth vapor, pr'amor que se'n sabie qu'ère desabitat, exceptat deth vigilant, que tostemp hège eth torn de cap ath laguens e dormie coma un soc. Desliguèc eth canòt ena popa, s'i calèc laguens, e lèu anèc remant cautelosaments, corrent ensús. En auer navigat ua mila mès ath dessús deth pòble, comencèc a hèr eth camin ath trauèrs, quartejant, metent fòrça vam en sòn prètzhèt. Toquèc damb adretia eth lòc de desembarcament der aute costat, pr'amor qu'aquerò ère un ahèr que li ère familhar. Qu'auie talents de capturar eth canòt, en tot argumentar que poderie èster considerat coma un vaishèth, legitima prèsa, per tant, d'un pirata, mès comprenèc qu'òm lo cercarien per toti es endrets, e aquerò poirie acabar per descurbir-les. Atau, donc, sautèc ena plaja e entrèc laguens eth bòsc. Se seiguec e se balhèc un long repaus, en tot torturar-se ath madeish temps entà èster desvelhat, e dempús comencèc fatigantaments era caminada que l'auie d'amiar entath cap a on èren es sòns. Era net que ja s'auie honut. Que siguec plen dia abantes que se podesse trapar dauant madeish deth banc de sable. Se posèc un aute còp enquia qu'eth solei siguec pro naut e ludie eth gran arriu damb tota era

sua esplendor; e alavetz se cabussèc en corrent.

Un shinhau dempús s'arturaue, tot regolejant, sus eth lumedar deth campament, e entenec a Joe que didie:

- Non: Tom qu'ei çò de mès fidèu, Huck, e tornarà. Que non serà un desertor. Se'n sap qu'aquerò serie ua plapa entà un pirata, e Tom qu'ei massa capinaut entà ua causa atau. Que lo deu tier ocupat bèra causa. Ara, jo que non voleria saber se quina causa ei.
- Ben, es anticalhes son nòstes, ara: vertat?
- Lèu lèu, mès non encara, Huck. Er escrit ditz que ne seràn s'eth non ei de tornada ara ora der esdejoar.
- E ja i é!, sorrisclèc Tom, en un beròi efècte dramatic, en tot entrar damb granesa en campament.

Un magnific esdejoar de porcèth e de peish siguec amanit en pòga estona; e, tant qu'es gojats s'esdegauent en ajustar-lo-se, Tom racondèc (e ornèc) es sues aventures. Que s'auien convertit en ua vana e ufanosa companhia d'eròis en acabar era istòria. Alavetz Tom s'amaguèc laguens un cornèr ombriu, entà dormir enquia meddia, e es auti pirates se premaniren entara pesca e era exploracion.

CAPITOL XVI

En auer dinat, tota era còlha gessec a cercar ueus de tortuga en banc de sable. Anèren arremassant, peth sable, bastonets entà rasclar; e quan trapauen ua banda blaua, s'ajulhauen e hotjauen damb es mans. A viatges trapauen cinquanta o seishanta ueus en un horat. Qu'èren absoludaments redons, causetes blanques, un shinhau mès petites qu'ua escara anglesa. Aquera net qu'aueren ua famosa taulejada de ueus padenadi, e ua auta diuèndres ath maitin. Après er esdejoar se n'anèren de cap ath banc de sable, en tot hèr udòls e guimbets, e s'empossauen er un ar aute, campulant e mès campulant, hènt escampilhada des sòns vestits a mida qu'auançauen, enquia que restauen nuds; e alavetz contunhauen eth sòn caprici, ben entà dehòra dera aigua maximala deth banc, contra eth fòrt corrent, que mès endauant hec cambetes as sues cames, de quan en quan, e aumentèc eth sarabat en grana manèra. E dempús se decantauen en grop, e damb eth paumet dera man esposcauen cada un era cara der aute, apressant-se damb plaser es uns as auti damb es cares virades, entà evitar es espòsqui que s'espargien e, fin finau, agarrant-se e pelejant enquia qu'eth mès valent campion cabussaue ath sòn vesin; e alavetz toti tres s'en.honsauen en ua torcròla de cames e braci, e tornauen a gésser en tot bohar, gargalhar, arrir e panteishar, toti ath còp.

Quan sigueren pro cansats, correren aigua dehòra e s'arrosseguèren peth sable sec e caud, e aquiu jadèren e se'n caperèren, e de quan en quan ac deishauen entà tornar ena aigua e repetir era prumèra accion. A tot darrèr se les acodic qu'era sua pèth nuda representaue d'aquerò mès es miches de color de carn: atau ei que diboishèren un cèrcle en sable, e heren un circ: un circ damb tres palhasses, pr'amor qu'arrés consentic a deishar aguest papèr capinaut ath sòn vesin.

Dempús agarrèren es boletes, e joguèren ar *ueuet, a ans e a pam e pet*, enquia qu'aguest divertiment venguec passit. Alavetz Joe e Huck tornèren a nadar, mès Tom que non i volec tornar pr'amor que descurbic qu'en balhar un còp de pè as sòns pantalons auie hèt enlà era cordada de serpents de cascavèls qu'amiaue ena anca, e s'estonaue de auer-se podut escapar de rampilhades pendent tant de temps, sense era proteccion d'aqueth encantament misteriós. Que non se risquèc de nau enquia que l'auec trapat, e ja alavetz es auti gojats èren cansats e damb talents de repausar. S'aluenhèren damb plaser, desseparadi es uns des auti, e se deishèren quèir en ua cèrta amaror, e se botèren a guardar ansiosaments, a trauèrs der ample arriu, de cap ath bordalat, tot assopit jos eth solei. Tom se n'encuedèc qu'ère en tot escríuer *Becky*, en sable, damb eth dit pòdo deth pè. Ac esfacèc, e s'embestièc damb eth madeish pera sua feblesa. Mès ac tornèc a escríuer, ça que la: non se'n podec passar. Ac esfacèc un viatge mès, e dempús se treiguec era temptacion hènt a vier as auti gojats e amassant-se'i.

Mès eth coratge de Joe s'auie amendrit enquia hèr lèu impossible era sua resurreccion. Ère tant engüegiu de çò de sòn, que damb pro trebalhs ne podie sostier eth marriment. Auie es lèrmes a ras de paupeta. Tanben Huck s'estaue malenconiós. Tom se sentie aclapat, mès pelejaue ara valenta entà non mostrà'c. Auie un secret qu'encara non ère dispausat a díder; mès, s'aquera sediciosa depression non se trincaue lèu, non aurie mès remèdi que desnishà'c. Damb ua grana manifestacion d'alegria, didec:

- Que haria ua apòsta a qué en aquesta ièrla i a auut pirates en tempsi passadi, gojats. La tornaram a explorar. Que i deuen auer amagat tresaurs per bèth lòc. Qué vos semblarie se desnishèssem ua caisha poirida, tota plia d'argent? È?

Mès que non desvelhèc qu'un palle entosiasme, que despareishec sense responsa. Tom que sagèc ua o dues seduccions mès, mès tanben falhiren. Qu'ère un prètzhèt descoratjant. Joe ère seigut, en tot remenar eth sable damb un tòcho, e damb ua mina plan ombriua. Ara fin didec:

- Ò!, gojats, deishem-ac córrer. Que voi tornar entà casa. Ei tan solitari, açò!...
- Ò, non, Joe: ja vos traparatz mielhor d'ací ua estona, didec Tom. Pensatz ena pesca que hèm aciu.
- Que m'ei parièr, çò dera pesca. Voi anar entà casa.
- Mès, Joe, en cap aute endret non i a un lòc tan de prumèra entà banhar-se.
- Eth nadar que non a cap de sens: totun, non trapi que m'interèsse quan non i a arrés entà dider-me que non nada. Qu'è hèt era determinacion d'anar entà casa.
- Qu'ètz un mainatge de popa, moira! Que vos cau veir ara mair, me pensi.
- Òc, me cau veir ara mia mair; e a vos tanben vos calerie, se n'auéssetz. E sò tan mainatge de popa coma vos. E Joe hec un petit somic.
- Ben, deisharam anar ath gojat ploraire entà çò de sòn, a veir ara mair: vertat, Huck? Prauba creatura! Que li cau veir a sa mair. Donques que la veigue. A vos vos shaute d'èster aciu, vertat, Huck? Nosati mos i demoraram, vertat?

Huck didec: *S-si*..., sense botar-i cap in.

- Non vos tornarè a díder cap de paraula pendent eth temps que viuerè, didec Joe, en tot lheuar-se. Que ja ei dit! E s'aluenhèc tot hènt era pòta, e comencèc a vestir-se.
- Arrés s'encabòrnie, didec Tom. Que non mo'n hèm de vos. Anatz cap a casa, e estatz-ne era riseta dera gent. Ò!, qu'ètz un beròi pirata! Huck e jo que non n'èm pas, de creatures ploraires. Aciu que mos estaram: vertat, Huck? Que se'n vage, se vò. Me pensi que sense eth podem tirar endauant, ça que la.

Mès Tom qu'ère inquiet, totun, e alarmat de veir se com Joe contunhaue en tot vestir-se, mau carat, e ath delà qu'ère enquimerant de veir se com Huck campaue es preparatius de Joe, tan cogitós e sauvant un silenci tant òrre. Ath cap de pòc, sense un mot d'adiu, Joe comencèc a passar er arriu de cap ara arriba d'Illinois. Eth coratge de Tom que comencèc a en.honsar-se. Calèc ua guardada a Huck. Huck que non podec sostier aquera guardada, e abaishèc es uelhs. Dempús, didec:

- Jo que m'n voi anar, tanben, Tom: aquerò s'a anat metent massa solitari, e ara que serà pejor. Partim, tanben nosati, Tom.
- Jo que non partirè: anatz-vo'n toti, se voletz. Qu'è era intencion de demorar-me.
- Tom, jo que voleria anar-me'n.
- Ben, anatz-vo'n: qui vos ac enebís?

Huck comencèc a recuélher es sues pèces de ròba, e didec:

- Tom, voleria que vos venguéssetz, tanben. Ja vedetz qu'ara era causa ei acabada. Vos demoraram quan sigam ena arriba.
- Ben, que vos calerà demorar un pilèr de temps: vaqui.

Huck s'aluenhèc dolorosaments, e Tom restèc en tot guardar-lo, tant que li tirassaue eth còr un desir plan fòrt d'abandonar eth sòn orgulh e anar-se'n, atau madeish. Demoraue qu'es gojats s'arturarien, mès eri que contunhauen de passar tot doç er arriu. Tom descurbic sobtaments que tot aquerò demoraue se qui sap çò de solitari e arturat. Qu'auec ua darrèra peleja damb eth sòn orgulh. E dempús se lancèc darrèr des sòns companhs, en tot escridassar-se:

- Demoratz-vos, demoratz-vos! Me cau dider-vos ua causa!

Eri s'arturèren de seguit, e virèren coa. Quan eth arribèc a on èren eri, escotèren temerosaments, enquia que campèren ara fin er endret a on les amiaue, e alavetz s'esclatèren en un sorriscle de guèrra, damb fòrça aplaudiments e dideren qu'ère *esplendid*, e dideren que se les ac auesse hèt a saber ara prumeria non se n'aurien anat. Eth que balhèc ua desencusa plausibla; mès eth sòn motiu reau auie estat eth temor que ne tan solet eth secret les mantierie ath sòn costat pendent guaire temps: atau ei qu'auie volut auer-lo de reserva coma darrèra seduccion.

Es gojats heren eth sòn alègre retorn, e vengueren de nau enes sòns espòrts damb decision, charrant, tota era estona, dera bona combinacion de Tom, e en tot admirar-ne eth sòn gèni. Dempús de dinar damb un ueu esquist e peish, Tom didec que volie apréner a humar, ara. Joe que s'ahigec ara idia, e didec que tanben li shautarie de sajà'c. Atau, donc, Huck hec pipes e les aumplic. Aqueri novicis jamès auien humat abantes senon cigars de huelhes, que *nhacauen* era lengua, e non auien reputacion d'èster causa d'òmes, totun.

S'esteneren sus es sòns codes, e comencèren a trèir bohades cautelosaments e damb magra confiança. Eth hum qu'ère d'un gost desagradiu, e les costèc un shinhau de nausèa; mès Tom didec:

- Gojat!, quina causa tant aisida! S'auessa sabut que non ère qu'açò, n'auria aprenut qui sap guaire temps a.
- Jo tanben, didec Joe. Qu'ei ua causa de nonarren.
- Tè!, fòrça viatges vedia a gent que humaue, e pensaua: "be m'agradarie, de hè'c, aquerò". Mès que non me pensaua que podessa, didec Tom.
- Aquerò ei çò que se passaue, vertat, Huck? M'ac auíetz entenut a díder: vertat, Huck? Huck que n'ei testimòni, de s'ac didia o non.

- Òc, fòrça viatges, didec Huck.
- Atau ei, qu'ac è dit!, didec Tom. Ò; centenats de viatges. Un còp, que siguec aquiu baish, ath cant der aucidèr. Non vo'n brembatz, Huck? Bob Tanner i ère, e Johnny Miller e Jeff Thatcher, quan ac didí. Non ac rebrembatz, Huck?, com ac didia?
- Òc, didec Huck. Siguec londeman deth dia que perdí ua boleta blanca...Non, siguec era vesilha!
- Guardatz, que ja vos ac didia, didec Tom. Huck se'n brembe.
- Me pensi que poiria passar tot eth dia en tot humar aguesta pipa, didec Joe. *Non* me senti marejat.
- Jo tanpòc, didec Tom. Poiria humar-la tot eth dia, mès que me jògui quinsevolh causa a qué Jeff Thatcher non poirie cap.
- Jeff Thatcher! Eth, solet damb dues pipades, que harie eth lit. Qu'ac assage bèth còp, eth: ja ac veirà!
- Jo tanben que m'i jogaria quinsevolh causa. E Johnny Miller? Me shautarie veir a Miller agarrant-s'i.
- Ò!, e jo, didec Joe. Plan ben, hèsqui era escomesa que Johnny Muller non poirie ne tastà'c. Sonque en hèr ua flairadeta, ada eth lo deisharia convençut.
- Ara bona fe, Joe. Escotatz: me shautarie que mos podéssen veir, es gojats, ara.
- A jo tanben!
- Escotatz, gojats: non ne digatz arren d'aquerò, e un viatge o un aute, quan eri s'estonguen ath costat, m'apressarè a vos e vos diderè: "Joe, auetz ua pipa? Hè talents de humar!" e vos dideratz, coma ua causa deishada d'anar, coma se non s'ac valesse, vos dideratz: "Òc, amii era pipa vielha, e ua auta; mès qu'eth mèn tabac non ei guaire bon". E jo diderè: "Ò, qu'ei parièr, s'ei pro fòrt". E alavetz vos treiratz es pipes, e les alugaratz a plaser, e ja vederatz se quina cara botaràn!
- Macareu! Qué interessant serà, Tom! Me shautarie que siguesse ara!
- E a jo tanben! E quan les digam qu'ac aprenérem en èster luenh, hènt de pirates, vertat qu'auràn racacòr de non auer corrut mon, tanben?
- Que ja m'ac pensi! M'i jogaria quinsevolh causa!

Atau contunhèc era convèrsa. Mès ath cap de pòga estona comencèc a dequèir un shinhau e venguec tota inconnèxa. Es pauses s'agraniren; era expectoracion aumentèc espectacularaments. Cada pòre des caròles des gojats se convertic en ua hònt rajadoira: a penes podien èster pro atentius a sarrar era lengua contra eth hons dera boca entà empachar era inondacion; petiti soslèus se les produsic ena gòrja, a maugrat de tot çò que hessen e *ais* sobtadi i seguien cada viatge. Era pipa de Joe queiguec des sòns dits sense fòrça. Dempús queiguec era de Tom. Es laguens de toti dus anauen furiosaments, e es dues pompes pompauen a tot poder. Joe didec fèblaments:

- Qu'è perdut eth mèn guinhauet. Me semble que vau mès que lo vaja a cercar.

Tom didec damb pòts tremolosi e pausada prononciacion:

- Jo que vos ajudarè. Vos anatz per aqueth costat, e jo cercarè pes entorns dera hònt. Non, que non vos cau vier, Huck: que ja lo traparam.

Atau, donc, Huck se seiguec de nauèth, e s'demorèc ua ora. Dempús comencèc a senter-se tot solet, e venguec a cercar as sòns companhs. Qu'èren plan luenh, enes bòsqui, toti dus fòrça esblancossidi, toti dus prigondaments adormidi. Mès que quauquarren li hec a veir que, s'auessen auut cap trebuc, se n'auien desliurat. Non blaguèren guaire pendent eth sopar, aquera net; era sua mina ère umila; e quan Huck premanit era sua pipa dempús deth repaish, e ère per premanir es d'eri, li dideren que non se trapauen guaire ben: que bèra causa deth dinar se les auie botat mau.

CAPITOL XVII

Tath pic de mieja net Joe se desvelhèc e cridèc as gojats. Qu'auie ua opression, difonuda per aire, que semblaue hèr presentir quauquarren. Es gojats s'arrapèren, e cerquèren era amistosa companhia deth huec, a maugrat de qué era calor trebla e caumada der ambient irrespirable siguesse estofanta. Se seigueren en silenci, atentius e ara demora. Contunhaue era quietud solemna. Mès enlà dera lum deth huec, tot ac negaue era neror dera escurina. Ara seguida campèc ua lusor tremoladissa que, vagaments, amuishèc per un instant eth huelhatge, e dempús s'esbugassèc. Ath cap de pòc que ne venguec ua auta de mès poderosa. Dempús ua auta. Dempús apareishec alendand, a trauèrs des arrames der arbram, un planhòt estavanit, e es gojats senteren ua alend vaga sus es sues caròles, e s'estrementiren en acodir-les-se qu'er Esperit dera Net les aui passat ath cant. I auec ua pausa. Alavetz un relampit sinistre convertic era net en dia, e les mostrèc cada huelha d'èrbeta, plan especificada e precisa, que creishie ath torn des sòns pès. E mostrèc atau madeish tres cares blanques, espaurides. Eth sord tarrabastèri d'ua tronada anèc udolant e queiguent deth cèu, e se perdèc en botinaires mormolhs, enla d'enlà. Ua volada d'aire hered trauessèc aqueres bandes, hènt remòir totes es huelhes e anec a bodre ua nheuada de flocons de cendre ath torn deth huec. Ua auta resplendor, tota espauridoira, illuminèc eth bòsc, e la seguic un espet immediat que semblaue que s'esbaucèsse eth cim des arbes ath dessús madeish des tèstes des gojats. S'arremassèren er un damb er aute, de pòur, laguens era espesa escurina que se hec ara seguida. Queigueren ues quantes gotes gròsses, tustant es huelhes.

– Ara prèssa, gojats! Anem de cap as tendes!, sorrisclèc Tom.

Cuelheren enventida, estramuncant damb arraïtzes e plantes escalaires, ena escurina, en tot cabussar-se cadun peth sòn costat. Ua ventada furiosa s'esguitlèc entre es arbes, hènt a fiular totes es causes ath sòn pas. Es relampits enludernants que venguien era un darrèr er aute, e madeish hègen es rambalhs dera tronada ensordaira. E alavetz comencèren a dar aigua per amor de Diu, e era tempèsta, desnishada, la hège quèir en grani ridèus sus era tèrra. Es gojats se cridauen es uns as auti, mès qu'eth vent tempestuós e es pericles que retronien les estofauen totafèt es votzes. Totun, un a un s'anèren deishant quèir en endret e s'arrecessèren jos era tenda, hereds, damb eth còs mercat e rajant d'aigua; mès qu'eth hèt d'auer companhia en malur semblaue causa d'arregraïr. Non aurien podut parlar, de tan furiosaments que se remenaue era vela, encara qu'es auti sorrolhs les ac auessen permetut. Era tempèsta que s'enforismèc mès e mès, e ath cap de pòc era vela se desliguèc des sòns ligams e se n'anèc laguens eth bategat. Es gojats s'agarrèren des mans e hugeren, damb fòrça tustarrades e espelades, de cap ar arrecès d'ua grana ausina que i auie ath costat der arriu. Era batalha qu'ère alavetz en sòn mès gran esclat. Jos era inacababla luta de pericles qu'ahlamauen eth cèu, totes es causes que i èren ath dejós se campauen damb

ua precisa exactitud e neta d'ombres: es arbes inclinats, er arriu holat e damb ua esgluma blanquinosa; es bategats dera aigua esposcadoira; es opaques siluètes des espadadi e nauti arbes der aute costat, illuminats en miei des vapors que flotauen ara deriva e eth vel trauessèr dera ploja. Soent soent, quauque arbe gegantin abandonaue era luta e queiguie damb un espet entre era joena brotada; e es tarrabastèris incessants dera tronada se convertien en esclats que henien era aurelha, punchants, agudents, explossius e esglaisants que venguien de contunh. Era tempèsta arribaue damb ua energia incomparabla, que semblaue qu'auie de hèr miques era ièrla, e abrandar-la tota, e estofar-la enquias cims des arbes, e hèr-se-la a vier pera ventada e ensordir tota causa viua que i auesse estatge, tot ath còp e amassa. Qu'ère ua net forena entà demorar-i ua gojatada, luenh der arrecès deth larèr.

Mès a tot darrèr era batalha s'acabèc, e es fòrces se retirèren damb mens e mens menaces e repotècs e era patz recuelhec era sua autoritat. Es gojatz s'entornèren en campament, fòrça espaurits; mès que i trapèren encara quauquarren de plasent, pr'amor qu'eth gran sicomòr, eth cubèrt des sòns lhets, ère vengut ua roïna, esbauçat per un pericle, e eri non i èren ath dejós quan era catastròfa se produsic.

Tot eth campament regolejaue e aquerò qu'auie estat huec tanben; pr'amor que non èren que gojats estabosidi, tau qu'ère avient ara sua edat, e non auien prenut mides contra era ploja. Vaquí ua causa de descoratjament, pr'amor qu'era ploja les auie calat e auien eth hered enes uassi. Que sigueren eloqüents en sòn desastre; mès ath cap de pòc desnishèren qu'eth huec auie rosigat tant amont deth soc qu'auie estat bastit (aquiu a on eth soc s'enfilaue de cap ar aire e se desseparaue dera tèrra), qu'un pam, se hè non hè, s'auie escapat deth mogimèr: atau, donc, trebalhèren pacientaments enquia que damb bartassi e casquelhs qu'arremassèren dejós es costats caperadi deth soc, amièren eth huec a usclar de nauèth. Dempús apilerèren granes arrames mòrtes enquia qu'aueren un horn bramador, e les reprenec era jòia en còr. Sequèren eth cambalhon codut, e celebrèren un hestau, e dempús d'aquerò se seigueren ath cant deth huec, e alonguèren e glorifiquèren era sua aventura dès era mieja net enquiara maitiada, pr'amor que non i auie un endret eishut a on jàder e hèr eth dromilhon, en toti aqueri entorns.

A mida qu'era lum deth solei comencèc a lisar sus es gojats, er assopiment les anèc senhorejant, e gesseren de cap ath banc de sable e s'ajacèren entà dormir. Pro lèu se les escauhèc era pèth, e se meteren, tristi, a premanir er esdejoar. Dempús deth repaish senteren es articulacions rolhades, e un shinhau d'engüeg, un aute còp. Tom que ne vedec es senhaus, e se predèc a alegrar as pirates autant que podec. Mès que tant les hège des boletes, deth circ, deth nadar, de tot. Les hec arrebrembe der immens secret, e desnishèc un arrai d'alegria. Tant que duraue, les podec hèr a vier interès damb un nau engenh: qu'ère de deishar de cornèr pendent ua estona er ofici de pirata, e vier indis, entà cambiar un shinhau. Que les choquèc era idia: atau ei que non se passèc guaira estona que non venguessen raiadi, e raiadi de cap a pès damb hanga nera, tau qu'es zèbres (toti es tres qu'èren caps de tribú, naturauments), e partiren, hènt tapatge, bòsqui a trauèrs, entà escométer ua colònia anglesa.

Que non i estèren a desseparar-se en tribús ostils, e se precipitèren cadun d'eri sus cadun des auti, enes emboscades, damb tenebrosi sorriscles de guèrra; e cadun aucic e arrinquèc era cabeladura der aute per milèrs. Que siguec un dia sagnant. Plan per açò, que siguec ua jornada extrèmaments satisfasenta.

S'arrecessèren en campament tath torn dera ora de sopar, ahaimadi e erosi. Mès ara que gessec ua naua dificultat: es indis enemics non podien esmiejar-se eth pan dera ospitalitat sense que prumèr hessen es patzes, çò qu'ère simplaments impossible se non humauen ua pipa de patz. Per çò qu'eri sabien, que non i auie ua auta manèra. Dus des sauvatges lèu desirauen auer restat pirates. Totun açò, non se les acodie cap aute remèdi: atau ei que, damb totes es mòstres d'alegria que poderen arremassar, demanèren era pipa e lancèren era sua bugassada, en tot empassar-la, sivans er estil demanat.

E vaquí, ara: n'estèren contents d'auer anat a vier ena sauvatjaria, pr'amor que i auien guanhat quauquarren: desnishèren qu'ara podien humar un shinhau sense que les calesse anar a cercar un guinhauet qu'auessen perdut, que non se les lheuèc er estomac pro entà auer-se'n de preocupar seriosaments. Que non èren gent entà hèr a demorar mau aquera nauta promesa per manca d'esfòrç. Non: ac heren damb compde, en auer sopat, damb ua capitada evidenta, e se passèren atau ua cauhada plan alègra. Era sua naua aquisicion les hège mès ufanosi e mès erosi que non er arrincament de cabeladures e pèths des Sies Nacions. Les deisharam en tot humar e parlar e vantar-se, pr'amor qu'ara non mo'n podem ocupar d'eri peth moment.

CAPITOL XVIII

Mès que non i auie cap arridalhes, en bordalat, aquera tranquilla tarde deth dissabte. Era familha Harper, tia Polly e es sòns, s'endolauen damb fòrça sentiment e plan de lèrmes. Un caumàs desacostumat s'auie senhorejat deth bordalat, encara qu'eth caumàs i ère pro ben pertot. Es estatjants deth pòble hègen es sòns prètzhèts damb ua portadura abstrèta e damb pògui talents de charrar; mès pro soent alendauen. Era hèsta deth dissabte les semblaue ua carga entàs mainatges: non i èren de grat, enes jòcs que jogauen, e de shinhau en shinhau les abandonèren.

Tath ser, Becky Thatcher anèc a parar, tota ablasigada, ath cant deth pati desèrt dera escòla, e damb un gran sentiment de malenconia. Mès que non i trapèc arren, aquiu, que la padeguèsse. Hège aguest solilòqui:

- Ò!, sonque que tornèssa a tier aqueth mange de laton! Mès qu'ara non m'en rèste cap causa, d'eth, que me'n hèsque rebrembe! E estofèc un sospir.

Ath cap de pòc s'arturèc, e se didec ada era madeisha:

- Eth que se portèc coma calie, aciu. Ò!, s'aquerò se tornèsse a passar, non dideria aquera causa; non la dideria ne peth mau de morir. Mès ara eth qu'ei mòrt; bric mès, bric mès, bric mès, non lo tornarè a veir!

Aqueth pensament aclapèc eth sòn in, e s'aluenhèc vagant, damb es lèrmes que li baishauen pes caròles. Dempùs un escabòt de gojats e gojates (companhs de jòc de Tom e Joe) campèren, e s'arturèren a guardar peth dessús dera palissada deth clòs, en tot parlar, en ton respectuós, de se com auie hèt açò e aquerò eth darrèr viatge que lo vederen, e se com Joe didec aguesta e aquera petita fotèsa (prenhada de tenebrosa profecia, tau qu'ara pro qu'ac vedien); e cada blagaire senhalaue er endret exacte a on es gojats perdudi auien estat alavetz, e dempús higien bèra causa atau: e jo èra dret d'aguesta manèra, madeish que sò ara e tau que vos siguéssetz eth, que i èra apròp atau madeish; e eth arric d'aguesta manèra. E dempús cuelhí ua sòrta de presentida coma se...terrible, sabetz? E pòt que se m'acodic se qué volie díder, naturauments; mès pro qu'ac veigui ara!

Dempús i auec ua discussion sus qui auie vist per darrèr viatge en vida as gojats defuntadi, e molti recuelheren aquera ombriua distincion, e n'aufriren pròves, mès o mens intervengudes pes testimònis: e quan demorèc decidit, fin finau, qui ère qu'auie vist peth darrèr viatge es que ja non i èren, e escambiat damb eri es darrères paraules, es persones agraciades cuelheren ua sòrta de sagrada importància, e tota era rèsta les guardauen embadoquidi e envejosi. Un praube mainatge, que non auie ua auta granesa entà mostrar, didec, damb un orgulh plan evident en arrebrembe:

- Ben, un viatge, Tom Sawyer, m'estovèc era codena.

Mès aguesta reivindicacion de glòria que siguec ua falhita: era màger part des gojats podien díder ua causa parièra, e aquerò rebaishaue massa de prètz era distincion. Er

escabòt anèc a passar era estona mès entà dehòra, en tot rebrembar encara memòries des eròis perdudi, damb votz tremolosa.

Londeman, un còp acabada era escòla dominicau, era campana comencèc a trinhonar a mòrts en sòrta de sonar dera forma acostumada. Que siguec un Sabat aqueth plan silenciós; e eth son planhós semblaue en armonia damb era quietud consirosa que pesaue sus era natura. Era gent deth bordalat comencèren a amassar-se, arturant-se un shinhau en vestibul entà conversar damb mormolh sus eth trist eveniment. Mès que non i auie mormolhs laguens er edifici: sonque eth funèbre bronzinadís des vestits, en anar es hemnes enes sòns sètis, i trincaue eth silenci. Arrés podie rebrembar qu'era gleisòla s'auesse vist jamès tan plia. Fin finau i auec ua pausa de demora, un muditge expectant, e alavetz entrèc tia Polly, seguida de Sid e Mary, e dempús dera familha Harper, toti de nere rigorós; e tot eth pòble fidèu, e autanplan eth vielh ministre, se lheuèren respectuosaments e se demorèren drets enquia qu'es endoladi se seigueren en prumèr banc. I auec un aute silenci generau, trincat a intervaus pes somics amortadi, e dempús eth ministre estenec es mans e preguèc. Era gent cantèc un imne susprenent, e siguec recitat eth tèxte "Jo sò era Resurreccion e era Vida".

En tot anaue contunhant eth servici religiós, eth clèrgue que hec taus pintures des gràcies, es formes captivadoires e es promeses excepcionaus des gojats perdudi, que tota amna presenta, en tot creir que reconeishie aguestes imatges, sentie ua punchada de dolor en rebrembar que, tu per tu, auie estat tostemp òrba dauant d'eres, e, tu per tu, non auie vist que defèctes e tares enes praubi gojats. Eth ministre racondèc mès d'un incident esmovent des vides des que ja non i èren, que, ça que la, illustrauen es sues doces e generoses natures, e era gent podec veir damb pro facilitat, ara, se com n'èren de nòbles e beròis aqueri episòdis, e rebrembèren damb racacòr que quan se passèren les semblaue gorrinassades de mèrca, plan meritables deth vièt d'ase. Eth pòble fidèu venguec mès e mès esmoigut a mida que contunhèc era patetica istòria, enquia que, ara fin, tota era afluéncia, en non poder-se tier mès, se junhèc as endoladi que plorauen en un somic de sanglòts angoniosi, e eth madeish predicaire cedic as sòns sentiments e s'estarnèc a plorar ena cadièra.

Que sonèc ua croishida, ena galeria, qu'arrés ne hec cabau: un moment dempús era pòrta dera glèisa carrinclèc. Eth ministre lheuèc es sòns uelhs, que rajauen sus eth mocador, e se demorèc de marme! Prumèr un, e dempús un aute parelh de uelhs, seguic as deth ministre; e alavetz, lèu en un solet impuls, era afluéncia se lheuèc, estonada, ath temps qu'es tres gojats mòrts anauen pujant peth correder: Tom ath dauant, Joe dempús, e Huck, ua roïna de pendolhs esquiçadi, arrossegant-se tremolosaments ath darrèr. Qu'auien estat amagadi ena non tenguda tribuna, en tot escotar era sua pròpia oracion funèbra!

Tia Polly, Mary e es Harpers se lancèren sus es gojats recuperadi, les estofèren a punets, e proclamèren accions de gràcies a patacs, tant qu'eth praube Huck demoraue damb es uelhs abaishadi e incomòde, sense saber exactaments se qué auie de hèr o com se podie amagar de tantes guardades mau acuelhedoires. Trantalhèc, e anaue a

escapar-se; mès Tom que l'agarrèc e didèc:

- Tia Polly, aquerò que non està ben; quauquarrés li cau alegrar-se de veir a Huck.
- E plan que òc! Jo que ne sò plan contenta, de veder-lo, prauba creatura sense mair! E es amoroses atencions que l'autregèc tia Polly èren era soleta causa que lo podien hèr mès incomòde qu'ère abantes.

De ressabuda eth ministre sorrisclèc damb tota era fòrça des sòns paumons:

- *Laudat sigue eth Senhor, que mos balhe tota benediccion…* Cantatz, e calatz-i tot eth còr.!

E atau ac heren: er imne possèc en un esclat trionfau; e, tant qu'es bigues n'èren estrementides, Tom Sawyer eth Pirata campèc ara mainadesa envejosa deth sòn entorn, e cohessèc, laguens deth sòn còr, qu'aqueth ère eth moment mès naut dera sua vida.

Quan eth venut pòble fidèu gessec, en corriòles, entà dehòra, òm didie que lèu serie un plaser d'èster embelinadi un aute còp entà sénter er imne, cantat d'aquera manèra, de nauèth.

Tom que recebec mès patacades e punets aqueth dia (sivans es diuèrsi estils de tia Polly) que non s'aurie hèt a vier en un an; e eth, damb pro trebalhs, sabie se quina causa ère de totes dues, era mès expressiua de gratitud entà Diu e d'afècte entada eth.

CAPITOL XIX

Aguest qu'ère eth gran secret de Tom: eth plan de tornar entà casa damb es sòns frairs pirates e assistir as sòns pròpis funeralhas. Qu'auien remat de cap ara arriba deth Missouri en ua barca corredoira, dissabte, quan ja ère de nets, en tot desembarcar cinc o sies miles mès enjós deth pòble e auien dormit en bòsc, ath cant deth bordalat, lèu enquia trincar deth dia, e alavetz s'auien esguitlat a trauèrs de camins e carrerons a on dauen es darrèrs des cases; e acabèren eth sòn dromilhon ena tribuna dera glèisa, entre un caòs de bancs maumetudi.

Ena ora der esdejoar, deluns ath maitin, tia Polly e Mary sigueren plan amoroses damb Tom, e plan atentiues a tot aquerò que li calie. Que i auec ua quantitat de convèrsa inabituau. En miei d'era didec tia Polly:

- Ben, que non diderè que non siguesse ua polida facècia, Tom, d'angoishar a toti lèu ua setmana tant que vosati vos divertíetz; mès qu'ei domatge que siguéssetz tan dur de còr que me hèssetz a patir d'aguesta manèra. Se podéretz vier damb ua barca corredoira entà assistir as vòsti funeralhas, be vos auríetz podut deishar quèir per aciu entà balhar-me un senhau o aute de qué non èretz mòrti, senon que sonque vos auíetz escapat.
- Òc, ac auríetz d'auer hèt, Tom, didec Mary. E que me pensi qu'ac auríetz hèt se vos auesse passat peth cervèth.
- Ac auríetz hèt, Tom?, didec tia Polly, damb era cara alugada de delèri. Didetz-ac, ara; ac auríetz hèt se vos auesse passat peth cervèth?
- Jo... ben, que non ac sabi. Aquerò ac aurie maumetut tot.
- Tom, me pensaua que m'estimàuetz pro entà hè'c, didec tia Polly damb un penós ton qu'angoishèc ath gojat. Que tostemp aurie estat quauquarren que jo vos auessa importat pro entà pensar-i, encara que non ac auéssetz hèt.
- Plan ben, tieta, que non i a cap de mala intencion, higec Mary. Tot que vie d'agueth gèni de Tom, tostemps estabosit: que cuelh tanta enventida que jamès non pènse en arren.
- Donques qu'encara ei mès penible. Sid i aurie pensat. E Sid aurie vengut e ac aurie hèt, ça que la. Tom, que viraratz es uelhs endarrèr, bèth dia, quan sigue massa tard, e vos harà dò de non auer pensat un shinhau mès en jo, quan vos aurie costat tan pòga causa.
- Tieta, que ja ac sabetz que pensi en vos, didec Tom.
- Que me'n saberia mès s'ac amuishèssetz enes vòsti actes.
- Voleria que se m'auesse acodit, didec Tom damb ua inflexion de penaïment, mès que vos soniè, ara fin. Aquerò qu'ei quauquarren, vertat?
- Pas guaire: un gat que tanben ac hè; mès vau mès aquerò qu'arren. Qué

sonièretz?

- Ben, donc: dimèrcles ath ser soniè que seiguíetz per aciu, près deth lhet, e Sid seiguie ath cant dera caisha, e Maria ath vòste costat.
- Ben, aquerò qu'ac hérem. Aquerò qu'ac hèm tostemp. Me shaute qu'es vòsti sòns poguen vier a cuelher-se toti aguesti copacaps per nosati.
- E soniè qu'era mair de Joe Harper ère aciu.
- Vai!, que i ère aciu! Sonièretz cap auta causa?
- Ò, un pialèr! Mès qu'ara, a tot darrèr, ei tan confús!...
- Ben, sajatz de hèr memòria. Non podetz?
- Me semble, ça que la, qu'eth vent...eth vent amortèc...amortèc...
- Coratge, Tom! Eth vent amortèc ua causa! Endauant!

Tom que sarrèc es dits sus eth front pendent ua afanaira menuta, e dempús didec:

- Que ja i é! Ja i é! Amortèc era candèla.
- Valguem Diu! Endauant, Tom, endauant!
- E me semble que vos didéretz: "tè, jo dideria qu'aguesta pòrta..."
- Endauant, Tom!
- Deishatz-m'ac estudiar un moment...solet un moment. Ò!, Si... Didéretz que pensàuetz qu'era pòrta ère dubèrta.
- Autant cèrt coma que sò aciu seiguda, ac didí! Vertat, Mary? Endauant.
- E dempús...e dempús...ben, que non ne sò segur, mès me semble coma s'auéssetz manat a Sid que se n'anèsse...e...e...e...
- E qué? E qué? Se qué li hi a hèr, Tom? Se qué li hi a hèr?
- Li héretz a hèr...li héretz...Ò, lo héretz hèr a carar!
- Ò!, laudes e maitines! Jamès auia entenut ua causa atau en tota era mia vida! Non me digatz bric mès qu'en aquerò des sòns non i a causa vertadera. Sereny Harper se'n saberà d'aguesta hèta abantes de qué jo siga ua ora mès vielha. Que m'aurie shautat de veder-la acarada damb aquerò, era que ditz tantes pegaries sus es superticions. Endauant, Tom!
- Ò, tot que vie clar coma eth dia, ara. Dempús didéretz que jo non èra dolent, que solet èra estabosit e capleugèr, e que jo non auia mès responsabilitat que...que...me pensi que didéretz un shivalon o bèra causa atau.
- E aquerò siguec! Ben, Senhor, Diu mèn! Endauant, Tom!
- E dempús gesséretz de plorar.
- Vertat, vertat. Que non ère eth prumèr viatge, totun. E dempús...
- Dempús era senhora Harper comencèc a plorar, e didec que Joe ère madeish, e que li hège dò d'auer-lo engiponat per auer-se begut era lèit qu'era madeisha auie lançat...
- Tom! Er esperit qu'ère ath dessús vòste! Qu'èretz en tot profetizar...Aquerò ei çò que hègetz! Laudes e maitines!...Endauant, Tom!

- Dempús Sid didec...didec...
- Que non me pensi auer dit arren, hec Sid.
- Òc, òc, que parlèretz, Sid, didec Mary.
- Caratz vosati!, e Tom que vage dident! Se qué didec, Tom?
- Didec...me semble que didec que demoraue que jo me trapaua mielhor a on èra, mès que se m'auessa portat mielhor en quauques causes...
- Ac entenetz, aquerò? Que son es sues madeishes paraules.
- E vos lo héretz a carar damb un repotèc.
- Plan que òc! Que i deuie auer un àngel, aquiu. Que i auie un àngel en aqueth endret.!
- E era senhora Harper didec que Joe l'auie alugat un petard, e vos parlàuetz de Pèir e eth tua-malauties...
- Tan cèrt coma qu'ara alendi!
- E dempús i auec un mau finau de convèrsa sus era recèrca en arriu costada per nosati, e es funeralhas qu'auie d'auer dimenge; e dempús vos e era vielha senhoreta Harper vos abracèretz e plorèretz, e era partic.
- Qu'atau se passèc! D'aguesta madeisha manèra, tan cèrt coma que jo sò aciu seiguda.Tom, que non poiríetz díder mès s'ac auéssetz vist! E, fin finau, qué mès, Tom? Endauant, Tom.
- Dempús me pensè que pregàuetz per jo; e vos podí veir e enténer totes es paraules que didíetz, e vo n'anèretz entath lhet; e jo èra tant adolorit qu'agarrè un tròç de crospa de sicomòr e i escriuí: "que non èm cap mòrti; solet èm luenh, hènt de pirates": e lo botè sus era taula, ath cant dera candèla; e dempús héretz ua cara de tanta bondat, ajaçada en lhet e ben adormida, que me pensè que venguia e m'inclinaua ath dessús vòste e vos punaua.
- Aquerò héretz, Tom?, aquerò héretz? Sonque per aquerò que ja vos ac perdoni tot, e agarrèc ath gojat en ua sarrada abraçada, qu'ath sòn laguens eth se sentec eth mès abjècte des criminaus.
- Plan amorós, encara que non ère qu'un sòn, gasulhèc Sid, que lèu non se l'entenec.
- Tranquil, Sid: un que hè aquerò madeish enes sòns que harie en tot èster desvelhat. Aciu qu'auetz ua gròssa poma de Milum que vos auia sauvat, Tom, per s'un cas bèth viatge siguéssetz trapat. E ara anatz-vo'n entara escòla. Que sò tota arregraïda ath bon Diu e Pair de toti nosati per auer-vos recuperat; Eth ei pacient e clement entàs que creden en Eth e sauven era sua paraula, encara qu'era Bondat divina se'n sap que jo sò indigna; mès, que se solet es dignes recebessen era sua benediccion e siguessen en arrecès dera sua man quan es causes van mau, plan pògui arririen aciu baish, o entrarien jamès en sòn repaus quan era longa net arribèsse. Anatz, Sid, Mary, Tom, gessetz: que ja m'auetz embarrassat massa estona.

Es gojats gesseren de cap ara escòla, e era vielha senhora venguec a tier-li ua visita ara senhora Harper, entà trionfar damb eth sòn relisme damb eth sòmni meravilhós de Tom. Sid qu'auie massa sen entà ordenar eth pensament qu'amiaue en cap en deishar era casa. Eth pensament qu'ère aguest:

- Aquerò que damb pro trebalhs se tie: un sòmni tan long coma aguest, sense cap errada!

Quin eròi s'auie hèt ara, Tom! Be qu'anaue a guimbets e camardades, e ath delà que se botjaue damb ua digna vantaria, tau que hège a un pirata que sabie qu'era guardada publica ère ath dessús sòn. E tauments i ère. Eth sagèc de non hèr veir que vedie es guardades o entenie es dites quan passaue; mès que li heren sucre e mèu. Gojats mès petiti l'estalonauen, autant ufanosi d'èster visti damb eth e d'eth toleradi coma se se tractèsse deth tamborinaire qu'ei ath dauant era procession, o er elefant qu'amie ua colleccion de bèsties de cap ath pòble. Es gojats dera sua madeisha edat hègen a veir que non sabien que se n'auesse anat; mès, a tot darrèr, era enveja les consomie. Qu'aurien dat quinsevolh causa entà auer era sua pèth bruna, bronzada, e era sua fama resplendenta; e Tom que non s'aurie privat d'ua e ua auta per tot un circ.

Ena escòla, es mainatges parlèren tant, d'eth e de Joe, e les balhèren damb era lucada ua admiracion tant eloquenta, qu'es dus eròis non triguèren a vier insosteniblaments enregdidi. Que comencèren a condar es sues aventures as audidors ahaimadi...mès que sonque comencèren: non siguesse causa que probablaments auesse ua fin, en tot auer-i imaginacions coma es sues entà aprovedir eth materiau. E, fin finau, quan treigueren dera pòcha es pipes e heren eth torn en tot hèr serenes bohades arribèren ath cim madeish dera glòria.

Tom decidic qu'ara se harie independent de Becky Thatcher. Damb era glòria que n'auie pro. Que viuerie entara glòria. Ara qu'eth ère ua persona senhalada, dilhèu volerie hèr es patzes. Plan ben, qu'ac sagèsse: ja vederie se com eth poirie èster tant indiferent coma d'autes persones. Ath cap de pòc, era qu'arribèc. Tom hec veir que non la vedie. S'alunhèc e s'amassèc damb un escabòt de gojats e gojates, e gessec de parlar. Lèu que se n'encuedèc qu'era botaue cambetes d'ací e d'enlà damb cara alugada e uelhs bolegadissi, hènt veir qu'ère aqueferada ara percaça de companhs d'escòla, e hènt sorriscles, de tant arrir, quan artenhie ua captura; mès Tom que se n'encuedèc qu'era tostemps hège es sues captures en sòn entorn, e que semblaue calar expressaments ua lucada ena sua direccion, en aqueri instants, totun. Aquerò que vantèc tota era ufanosa vantaria qu'eth arremassaue: atau ei que, en sòrta qu'açò lo captivèsse, non hec qu'enregdir-lo mès e aumentar era sua diligéncia entà hèr per manèra de non tradir qu'eth se'n sabie qu'era ère apròp. Lèu lèu deishèc córrer, era, hèr de lauseta, e se botgèc per aqueri entorns irresolguda, alendant un o dus viatges e tachant es uelhs furtiua e impacientaments entà Tom. Dempús campèc qu'ara Tom parlaue damb mès privadança a Amy Lawrence qu'ad arrés mès. Que sentec ua punchada dolorosa, e venguec quieta e terbolida ath madeish temps. Sagèc d'aluenhar-se, mès qu'es sòns pès èren traïdors, e, en lòc d'aubedir-la, l'amiauen de cap ath grop. Becky didec a ua gojata, lèu ath cant de Tom, damb fingida vivacitat:

- Vai, Mary Austin! Dolenta! Per qué non venguéretz ena escòla deth dimenge?
- Plan que òc que i anè; non me vedéretz?
- Donc, donc, non!...i èretz? A on seiguéretz?
- Qu'èra ena classa dera senhoreta Piters, a on i vau tostemp. Jo plan que vos vedí.
- Òc?, be n'ei d'estranh que non vos vedessa. Que vos volia parlar deth repaish campèstre.
- Ò!, qu'ei divertit aquerò! Qui convide?
- Mama me'n dèishe hèr un.
- Ò, plan ben. Demori que me i deisharà vier.
- Òc, plan que òc. Eth repaish se hè entà jo. I deisharà vier a toti es que jo volga, e jo vos i voi.
- Qu'ei tan polit tostemp, un repaish campèstre! Convidaratz a totes es gojates e gojats?
- Òc, a toti es que me siguen amic...o me'n volga èster, e guardèc d'aquerò mès dissimuladaments a Tom. Mès eth, que parlaue a tot poder damb Amy Lawrence sus era tremenda tempèsta dera ièrla, e li didie se com eth pericle esbaucèc eth gran sicomòr "hènt-ne esteles", tant qu'eth "ère a uns quants pams".
- Ò!, posqui vier?, didec Gracia Miller.
- Òc.
- E jo? Hec Sally Rogers.
- Òc.
- E jo tanben? Hec Susy Harper. E Joe?
- Òc.

E atau d'auti, damb alègres picades de mans, enquiath pic que tot eth grop auec demanat invitacions, dehòra de Tom e d'Amy. Alavetz Tom se virèc de cap a dehòra heredaments, parlant encara e hènt-se a vier a Amy. Es pòts de Becky tremolauen e es lèrmes entelèren es sòns uelhs. Qu'amaguèc aguesti senhaus damb alegria forçada e contunhèc blagant, mès era animacion qu'auie hujut alavetz deth repàish campèstre, e de tota auta causa. Becky que partic çò de mès lèu possible, e s'amaguèc, e s'abandonèc ad açò qu'eth sòn sèxe cride "un bon plor". Dempús se seiguec tota corsilhosa, damb er orgulh herit, enquia que sonèc era campana. Se lheuèc alavetz, damb un trait venjatiu enes sòns uelhs, e voludèc es sues trenes e didec que ja sabie se qué li calie hèr.

Dempús era suspension des classes, Tom contunhèc eth sòn amorosament damb Amy, plen de joiós ufan. E se tenguec ara deriva en aqueri entorns, entà trapar a Becky e hissar-la damb aquera representacion. Fin finau la vedec, mès er argent viu deth sòn termomètre que baishèc de ressabuda. Qu'ère Becky seiguda comòdaments en ua branca petita, darrèr eth casau dera escòla, en tot guardaue un libre d'imatges damb Alfred Temple. E tant encaborniats i èren, e es sòns caps èren tan pròches sus eth libre, que non semblauen encuedar-se'n de cap auta causa deth mon exterior.

Ua rosenta gelosia que brandic es venes de Tom. Comencèc d'auer-se en òdi ada eth madeish per auer espatlat era escadença que Becky l'auie aufrit entà hèr es patzes. Que se didec ada eth madeish pòcvau, e toti es nòms desplasents que li vengueren entath cap. Auie besonh de plorar, de despièt. Amy qu'anaue blagant alegraments, tant que caminauen, pr'amor que tot eth sòn còr cantaue; mès era lengua de Tom auie perdut eth sòn ofici. Non entenec çò qu'anaue dident Amy; e cada viatge qu'era s'arturaue demorant se qué diderie, eth que non hège que trantalhar un assentiment d'aquerò mès vulgar, a viatges avient e a viatges non. Qu'anèc hènt torns e mès torns damb Amy peth darrèr deth casau dera escòla, pr'amor d'alugar es sòns uelhs damb er odiós espectacle. Que non podie passar-se'n. E damb eth delèri de veir, tau que s'ac pensaue, que Becky Thacher ne un solet viatge sospechèsse qu'eth se trapaue en mon des vius. Mès era que lo guardaue, ça que la, e se'n sabie que guanhaue era batalha, e s'estaue contenta de veder-lo patir coma era auie patit. Era erosa parlòta d'Amy que venguec intractabla. Tom pensaue es causes que li calie hèr, se com li calerie comportar-se; e eth temps volaue. Mès qu'ère en bades; era gojata que contunhaue gargalhejant. Tom pensèc:

- Ò!, endiablada! que non me'n desliurarè bric mès!

A tot darrèr, *li calec* estar-se'n d'aqueres causes; e era didec, sense artifici, que serie "per aqueri entorns" en plegar dera escòla. E eth procurèc aluenhar-se, en tot auer-la en òdi per aquera sollicitud.

- E que non podie èster un aute gojat!, pensèc Tom, carrinclant es dents. Cap aute gojat de tot eth pòble qu'aqueth règa-pientat de Sant Luis que se pense vestir damb tanta elegància e èster aristocrata! Ò, plan ben! Jo vos balhè ua repassada eth prumèr dia que venguéretz en aguest pòble, mèstre, e vo'n foterè ua auta! Demoratz que vos trapi dehòra d'aciu! Vos agancharè e...

E, en tot caminar, hège eth movement de repassar a un gojat imaginari, hènt còps de punh en aire e pernejades, en tot trèir-li un uelh.

- Ò, era causa va: vertat? Qu'auetz sorrisclat fòrça: vertat? Ara veigam s'aquerò vos servís de leçon.

E atau era repassada imaginària venguec ena sua satisfaccion.

Tom hugec entà casa tath meddia. Era sua consciéncia non aurie sostengut ua gota mès dera arregraïda felicitat d'Amy, e era sua gelosia non aurie podut patir cap mès aute malur. Becky contunhèc era sua inspeccion d'imatges damb Alfred; mès, coma qu'es menutes anauen passant e Tom non campaue a patir, eth sòn trionf se comencèc a embaranar e perdec interès. Dempús que venguec era gravetat, era ment vagabonda, e dempús era malenconia. Dus o tres viatges parèc era aurelha en enténer ua passa; mès qu'ère ua faussa esperança: Tom que non campèc. Fin finau venguec tota desolada, e desirèc non auer portat era causa tant enlà. Quan, en veir eth praube Alfred qu'ère a mand de perder-la, e non sabent se com ère, anaue sorrisclant: Ò, aciu que n'a ua de polida! Guardatz aguesta!

Era perdec era paciéncia, ara fin, e didec:

- Ò, non me shordetz mès! Que m'ei parièr, de vos. E se petèc en somics, e se

lheuèc e hec eth sòn camin.

Alfred partic ath sòn costat, se prepausèc de hèr per manèra de solatjar-la; mès era li didec:

– Anatz-vo'n; deishatz-me soleta, se vos platz. Que non vos supòrti!

Eth gojat, donc, s'arturèc, demanant-se se quina n'auie podut hèr (pr'amor qu'era auie dit que guardarie es imatges tota era meddiada); e era contunhèc eth sòn camin, en tot plorar. Alavetz Alfred se n'anèc tot corsilhós de cap ara escòla desèrta. Se sentie umiliat e enforismat. Lèu desnishèc eth ligam dera vertat: era gojata l'auie tengut de pipòt entà padegar eth despièt que l'auie costat Tom Sawyer. Eth sòn òdi contra Tom que siguec luenh d'amendrir, en acodir-li aquest pensament. Desirèc que li venguesse entath cap bèra manèra de crear-li copacaps ad aqueth gojat, sense qu'eth madeish se risquèsse guaire. Eth libre de lectura de Tom queiguec enes sòns uelhs. Vaquí ua bona escadença entada eth. Dauric tot satisfèt era leçon dera tarde, e i escampilhèc tinta pera plana. Becky, que hège ua lucada en laguens dera escòla en aqueth moment, per ua hièstra deth darrèr, vedec era accion e passèc de long, sense descurbir-se. Se n'anèc de cap a casa, alavetz, en tot prepausar-se de trapar a Tom e dider-l'ac. Tom que l'ac arregraïrie, e es sòns estabordiments serien guaridi. Abantes de miei camin de casa, qu'auie cambiat era pensada. Era memòria de se com l'auie tractat Tom quan era parlaue deth sòn repaish campèstre la venguec a hissar de nauèth, e l'aumplic de vergonha. Decidic de deishar-lo foetar peth cas deth libre espatlat, e, de passa, auer-lo en òdi entà tostemp.

CAPITOL XX

Tom arribèc en casa tot ablasigat, e çò de prumèr qu'era sua tia li didec li hec a veir qu'auie amiat es sòns malurs entà un mercat non guaire prometedor:

- Tom, qu'è talents d'espelar-vos de viu en viu.
- Tieta, qué è hèt?
- Qu'auetz hèt pro e massa. È anat a veir a Sereny Harper, tau qu'ua vielha beleta, en tot demorar que li haria creir totes es foteses d'aqueth sòmni, quan (ja vos podetz pro premanir!) me trapi qu'era se n'auie sabut per Joe que vos siguéretz aciu e entenéretz tota era nòsta convèrsa d'aquera net. Tom, sabi pas se com acabarà un gojat capable de hèr aguestes causes! Que me capvire pensar qu'auetz permetut que visitèssa a Sereny Harper, e hèr-me hèr aguest papèr tan babau, e non dider-me'n ua soleta paraula.

Aqueth qu'ère un nau aspècte dera causa. A Tom, abantes, era sua agudentor deth maitin l'auie semblat ua bèra facècia, d'aquerò mès engenhosa. Ara non semblaue que dolentisa e miserabla. Joquèc eth cap, e non se l'acodic arren entà díder, de moment. A tot darrèr, didec:

- Tia, auria volut obrar autaments, mès que non i queiguí.
- Ò, mainatge! Que jamès non i queiguetz en arren! Jamès queiguetz en arren, senon en vòste egoïsme. Be i queiguéretz en hèr de nets tot eth camin dera ièrla de Jackson enquia aciu, entà arrir-vo'n des nòstes angoishes, e auetz podut quèir en enganhar-me damb ua mentida sus un sòmni; mès que non auetz podut quèir jamès en compatir-vos de nosati e estauviar-mos patiments.
- Tieta, ara me'n sabi que siguec ua causa lèja; mès que non volia cap hèr-la; non ac volia, plan segur. E, ath delà, que non venguí aciu entà arrir-me'n de vos, aquera net.
- Per qué venguéretz, donc?
- Entà dider-vos que non passèssetz pena per nosati, pr'amor que non mos auien estofat.
- Tom, Tom! Jo que seria era hemna mès erosa deth mon se podessa creir qu'auéssetz hèt tan bona pensada coma aguesta, mès ja vo'n sabetz que jamès l'auéretz. E jo tanben ac sabi, Tom.
- Ara bona fe, ara bona fe, que l'auí: que bric mès poga estirar es cames se non ei vertat.
- Ò, Tom! Non digatz cap mentida: entenetz? Aquerò non hè qu'empejorar es causes cent viatges.
- Que non ei cap mentida, tieta: qu'ei era vertat. Volia hèr per manèra que non patíssetz: solet venguí per aquerò.

- Daria tot eth mon entà credè'c: aquerò servirie entà hèr honedisi un pilèr de pecats, Tom. Lèu n'estaria contenta, alavetz, qu'auéssetz hujut e obrat tan malaments. Mès qu'aquerò ei ua lhocaria. E, a veir, per qué non m'ac didéretz, mainatge?
- Pr'amor que, vedetz, tieta: quan vos metéretz a parlar des funeralhas, me comencèc a vier era idia dera nòsta venguda e eth nòste amagament ena glèisa, e non podia, totun, consentir d'espatlà'c. Atau ei que me botè era crospa un aute viatge ena pòcha, e hi per carar.
- Quina crospa?
- Era crospa qu'auia escrit entà her-vos a saber qu'auíem anat a hèr de pirates. Voleria, ara, que vos auéssetz desvelhat, quan vos punè; ac voleria, ara bona fe.

Es dures règues dera cara de tia se relaxèren, e ua sobta trendesa aluguèc es sòns uelhs.

- *Me punèretz*, Tom?
- Òc, qu'ac hi!
- N'ètz segur que ac héretz, Tom?
- Òc, ac hi, tieta, plan cèrt!
- Per qué me punéretz, Tom?
- Pr'amor que vos estimaua tant, e hègetz aqueri gemiments, e jo que n'auia pena.

Es paraules qu'auien ton de vertat. E era vielha senhora non podec amagar ua tremolor ena sua votz quan didec:

- Punatz-me un aute còp, Tom! E , va, anatz de cap ara escòla, ara, e non me hescatz mès trebuc.

En moment qu'eth siguec dehòra, era correc entà ua recramba e treiguec era roïna d'ua vèsta que Tom auie hèt de pirata. Dempús s'arturèc, en tot tier-la ena man, e se didec ada era madeisha:

- Non, que non gausi, praube gojat! Me pensi qu'a mentit en aquerò...mès qu'ei ua santa, santa mentida, peth consolament que me balhe. Demori qu'eth Senhor...sabi qu'eth Senhor lo perdonarà, peth sòn brave còr en dider-la. Mès que non me'n voi saber s'ei ua mentida: non ac camparè.

Deishèc de cornèr era vèsta, e se demorèc per aquiu ar entorn, cogitosa, pendent ua menuta. Dus viatges estenec era man entà cuélher de nauèth era pèça, e dus viatges se tenguec. Se risquèc un viatge mès, e alavetz se refortilhèc damb aguest pensament:

- Qu'ei ua mentida, de segur...ei ua mentida de segur...Que non permeterè que me hège dò.

Atau, donc, cerquèc era pòcha dera vèsta. Un moment dempús liegie eth tròç de crospa de Tom entre ua gerla de lèrmes e dident:

- Ara que poiria perdonar ath gojat, a maugrat qu'auesse cometut un milion de pecats!

CAPITOL XXI

I auie auut quauquarren, en estil de tia Polly quan punèc a Tom, qu'esbugassèc es sòns temors e lo hec un aute viatge leugèr de còr e erós. Venguec ena escòla, e auec era sòrt de trapar-se damb Becky Thatcher ath cap de Meadow Land. Eth que tostemp se comportaue tau qu'eth còr li didie. Sense un instant de trantalhada, correc de cap ada era e didec:

- Qu'è obrat plan roïnaments, aué, Becky, e me hè dò. Bric mès, bric mès tornarè a èster d'aguesta manèra, tant que visca. Tornem a èster amics, se vos platz. Non voletz?

Era gojata s'arturèc e li guardèc era cara, menspredadoira.

- Qu'arregraïrè que vos ac sauvèssetz entà vos madeish, senhor Tomàs Sawyer. Bric mès vos tornarè a parlar.

Repilhèc eth camin e contunhèc era sua via. Tom demorèc tant aclapat, que non auec vam ne entà díder: "qui se'n tire cap de pèira en hitge, senhoreta Lluïda?", enquia qu'eth temps avient entà didè'c se passèc. Alavetz, donc, carèc. Mès qu'ère pro airós, totun. Qu'anaue çò de mès assopit peth camp dera escòla, en tot desirar qu'era siguesse un gojat, e en tot imaginar se com l'auria tustada s'ac auesse estat. Ath cap de pòc l'escometèc e didec, en passar, un mot punchent. Era que n'ac idolèc un aute coma responsa, e era airosa trincada siguec completa. Li semblaue a Becky en sòn alugat ressentiment, que damb pro trebalhs poderie demorar qu'era escòla se daurisse: tan despacientada ère de veir a Tom foetat per tòrt deth libre de lectura maumetut. S'auesse auut bèra tardiua nocion de desnishar a Alfred Temple, era escometuda de Tom l'ac auie trèta deth cap absoludaments.

Prauba gojata! Pòt se'n sabie se guaire de prèssa s'anau apressant a un perider era madeisha. Eth mèstre, eth senhor Dobbins, qu'auie arribat ena tardor dera vida damb ua ambicion insatisfèta. Eth mès estimat des sòns desitges qu'ère d'èster doctor, mès era praubetat auie decretat que non passarie de mèstre d'escòla rurau. Cada dia trège un libre misteriós deth sòn pupitre, e s'i predaue totes es estones qu'es classes non cantauen es leçons. Sauvaue eth libre damb pan e serralha. Que non auie dròlle ena escòla que non se honèsse de talents de balhar-li ua lucada; mes que jamès i auie era escadença. Cada gojat e cada gojata auien es sues teories sus era natura d'aqueth libre; mès non i auie dues teories parières, e non i auie manèra d'establir es hèts deth procès. E vaquí que, quan Becky passaue ath cant deth pupitre, vesin dera pòrta, s'encuedèc qu'era clau ère en pan! Eth moment qu'ère preciós. Campec ath sòn entorn, vedec qu'ère soleta, e ara seguida qu'auie eth libre ena man. Eth cubertader damb eth sòn titol *Anatomia*, deth Professor Fulano, que non ère de cap esclariment entara sua intelligéncia; atau ei que comencèc a virar pagines, còp sec arribèc en ua lamina polidaments gravada e acolorida: ua figura umana. En aqueth moment ua

ombra queiguec sus era plana, e Tom Sawyer passèc era pòrta e hec un còp de uelh ena imatge. Becky fotec un còp de man ath libre entà barrar-lo, e auec eth malur d'esquinçar era plana illustrada enquiara meitat. Lancèc eth volume laguens eth pupitre, hec ua virada ara clau, e trinquèc eth plor, de tant avergonhada e vexada:

- Tom Sawyer, ja non podetz èster mès roïn! Esguitlar-se sus ua persona e espiar çò qu'era guarde!
- Com podia saber que guardèssetz arren?
- Que vo n'auríetz de dar vergonha, Tom Sawyer! Ara qu'ac anaratz a charrar; e (ai, prauba de jo!...ai, prauba de jo!) serè foetada, e jamès non m'auien foetat ena escòla!

Dempús hec un còp de pè en soler, e didec:

- Sigatz tan roïn, s'aquerò vos shaute! Jo que sai ua causa que s'a de passar. Demoratz e veiratz. Hastigós, hastigós, hastigós. E gessec dehòra deth casau damb ua naua explossion de sentiment.

Tom que se demorèc en silenci, plan aclapat per aquera agarrida. Ara seguida se didec:

- Quina curiosa sòrta de pòc sen ei, ua gojata! Jamès non l'an repassat ena escòla!...Moria, e qué ei ua repassada! Qu'ei plan de gojata aquerò: qu'an era pèth prima e eth còr de poret. Plan, clar que non li diderè arren ath vielh Dobbins d'aguesta simpleta, pr'amor que i a d'autes manères de hèr-la anar planèra que non son d'aguesta roïnesa; mès qué s'en trè? Eth vielh Dobbins demanarà se qui a esquinçat eth libre. Arrés non responerà. Alavetz harà aquerò de tostemp: demanar prumèr a un e dempùs a un aute; e quan arribe ena gojata qu'ac a hèt, se'n saberà, a maugrat qu'era non digue arren. Es cares des gojates tostemp les tradissen: que non tien bric de hitge. E li foteràn era repassada. Ben, qu'ei un pas pro estret entà Becky Thatcher, pr'amor que non a gessuda per cap costat.

Tom romièc era causa un shinhau mès, e acabèc en tot híger:

- Plan ben, ça que la: ada era li shautarie veder-mer en un trebuc atau: donques, que sirgue era!

Tom s'amassèc ath revolum d'alumnes que hègen tapatge ena pòrta deth dehòra. Ath cap d'uns instants venguec eth mèstre, e era escòla les engolic. Tom non auie massa interès pes sòns estudis. Cada viatge que hège un còp de uelh peth costat des gojates, era cara de Becky lo terbolaue. Ben guardat, qu'eth non volie tier pietat, e, totun, non podec arténher ua auta causa que demorar-se en blanc. Que non se'n podec hèr ua hèsta reauments digna d'aqueth nòm. Ath cap de pòc òm arribec ara descubèrta deth libre de lectura, e eth cervèth de Tom s'estèc absoludaments ocupat des sòns pròpis ahèrs pendent ua estona. Becky se revenguec dera letàrgia deth sòn malur, e mostrèc plan interès en procediment penau. Que non demoraue que Tom se'n podesse gésser deth sòn copacaps en tot remir d'auer escampilhat era tinta sus eth libre; e ac endonviaue. Era negatiua, aparentaments, non hec qu'empejorar era causa, per çò que hège a Tom. Becky se pensaue que ne serie contenta d'aquerò, e hège per manèra de

creir que n'ère de contenta; mès se n'encuedèc que non n'ère segura. En arribar era part agra deth finau, auec un impuls de lheuar-se e desnishar a Alfred Temple; mès que hec un esfòrç e s'obliguèc a demorar-se quieta, pr'amor que se didie entath sòn laguens: "eth diderà que jo è esquinçat era huelha, plan segur. Non diderè ua soleta paraula, ne que siguesse entà sauvar-li era vida!"

Tom siguec foetat e tornèc entath sòn sèti, non precisaments trist, pr'amor que se l'acodic qu'ère possible qu'eth, sense encuedar-se'n, auesse vessat era tinta sus eth libre de lectura, pendent bèth còp de trebolitge: ac auie remit entà sauvar es formes e pr'amor qu'ère de costum, e s'auie aganchat ara negatiua per principi.

Se passèc ua ora sancera: eth mèstre seiguie, en tot anar-se esclipsant, ena sua cagira reiau; tot er aire que s'assopie damb eth bronzinadis des estudis. Ath cap d'ua estona eth senhor Dobbis que se redrecèc, badalhèc, e dempús dauric eth pupitre e cuelhec eth sòn libre; mès non semblaue èster guaire determinat a cuelher-lo o a deishar-lo. Era màger part des escolans guardauen en aire guiterosaments, mès entre eri n'auie dus que campauen es movements deth mèstre, tachant-li es uelhs. Eth senhor Dobbis huelhetegèc eth libre distrètaments pendent ua estona, e dempús lo gahèc e s'acomodèc ena sua cagira entà liéger.

Tom que tachèc ua lucada a Becky. Un viatge, auie campat un conilh acaçat e desemparat, damb ua escopeta ath ras deth sòn cap, que guardaue tau qu'era ac hège, ara. Ara seguida desbrembèc era sua peleja damb era. Que li calie hèr quauquarren ath mès córrer! Coma un relampit! Mès era madeisha urgéncia deth besonh li paralisaue era sua inventiua. Ben! Auec ua inspiracion! Correrie e agarrarie eth libre, passarie era pòrta d'un bot, e cames ajusatz-me! Mès era sua decision trantalhèc per un brèu instant, e era escadença que siguec perduda: eth mèstre auie daurit eth volume. Se l'auesse tornat un aute viatge a Tom era perduda escadença! Mès que ja ère massa tard; que non i auie sauvacion entà Becky, ara, se pensèc. Ath cap d'un instant eth mèstre s'acaraue ara escòla. Toti es uelhs se tachèren ena sua guardada; i auie en era quauquarren qu'enquia e tot ar innocent lo capviraue de pòur. Se hec un silenci, pendent eth quau òm aurie podut compdar enquia dètz: eth mèstre arremassaue era sua ira. Dempús parlèc:

– Qui a esquinçat aguest libre?

Ne un bronit: que s'aurie podut enténer quèir ua agulha.

Eth silenci contunhèc: eth mèstre cercaue en aguesta e aquera cara senhaus de culpabilitat.

– Benjamin Rogers: auetz esquinçat aguest libre?

Ua negatiua. Ua auta pausa.

– Josep Harper: e vos?

Ua auta negatiua. Era inquietud de Tom se hec mès e mès intensa jos era lenta tortura d'aguesti procediments. Eth mèstre hec un còp de uelh enes hilères des gojats, sosquèc un shinhau, e se virèc de cap as gojates:

– Amy Lawrence?

Ua secodida de cap.

- Gracia Miller?

Eth madeish senhau.

- Susan Harper: ac auetz hèt vos, aquerò?

Ua auta negatiua. Era gojata a vier qu'ère Becky Thatcher. Tom tremolaue de cap a pès, dera excitacion, e comprenent eth desastre inevitable.

- Rebeca Thatcher...(Tom hec ua agachada ath sòn ròstre: qu'auie era sang dera cara perduda de pòur). Auetz esquinçat...Non, guardatz-me era cara (es mans d'era se lheuèren en ua invocacion) auetz esquinçat aquest libre?

Un pensament queiguec coma un pericle a trauèrs deth cervèth de Tom. Sautèc sus es sòns pès e sorrisclèc:

- *Jo*, qu'ac è hèt jo!

Tota era escòla guardèc embadoquida, confonuda, aguesta incredible holia. Tom se demorèc parat un moment entà reméter es sues facultats esparjudes; e quan auancèc entà cuélher eth sòn castig, era suspresa, era gratitud, era adoracion que heren lúder ath dessús sòn es uelhs dera prauba Becky, semblauen pagar abastaments per cent foetades. Inspirat pera magnificéncia deth sòn acte, recebec sense ua queisha era foetada mès implacabla que jamès auesse administrat eth senhor Dobbins e atau madeish recebec damb indiferéncia era hujuda crudeltat d'ua orde de s'estar dues ores laguens, dempús qu'era escòla siguesse acabada; pr'amor que pro que se'n sabie de se qui se demorarie en dehòra enquia qu'eth sòn captivèri s'acabèsse, sense compdar era engüegiua estona coma temps perdut.

Tom se calec enes linçòs, aquera net, en tot projectar ua resvenja contra Alfred Temple; pr'amor que, avergonhada e empenaïda, Becky l'auie hèt un raconde complet, sense desbrembar era sua pròpia traïtonisa. Mès a maugrat der in de resvenja li calec cedir lèu a pensaments mès agradius, e ara fin s'esclipsèc damb es darrères paraules de Becky, suenhosaments penjades dera sua aurelha.

- Tom! Se com auetz podut èster tan nòble.!

CAPITOL XXII

S'apressauen es vacances. Eth mèstre dera escòla sevèr en tota escadença venguec encara mès sevèr e mès exigent que jamès, pr'amor que volie qu'era escòla ludesse eth dia des examens. Era sua règla e era sua ferula que pòqui viatges èren ja en pòsa: sustot entre es escolans menors. Sonque es gojats mès grani, e es senhoretes de dètz-e-ueit e vint ans, s'escapauen deth foet. Es foetades deth senhor Dobbins qu'èren d'aquerò mès vigoroses, ça que la, pr'amor que, encara qu'eth sòn cap, jos era perruca, ère completament calvet e resplendent, venguie d'arribar ena miejana edat, e non i auie senhau de feblesa en sòn sistèma muscular. A mida qu'eth gran dia s'apropaue, tota era tirania que i auie ath sòn laguens campèc ena superfícia: que semblaue trapar un plaser venjatiu a castigar es mendre negligéncies. Era conseqüéncia ère qu'es gojats mès petits se passauen es dies en terror e en patiment, e es sues nets en shamar resvenges. Que non se'n passauen de hèr coquinaries ath sòn mèstre. Mès eth que les passaue ath dauant cada viatge. Era retribucion que se seguie a cada capitada venjatiua qu'ère tan vasta e majestuosa, qu'es gojats tostemp se retirauen deth camp grèuments vençudi. A tot darrèr, conspirèren toti amassa e se les acodic un plan que prometie ua victòria esbleugissenta. I comprometeren ath gojat deth pinta-panèus: li dideren eth projècte e li demanèren era sua ajuda. E eth qu'auie es sues rasons entà gaudir-ne, pr'amor qu'eth mèstre ère en pension de familha en çò de sa pair e l'auie balhat ath gojat fòrça motius entà auer-lo en òdi. Era hemna deth mèstre que harie ua gessuda entath camp, d'aciu a pògui dies; e eth plan que non aurie cap de trebuc. Eth mèstre se solie premanir entàs granes escadences en tot beuer ara valenta, e eth gojat deth pinta-panèus didec que quan eth mèstre *tites*, eth dia abantes des examens, auesse vengut en estat avient, eth "alugarie era causa" tant qu'eth senhor Dobbins dormisse ena sua cagira: dempús lo desvelharie en temps oportun, entà meter-se a córrer de cap ara escòla.

Quan arribèc eth temps avient, er interessant convengut se produsic. Tàs ueit deth ser era escòla qu'ère magnificaments illuminada e apolidida damb ornaments e fistonaments de huelhatge e flors. Eth mèstre seiguie entronizat ena sua grana cagira, sus ua estrada, damb era lòsa ath darrèr. Que semblaue pro adocit. Tres hilères de bancs en cada costat e sies bancs ath sòn dauant èren ocupadi pes dignataris deth pòble e es parents des escolans. Ara sua quèrra, mès enlà des hilères de ciutadans, i auie ua ampla estrada provisionau a on seiguen es escolans qu'auien de cuélher part enes exercicis dera serada: ringlères de mainatges, lauadi e vestidi enquia un grad intolerable de malèster, ringlères de gojatòts desmargadi; nheuades hilères de gojates e senhoretes vestides de lin e de mossolina, e capinautes des sòns braci nuds, des ancianes jòies des sues mairies, des sues cintetes rosades e blaues, e des flors deth sòn peu. Tota era rèsta dera casa qu'ère plia d'escolans que non prenien part en acte.

Es exercics que comencèren. Un gojat plan petit se lheuèc, e didec tot espaurit:

"damb pro trebalhs poiríetz demorar qu'un mainatge dera mia edat parlèsse en public ath dessús dera estrada, eca."; en tot acompanhar-se des gèsti peniblaments exacti e espasmodics qu'ua maquina poirie auer tengut, en tot supausar qu'era maquina auesse estat un shinhau destrantalhada. Mès eth, que se'n gessec sense problèmes, encara que crudèuments espaurit, e recebec un plan pilèr torn d'aplaudiments, quan hec era sua reveréncia manufacturada, e se retirèc.

Ua gojateta de cara tota vergonhosa gasulhèc: "Mary auie ua oelheta, eca". Hec ua cortesia que trincaue eth còr, recebec era sua recompensa d'aplaudiments, e se seiguec tota rogida e erosa.

Tom Sawyer auancèc damb confiança arroganta: s'anec enfilant per inagotable e indestructible parlament: "balhatz-me era libertat o balhatz-me era mòrt", damb aquera furia e frenetica gesticulacion, e se copèc ena mitat. Ua tetrica pòur lo cuelhec, es sues cames tremolauen, e s'estèc a mand d'estofar-se. Compdaue, cèrtaments, damb era simpatia evidenta der auditòri, mès tanben damb eth silenci der auditòri, qu'encara ère pejor qu'era sua simpatia. Eth mèstre que rufèc eth nas, e atau completèc eth desastre. Tom pelegèc ua estona, e dempús se retirèc, totafèt vençut. I auec un fèble prepaus d'aplaudiment, mès que moric còp sec. Seguiren un parelh de espotidi poèmes e d'autes pèrles declamatòries. Dempús i auec exercicis de lectura e un concors de júnher paraules. Era magra classa de latin recitèc damb aunor. Arribèc era flor deth vrespe: es composicions originaus des senhoretes. Cada ua, per torn, auancèc enquiath cant dera plataforma, escurèren era gòrja, quilhèren eth sòn manuscrit (estacat damb ua cinta esquista), e se botèren a liéger, en tot fixar-se per pèces mundes ena expression e ena puntuacion. Es tèmes sigueren es madeishi ja elucidadi en semblables escadences, abantes que per eres, pes sues mairies e segurament per tota era sua ascendéncia de linha femenina enquias Crotzades. *Era Amista*t que n'ère un; *Memòries d'autes dies, Era Religion ena Istòria, País de sòmnis, Es auantatges dera cultura, Formes de govèrn Politic comparades e contrastades, Malenconia, Amor filiau, Desirs deth còr,* eca, eca.

Era tralha mès importanta d'aguestes composicions qu'ère ua malenconia estudiada e adulada; n'ère ua auta era gerla opulenta e degalhaira de *bèth lenguatge*; n'ère ua auta era tendéncia a cabir enes aurelhes paraules e frases especiauments estimades, enquia que venguien rosigades deth tot; e ua particularitat que les caracterizaue e maumetie claraments qu'ère er inveterat e intolerable sermon, que tremolaue era coa espatracada ara fin de totes e cada ua d'eres. Quin que siguesse eth tèma, òm auie hèt un esfòrç espremidor de cervèth entà retortilhar-lo d'ua o ua auta manèra pr'amor de qué un esperit morau e religiós lo podesse campar coma exemple edificant. Era evidenta pòga sinceritat d'aguesti sermons non ère pro entà arténher qu'era mòda siguesse hèta enlà des escòles, e non n'ei pro aué en dia: dilhèu jamès ne serà tant qu'eth mon sigue mon. Que non i a escòla en nòste país a on es joenes damaisèles non se senten obligades a barrar es sues composicions damb un sermon; e guardatz qu'eth sermon dera gojata mès frivòla e mens religiosa dera escòla ei tostemp eth mès long e eth mès implacablaments pietós. Que ja n'ei pro d'aguesta cançon: era vertat dera vida vidanta ei indigèsta. Tornem as examens. Era prumèra composicion liejuda siguec ua

qu'amiau per titol *Ei, donc, aquerò era Vida*? Dilhèu eth liegedor ne poirà sostier un resumit.

"Enes ordinàries vies dera existéncia, damb quines deliroses emocions non guarde era amna joenila de cap endauant, entara auançada scèna d'ua hèsta! Era imaginacion trebalhe diboishant imatges rosades de gòi. Ena sua fantasia, era voluptuosa adoracion dera mòda se campe entre era multitud hestiua, campada per toti es campaires. Era sua graciosa figura, jargada damb un vestit de nhèu, vire entre es laberints dera joiosa dança; es sòns uelhs que son es mès resplendents, es sòns passi es mès leugèrs ena alègra assemblada. Damb taus deliroses fantasies eth temps s'esguitle de prèssa, e arribe era ora planvenguda dera sua entrada en mon der elisi, que l'a inspirat sòmnis tan fulgurants. Se com ne semble de magica quinsevolh causa dauant era sua guardada meravilhada! Cada naua scèna li shaute mès qu'era darrèra. Mès ath cap d'ua estona, desnishe que dejós aguestes bères aparences tot ei vanitat: era vantaria qu'auie embadoquit era sua amna, ara trantalhe aspraments ena sua aurelha; e damb era salut maumetuda e eth còr afligit, vire era esquia, damb era conviccion qu'es plasers dera tèrra non poiràn satisfèr es desirs der esperit!".

E atau successiuaments, e atau tostemp. De quan en quan i auie un bronzinadís de plaser pendent era lectura, acompanhada de mormolhades exclamacions de "qué polit!", "qué eloqüent!", "quina vertat!", eca; e dempús qu'era causa s'auec acabat damb un sermon especiauments afligent, er aplaudiment siguec afogat.

Dempús se lheuèc ua gojata prima e malenconiosa, qu'eth sòn ròstre auie er interessant pallitge que còsten es gachets e era estomagada, e liegec un *Poèma*. Damb dues estròfes que n'aurà pro:

ER ADIU D'UA PUNCÈLA DETH MISSOURI A ALABAMA

Adishatz, Alabama mia! Ò amor mèn prigond! Mès per un instant que me cau abandonar-te. Tristes idies, tristes, senti en còr nisar; memòries arborades s'apilèren en mèn front. Que jo pes tues boscúries anè, totes florides; ath cant deth Tallapoosa corrí, liéger que hi; è entenut deth Talassee es ondades enforismades, e eth costat deth beròi Coosa è campat as arrais dera auba.

E deth mèn còr sarrat non me n'è d'avergonhar ne virar era cara, e es uelhs, regolejant. Que non ei cap de tèrra estranha qu'es mèns passi se'n van. Que non ei as estranhs que balhi aué eth mèn sospir. Jo i trapè casa e era alegria que lutz aguest Estat que dèishi endarrèr, damb plor des.hèit. Hereds an d'èster es mèns uelhs, eth mèn còr, era mia *tète*, pr'amor que, Alabama, se desseparen de tu!"

N'auie pògui que sabessen se qué significaue *tète*, mès eth poèma qu'agradèc, totun.

Dempús apareishec ua senhoreta bruna, de uelhs neri e de peu nere, que demorèc muda per un moment sensacionau, agarrèc ua expression tragica, e comencèc de liéger, en ton acompausat:

UA VISION

"Ombriua e tempestuosa era net. Ath torn deth pedestau de Diu, enes nautades, non tremolaue ne ua soleta estela, senon que, es prigondes detonacions deth pericle

faissuc, de contunh vibrauen ena audida, tant qu'eth relampit terrorific s'abandonaue en ua orgia furiosa a trauèrs des crambes embromades deth cèu, en tot menspredar eth poder costac sus es terrors per illustre Franklin! Autanplan es fòrts vents gesseren amassa des sòns mistics abitatges, e bohèren airosaments per aqueri entorns coma se volessen méter de relèu damb era sua ajuda era desolacion d'aquera scèna. En aquera escadença, tant ombriua, tan terrorifica, era mia amna alendaue peth secors uman; mès, en sòrta d'aquerò, era mia estimada amiga e conselhèra, era mia consoladoira e era mia doça guida, eth mèn gòi ena pena (e ena mia jòia, era mia segona jòia), venguie ath mèn cant".

Aguesta pesantor ocupaue ues dètz planes deth manuscrit, e acabaue damb un sermon tan destructiu de tota esperança entàs non-presbiterians, que guanhèc eth prumèr prèmi. Aguesta composicion siguec jutjada eth mès bèth esfòrç dera vrespada. Eth baile deth bordalat, en autrejar eth prèmi ara autora, hec un discurs alugat, que didec qu'ère de tira era causa mès eloqüenta que jamès auie entenut, e qu'eth madeish Daniel Webster aurie podut ester-ne capinaut".

Que mos cau avertir, de passada, qu'eth nombre de composicions qu'era paraula *bèth* ère de contunh adulada, e era experiéncia umana mentada en qualitat de *plana dera vida*, se passaue deth tant per cent de costum.

A tot darrèr, eth mèstre, adocit lèu enquiath punt dera bondat, retirèc era sua cagira, virèc era esponèra ar auditòri, e comencèc a diboishar un mapa d'America ena lòsa pr'amor de qué s'i hesse er exercici dera classa de Geografia. Mès era sua man trantalhanta se'n gessec malerosaments, e ua estofada riseta bronzinèc en auditòri. Eth se'n sabie se per qué, e se calèc a emendà'c. Esfacèc linhes e les tornèc a hèr; mès que non hec que torçar-les mès que jamès, e er arridolet se hec mès prononciat. Fixèc tota era sua atencion en sòn prètzhèt, alavetz, coma se siguesse determinat a non deishar-se abàter pera alegria. Sentec que toti es uelhs se tachauen en eth: s'imaginèc que se'n gessie, e, totun, era riseta contunhèc, e autanplan creishie, claraments. E non li mancaue rason. Naut dera aula i auie un humarau, trauessat damb un trauquet sus era sua tèsta. A trauèrs deth trauquet anaue baishant un gat, estacat, peth costat des anques, damb ua còrda. Eth gat qu'auie un parraquet estacat sus eth sòn cap e boca entà que non miulèsse. Tant que devaraue tot doç, s'acorbaishaue de cap amont e agarraue era còrda, e se balançaue de cap abaish e agarraue er aire intocable.

Era riseta qu'anèc pujant e pujant de ton: eth gat se trapaue a sies poces dera tèsta deth mèstre obsessionat. En tot baishar, un shinhau mès enjós, cuelhec era sua perruca damb urpes desesperades, e s'i agarrèc, e siguec tirassat de cap ath humarau, en un viraments de uelhs, damb eth trofèu encara en sòn poder! E com ludec era lum, gessent dera tèsta calva deth mèstre! Pr'amor qu'eth gojat deth pinta-panèus l'auie *daurada*!

Aquerò qu'interrompec era reünion. Es gojats sigueren resvenjadi. Es vacances auien arribat.

NOTA.- es supausades composicions mentades mès amont an estat trètes sense cap alteracion d'un volume titolat *Pròsa e poesia*, per ua "Dauna Occidentau", mès que

son hètes exactaments e precisaments segontes eth modèu escòla-de-gojates, e, per tant, que vien fòrça mès eroses que non pas es simples imitacions.

CAPITOL XXIII

Tom que s'ahigec ara naua òrdre des Infants dera Temperança, tirat peth caractèr ostentós des sues insignes. Prometec abstenir-se de humar, de mastegar tabac, e de tota causa profana, tant que ne siguesse membre. Alavetz descurbic ua causa naua, ei a díder, que prométer de non hèr ua causa ei era via mès segura qu'age en mon entà que òm desire de hèr-la. Tom se sentec lèu lèu torturat peth desir de béuer e renegar. E eth desir venguec a èster tant intens, que solet era esperança d'amuishar-se damb era sua cencha vermelha l'arturèc de retirar-se dera òrdre. Eth quate de junhsèga s'apressaue, mès que lèu deishèc de recórrer-i damb eth pensament (deishèc de pensar-i abantes qu'auesse tengut pendent quaranta ueit ores es sues cadies), e calèc es sues esperances en vielh jutge de patz Frazer, que se trapaue aparentaments en sòn lhet de mòrt e aurie uns grani funeralhas publics, pr'amor d'èster tan naut foncionari. Pendent tres dies Tom s'estèc fòrça preocupat der estat deth jutge e ansiós des sues notícies. En bèri moments es sues esperances qu'auancèren: auancèren tant, que n'auie entà riscar-se a trèir es insignes e practicar dauant eth miralh. Mès eth jutge auie ua manèra de fluctuar reauments descoratjanta. Ara fin se decantèc pera mielhoria, e dempús pera convalescéncia. Tom que n'ère hastigat, e experimentaue era sensacion de patir-ne damnatge. Presentèc era sua dimission immediataments; e aquera net eth jutge patic ua requeiguda e moric. Tom resolvec que jamès se'n tornarie a fisar d'òme atau. Es funeralhas que sigueren causa polida. Es Infants dera Temperança manobrauen en un estil calculat entà crebar eth còr der ex-membre d'enveja.

Tom qu'ère un aute viatge un gojat liure, totun; e aquerò ère quauquarren. Poirie béuer e jurar, ara; mès trapèc, damb era sua suspresa, que non n'auie talents. Eth solet hèt de podè'c hèr li treiguec eth desir e er encant dera causa.

Tom s'estranhèc lèu lèu, de veir qu'es sues desirades vacances li començauen a pesar un shinhau faissugaments.

Sagèc un jornau, mès que non se passèc arren pendent tres dies: atau ei qu'ac deishèc de cornèr.

Era prumèra de totes es companhies de *minstrels* [2] neri arribèc en bordalat, e costèc sensacion. Tom e Joe Harper organizèren ua partida de comics, e sigueren erosi dus dies.

Enquia e tot eth Gloriós Quate siguec, en cèrt sens, ua falhita, pr'amor que ploiguec a còps de caudèrs: non i auec, donc, comitiua, e er òme mès gran deth mon (sivans Tom se pensaue), eth senhor Benton, un autentic senador des Estats Units, resultèc ua aclapanta decepcion, pr'amor que non auie vint-e-cinc pès de nautada, ne es milèrs.

2 Musicians e comics, populars enes Estats Units, qu'interpreten melodies, facècies e figures de neres, generauments pintades de nere.

Que venguec un circ. Es gojats joguèren a circ es tres dies a vier, en tendes hètes de tapisi (en tot èster era entrada de tres agulhes entàs gojats e dues entàs gojates); e fin finau òm abandonèren es formes deth circ.

Vengueren un frenològ e un ipnotizaire; e s'en tornèren, e deishèren eth bordalat mès assopit e mès trist que jamès.

Que i auec bèri repaish campèstres de gojats e gojates; mès èren tant escassi e delitosi, que sonque artenheren qu'es uets dolorosi d'entremiei dolèssen mès.

Beckt Thatcher se n'auie anat ena sua casa de Constantinoble, entà demorar-se damb sa pairs pendent es vacances: atau ei qu'era vida non mostraue per nunlòc arren d'interessant.

Eth terrible secret der assassinat qu'ère ua malautia cronica. Ère un vertadèr càncer pera sua persisténcia e peth mau que hège.

Dempús venguec eth sarrampiu.

Pendent dues longues setmanes Tom jadèc presoèr, mòrt entath mon e es sòns eveniments. Ère plan malaut: arren l'interessaue. Quan podec, a tot darrèr, lheuar-se, e auancèc afeblit pòble enjós, un cambiament malenconiós s'auie produsit en tota causa e en tota creatura. I auie auut ua *reviscolada* [3], e toti s'àuien tornat religiosi, non solet es adults, senon autanplan es gojats, e es gojates. Tom hec un torn demorant, contra tota esperança, trapar ua benaürada cara pecadoira; mès que pertot l'amaraue era decepcion. Trapèc a Joe Harper estudiant un Nau Testament, e retirèc tristaments era cara d'aqueth espectacle mortificador. Cerquèc a Ben Rogers, e lo trapèc en tot visitar as praubes damb ua cistalha damb huelhetons de propaganda. Percacèc a Jim Hollis, que li hec tier era sua atencion sus era benediccion plan estimada deth sòn darrèr sarrampiu, qu'ère un avertiment. Cada gojat que trapaue higie un nau pes ara sua depression. E, quan desesperat, correc finauments tà refugiar-se ath cant de Huckleberry Finn, e i siguec recebut damb ua cita des Escriptures, se calèc en casa e en lhet, en tot encuedar-se'n que solet eth, en tota era ciutat, ère perdut entà tostemp, entà tostemp mès.

E aquera net que i auec ua tempèsta espantorianta, damb bategats, terrible tarrabastèri de pericles e enludernats ribans de relampits. Caperèc eth sòn cap damb es linçòs e demorèc damb ua orribla expectacion eth sòn destin, pr'amor que non n'auie cap de dobte de qué tot aqueth sarabat ère per eth. Se pensèc qu'auie agotat era cleméncia des poders celestiaus damb un hèish que depassaue eth sòn marge de tolerància, e qu'aqueri n'èren es resultats. Que l'aurie semblat un excès de pompa e de municions aucir un cinze damb ua bateria de canons; mès non trapaue arren d'incongrú en degalhar un auratge coma aqueth entà bassacar era èrba jos un babau coma eth.

Ath cap de pòc era tempèsta s'acabèc, e s'acabèc sense auer complit eth sòn objectiu. Eth prumèr impuls deth gojat siguec de mostrar-se arregraït e remeter-se. Eth segon impuls siguec de demorar, pr'amor qu dilhèu non i aurie mès tempèstes.

---

3 Sòrta de missions

Ath londeman es mètges tornèren. Tom qu'auie requeigut. Es tres setmanes qu'aguest viatge se passèc capensús, li semblèren un sègle. Quan, fin finau, podec gésser, damb pro trebalhs arregraïe d'auer-se sauvat, en tot rembrembar se guaire solet s'estaue, mancat de companhs e abandonat. Baishèc tot discret en carrèr, e trapèc a Jim Hollis hènt de jutge en un joen tribunau que sentenciaue a un gat, per assassin, en preséncia dera sua victima, un audeth. Trapèc a Joe Harper e a Huck Finn que pujauen per un carreron tant que se minjauen un melon panat. Praubi gojats! Eri, madeish que Tom, auien patit ua requeiguda!

CAPITOL XXIV

A tot darrèr, era assopida atmosfèra siguec remoiguda, e plan vigorosaments. Era causa per assassinat compareishèc en tribunau.

Ara seguida venguec a èster eth tèma de totes es convèrses deth bordalat. Tom que non se'n podec desliurar. Cada referéncia ar assassinat l'estrementie eth còr, pr'amor qu'era sua consciéncia torbada e es sòns temors lèu lo convencien qu'aqueres observacions èren dites ath sòn costat entà hèr-lo a temptar. Que non se'n sabie de se com ère qu'eth auesse podut hèr a vier sospeches de qué sabie quauquarren sus er assassinat, mès totun, que non podie demorar-se tranquil ath miei d'aquera parlòta. Sentie caudheireds de contunh. Se hec a seguir a Huck en un aute costat solitari entà auer-li ua convèrsa. Que li serie de bèth solatjament badar boca ua estoneta, repartir-se era carga deth malur damb un aute malerós. Ath delà, qu'auie besonh d'assegurar-se que Huck auie demorat discret.

- Huck, n'auetz parlat a quauquarrés, d'aquerò?
- De qué?
- Ja ac sabetz, de qué.
- Ò, plan que non.
- Ne ua soleta paraula?
- Ne ua soleta paraula: que Diu me'n valgui! Se per qué ac didetz?
- Ò, qu'auia pòur.
- Vai, Tom Sawyer: pòt viueríem dus dies s'era causa siguec desnishada. Pro qu'ac sabetz aquerò.

Tom que se sentec mès solatjat. Dempús ua pausa:

- Huck, arrés vos poirie hèr a parlar; vertat que non?
- Her-me a parlar? Guarda, se me passèsse peth cap qu'aqueth dimòni de mestís m'estofèsse, alavetz que me poiríetz hèr a parlar. Que non i a ua auta forma.
- Ben, que tot va ara ora, alavetz. Me pensi que non i a perilh, tant que non mos lheuem eth cadenat dera boca. Mès, jurem-ac un aute viatge, ça que la. Qu'ei mès segur.
- Jo qu'ac signi.

Atau, donc, jurèren de nauèth, damb esglasiantes solemnitats.

- De qué blaguen, Huck? È entenut que ne didien sabi pas se qué.
- Blagar? Ben, que tot ei Muff Potter per aciu e Muff Potter per aquiu. Me hè a sudar, sense pausa: atau ei qu'a viatges me cau amagar.
- Qu'ei era madeisha istòria des que m'entornègen. Me pensi qu'ei perdut. Non n'auetz pena d'eth, a viatges?

- Lèu tostemp, lèu tostemp. Ei un òme plan mesquinòt, mès que jamès a hèt arren entà hèr mau ad arrés. Non lo veiratz que pescar un shinhau entà auer sòs e emborrachar-se, e hè eth capleugèr de grana manèra; mès, Senhor, aquerò que toti ac hèm; aumens, era màger part, autanplan predicaires e gent d'aguest peu. Mès qu'a causes de persona senada: un viatge me dèc miei peish, encara que non n'auie pro entà dus; fòrça còps me hec costat quan es causes m'anauen de mau borràs.
- Ò, e a jo m'apraièc sèrps volaires de papèr, Huck, e me botèc ams ena lata. Me shuatarie que lo podéssem trèir, d'aquiu.
- Ui, pòc ne treiríem, Tom! E ath delà, que non li harie cap de ben: l'engabiarien un aute viatge.
- Òc, plan que òc, qu'ac harien. Mès que m'enquimère d'entener-les quan lo maumeten tau que siguesse un mau esperit, sense auer hèt arren: vaquí.
- A jo tanben, Tom, mala pèsta! Les enteni a díder qu'ei eth maufactor que tie mès mina de sanguinari de tot eth parçan, e que s'estonen de qué non l'auessen penjat abantes.
- Òc, atau parlen de dia e de net. Jo que les è entenut a díder que se lo deishèssen anar lo lincharien.
- E ac harien, a fe de Diu.

Es gojats conversèren pendent ua bona estona, mès aquerò que non les balhèc guaire consolament. En vier era ora baisha se trapèren romant pes entorns dera petita preson isolada, dilhèu damb ua indefinida esperança que se passarie quauquarren que remoiguesse es sues dificultats. Mès que non se passèc arren: semblaue que non i auesse angels ne hades que s'interessèssen per aqueth captiu sense sòrt.

Es gojats heren aquerò qu'auien hèt plan soent d'auti còps: vengueren enquiath brescat dera preson, e li balhèren a Potter tabac e aluquets. Ère en embaish e non i auie gardes.

Era sua gratitud pes sòns presents, cada viatge les hissaue era consciéncia: aguest còp mès entà laguens que jamès. Se senteren covards e traïdors enquiath darrèr grad, quan Potter didec:

- Qu'auetz estat fòrça, fòrça bravi damb jo, gojats: fòrça mès qu'arrés deth pòble. E non me'n desbrembi, non. Soent me digui a jo madeish, digui: "jo que solia apraiar totes es serps volaires e es causes des gojats, e ensenhar-les a on èren es boni bancs entà pescar, e les èra tant amic que podia, e ara toti an desbrembat ath vielh Muff en sòn malur; mès Tom non, e Huck non: eri non l'an desbrembat, digui, e jo non les desbrembi ada eri". Ben, gojats: qu'è hèt ua mala, mala causa. Qu'èra embriac e damb eth cervèth capvirat, alavetz: aguesta qu'ei era soleta manèra que tengui de comprenè'c; e ara eth mèn còs li calerà pagar per aguesta causa, e ei just. Just; e ei era mielhor causa que se pòt passar, tanben, me pensi; e ac demori, totun. Ben, que non ne parlem, non vos emborrachètz jamès, e atau non vieratz jamès per aguesti entorns. Metetz-vos un shinhau mès entà cogant. Atau, atau ei: qu'ei un solatjament de prumèra, campar cares amigues quan un li cau anar a quèir en

aguesta mèrda de malurs; e non ne vien d'autes qu'es vòstes. Bones cares amigues, bones cares amigues! Enfilatz-vos er un sus er aute, e deishatz-les-me tocar. Atau, balhatz-me era man: es vòstes mans passaràn entremiei des barrons, mès es mies que son massa gròsses. Mans petites e fèbles...mès qu'an ajudat qui sap guaire a Muff Potter, e l'ajudarien mès se podessen.

Tom hec via de cap a casa tot desolat, e es sòns sòmnis d'aquera net esposquèren d'orrors. Londeman e londeman passat romèc peth costat deth Tribunau, moigut per un impuls lèu irresistible d'entrar-i, mès en tot forçar-se entà demorar ath dehòra. A Huck que li passaue çò de madeish. S'evitauen de bon voler er un ar aute. Toti dus vagauen a distància, de quan en quan; mès era madeisha sinistra fascinacion les hège a tornar ath cap de pòga estona. Tom que hège guardades quan es badaires gessien a plaser dera cramba deth Tribunau; mès tostemp sentie notícies afligentes: es hilats s'estrenhien, mès e mès implacabli, ath torn deth praube Potter. Ara fin deth dusau dia, era parlòta deth pòble comentaue se com demoraue eth testimòni de Joe er Indi fèrm e inexpugnable, e non i auie eth mendre dobte sus quin serie eth veredicte deth Jurat.

Tom se demorèc ath dehòra enquia ua ora auançada, e se n'anèc entath lhet trauessant era hièstra. Eth sòn estat qu'ère d'ua esglasianta exaltacion. Se passèren ores abantes que cluquèsse un uelh. Tot eth pòble s'arremassèc ena cramba deth Tribunau ath londeman, pr'amor qu'aqueth auie d'èster eth gran dia. Ambdús sèxes èren lèu parièraments representadi en auditòri atapit. Dempús ua longa demora, eth Jurat entrèc de ringlera. Pòc temps dempús, Potter, palle e capvirat, temerós e desemparat, siguec introdusit, estacat damb cadies, e lo heren a seir aquiu a on es guardades nasejaires lo podessen veir. Situacion non mens senhalada ère era de Joe er Indi, estupid coma tostemp. I auec ua auta pausa, e dempús eth jutge arribèc, e eth Sheriff proclamèc era dubertura deth Tribunau. Seguiren es mormolhs de costum entre es membres de cort, e era arremassada de papèrs. Aguesti detalhs, e es dilacions que les acompanhauen, creèren ua atmosfèra preparatòria autant impressionanta que fascinadoira.

Ara seguida, òm cridèc a un testimòni, que declarèc qu'auie trapat Muff Potter lauant-se en arriuet, a prumèra ora, eth dia qu'er assassinat siguec desnishat, e qu'ath córrer s'escapèc.

Dempús de quauques paraules, er avocat dera acusacion didec:

- Adreçatz-vos ath testimòni.

Eth presoèr lheuèc es sòns uelhs pendent un moment, mès que les tornèc a abaishar quan eth sòn avocat didec:

- Que non è preguntes entà her.

Eth següent testimòni establic era trobalha deth guinhauet ath cant deth cadavre. Er acusador didec:

- Adreçatz-vos ath testimòni.
- Que non è preguntes entà hèr, repliquèc er avocat de Potter.

Un tresau testimòni jurèc qu'auie vist plan soent eth guinhauet en possession de Potter.

- Adreçatz-vos ath testimòni.

Er avocat de Potter se remic a interrogar-lo.

Es cares der auditòri comencèren a traduir er engüeg. Dilhèu volie er avocat lançar pera bordada era vida deth sòn client, sense cap d'esfòrç?

Cada detalh des damatjoses circonstàncies que se passèren en cementèri, en aqueth maitin que toti rebrembauen pro ben, siguec declarat per testimònis avients; mès que cap d'eri non siguec contraexaminat per avocat de Potter. Era perplexitat e descontent der auditòri s'amuishèc damb mormolhs e costèc un avís deth Tribunau. Er avocat dera acusacion didec alavetz:

- Mejançant eth jurament d'uns ciutadans, qu'era sua simpla paraula ei dehòra de tota sospecha, auem anat nudant aguest crim esglasiant, sense deishar possibilitat de dobte per çò que tanh ath malerós presoèr que i é ena barra. Que mos dam per satisfèts.

Ath praube Potter se l'escapèc un panteish, e se calèc era cara entre es mans, e balancèc eth sòn còs doçaments d'aciu e d'aquiu, tant que regnaue un penible silenci laguens era cramba. Fòrça òmes se senteren esmoigudi, e era compassion de moltes hemnes se mostrèc damb lèrmes. Er avocat dera defensa se lheuèc e didec:

- Aunorable Senhor: enes nòstes observacions hètes ar inici d'aguesta causa, premanírem eth nòste prepaus de demostrar qu'eth nòste client realizèc aguesta hèta espantorianta en tot trapar-se jos era influéncia d'un òrb, irresponsable deleri produsit pera beuenda. Mès qu'auem cambiat de pensada; era nòsta defensa serà ua auta.

E en tot adreçar-se ath vailet: hètz a vier a Tomàs Sawyer.

Un estonament intrigant se desvelhèc en totes es cares der auditòri, sense excepcion dera de Potter. Totes es guardades se tachèren damb meravilhada atencion en Tom quan aguest se lheuèc e ocupèc eth sòn lòc ena plataforma. Eth gojat que semblaue fòrça espaurit, pr'amor qu'auie se qui sap era pòur. Eth jurament que se hec.

- Tomàs Sawyer: a on èretz, eth 17 de junh, tath pic dera mieja net?

Tom hec ua lucada ena cara viril de Joe er Indi, e non podec botjar era lengua. Semblaue qu'er auditòri se tenguesse era alend, mès es paraules que refusauen de vier. Ath cap d'ua brèu estona, totun, eth gojat reprenec un shinhau era sua fòrça, e artenhèc de meter-ne pro ena sua votz entà qu'ua part der auditòri entenesse:

- En cementèri!
- Damb era votz un shinhau mès nauta, se vos platz. Non vos cau pòur. Èretz...
- En cementèri.

Ua riseta de mensprètz se passèc lèu lèu pera cara de Joe er Indi.

- Èretz bric ath cant dera hòssa de Horse Williams?
- Òc, senhor.

- Parlatz un shinhau mès naut. A quina distància n'èretz?
- Tant ath cant coma ne sò de vos.
- Èretz amagat o non?
- Èra amagat.
- A on?
- Darrèr es olms que i a ath cant dera hòssa.

Joe er Indi hec un movement lèu imperceptible.

- I auie quauqu'un damb vos?
- Òc, senhor, i anè damb...
- Demoratz, demoratz un moment. Qu'ei parièr que digatz eth nòm deth vòste companh. Que ja lo haram comparéisher ara ora que pertòque. Portàuetz bèra causa?

Tom que trantalhèc e semblaue tot confús.

- Parlatz, hilh mèn: deishatz de cornèr tota maufidança. Era vertat tostemp qu'ei respectabla. Qué amiàuetz?
- Solet un...un...gat mòrt.

I auec ua ondada d'alegria, qu'eth Tribunau reprimic.

- Que mostraram era esqueleta d'aqueth gat. Ara, hilh mèn, didetz-mos tot çò que se passèc: didetz-ac ara vòsta manèra, didetz-ac plan ben tot, e non ajatz pòur.

Tom comencèc, trantalhant ara prumeria; mès a mida qu'eth tèma l'anaue escauhant, es sues paraules rajauen damb mès assopliment. As pògui moments s'arturèc tot eth mormolh, dehòra dera sua votz. Toti lo guardauen fixaments; er auditòri, embadoquit e damb era alend copada, qu'ère suspenut des sues paraules, en tot desbrembar-se deth temps que se passaue, aganchat pera deprimenta fascinacion dera istòria. Era tension impausada ara emocion contenguda arribèc ath sòn apogèu quan eth gojat didec:

- E, tant qu'eth doctor brandie era pòst e Muff Potter queiguie, Joe er Indi sautèc damb eth guinhauet e...

Crac! Lèu coma un pericle, eth mestís sautèc dès ua hièstra, en tot auer-se hèt pati entre es que li èren ath dauant, e despareishec!

CAPITOL XXV

Tom que siguec un aute viatge un eròi resplendent, eth bailinat des vielhs, era enveja des joeni. Eth sòn nòm qu'arribèc enquia e tot a èster estampat entà tostemp, pr'amor qu'eth jornau deth pòble lo glorifiquèc. Beth un que se pensèc qu'arribarie autanplan a president, se s'escapaue dera horca.

Tau que sol passar, era gent voluble e asenada que perdec es estrius a favor de Muff Potter, e li hec tantes hèstes coma abantes l'auie hèt otratges. Mès qu'aguesta sòrta de conducta hè aunor ath mon: atau, donc, que non mos cau botar-li critiques.

Es dies de Tom èren plei d'alegria e d'esclat, mès es sues nets que lo tenguien enes orrors. Joe er Indi l'infestaue toti es sòns, e tostemp auie era senténcia de mòrt enes uelhs. Damb pro trebalhs cap temptacion podie convéncer ath gojat de gésser ath ras dempús qu'era nèt ère queiguda. Eth praube Huck que se trapèc en madeish estat de misèria e terror, pr'amor que Tom auie condat tota era sua istòria ar avocat era net abantes deth gran dia dera causa, e Huck qu'auie ua pòur crudèu de qué era sua participacion en ahèr podesse rebrolhar encara, a maugrat de qué era hujuda de Joe er Indi l'auesse estauviat eth rom rom de declarar dauant eth Tribunau. Eth praube gojat auie artenhut qu'er avocat li prometesse de sauvar-li eth secret; mès que ne treirie? Pr'amor qu'era tormentada consciéncia de Tom l'auie podut amiar ena casa der avocat, de nets, e arrincar ua muda istòria de pòts sagerats damb eth jurament mès tenebrós e formidable, era confiança de Huck ena raça umana qu'ère arràs d'esbugassar-se. De dia, era gratitud de Muff Potter hège a Tom content d'auer parlat; mès de nets desiraue de non auer daurit es pòts. De còps Tom que cranhie que Joe er Indi non siguesse jamès aganchat, d'auti cranhie que ne siguesse. Ère segur que jamès tornarie a alendar damb plaser enquia qu'aqueth òme siguesse mòrt e eth n'auesse vist eth cadavre.

Òm auie aufrit recompenses, òm auie explorat eth parçan; mès Joe er Indi qu'ère introbable. Ua d'aqueres meravilhes sètsciéncies e espauridoires, un detectiu, que venguec de Sant Loís, cerquèc pes entorns, botgèc era tèsta, cuelhec era portadura de sabent, e artenhec aquera sòrta de capitada estonanta qu'es membres d'aguest mestièr generauments artenhen. Ei a díder, que *trapèc ua tralha*. Mès qu'ei impossible de penjar *ua tralha* per assassinat: atau ei que, dempús qu'aguest detectiu auesse hèt eth sòn va-e-ven entà casa, Tom que se sentec tan pòc segur coma n'ère abantes.

Es dies cançonèrs qu'anauen passant, e cadun deishaue ath sòn darrèr eth pes dera apreension un shinhau aleugerit.

CAPITOL XXVI

Que i a ua epòca, en tota vida de gojat ben bastida, que li vie un deleri rabiós d'anar a quinsevolh endret e desenterrar un tresaur amagat. A Tom li venguec eth desir, un dia, de ressabuda. Gessec ara cèrca de Joe Harper, mès non capitèc. Dempús anèc darrèr de Ben Rogers: auie anat a pescar. Ara seguida estramunquèc damb Huck Finn eth Man-Ròia. Huck que serie avient. Tom se lo hec a seguir en un endret reservat, e l'amuishèc era matèria confidenciauments. Huck que i venguec de grat. Huck que i venguie tostemp de grat, entà hèr un còp de man en quinsevolh empresa qu'aufrisse divertiment e non li calesse capitau, pr'amor qu'auie ua anutjosa suberabondància d'aquera sòrta de temps que *non* ei aur.

- A on hotjaram?, didec Huck.
- Ò, lèu lèu onsevolhe.
- Qué dides? I a causes amagades pertot?
- Non, plan que non. Que n'i a en endrets plan especiaus, Huck: a viatges enes ièrles; a viatges en caishes poirides jos ua punta d'arrama d'un vielh arbe mòrt, aquiu a on era ombra què a mieja net; mès sustot jos era tèrra, enes cases a on ges pòur.
- Qui ac amague?
- Tè, panaires: clar. Qui vos pensàuetz? Suberintendents d'escòla dominicau?
- Sabi pas. S'eth tresaur siguesse mèn, jo que non l'amagaria: anaria degalhant e divertint-me.
- Jo tanben; mès es panaires ac hèn atau: tostemp l'amaguen e lo dèishen en aqueth endret.
- E dempús, i tornen?
- Non: s'ac pensen que i tornaràn; mès generauments desbremben es mèrques, o ben morissen. Sigue çò que sigue, eth tresaur demore aquiu un modelhon d'ans, e s'arrolhe, e a tot darrèr bèth un trape un papèr vielh, auriò qu'explique se com cau trapar es mèrques: un papèr qu'entà desnishar-lo li cau passar lèu ua setmana, pr'amor que lèu tot son senhaus e jeroglifics.
- Jero...qué?
- Jeroglifics: imatges e causes, sabetz?, que semble que non volguen díder arren.
- Qu'ei que n'auetz trapat bèth un, d'aguesti papèrs, Tom?
- Non.
- Ben, donques com traparàtz es mèrques?
- Pòt n'è besonh: tostemp les acòguen jos ua casa a on ges pòur, o ben ua ièrla, o ben jos un arbe mòrt qu'a ua arrama alongada. Ben, que haram espròves ena ièrla

de Jackson, e poiram tornar-i bèth viatge; e dempús i a era casa vielha a on ges pòur, ath dessús der arriuet de Still-House, e i a un pialèr d'arbes damb arrames mòrtes: ua mala fin!

- E toti n'an ath dejós?
- Tè!, non!
- Donques com saberatz se quin mos calera escorcolhar?
- Que les anaram escorcolhant toti.
- Ò, Tom, mos tardarà tot er ostiu!
- Plan, e qué i hè? Supausatz que trapam un pòt de lhauna damb cent dolars ath laguens, toti rolhadi e escarrabilhadi, o dilhèu ua caisha poirida plia de diamants: que vos semble?

A Huck li luderen es uelhs.

- Aquerò qu'ei de prumèra e non demani ua auta causa. Balhatz-me sonque es cent dolars, e dèishi de cornèr es diamants.
- Plan ben; mès que me jogaria quinsevolh causa que non les deisharatz córrer, es diamants. Bèth d'eri, tot solet, ne vau vint de dolars. Damb pro trebalhs n'a cap que non valgue sies mialhas o ben un dolar.
- Com! De verat, de vertat?
- Plan que òc! Qui que sigue vos ac diderà, Huck, solide que jamès n'auetz vist.
- Non que jo me'n bremba.
- Ò, es reis n'an a pilerades.
- Ben, jo que non ne coneishi, de reis, Tom.
- Ja m'ac pensi; mès, se vos calesse anar entà Euròpa, ne veiríetz mès qu'es que caben en un carràs, sautant d'aciu enlà.
- Que sauten?
- Sautar? Redena!. Non!
- Plan, donc, per qué ac didetz que sautauen?
- Moria! Sonque volia díder que les vieríetz: non pas sautant, clar! Per qué auien de voler sautar? Mès que volia díder que les poiríetz veir...escampilhadi per toti es costats, sabetz?, d'ua manèra generau: tau que hège aqueth vielh gibós de Ricard.
- Ricard? E qué mès?
- Que non se cridaue de cap mès manèra. Es reis non tien qu'un nòm.
- Òc?
- Solide.
- Ben, se les platz, Tom, en bona ora sigue; mès jo que non ne voi èster de rei, e tier sonque un nòm, coma un nere. Mès didetz-me. A on hotjaratz, prumèr?
- Ben, sabi pas. Qué vos semble, de bassacar aqueth arbe dera branca mòrta que i a en ticó, en aute costat, der arriuet de Spill House?
- Hèt.

Atau, donc, cuelheren ua aissada rosigada e ua pala, e gesseren de cap a hèr un viatge de tres miles. Arribèren alugadi e panteishant, e s'ajacèren ena ombra d'un olm vesin entà posar-se e humar.

- Que me shaute, aquerò, didec Tom.
- A jo tanben.
- Escotatz, Huck: se trapèssem un tresaur aciu, qué ne haríetz, dera vòsta part?
- Tè!, vengue coquilhons e un veire de soda cada dia, e anaria en cada circ que venguesse. A fe de Diu, qu'auria ua vida plan regalada.
- Ben, non haríetz cap estauviament?
- Estauviament? Entà qué?
- Plan, pr'amor d'auer bèra causa entà anar tirant.
- Ò, que non me harie cap de servici: eth mèn pair tornarie en pòble, quinsevolh dia, e li calarie es urpes, pro que jo non m'esdeguessa; e vos digui que harie neteja ath mès córrer. E vos, se qué ne haríetz, dera vòsta, Tom?
- Me cromparia un tambor nau, e ua espada plan heridoira, e ua corbata ròia, e un gosset cadelh plan valent, e me maridaria.
- Vos maridaríetz?
- Aquerò.
- Tom, vos... Vai, qu'ètz un shinhau capvirat
- Demoratz: ja ac veiratz.
- Ben, qu'ei era mès grana pegaria que podéssetz hèr. Guardatz, ma pair e ma mair! Plan pelejar-se! Tè, que tot eth dia s'estauen pelejant. Me'n brembi d'aquerò mès.
- Aquerò que non vò díder arren. Era gojata que jo me maridarè non se pelejarà damb jo.
- Tom, que me pensi que totes son *madeish*. Totes son bones entà pientar-lo, a un òme. Que vau mès que vos ac pensetz un shinhau. Com se cride, era gojata?
- Non ei ua gojata: qu'ei ua mainada.
- Qu'ei parièr, me pensi. Quauqui uns ne diden gojata, d'auti ne diden mainada: toti qu'an rason, segur. De totes manères, com se cride, Tom?
- Vos ac diderè en ua auta escadença: non pas ara.
- Plan ben: damb aquerò que n'è pro. Mès, se vos maridatz, jo m'estarè mès solet e vèrn que jamès.
- Non, que non n'estaratz; vieratz a víuer damb jo. Ara deishem-ac córrer aquerò, e comencem a hotjar.

Trabalhèren e sudèren pendent mieja ora: que siguec en bades. Despeneren ua auta mieja ora: en bades tanben. Huck didec:

- E tostemp ac acòguen tant entà laguens?
- A viatges, non tostemp. Generauments non. Me pensi que non auem trapat eth

costat just.

Atau, donc, alistèren un nau endret e tornèren a començar. Eth trabalh s'arrosseguèc un shinhau, mès, totun, auançaue. En.honsèren en silenci es utisi ua estona. Ara fin Huck se decantèc sus era sua pala, hereguèc damb era manja eth rosari de gotes deth sòn front, e didec:

- A on hotjaratz, dempús, quan ajam acabat aciu?
- Me semble que dilhèu bassacaram er arbe vielh de mès enlà, en Cardiff Hill, darrèr era casa dera veuda.
- Me semble qu'aqueth serà bon. Mès non mos harà enlà, era veuda, Tom? Qu'ei enes sues tèrres.
- Era, hèr-mos enlà! Que non estarie mau, qu'ac sagèsse un viatge ena vida! Aguesti tresaurs amagadi apertien ad aqueth que les trape. Que tant ei de qui sigue, era tèrra.

Aquerò qu'ère satisfasent. Eth prètzhèt contunhèc. Ath cap d'ua estoneta, Huck didec:

- Mala sòrt! Un aute viatge deuem èster ena banda dolenta. Qué vo'n semble?
- Ei plan estranh, Huck. Non ac compreni. A viatges es bruishes s'i calen. Que me pensi qu'aquerò ei çò que se passe, ara.
- Cançons! Es bruishes non tien poder, de dia.
- Òc, ei vertat. Que non se m'auie acodit, aquerò. Ò!, ja sabi se qué ac hè! Èm un parelh de pòcvaus deth diable! Mos cau endonviar a on què era ombra dera branca ena mieja net, e aquiu ei a on s'a de hotjar!
- Alavetz, mala passada! Qu'auem perdut pegaments tot aqueth trabalh per arren! Ara, diables!, non auem mès remèdi que tornar de nets. Ei un camin d'aquerò mès long. Poderatz gésser?
- Plan que òc! E ac auem de hèr aguesta net, ça que la, pr'amor que, se bèth un ve aguesti horats, se'n saberà de seguit entà qué son, e vierà a cercà'c.
- Ben, ja harè un torn, aguesta net, e miaularè.
- Plan ben. Amaguem es utisi jos eth matarràs.

Es gojats vengueren aquiu aquera net, tara ora senhalada. Seigueren ena ombra, en tot demorar. Se trapauen en un endret solitari e en ua ora venguda solemne pes vielhes tradicions. Es esperits que bronzinauen enes huelhes mormolhaires; es hantaumes espiauen enes tenebrosi cornèrs; eth prigond udòl d'un can s'entenie ena distància; un uhon responie damb era sua nòta sepulcrau. Es gojats, damb eth còr sarrat per aguestes solemnitats, non parlauen guaire. Ath cap de pòc pensèren que ja auien tocat es dotze: merquèren a on queiguie era ombra e comencèren a hotjar. Es sues esperances començauen a esperdigalhar-se. Eth sòn interès se hec mès intens, e eth sòn trebalh creishec ath sòn ritme. Eth horat s'apregondie, s'apregondie; mès, cada viatge qu'es sòns còrs pataquejauen en enténer qu'era aissada tumaue damb quauquarren, non hègen qu'aufrir ua naua decepcion. Solet ère ua pèira o un tròç de

husta. A tot darrèr Tom didec:

- Que non s'ac vau, Huck: que mos auem enganhat un aute còp.
- Ben, mès que non podem enganhar-mos: auem mercat era ombra damb un senhau.
- Ja ac sabi; mès qu'ei que i a ua auta causa.
- Quina ei?
- Que non herem que calcular-lo, eth temps: seguraments ère massa tard o massa d'ora.

Huck deishèc quèir era pala.

- Vaquí, didec: aguest ei eth copacaps! Ac auem de deishar córrer, aquerò d'aciu: jamès saberam era ora exacta. E, ath delà, aguesta sòrta de causa hè massa pòur; auer d'estar-se aciu, ad aguesta ora dera net, damb bruishes e hantaumes volatejant pes entorns d'aguesta sòrta! Jo dideria que i a bèra causa ath mèn darrèr dès qu'auem començat, e me cau pòur de virar-me, pr'amor que dilhèu i a d'autes ath dauant que non demoren qu'ua escadença. D'ença que sò aciu que sagi d'esguitlar-me tan lèu que posqui.
- Ben, a jo que me passe çò de madeish, Huck. Lèu tostemp acòguen a un mòrt quan acòguen un tresaur dejós d'un arbe; e eth que susvelhe.
- Que Diu me'n valgue!
- Òc, qu'ac hèn. Tostemp ac è entenut a díder.
- Tom, non me shaute guaire hèr farcejades, aquiu a on i a gent mòrta. Un qu'ara fòrça li cau passar trebucs, ara bona fe!
- Tanpòc a jo me shaute, de remenar-les guaire. Imaginatz-vos qu'aguest lheuèsse era tèsta e didesse bèra causa!
- Non ac digatz, Tom! Aquerò qu'estrementís!
- Òc, Huck, que non ne sò bric tranquil.
- Escotatz, Tom: deishem estar aguest endret, e sagèm de capitar en quinsevolh aute.
- Plan ben: me semble que vau mès.
- Quin serà?

Tom pensèc un shinhau, e dempús didec:

- Era casa a on ges pòur. Vaquí.
- Macareu! Non me shauten, Tom, es cases que ges pòur. Tè!, que son ues bandes solitàries, de mès mala mina que non pas era gent mòrta. Era gent mòrta poirie enraonar, dilhèu; mès que non vien en tot esguitlar-se ath tòn costat, laguens d'un linçò mortuari, quan non vo n'encuedatz, e espiant sus era esquia ath madeish temps, e esmolant es dents tau qu'ac hè un hantauma. Que non la poiria sostier ua causa atau, Tom; arrés i gosarie.
- Òc, Huck; mès es hantaumes non romen senon de nets: non mos empacharàn pas

de hotjar, tant que sigue de dia.

- Ben, ei vertat; mès massa sabetz qu'era gent non s'aprèsse ara casa que ges pòur, ne de dia ne de nets.
- Òc: aquerò ei, mès que mès, pr'amor que non les shaute d'anar a on un òme a estat assassinat, ça que la. Mès jamès arrés a campat arren d'especiau, en aguesta casa, senon de nets; e, en resumit, bèth lumet blau passant pes hièstres, e non pas hantaumes coma cau.
- Ben, aquiu a on vedetz un d'aguesti lumets blaus que volatègen, Tom, vos podetz jogar quinsevolh causa que i a un hantauma de çò mès apròp. Qu'ei causa de rason; pr'amor que ja sabetz qu'arrés non se'n hè, dehòra des hantaumes.
- Òc, ei atau; mès totun non campen pas de dia: atau ei que non i aurie cap motiu tà que mos espauríssem.
- Plan, ben: bassacaram ena casa que ges pòur, se vos ac didetz; mès me semble qu'ei riscar-se.

Mentretant qu'auien començat a devarar peth ticó, aquiu, ath miei dera val qu'ère dejós d'eri, enlumenada pera lua, s'estaue era casa que ges pòur, totauments isolada, damb eth clòs despareishut de temps de memòria perduda, damb ringlères d'èrbes que caperauen eth sòn lumedar, era humeneja en.honsada, es marcs des hièstres uets, un cornèr deth losat horadat. Es gojats la campèren pendent ua estona, damb era mieja esperança de veir un lumet blau passant darrèr ua hièstra. Dempús, en tot parlar en votz baisha, tau que hège ath temps e as circonstàncies, s'aluenhèren d'aquerò mès enquiara dreta, entà balhar ara casa que ges pòur ua ampla guardada, e cuelheren eth camin de casa a trauèrs des bòsqui que i auie darrèr de Cardiff Hill.

CAPITOL XXVII

Londeman, tath pic de meddia, es gojats arribèren en arbe mòrt, e anauen a cercar es sòns utisi. Tom se languie per anar ena casa que ges pòur; e Huck tanben, mès de ressabuda didec:

- Escotatz, Tom: sabetz quin dia n'auem?

Tom recorrec mentauments es dies dera setmana, e dempús lheuèc cuitosaments es uelhs, damb ua guardada espaurida.

- Moria! Non i auia pensat, Huck!
- Ben, jo tanpòc; mès de pic se m'a acodit qu'ère diuèndres.
- Dimònis! Que jamès òm tie pro de sen, Huck. Que mos auríem podut calar en un rambalh esglasiant, en tot bassacar aguesta casa en diuèndres.
- *Podut*!...Didetz que *mos i auríem calat*. I a bèri dies de sòrt, dilhèu; mès eth diuèndres non n'ei cap.
- Enquia es mès pècs ac saben. Non me pensi que vos siguéssetz eth prumèr qu'ac desnishèsse, Huck.
- Ben, jamès è dit que ne siguessa, çampar. E encara non s'a acabat era sòlfa, ath delà deth diuèndres. Qu'è auut un malajadilha, aguesta net passada: è soniat arrats.
- Òc? senhau solide de trantalh. Se pelejauen?
- Non.
- Ben, aquerò qu'ei ua bona causa, Huck. Quan non se pelegen, sonque ei senhau de qué eth trantalh rome peth costat: sabetz? Non podem hèr ua auta causa qu'èster ara demora e non deishar-mos acovardar. Ben, deishem aguest tèma, per aué, e joguem. Sabetz jogar a Robin Hood, Huck?
- Non. Qui ei Robin Hood?
- Tè!, siguec un des òmes mès grans que jamès age auut en Anglatérra, e eth mielhor. Qu'ère un panaire.
- Macareu! Que me shautarie d'ester-ne. A qui panaue?
- Sonque as sheriffs e bisbes, e a gent rica e reis e audèths atau. Mès que jamès hège a cuélher as praubes. Les estimaue. Tostemp se repartie es causes damb eri: autant tu, autant jo.
- Ben, que deuie èster ua beròia persona.
- Me jògui quinsevolh causa que si, Huck. Ò!, qu'ère er òme mès nòble que jamès s'age coneishut. D'òmes atau que non n'a, aué en dia: jo qu'ac sabi pro ben. Podie batanar a quinsevolh òme d'Anglatèrra damb ua man estacada ath darrèr, e podie cuélher eth sòn arc de tèish e acertar ua pèça de dètz centims cada viatge, a ua mila e mieja.

- Qué ei un arc de *tèish*?
- Sabi pas. Qu'ei ua sòrta d'arc, plan que òc. E, s'acertaue era moneda sonque de costat, se lançaue en solèr, e sorrisclaue e renegaue. Mès joguem a Robin Hood: ei un jòc orgulhós.
- Hèt.

Atau, donc, joguèren a Robin Hood tota era tarde, en tot balhar ara e adès ua guardada cobejosa ena casa que ges pòur, e en tot deishar anar bèra dita sus es esperances e possibilitats deth dia a vier en aqueth endret.

Quan eth solei començaue a en.honsar-se per cogant, cuelheren eth sòn camin de cap ara casa, a trauèrs des longues ombres des arbes, e lèu despareisheren dera vista dejós es bòsqui de Cardiff Hill.

Dissabte, pòc dempús de meddia, es gojats èren en arbe mòrt, un aute viatge. Humèren e blaguèren ena ombra, e dempús hotgèren un shinhau en sòn darrèr horat, pas damb guaira esperança, senon sonque pr'amor de qué Tom didec que i auie fòrça casi qu'era gent auie deishat córrer un tresaur dempús d'auer traucat enquia ua distància de sies poces d'a on ère, e dempús auie vengut bèth aute e l'auie desnishat d'ua palada, sonque.

Era causa que non auec capitada, totun, aguest còp. Atau ei qu'es gojats se calèren es utisi ena esquia e partiren, en tot compréner que non auien cap hèt asenades damb era fortuna, senon qu'auien complit toti es reglaments deth negòci de despenjar tresaurs.

Quan arribèren ena casa que ges pòur, i auie quauquarren de tan subernaturau e foreno en silenci de mòrt que regnaue jos eth solei esclafador, e quauquarren de tan depriment ena solitud e desolacion der endret, que dobtèren, per un moment, de riscar-s'i. S'esguitlèren de cap ara pòrta e heren un tremolós còp de uelh. Vederen ua cramba damb erbòtes, sense pasiment, escrostada; un larèr des.hèit, hièstres uedes, ua escala espatracada; e, per aciu e per aquiu, e pertot penjauen liròts d'abandonades telaranhes. Lèu vengueren ena pesantor, damb es possi acceleradi, enraonant damb mormolhs, parades es aurelhes entà cuélher eth bronit mès leugèr, e damb es muscles tibadi e premanidi entara retirada immediata.

Ath cap d'ua estona era familiaritat modifiquèc eth sòn temor, e aguest balhèc eth pas a un examen critic e plen d'interès: sustot admirauen eth sòn coratge, e se n'estonauen, tanben. Dempús voleren èr ua lucada escales ensús. Aquerò volie díder, se hè non hè, bracar era retirada; mès era un qu'en.hiscaue ar aute, e, naturauments, eth resultat solet podec èster un: lancèren es utisi en un cornèr e pugèren. Naut que i auie es madeishi senhaus de decadéncia. En un cornèr trapèren ua crambeta que prometie mistèri; mès era promesa que siguec ua enganha: que non i auie arren ath laguens. Eth sòn coratge ère ja ben remetut e plan evident. Èren a mand de devarar e calar-se en prètzhèt, quan:

- *Sssst!...*, didec Tom.
- Qué se passe?, gasulhèc Huck blaimant-se de pòur.

- *Ssss!...* Caratz! Ac auetz entenut?
- Òc! Ò!, caralh! Calem-mos a córrer!
- Quiet! Non vos botgetz! Vien de dret de cap ath lumedar.

Es gojats s'ajacèren sus eth pasiment, damb es uelhs tachadi ena henuda deth hustatge, e demorèren damb angoishanta cranhença.

- S'an arturat... Non...vien... ja son aciu. Non gasulhètz cap mès paraula, Huck. En nòm de Diu, voleria èster-ne dehòra, d'aguest ahèr!

Dus òmes entrèren. Cada gojat se didec, peth laguens:

- Aguest ei eth vielh espanhòu, sord e mut, qu'a estat en pòble un o dus viatges darrèraments: er aute òme que jamès l'auem vist.

Er aute òme qu'ère un subjècte esparrecat, esperluat, sense cap tralha en ròstre que siguesse agradiua. Er espanhòu anaue estropat damb ua capòta; amiaue boscoses pursères blanques; peus blancs, fòrça longs, gessien dejós eth sòn chapèu, e amiaue mericles verds. Quan entrèren, "er aute" que parlaue en votz baisha. Se seigueren en tèrra, de cara tara pòrta, damb era esquia contra era paret, e eth blagaire contunhèc es sues observacions. Eth sòn estil venguec mens reservat, e, es sues paraules fòrça precises tant que les anaue dident.

- Que non, hec: m'ac cau tornar a pensar, e non me shaute. Ei perilhós.
- Perilhós!, gasulhèc er espanhòu "sord e mut", damb grana suspresa des gojats. Escanaulit!

Aquera votz hec qu'es gojats panteishèssen e s'estrementissen. Qu'ère era de Joe er Indi! Se hec un silenci pendent bèth temps. Dempús Joe didec:

- I a ua causa mès perilhosa, qu'eth prètzhèt *d'aqui naut?* E non s'a passat arren.
- Qu'ei diferent. Ei tant amont der arriu, e non i a cap d'auta causa ath cant! Jamès non serà coneishut, qu'ac auem sajat, totun, tant que non i capitem.
- Plan ben, quina causa mès perilhosa que vier aciu de dia? Qui que sigue que mos vedesse sospecharie de nosati.
- Ja ac sabi; mès que non i auie cap aute endret tant apròp, dempús d'aqueth prètzhèt tan hòl. Voi deishar córrer aguesta cabana. Ja ac volia ager, mès qu'ère en bades de sajar de gesser-me'n, damb aqueri gojats deth diable en tot jogar peth dessús, en ticó, guardant de cap a cap aguest endret.

"Aqueri gojats deth dimòni" s'estrementiren de nauèth jos era inspiracion d'aguesta naua, e se pensèren se guaire n'auie estat de sortós, que s'auessen brembat qu'ère diuèndres e s'auessen determinat a tardar-se un dia. Ath sòn laguens desirauen auer-se determinat a tardar un an. Es dus òmes s'avalèren bères viandes e heren un petit dinar. Dempús un long e cogitós silenci, didec Joe er Indi:

- Guardatz, mèstre: entornatz-vo'n arriu enjós, d'a on vietz. Demoratz-vos aquiu, enquia saber naues mies. Jo que ne passarè eth risque, de deishar-me quèir en pòble un viatge mès. Haram aguest prèzhèt "perilhós" dempús qu'aja espiat un shinhau es entorns, e pensatz qu'es causes non semblen pas de mau presagi. E

dempús de cap a Texas! Panaram es sòs!

Aquerò qu'ère parlar. Ath cap de pòca estona toti dus comencèren a hèr badalhs, e Joe er Indi didec:

- Me morisqui de sòn! Que vos tòque a vos de susvelhar. S'arrapèc en solèr, entre es erbòtes, e lèu se botèc a roncar. Eth sòn companh lo voludèc un o dus viatges, e eth que se demorèc quiet. Lèu eth que susvelhaue comencèc a esclipsar-se; era sua tèsta queiguie mès e mès entà baish. Comencèren a roncar toti dus.

Es gojats heren ua longa alendada arregraïda. Tom gasulhèc:

- Aguesta qu'ei era nòsta: vietz!

Huck didec:

- Que non posqui: se se desvelhèssen me moriria.

Tom possaue; Huck arreculaue. A tot darrèr, Tom se lheuèc a plaser e de puntetes, e auancèc tot solet. Mès era sua prumèra caushigada hec un croishit tant òrre en pasiment esparrecat, que queiguec entà darrèr lèu mòrt de pòur. Que non ac sagèc un aute viatge. Es gojats s'estèren aquiu en tot compdar es moments indolents, enquia que les semblèc qu'eth temps ja non existie e era eternitat elevaue peus blanqui; e tath finau senteren eth còr plen de gratitud en tot veir qu'ara fin eth solei se cogaue.

Alavetz un des roncaires carèc. Joe er Indi se redrecèc, guardèc ath sòn entorn, hec un arridolet orrible ath sòn companh, qu'era sua tèsta anaue queiguent sus es jolhs, lo remoiguec damb eth pè, e li didec:

- Èp! Ètz en velha, vertat?
- Ò!, ben... Non s'a passat arren...
- Malapèsta! È dormit guaire, jo?
- Ò!, d'aquera manèra, d'aquera manèra. Lèu ei ora de qué mo n'anem, companh. Qué ne haram d'aquera panada qu'auem deishat en ombrèr?
- Sabi pas: deishar-la aciu coma tostemp auem auut per costum, me pensi. Que non ne haríem arren de hèr-la-mos a vier, enquia que mo n'anem entath Sud. Sies cents cinquanta dolars d'argent non se carrègen atau coma atau.
- Ben, plan ben: que tant ei que tornem deman.
- Mès que vau mès que tornem de nets, tau que solíem hèr: ei mielhor.
- Òc, mès guardatz: que se pòt passar fòrça estona abantes de qué trapa era bona escadença d'aguest prètzhèt, que i pòt auer accidents; e era causa non s'està en guaire bon lòc: tant ei que l'acoguem ben acogada...e ben entà laguens.
- Bona idia, didec eth companh, que trauessèc era cramba, s'ajulhèc, lheuèc ua des pèires deth larèr, dera part deth darrèr, e treiguec ua saca que tindonejaue damb plaser. Ne treiguec vint o trenta dolars entada eth d'auti tants entà Joe er Indi. E li passèc era saca. Joe qu'ère ajulhat en cornèr, ara, hotjant damb eth sòn guinhauet de caça.

Es gojats, en un moment, desbrembèren totes es sues cranhences, totes es sues misèries. Damb uelhs cobejosi espiauen toti es movements. Quina ganga! Aqueth

esclat qu'anaue mès enlà de tota imaginacion. Sies cent dolars qu'èren pro sòs entà enriquir a mieja dotzena de gojats! Aquerò qu'ère cercar tresaurs jos es mielhors auspicis: non i aurie cap anutjosa incertèsa d'a on les calerie catar. Se tocauen damb es codes a cada instant; còps de code eloqüenti e aisidaments comprenudi, pr'amor que volien díder, simplaments: ò!, non n'ètz satisfèt, ara, que sigam aciu?

Eth guinhauet de Joe tumèc damb bèra causa.

- Èp, didec.
- Qué se passe? Didec eth sòn companh.
- Ua husta miei poirida... Non, qu'ei ua caisha, me pensi. Veigam, ajudatz-me un shinhau, e veiram se que i hè, aquiu laguens. Que non cau: ja è hèt eth horat.

E calèc era man e la treiguec.

- Reòsca! Que son sòs!

Es dus òmes examinèren eth sarpat de monedes: èren d'aur. Es gojats de naut èren tant excitadi e tan contents coma eri madeishi.

Eth companh de Joe didec:

- Qu'ac auem d'alestir, aquerò. I a ua vielha aissada rolhada entre es èrbes deth cornèr, en aute costat der ostau: l'è campada hè un moment.

Correc e se hec a vier era pala e era aissada des gojats. Joe er Indi agarrèc era aissada, l'examinèc criticaments, botgèc eth cap, gasulhèc bèra causa entath sòn laguens, e dempús comencèc a tier-la.

Lèu que siguec despenjada era caisha. Non ère guaire grana. Ère barrada damb hèrs, e auie estat plan fòrta abantes qu'es lentes annades l'auessen maumetut. Es òmes campèren pendent ua estona eth tresaur damb benaürat silenci.

- Companh, que i a milèrs de dolars aciu, didec Joe er Indi.
- Tostemp s'auie dit qu'era còlha de Murrel auie romat per aguesti endrets en ostiu, observèc er estrangèr.
- Ja ac sabi, didec Joe er Indi; e aquerò semble èster-ne era pròva, dideria jo.
- Ara que non vos calerà hèr aqueth prètzhèt.

Eth mestís rufèc eth nas. Didec:

- Que non me coneishetz. O aumens non vo'n sabetz de tot çò que i a, en aguest ahèr. Que non ei solet raubar: ei era resvenja! E ua lum pervèrsa ahlamèc enes sòns uelhs. Aurè besonh dera vòsta ajuda. Quan era causa sigue prèsta, de cap a Texas. Entornatz-vo'n entà casa, ath cant dera vòsta Nace e es vòsti cadèths, e sigatz a punt enquia enténer naues mies.
- Plan ben, se voletz. Qué ne haram d'aquerò?...Tornar a acogar-lo?
- Òc. (hòla alegria en solèr de naut!). Non, peth gran cacic, non! (prigonda desolacion en solèr de naut!). Lèu me n'auia desbrembat. Qu'aguesta aissada auie tèrra fresca! (es gojats enmalautiren de terror en un moment). Qué i vien a hèr, aciu, ua aissada e ua pala? qué i vien a hèr damb tèrra fresca? Qui les a portades...e per qué se n'an anat? Auetz entenut ad arrés? Auetz vist ad arrés?

Com pòt èster! Acogà'c un aute viatge, e qu'eri venguessen e campèssen eth solèr remoigut? Arren d'aquerò, arren d'aquerò. Que m'ac harè a seguir entath mèn nhadèr.

- Òc, plan! Ac poiríem auer pensat abantes. Voletz díder eth Numèro 1?
- Non: eth Numèro 2, jos era crotz. Er aute costat que non ei bon: ei massa corrent.
- Plan ben, lèu harà pro net entà que gescam.

Joe er Indi se lheuèc e anèc de hièstra en hièstra, guardant cautelosaments entà dehòra. Ath cap de pòc didec:

- Qui aurie podut amiar aqueri utisi aciu? Vos pensatz que poguen èster naut?

Es gojats demorèren damb eth canon sec. Joe er Indi se calèc era man en guinhauet, s'arturèc un moment, indecís, e dempús se virèc entara escala. Es gojats pensèren ena recramba, mès que non auien fòrces. Es passi sonèren carrinclants sus es gradons. Era tension intolerabla deth moment desvelhèc er arraïtzat coratge des gojats; e èren a mand de sautar de cap ara recramba, quan se hec un sarabat de hustes maumetudes, e Joe er Indi desembarquèc en tèrra entre eth tarcum des escales esbauçades. Se lheuèc damb un esfòrç, tot renegant, e eth sòn companh didec:

- A qué vie, ara, tot aquerò? Se i a bèth un e ei aquiu naut, que s'i estongue; qué i hè? Se vòlen sautar abaish, ara, e hèr-se brigalhs, qui s'i opause? D'aciu a quinze menutes que serà escur, e alavetz que mos acacen, se vòlen: jo que i sò d'acòrd. Ena mia pensada, qui age amagat aciu aguestes causes mos a hèt ua lucada, e mos a cuelhut per hantaumes o dimònis, o bèra causa atau. Que m'i jogaria quinsevolh causa, qu'encara cor.

Joe repotèc ua estona, e dempús convenguec damb eth sòn amic qu'era lum que restaue li calie èster estauviada entà ajustar es causes entar adiu. Pòc dempús s'esguitlèren, dehòra dera casa, ena ora baisha qu'escurie, entar arriu damb era sua caisha preciosa.

Tom e Huck se lheuèren aflaquits, mès aleugerits en grana manèra, e campèren se com aqueri se n'anauen, a trauèrs des henerecles que i auie en hustaram dera casa. Acaçar-les? Pas eri: pro contents se demorèren d'arribar un aute còp en solèr sense trincar-se eth còth, e cuélher eth camin deth pòble que passaue peth dessús deth ticó. Non parlèren guaire: massa encaborniadi en auer en òdi ada eri madeishi, e ara mala sòrt que les auie hèt a deishar en aqueth endret era aissada e era pala. Se non auesse estat per aquerò, Joe er Indi non aurie auut era presentida. Aurie amagat er argent damb er aur, tà que se demorèsse aquiu enquia qu'era sua resvenja s'auesse completat, e alavetz aurie auut eth malur de trapar qu'era moneda se passaue que non i ère. Nera, nera mala ventura la d'auer entrat aciu damb utisi! Determinèren susvelhar damb uelh atentiu ad aqueth espanhòu quan tornèsse en pòble, en tot espiar es escadences deth sòn prètzhèt venjatiu, e seguir-lo enquiath Numèro 2, on que sigue que se trapèsse. En acabar, ua idia terrorifica se passèc pera ment de Tom.

- Resvenja! E s'anèsse per nosati, Huck!
- Ò!, non ac digatz, hec Huck, a mand de quèir estavanit.

Ne tornèren a parlar, e en entrar en pòble convengueren ena credença de qué eth possiblaments s'auie referit a bèth aute, e aumens que, en tot cas, non podie referir-se qu'a Tom, pr'amor que solet Tom auie testificat.

Pichona consolacion, plan pichona, siguec entà Tom eth trapar-se tot solet en perilh! Eth hèt d'auer-ne companhia que l'aurie estat ua sensibla mielhora, se pensèc.

CAPITOL XXVIII

Era aventura deth dia tormentèc prigondaments es sòns de Tom, aquera net. Quate viatges calèc era man en aqueth ric tresaur, e quate viatges se li convertic en arren entre es dits, en abandonar-lo era sòn, li rebrembèc eth desvelhament era aspra realitat deth sòn malur. En tot jàder, ena maitiada rebrembaue es passi dera sua grana aventura, e se n'encuedèc que li semblauen curiosaments trebli e aluenhadi, tau que s'auessen passat en un aute mon, o siguessen deth temps de memòria perduda. Dempús li venguec entath cap qu'era madeisha grana aventura podie èster un sòmni! Que i auie un argument plan fòrt a favor d'aguesta idia, e ère qu'era quantitat de moneda qu'auie vist ère plan massa grana entà que siguesse reau. Jamès non auie vist que cinquanta dolars apilerats ath dauant sòn, e, coma toti es gojats dera sua edat e anament, s'imaginaue que totes es referéncies a cents e a mils èren solet manères fantastiques de parlar, e que quantitats parières non existien en mon. Jamès auie supausat per un moment qu'ua quantitat tan grana coma cent dolars siguesse trapada, en moneda vertadèra, en possession de quauqu'un. S'es sues nocions de tresaurs amagadi auessen estat analisades, s'aurie passat que consistien en un sarpat de pèces de dètz centims, e un quants picotins de pèces vagues, esplendides, inaccessibles.

Mès es incidents dera sua aventura vengueren plan mès agudents e mès clars, tant que les anaue romant pera sua tèsta, de sòrta qu'ath cap de pòca estona se pensèc que se dacantaue de cap ara impression que, a tot darrèr, podien non auer estat un sòmni. Aguesta incertesa que li calie èster esbugassada. Esdejoèc en un arren, e anèc a trapar a Huck.

Huck que seiguie sus eth cant d'ua barca plana, damb es pès que li penjauen distrètaments laguens era aigua e damb mina de grana malenconia. Tom se decidic a deishar que Huck agarrèsse eth tèma. Se non ac hège, alavetz, evidentaments, era aventura non aurie estat ua auta causa qu'un sòmni.

- Adishatz, Huck!
- Adishatz, tu.

Silenci pendent ua menuta.

- Tom, s'auéssem deishat es utisi endiabladi en arbe dera mòrt, qu'auríem recuelhut es sòs. Ò!, que non ei causa forena!
- Que non ei un sòmni, donc, que non ei un sòmni! Totun me shautarie qu'ac siguesse. Que me demora aciu madeish, se non ei vertat, Huck.
- Qué ei, aquerò que non ei un sòmni?
- Ò, aquerò d'ager. Miei que m'auia pensat que n'ère.
- Sòmni! S'era escalera non s'auesse esbauçat, b'ac auríetz vist se n'ère, de sòmni! Tota era net è estat soniant, en aqueth maudit espanhòu de uelhs tapadi que

venguie a auer-les-se damb jo cada viatge! Mau arrai lo cuelhe!

- Non, que non lo cuelhe! Que mos cau trapar-lo e trapar era tralha des sòs.
- Tom, que ja non l'auram jamès. Un non tie qu'ua escadença d'arremassar un modelhon coma aqueth, e l'auem perduda. Que me senteria pro aclapat, s'auessa de veir a Joe, ça que la.
- Ben, jo tanben; mès me shautarie de veder-lo, totun, e seguir era tralha enquiath Numèro 2.
- Numèro 2, òc, aguest ei. I è estat pensant, en aquerò; mès que non ne posqui trèir eth tarlat. Qué vos pensatz qu'ei?
- Sabi pas: qu'ei massa prigond. Escotatz, Huck: dilhèu ei era chifra d'ua casa.
- A, Maria!... non, Tom, que non ei aquerò. E, s'ac siguesse, non ei en aqueth escrupul de pòble: que non n'i a de chifres, aciu.
- Òc, qu'auetz rason. Deishatz-me pensar ua menuta. A!... Ei era chifra d'ua cramba...Qu'ei ua tauèrna, sabetz?
- Ò!, aguest qu'ei eth truc! Non i a que dues tauèrnes: podem endonvià'c de seguit.
- Demoratz-vos aciu, Huck, enquia que jo torna.

Tom se n'anèc ath mès córrer. Non l'interessaue era companhia de Huck enes lòcs publics. S'estèc dehòra tres quarts. Trapèc qu'ena mielhor tauèrna, eth Numèro 2 auie estat ocupat dès qui sap guaire per un joen avocat, e encara n'ère. Ena casa mès simpla, eth hilh deth tauernèr didec qu'eth Numèro 2 ère barrat a totes ores, e que jamès vedie qu'arrés i entrèsse o ne gessesse se non ère de nets; non se'n sabie de cap motiu especiau per aguest estat de causes; sentie un shinhau de curiosèr, mès plan pichon; que s'auie explicat era màger part deth mistèri damb era idia qu'ena cramba "i ges pòur", e se n'auie encuedat que i auec lum era net passada.

- Aquerò ei çò qu'è desnishat, Huck. Me pensi qu'aguest ei eth Numèro 2 que cercam.
- Me pensi que n'ei, Tom. E, ara, qué haram?
- Deishatz-me pensar.

Tom pensèc d'aquerò mès, ua estona. Dempús didec:

- Ja vos ac diderè. Era pòrta deth darrèr d'aqueth Numèro 2 ei era pòrta que da tath caminòu sense gessuda que i a entre era tauèrna e eth clòs degalhat deth depaus de rajòles. Vos que cuelheratz totes es claus de pòrtes que poguetz trapar, e jo cuelherè totes es dera tieta, e era prumèra net escura que vengue i anaram e les assajaram. E pensatz d'espiar ar Indi, pr'amor que didec que se deisharie quèir en pòble e guardarie es entorns, en tot cercar era escadença de resvenjar-se. Se lo vedetz, lo seguiratz; e se non va entad aqueth Numèro 2, ei qu'er endret non ei aqueth.
- En nòm de Diu! Pòt n'è cap de tissa, d'anar-li ath darrèr!
- Ò!, que serà de nets, plan segur. Ne tan solet vos poirà veir; e, se vos vedesse, dilhèu non pensarie arren de mau.

- Ben, s'ei pro escur me semble que la seguirè, era tralha. Non voi...non voi...Ac sajarè.
- Que ne sò segur que lo seguiratz, s'ei escur, Huck! Vai, que poirie desnishar que non i auie forma de resvenjar-se, e anar-se'n dirèctaments de cap as sòs.
- Plan, Tom, plan. Lo seguirè, òc, a maugrat de tot!
- Aquerò qu'ei parlar! Non vos espauritz, Huck, que jo non m'espaurirè.

CAPITOL XXIX

Aquera net Tom e Huck sigueren atentius ara sua aventura. Romèren pes entorns dera tauèrna enquia dempús es nau: er un espiaue eth carreron a distància, e er aute era pòrta dera tauèrna. Arrés entrèc ne gessec peth carreron; arrés que se retirèsse ar espanhòu entrèc o gessec pera pòrta dera tauèrna. Era net que prometie vier clara: atau ei que Tom s'enfilèc de cap a casa, damb eth convengut de qué, s'arribaue bèth grad considerable d'escurina, Huck vierie e *miaularie,* e alavetz s'esguitlarie entà dehòra e assajarie es claus. Mès era net que demorèc clara, e Huck venguec de hèr era sua velha e se calèc en lhet laguens ua bota de sucre, ueda, tath pic dera mieja net.

Dimars es gojats aueren eth madeish trebuc. Dimèrcles madeish. Mès era net deth dijaus qu'ère mès prometedoira. Tom s'esguitlèc ath dehòra, tau qu'auien convengut, damb era lantèrna vielha de lhauna dera sua tia, e ua tovalhòla grana entà estropar-la. Amaguèc era lantèrna ena bota de sucre, ueda, de Huck, e comencèc era velha. Ua ora abantes dera mielja net era tauèrna barrèc, e es sòns lums (es solets d'aqueri entorns) s'escandiren. Non s'auie vist cap espanhòu. Arrés auie entrat o gessut peth carreron. Tot qu'ère de bon auguri. Regnaue ua escurina d'aquerò mès nera. Eth perfècte silenci ère sonque interromput per eventuau rom rom de trons luenhants.

Tom cuelhec era lantèrna, l'aluguèc laguens era bota, l'estropèc plan estropada damb era tovalhòla, e es dus aventurèrs auancèren cautelosaments, ena escurina, de cap ara tauèrna. Huck s'estèc de sentinèla e Tom hec un reconeishement peth carreron. Dempús venguec ua estona de afananta demora, que pesèc sus er esperit de Huck coma ua montanha. Comencèc a desirar que podesse veir un bualh dera lantèrna. L'espauririe, mès aumens aquerò li harie a saber que Tom encara ère viu.

Semblaue qu'auien passat ores dès que Tom auie partit. Seguraments auie queigut de pòur e dilhèu ère mòrt e dilhèu l'auie esclatat eth còr, d'excitacion e esglai. Ena sua angoisha Huck se n'encuedèc que s'apressaue mès e mès en carreron, en tot crànher tota sòrta de causes esglasiantes e en tot demorar qu'arribèsse peth moment bèra catastròfa que li retirèsse era alend. Que non n'auie guaire a pèrder, d'alend, pr'amor que semblaue que non ne podesse cuélher que damb petits didaus, e eth sòn còr lèu crebarie, pataquejant d'aquera manèra. Còp sec i auec un rapic espòsc de lum, e Tom apareishec ath córrer ath sòn cant.

– Corretz!, didec. Corretz!, entà sauvar era vida!

Que non aurie calut qu'ac repetisse: damb un viatge n'auie pro: Huck ja hège trenta o quaranta miles per ora abantes qu'era repeticion siguesse realizada. Es gojats non s'arturèren enquia qu'aueren arribat en arrecès d'un aucidèr abandonat, ath bas deth bordalat. Tan lèu que Tom reprenec era sua alend, didec:

– Huck, qu'a estat esglasiant! È assajat dues claus, tan cautelosaments que podia; mès que hègen ua tan maudida carrincada, que damb pro penes podia tier era

alend, d'espaurit qu'èra. E tanpòc non virauen laguens eth pan. Ben, sense encuedar-me'n de çò que hèja, cuelhi eth mange e era pòrta se daurís! Non ère barrada! Sauti ath laguens, lanci era tovalhòla, e... *gran espèctre de Cesar!*

- Qué? Qué auetz vist, Tom?
- Huck, lèu è caushigat era man de Joe er Indi!
- Òc?
- Jadie aquiu ben adormit en solèr, damb eth vielh emplastre en uelh e es braci estenudi.
- Relampits! E qué auetz hèt? S'a desvelhat?
- Non, non s'a botjat bric. Qu'ère embriac, solide. E recuelhut era tovalhòla e m'è alugat.
- Jamès i auria pensat, ena tovalhòla: m'i jògui eth còth!
- Ben, donc, jo si. Era mia tia be que me shordarie, se la perdessa!
- Didetz, Tom: auetz vist aquera caisha?
- Huck, que non me demorè a campar es cornèrs. Non è vist era caisha ne è vist era crotz: non è vist qu'ua botelha e un pòt de lhauna en solèr, près de Joe er Indi! Òc; è vist dus barrils, e un pilèr piler de botelhes ena cramba. Non vedetz, ara, quina ei era causa d'aguesta cramba que ges pòur?
- Quina causa?
- Tè!, qu'era pòur que i ges ei eth whisky! Lèu totes es tauèrnes de Temperança an ua cramba que ges pòur: comprenetz, Huck?
- Plan, jo dideria que dilhèu òc, qu'ei vertat. Qui s'aurie pensat ua causa atau? Mès, escotatz, Tom: ara qu'ei ua ora de prumèra entà agarrar aquera caisha, se Joe er Indi ei embriac.
- Que n'ei? Hètz-ne era pròva!

Huck que s'estrementic.

- Ben, non...me pensi que non n'ei.
- E jo tanben m'ac pensi, Huck. Ua soleta botelha ath cant de Joe er Indi non ei pro. Se n'auesse auut tres, qu'aurie estat pro embriac, e jo ac auria hèt.

I auec ua longa pausa de reflexion, e dempús Tom didec:

- Guardatz, Huck: non ac sagem mès, aquerò, enquia que sapiam que Joe er Indi non i é. Qu'ei massa perilhós. Ara, que, se velham cada net, podem èster-ne segurs de veder-lo gésser un viatge e un aute, e alavetz repilharam era caisha mès de prèssa qu'eth pericle.
- Ben, que i sò d'acòrd: susvelharè tant qu'era net sigue net, e cada net totun, se vos hètz era auta part deth prètzhèt.
- Pro! Qu'ac harè. Tot çò que vos calerà hèr ei pujar corrent tota ua ièrla de cases per Hooper Street, e miaular; e, se dormisqui, lançatz-me un shinhau de sable ena hièstra, e aquerò me harà voludar.

- Convengut!, e damb aquera alegria!
- Ara, Huck, que s'a acabat er ahèr, e me'n vau tà casa. D'aci a un parelh d'ores començarà a hèr-se dia. Tornaratz aquiu e susvelharatz aquesta estona: d'acòrd?
- È dit qu'ac haria, Tom, e ac harè. Non deisharè de uelh era tauèrna, cada net, encara que se passe un an. Dormirè tot eth dia e velharè tota era net.
- Plan ben. E escotatz: a on anaratz a dormir?
- En palhèr de Ben Rogers. Que m'i dèishe estar, e tanben m'i dèishe estar eth nere que tie sa pair, oncle Jack. Carregi aigua entà oncle Jack tostemp que li convie; e, cada viatge que l'ac demani, me balhe un bocin de quinsevolh causa entà minjar, se s'ac pòt estauviar. Qu'ei un nere de çò mès bon òme, Tom. Me tie de bon uelh, pr'amor que jamès hèsqui arren coma se siguessa peth dessús sòn. A viatges m'ajaci en solèr e mingi damb eth. Mès non ac digatz, aquerò; un òm li cau hèr causes, quan er arrat li rome peth vrente, que non harie en tornar a èster ua causa redreçada.
- Ben: se non vo'n è besonh de dia, Huck, vos deisharè dormir: non vos enquimerarè pas. E cada viatge que veiguetz, de nets, que se passe quauquarren, quate calamades e a miaular de seguit.

CAPITOL XXX

Era prumèra causa qu'entenec Tom, eth maitin deth diuendres, que siguec ua naua alègra: era familha deth jutge Thatcher auie entornat en pòble era net abantes. Joe er Indi e eth tresaur passèren a importància segondària, peth moment, e Becky cuelhec eth lòc principau en interès deth gojat. La vedec, e se passèren ua bona estona agotadoira en tot jogar a *hèt* e a *riscats* damb ua còlha de companhs d'escòla. Eth dia, que siguec completat e coronat d'ua manèra especiauments satisfasenta: Becky shordèc a sa mair pr'amor de qué senhalèsse eth dia a vier entath repaish campestre tan de temps prometut e tan de temps ajornat, e era consentic. Era alegria dera gojata que non auec limits, e era de Tom que non siguec mens moderada. Es invitacions sigueren transmetudes abantes de cogar-se eth solei, e a tot córrer es gojats deth pòble se lancèren en ua fèbre de preparatius e de plasenta expectacion. Tom ère tan exaltat qu'aquerò li permetec de demorar desvelhat enquia ua ora d'aquerò mès auançada, e auie se qui sap guaira esperança d'enténer eth miau de Huck e d'auer eth tresaur, pr'amor d'estonar a Becky e as convidats ath repaish campestre, ath londeman; mès que siguec decebut: non i auec senhau, aquera net.

A tot darrèr venguec eth maitin, e tàs dètz o es onze un revolum volugadís e jogaire s'arremassaue ena casa deth jutge Thatcher, e tot ère prèst entara gessuda. Que non ère costum entre era gent vielha de negar es repaish campestres damb era sua preséncia: òm consideraue pro segurs as gojats jos es ales d'ues quantes damaisèles de dètz-e-uit ans e uns quants senhorets de vint-e-tres o apuprètz. Eth vielh vaporet que siguec naulejat enquia aquera escadença: ath cap de pòc, ua alègra multitud aumplie eth carrer major, cargadi toti damb cistalhes de viandes. Sid ère malaut, e li calec pèrder-se aqueth divertiment; Mary se demorèc en casa entà tier-li compde. Era darrèra causa qu'era senhora Thatcher didec a Becky, siguec:

- Non tornaratz enquia tard. Dilhèu valerie mès que passèssetz era net damb quauqu'ua des gojates que demoren ath cant der embarcador, hilha!
- Alavetz me demorarè damb Susy Harper, mama.
- Plan ben. E tietz compde e sigatz bona gojata, e non sigatz un quisson entad arrés.

Ara seguida, tant que lheuauen era ancora, Tom didec a Becky:

- Escotatz: jo vos diderè se qué haram. En sòrta d'anar en casa de Joe Harper, mos endralharam peth ticó e anaram a quèir en çò dera veuda Douglas. Qu'aurà glacets! Que n'a cada dia un modelhon. E s'estarà çò de mès contenta de qué i anem.
- Ò!, que serie polit, aquerò!

Dempús Becky pensèc un moment e didec:

- Mès, qué diderà, mama?

- Com voletz qu'ac sàpie?

Era gojata voludèc era idia en sòn cap, e didec, de mala encòlia:

- Supausi qu'ei parièr...mès...
- Mès arren! Era vòsta mair que non ac saberà: atau, donc, quin ei eth mau? Tot çò qu'era vò ei que sigatz ben suenhada; e me jògui quinsevolh causa qu'aurie dit que i anèssetz se i auesse pensat. Ne sò solide fòrça!

Era esplendida ospitalitat dera veuda Douglas qu'ère un am temptador. Eth e es persuasions de Tom demorèren lèu lèu victoriosi. Se decidic, donc, de non dider-ne arren ad arrés deth programa dera net.

Ath cap d'ua estona se l'acodic a Tom que dilhèu Huck camparie aquera net e harie eth senhau. Aguest pensament aluguèc enòrmaments es sues expectacions. Totun, que non s'ac valie de deishar córrer eth divertiment de çò dera veuda Douglas. E per qué ac auie de deishar córrer?, se pensaue eth. Eth senhau non auie vengut delàger de ser; per qué, donc, auie d'èster probable que venguesse aquera net? Eth divertiment segur deth vrespe pesaue mès qu'eth tresaur incèrt; e, coma un vertadèr gojat, se determinèc a cedir ara inclinason mès fòrta e a non permerter-se de pensar mès ena caisha des sòs, en tot eth dia.

Tres miles mès ath dejós deth pòble, eth vaporet s'arturèc ena boca d'ua bauma seuvatica, e siguec amarrat. Era còlha romèc pera ribèra, e lèu pes estenudes deth bòsc e es nautades deth rocassut heren a ressonar, apròp e luenh, sorriscles e arridalhes. Totes es diuèrses manères d'arborar-se e espisar-se sigueren escometudes, e de tant en tant es rodaires tornauen de toti es costats enquiath campament, armats de fòrça hame; e alavetz era destruccion des formalitats que comencèc. Dempús dera hèsta i auec ua renauida seguida de repaus e parlòta ara ombra des ausines ufanoses. Que non tardèc quauqu'un a díder, en tot escridassar-se-i

- Qui ei prèst entà anar ena espelonga?

Toti n'èren: se heren a veir punhats de candèles, e ara seguida i auec ua generau escampilhada montanha ensús. Era boca dera espelonga qu'ère pro entà naut dera pala dera montanha, e consistie en un horat qu'auie era forma dera letra A. Era sua massissa pòrta de casse ère sense barrar. Ath laguens i auie ua crambeta gelada coma ua nevèra. E tapiada pera natura damb solida pèira de caudea, shurmada d'ua sudor hereda. Ère romantic e misteriós, d'estar-se aquiu laguens, ena prigonda escurina, e guardar entara part deth dehòra, de cap ara verda val, que ludie ath solei. Mès eth valor impressionant dera situacion s'esbugassèc ara prèssa, e es jogalhes comencèren de nauèth. Tan lèu s'aluguèc ua candèla, i auec ua escometuda generau entath sòn possessor. Que seguic ua luta e ua defensa valenta, a maugrat dera quau era candèla lèu siguec lançada en solèr e amortada; e alavetz i auec ua joiosa cridadissa d'arridolets e ua naua percaça. Mès que tot arribe ena sua fin: lèu era procession anèc baishant arringlerada pera devarada espadada dera principau avenguda, e era cordiòla de lums parpelejants amuishaue treblaments es murs de ròca autius, qu'artenhien en amassar-se, seishanta pès de nautada. Aguesta avenguda principau que non ère ampla, senon de ueit a dètz pès. Soent, tant qu'òm devaraue es gradons, d'autes

heneredes autiues, e encara mès estretes, ne botjauen es branques en cada costat, pr'amor qu'era espelonga de McDougal non ère qu'un vast laberint de correders retortilhadi qu'amiauen er un laguens er aute, e a viatges entà dehòra, mès non portauen entà nunlòc. Òm didie que s'i podien vagar dies seguidi a trauèrs deth sòn hilat intrincat de heneredes e precipicis, e non trapar jamès era fin dera espelonga; e que podie devarar e devarar e calar-se tostemp ena tèrra, e passar çò de madeish: laberint jos laberint, cap d'eri que non auie fin. Arrés non coneishie era espelonga. Aquerò qu'ère ua causa impossibla. Era màger part des joeni ne coneishien ua part, e non i auie eth costum de riscar-se guaire enlà d'aquesta part coneishuda. Tom Sawyer ne sabie tant, dera espelonga, coma quinsevolh aute.

Era cordiòla anaue seguint era avenguda principau pendent uns tres quarts de mila, e ara seguida escabòts e parelhes comencèren a esguitlar-se pes avengudes des costats, en tot córrer pes espantoriants correders, e trapar-se de suspresa enes endrets a on es camins se tornauen a júnher. Es còlhes podien evitar-se era ua ara auta pendent mieja ora, sense depassar eth tròç *coneishut.*

Ath cap de pòc un grop apareishec darrèr er aute (cadun peth sòn costat) ena boca dera espelonga, toti panteishant, arrint, e negadi de cap a pès damb gotes de seu, e damb pegosets de tèrragila, e absoludaments contents pera capitada dera jornada. Dempús s'estonèren de veir qu'eth temps les auie volat, e qu'era net ère per quèir. Era trinhonanta campana auie sonat pendent mieja ora. Totun açò, aquera sòrta de finau des aventures deth dia qu'ère romantic, e, per tant, satisfasent. Quan eth vaporet, damb es sòns clients singulars, cuelhec enventida en arriu, ad arrés li hec arren deth temps degalhat, senon ath capitan deth vaishèth.

Huck qu'ère ja velhant quan es lums deth vaporet passèren totes viues per embarcador. Que non entenec cap de bronit en vaishèth, pr'amor qu'es gojats èren tan rendudi e quiets coma ne sòl èster era gent lèu mortauments espisada. Se demanèc se quin vaishèth serie e se per qué non s'arturaue en embarcador: e dempús ac deishèc anar dera tèsta e se predèc en sòn negòci. Era net que se tornaue embaranada e ombriua. Sonèren es dètz, e eth bronit des veïculs s'arturèc, es lums escampilhades comencèren d'esclipsar-se, toti es caminaires dispersadi despareisheren, e eth bordalat s'abandonèc ath dromilhon, e deishèc ath petit susvelhant tot solet damb eth silenci e es hantaumes. Sonèren es dotze, e s'amortèren es lums dera tauèrna. Ja ère nets pertot: Huck demorèc pendent un temps que li semblèc de cançonèr long; mès que non se passèc arren. Era sua fe que s'anaue aflaquint. Ère util, aquerò? Ère, aumens, de cap servici? Per qué non ac deishaue córrer e s'entornaue en jaç?

Es sues aurelhes enteneren un bronit. De ressabuda tot eth que siguec atentiu. Era pòrta que daue ath carreron auie estat leugèraments barrada. Sautèc ath cornèr deth depaus de rajòles. Ara seguida dus òmes li passèren a tocar, e li semblaue qu'un d'eri amiaue quauquarren en braç. Que deuie èster aquera caisha! Atau, donc, anauen a cambiar eth tresaur de lòc. Per qué auie de cridar a Tom, ara? Que serie ua causa absurda: es òmes se n'anarien damb era caisha, e bric mès serien descubèrts. Non, eth que contunharie en tot velhar e seguir-les: se fisarie dera escurina entà evitar èster

desnishat. Tant que didie aquerò entath sòn laguens, Huck gessec ath dehòra, e anèc esguitlant-se darrèr es òmes, tau qu'un gat, damb es pès descauci, en tot deishar-les anar tan luenh, ath sòn dauant, coma li calie, sense deishar-les de uelh.

Pugèren peth carrèr der arriu, costejant tres ièrles de cases; dempús virèren de cap ara quèrra, pujant per un carrèr trauessèr; anèren toti drets, enquia qu'arribèren ena corcèra qu'amiaue entà Cardiff Hill, e cuelheren eth corsèra. Passèren ath cant dera casa deth vielh gallés, a miei camin dera pujada deth ticó, sense trantalhar, e encara s'anèren endralhant mès amont.

- Plan ben, se pensèc Huck, l'acogaràn ena vielha peirèra. Mès que non s'i posèren, ena peirèra: contunhèren en tot pujar, ticó ensús; se calèren laguens eth caminòu estret, entre es grani matarrassi de rodor; e ara seguida s'estèren amagadi ena escurina. Huck s'apressèc a pujar, e hec mès braca era distància, ara, pr'amor que ne peth mau de morir lo podien veir. Qu'anèc trotant ua estona; dempús alentic un shinhau eth pas, en crànher qu'auançaue massa de prèssa; seguic caminant ua estona. Dempús s'arturèc deth tot: parèc era aurelha. Non se sentie cap de bronit, cap de bronit, senon que li semblaue sénter eth batanar deth sòn còr. Eth planh d'un gahús venguec sus eth ticó: son de mau auguri. Mès arren de passi. Valguem Diu! Ère tot perdut? Ère a mand d'arrincar a córrer damb pès aladi, quan un òme escurèc eth canís encara non a quate canes de distància! Eth còr de Huck que li pugèc ena gòrja, mès se l'entornèc a avalar, e dempús demorèc aquiu, estornejant-se tau que s'ua dotzena de fèbres l'auessen cuelhut peth sòn compde ath madeish temps, e tant aflaquit, que se pensèc que queirie en solèr, plan segur. Que sabie a on ère: sabie que se trapaue a cinc canes dera entradeta des tèrres dera veuda Douglas. Plan ben, se didec: qu'ac acòguen aciu: non serà de mau hèr de trapar-les-ac.

Alavetz entenec ua votz baisha, ua votz plan baisha: era de Joe er Indi.

- Remaladida! Dilhèu tie companhia: que i a lums alugadi, a maugrat dera ora auançada.
- Non ne posqui veir deguna.

Aguesta qu'ère era votz der estrangèr; er estrangèr dera casa que ges pòur. Ua mortau estrementida trauessèc eth còr de Huck: vaquí, donc, eth prètzhèt dera resvenja! Era sua pensada qu'ère de húger. Dempús rebrembèc qu'era veuda de Douglas auie estat brava entada eth mès d'un viatge, e dilhèu aqueri òmes èren per assassinar-la. Desirèc èster pro gausat entà riscar-se e avertir-la; mès que se'n sabec que non gosaue: podien auançar e aganchar-lo. Pensèc tot açò e plan mès pendent eth moment que se passèc entre era observacion der estrangèr e era de Joe er Indi:

- Pr'amor qu'eth matarràs non vos ac dèishe veir. Guardatz per aguest cornèr. Ac vedetz, ara: vertat?
- Òc, ben, que i a gent aquiu laguens, me semble. Vau mès qu'ac deishem estar.
- Deishà'c estar, ara que jo vau a abandonar aguesta tèrra entà tostemp! Deishà'c estar, e dilhèu bric mès non vierà ua auta escadença! Vos digui, tau que ja vos auia dit adès, que m'ei parièr, dera panada: que ja vo l'ac podetz hèr a vier; mès eth sòn

marit m'ablasiguèc damb era sua aspror: un pialèr de còps, me'n siguec, d'aspre; e, sustot, que siguec eth Jutge de patz que me sentencièc per rodamon. E aquerò que non ei arren! Que non ei ne era milionesima part dera causa. Me hec foetar! Me hec foetar dauant dera preson, damb un foet de shivau, coma se siguessa un nere!...damb tot eth pòble qu'ac guardaue! Foetat!...comprenetz? Se cuelhec auantatge e se moric. Mès que jo ne cuelherè d'era!

- Ò!, non l'aucigatz! Non l'aucigatz cap!
- Aucir-la? Qui ne ditz arren d'aucir-la? Qu'auciria ada eth, se siguesse aciu; mès que non ada era. Quan vos volgatz resvenjar d'ua hemna, pòt l'auciratz! (serie ua pegaria!); li heneratz eth nas, li rebracaratz es aurelhes coma se hè a ua truja!
- En nòm de Diu! Aquerò qu'ei...
- Avalatz-vos era vòsta pensada! Aquerò vos desliurarà de cuélher mau. L'estacarè en lhet. Se sagne enquia morir, ei tòrt mèn? Se se morís, que ja vos digui que non plorarè. Amic mèn, vos que me balharatz ajuda en aguest ahèr, pr'amor que se tracte de jo: qu'ei per aquerò qu'ètz en aguest endret. Que non ac poiria hèr, tot solet. Se hètz arrepè vos aucirè! Ac comprenetz? E, se me cau aucir-vos, l'aucirè ada era; e alavetz me pensi qu'arrés vierà a saber-se'n de se qui ei qu'a hèt aguest negòci.
- Plan, se non i a mès remèdi que hè'c, endauant. Coma mès lèu mielhor: que sò d'aquerò mès capvirat.
- Hè'c ara? E damb gent aquiu laguens?...Èp, que comenci a sospechar de vos, de prumèr: sabetz? Non: que demoraram enquia qu'es lums siguen amortades: non auem prèssa.

Huck comprenec que i aurie ua pausa, ua causa encara mès esglasianta que tota era parlòta assassina que volgatz: atau ei que se tenguec era alend e hec repè cautelosaments. Calaue eth pè damb sen e fermetat, dempús d'emparar-se sus ua cama, d'ua manèra precària e lèu queiguent: prumèr era d'un costat e dempús era der aute. Hec un aute pas entà darrèr damb eth madeish suenh e es madeishi perilhs; dempús un aute e un aute; e petèc dejós es sòns pès un batàs. Perdec era alend e parèc era aurelha. Que non s'entenec cap de bronit: era quietud ère perfècta. Era sua gratitud siguec immensa. Alavetz hec eth torn pes sòns caminòus, entre es parets de matarràs de rodor, se virèc damb tant de compte coma se siguesse un vaishèth, e dempús hec camin a tot córrer, mès suenhosaments. En gésser ena peirèra se sentec segur: atau, donc, lheuèc es sòns talons ara prèssa e hugec. Enjós, enjós, correc enquia arribar ena casa deth gallés. Hec un còp de punh ena pòrta, e ath cap de pòc es tèstes deth vielh e des sòns dus hilhs robusti gesseren enes hièstres, en un virament de uelhs.

- Qué ei, aguest sarabat? Qui truque? Qué voletz?
- Deishatz-me entrar, de prèssa! De prèssa! Que vos ac condarè tot!
- Èp, qui ètz?
- Huckleberry Finn...de prèssa! Deishatz-me entrar!

- Huckleberry Finn, arren mens! Que non ei un nòm entà daurir massa pòrtes, çampar! Mès deishatz-lo entrar, gojats, e veigam se qué ei aguest tapatge.
- Que non ac digatz jamès, que jo vos ac aja dit, se vos platz, sigueren es prumères paraules de Huck en hèr era sua entrada. Que non ac hescatz, se vos platz. M'aucirien: ei cèrt. Mès era veuda que m'a hèt atencions, a viatges. E ac voi díder, ac voi díder se me prometetz que non dideratz jamès qu'è estat jo.
- Per Sant Jordi, qu'a bèra causa entà díder, o non anarie d'aguesta manèra!, sorrisclèc eth vielh. Trè'c ath dehòra, e arrés ac condarà, gojat!

Tres menutes dempús, eth vielh e es sòns hilhs, ben armadi, qu'èren sus eth ticó e a mand de calar-se pera corsèra des rodors, de puntetes, damb es armes enes mans. Huck que non les acompanhèc mès enlà, s'amaguèc darrèr ua grana ròca, e escotèc. Que i auec un silenci landrejaire, nerviós; e, dempús, còp sec, ua explossion d'armes de huec e un sorriscle. Huck que non se demorèc a saber-ne detalhs. Cuelhec enventida, e se precipitèc ticó enjós, tant qu'es cames l'en volien.

CAPITOL XXXI

Quan era prumèra picada dera auba campèc en maitin deth dimenge, Huck pugèc a paupes eth ticó, e truquèc doçaments ena pòrta deth gallés. Es abitants que dormien, mès qu'ère un sòn naut d'un ponchoc, per tòrt der excitant ahèr dera net. Un sorriscle que venguec d'ua hièstra.

- Qui i a?

Era votz pauruga de Huck responec, tota baisha:

- Deishatz-me entrar, se vos platz! Non ei que Huck Finn!
- Qu'ei un nòm que pòt daurir aguesta pòrta de nets o de dia; e plavengut que ne sigatz!

Aguestes paraules èren plan estranhes entara audida deth gojat rodamon, e es mès agradiues que jamès auie entenut. Non podec rebrembar qu'era darrèra paraula auesse estat jamès aplicada damb referéncia ada eth.

Era pòrta siguec ara prèssa dubèrta, e entrèc. Òm balhèc sèti a Huck, e eth vielh e es sòns dus fòrts hilhs se vestiren cuitadaments.

- Ara, gojat, demori qu'amietz salut e hame, pr'amor qu'er esdejoar serà prèst tan lèu eth solei age gessut; e que trincarà eth bolh enquia fiular: que ja podetz començar a hèr saliuèra. Jo e es gojats demoràuem que tornaríetz e vos arturaríetz aciu, era darrèra net.
- Qu'auia se qui sap er espant, didec Huck, e m'aluguè a córrer. Que m'aluguè quan comenècern es tirs, e non m'arturè enquia auer hèt tres miles. È vengut ara pr'amor que volia saber-me'n de se qué se passèc, sabetz?; e è vengut abantes que trinque eth dia pr'amor que non voi estramuncar damb aguesti diables, pro que siguessen mòrts.
- Ben, praube companh: qu'auetz era mina d'auer auut ua net plan aspra; mès aciu qu'auetz un lhet entà vos, tan lèu ajatz esdejoat. Non, que non son mòrts, gojat: pro qu'ac voleríem. Comprenetz?, sabíem plan ben a on les auíem d'aganchar, pera vòsta descripcion: atau ei que mos resquilhèrem de puntetes enquia que ne siguérem a quinze pès (ère nere coma un cerèr, aqueth caminòu de rodor!), e alavetz me n'encuedi qu'èra a mand d'esternudar. Quina mena de sòrt tan roïna! Que sagè de travar-lo, mès tot en bades: li calèc gésser, e gessec! Jo anaua ath dauant, damb era pistòla nauta; e, quan er esternut hec qu'es dus brigands comencèssen de bronzinar entà gésser deth camin, sorrisclè: huec, gojats! E tirè entar endret d'a on s'entenie eth bronit. Aquerò madeish èren es gojats. Mès qu'en ua segonda sigueren dehòra es brigands, e nosati ath darrèr, bòsqui enjós. Me pensi que non les toquèrem. Tirèren un tret cadun en començar a húger; mès es sues bales fiulauen ath cant nòste e non mos heren cap de mau. Tan lèu que

perdèrem eth bronit des sòns pès, deishèrem era caça e devalèrem, e avisèrem as comisaris de policia. Arremassèren ua fòrça e gesseren a campar era ribèra der arriu, e, tan lèu hèsque dia, eth sheriff e ua ronda anaràn a hèr ua batussa pès bòsqui. Es mèns gojats que non i estaràn a èster-i. Eth mèn desir serie qu'auéssem ua sòrta de descripcion d'aguesti pòcvaus; aquerò que serie de grana ajuda. Mès que non podéretz veir ena escurina, se quina portadura auien, me pensi: vertat, gojat!

- Ò!, òc! Que les campè dejós, en bordalat, e les seguí.
- Esplendid! Descriuetz-les, descriuetz-les, gojat!
- Er un qu'ei er espanhòu sord e mut qu'a hèt eth torn per aciu un o dus viatges, e er aute qu'ei d'un aspècte ròi, esquiçat...
- Qu'ei pro, gojat: sabem se qui son es òmes! Mo les trapèrem en bòsc, darrèr dera casa dera veuda, bèth dia, e s'esguitlèren. Endauant, gojats, e didetz-ac ath sheriff: ja vos avalaratz er esdejoar deman passat!

Es hilhs deth gallés gesseren de seguit. Quan deishauen era cramba, Huck hec un bot e didec:

- Ò!, non ac digatz ad arrés, se vos platz, qu'è estat jo que vos a espiat era causa, se vos platz!
- Plan ben, se vos ac didetz, Huck; mès qu'auríetz de tier era nomentada que merite eth vòste hèt.
- Ò, non, non! Non ac digatz, se vos platz!

Quan es joeni gesseren, eth vielh gallés hec:

- Que non ac dideràn, ne jo tanpòc; mès se per qué non voletz que se sàpie?

Huck non volet explicar ua auta causa senon que ja se'n sabie massa sus un d'aqueri òmes, e que non volerie qu'er òme sabesse qu'eth sabie arren contra eth, ne per tot eth mon: l'aucirie per auè'c sabut, sens dobte.

Eth prometec secret un viatge mès, e didec:

- Se com ei que seguíretz as dus subjèctes, gojat? Auien mina de sospechosi?

Huck carèc, tant que teishie ua responsa tan cauta coma li convenguie. Dempús hec:

- Ben, veiratz: jo que sò d'ua sòrta dolentòta (aumens toti ac diden, e jo non è arren a díder contra aquerò), e a viatges que non posqui dormir en pensar-i e hèr per manèra de començar un nau anament. Aquerò siguec çò que me passèc era darrèra net: que non podia dormir: atau, donc, pugè carrèr ensús, tath pic dera mieja net, entà hèr un torn; e, quan arribè en aqueth vielh depaus estropiat de rajòles que i a ath costat dera tauèrna de Temperança, m'emparè ena paret entà auer ua auta pensada. Ben: alavetz madeish aguesti dus companhs passèren en tot esguitlar-se arràs madeish de jo, damb bèra causa dejós eth braç, e me pensè que l'auien d'auer panat. Er un qu'ère en tot humar, e er aute auie besonh de huec; e per aquerò s'arturèren dauant mèn madeish, e es cigars les enlumenauen es cares, e vedí qu'eth gran ère er espanhòu sord e mut, pes sues pursères blanques e er

emplaste deth uelh, e er aute qu'ère un diable maladret, de mina esquiçada...

- Podéretz veir es parraquets ara lum des cigars?

Aquerò hec a trantalhar a Huck per un moment. Dempús didec:

- Ben, sabi pas; mès, sigue coma sigue, me semble auer-les vist.
- Alavetz anèren hènt camin, e vos...
- Que les seguí...Atau ei. Volia veir se com s'acabaue tot aquerò... Coma que s'esguitlauen d'aquera manèra!... les espiè enquiara entradeta dera veuda, e me demorè ena pòrta, e sentí qu'er esquiçat parlaue dera veuda, e er espanhòu juraue que li traucarie er aspècte, tau que vos didí a vos e as vòsti hilhs.
- Com se compren! Eth sord e mut didec tot aquerò?

Huck qu'auie cometut ua auta errada esglasianta. Que hège tot çò que podie entà evitar qu'eth vielh artenhesse eth mès petit indici de se qui podie èster er espanhòu; e a maugrat d'açò era sua lengua semblaue determinada a hicar-lo en endrabadèrs, a despièt de tot çò qu'eth podesse sajar. Hec diuèrsi esfòrci entà desliurar-se'n d'aquiu a on s'auie calat de pautes; mès era guardada deth vielh qu'ère ath dessús sòn, e didec asenada darrèr asenada. Ath cap de pòc eth gallés didec:

- Hilh mèn, de jo non te cau pòur; ne peth mau de morir voleria hèr mau a un solet peu vòste. Non; que vos voi protegir, que vos voi protegir. Aqueth espanhòu non ei sord ne mut: aquerò qu'ac auetz deishat anar sense encuedar-vo'n, e ara non ac podetz hèr enlà. Coneishetz bèra causa sus aqueth espanhòu que vos voletz sauvar. Fidatz-vo'n de jo. Didetz-me çò qu'ei, e fidatz-vos de jo: que non vos tradirè.

Huck campèc es uelhs plan aunorats deth vielh pendent un moment. Dempús s'nclinèc, e gasulhèc ena sua aurelha:

- Que non ei un espanhòu: ei...Joe er Indi!

Eth gallés lèu botèc dera sua cagira. Ara seguida didec:

- Ara qu'era causa ei plan naturau. Quan parlàuetz de rebracar aurelhes e de héner nassi, me pensaua que vos ac endonviàuetz, pr'amor qu'es òmes blanqui non cuelhen aguestes menes de resvenja; mès...un indi!...Aqueri que son de un aute peu.

Pendent er esdejoar era convèrsa contunhèc, e en era didec eth vielh qu'era darrèra causa qu'auie hèt damb es sòns hilhs, abantes de calar-se en lhet, siguec cuélher ua lantèrna e examinar era entradeta e es sòns entorns pr'amor de veir se i auie senhaus de sang. Non ne trapèren degun, mès capturèren un gròs embalum de...

- De QUÉ?

S'aqueres paraules auessen estat un relampit non aurien sautat damb ua suspresa mès estabordida des pòts emblaimadi de Huck. Es sòns uelhs qu'èren dubèrts de land en land e era sua alend suspenuda, en tot demorar ua resposa. Eth gallés hec un movement, campèc, en responsa, fixaments...tres segondes...cinc segondes...Dempús...Dempús responec:

- D'utisi de panaires. Ben, qué vos passe?

Huck que se deishèc quèir entà darrèr, panteishant doçaments, mès damb prigonda, inexprimibla satisfaccion. Eth gallés lo guardèc grèuments, curiosaments, e ara seguida didec:

- Òc, utisi de panaires. Que semble qu'aquerò vos trè un gran pes deth dessús. Mès per qué auetz auut aguest espant? Qué vos pensàuetz que i traparíem?

Huck se sentie en lòc estret: era guardada inquisidoira qu'ère dessús sòn: aurie dat quinsevolh causa entà tier eth materiau d'ua plausibla responsa. Que non se li acodic qu'ua responsa sense sens: non auie temps d'avalorar-la: atau, donc, ar edart, didec, fèblaments:

- Libres dera escòla dominicau, dilhèu.

Eth praube Huck ère massa angoishat, entà arrir; mès eth vielh arric fòrtaments, alègraments,, balancèc es detalhs dera sua anatomia de cap a pès, e venguec de díder qu'un arridolet coma aqueth ère sòs entara pòcha de quauqu'un, pr'amor qu'escuerçaue es compdes deth mètge coma ua mala causa. Dempús higec:

- Praube companh! Qu'ètz esblancossit e aclapat: auetz era portadura de malaut. Que non ei estranh qu'estetz un shinhau capvirat e dehòra de tèst. Mès ja ne gesseratz: eth repaus e eth dromilhon me pensi que vos remeteràn d'aquerò mès.

Huck ère enforismat de pensar qu'auie estat tan pèc e auie tradit ua exaltacion tan sospechosa. Pr'amor qu'eth ja auie deishat córrer era idia qu'eth paquet amiat dès er tauèrna siguesse un tresaur, tan lèu entenec era convèrsa ath cant dera entradeta dera veuda. Solet ac auie pensat, que non ère eth tresaur: totun, non ac sabie, que non ne siguesse: atau ei qu'era referéncia a un embalum capturat ère massa entà que se podesse tier. Per tot aquerò qu'ère content de qué aguest ahèr s'auesse arribat, pr'amor qu'ara sabie, dehòra de cap dobte, qu'aqueth embalum non ère *er embalum*: atau ei qu'era sua ment se trapaue tranquilla e fòrça confortabla. De hèt, tot que semblaue ben encaminat, ara: eth tresaur demorarie encara en Numèro 2, es òmes serien capturadi e empresoadi aqueth dia, e eth e Tom poirien hèr-se a seguir er aur, aquera net, sense cap de copacap o cranhença d'interropcion.

En acabar er esdejoar, sonèc un truc ena pòrta. Huck que sautèc en tot cercar un amagader, pr'amor que non auie era intencion de qué lo restaquessen, ne de luenh, damb eth darrèr ahèr. Eth gallés hec a entrar diuèrses persones des dus sèxes, entre eres era veuda Douglas, e campèc qu'escaboòts de ciutadans s'enfilauen de cap ath ticó, entà badar dauant dera entradeta. Atau, donc, es naues s'auien escampilhat.

Eth gallés li calec condar era istòria dera net as visitaires. Era gratitud dera veuda pera sua preservacion siguec plan expressiua.

- Non m'en digatz ua paraula, senhora. Qu'ei un aute, solide, que merite era vòsta atencion, plan mès que jo e es mèns hilhs; mès que non me permet que diga eth sòn nòm. Jamès auríem acodit aquiu se non auesse estat per eth.

Naturauments aquerò ahisquèc tan gran curiosèr que lèu amendric era matèria principau; mès eth gallés li permetec que rosiguésse es entralhes des sòns visitaires, e a trauèrs d'eri la comuniquèc a tota era ciutat, pr'amor que refusèc de dider-se adiu

deth sòn secret. Quan totes es autes causes sigueren sabudes, era veuda didec:

- En tot liéger en lhet, me recuelhec era sòn, e m'estè adormida tant que se passaue tot aqueth rambalh. Per qué non venguéretz a cridar-me?
- Que mos pensèrem que tant ère. Aqueri subjèctes non ère probable que tornèssen; non les restaue cap utís entà trabalhar; e de qué aurie servit cridar-vos e hèr-vos hèr a vier un espant de mòrt? Es mèns tres neres susvelhèren era casa tota era era rèsta dera net. Ara que vien d'arribar, tot just.

Vengueren mès visites, e era istòria li calec èster dita e redita pendent dues ores mès.

Que non i auie escòla dominicau pendent es vacances dera escòla diadèra, mès toti heren lèu ena glèisa. Eth sensacionau eveniment siguec plan escorcolhat. Arribèren naues de qué encara non s'auie trapat cap tralha des brigands. Quan s'acabèc eth sermon, era hemna deth jutge Thatcher s'apressèc ath cant dera senhora Harper, en anar correder enjós damb era multitud, e didec:

- Be dormirà tot eth dia, era mia Becky! Ja m'ac pensaua, que s'espisarie de mala manèra.
- Era vòsta Becky?
- Òc, hec era, damb ua guardada estonada. Non a hèt jadilha ena vòsta casa?
- Moria! Non!

Era senhora Thatcher s'esblancossic e queiguec sus un banc, tant que tia Polly, blagant viuaments damb ua amiga, se passaue per aquiu. Tia Polly didec:

- Bon dia, senora Thatcher. Bon dia, senhora Harper. Me pensi que Tom a estat en çò de sòn, aguesta net, en ua des vòstes cases. E ara li cau pòur de vier ena glèisa. Que me cau veir se qué i hè.

Era senhora Thatcher botgèc eth cap fèblaments, e encara venguec mès esblancossida.

- Que non a vengut en casa, didec era senhora Harper, en tot començar a vier intranquilla.

Un clar crebacòr campec ena cara de tia Polly.

- Joe Harper: auetz vist ath mèn Tom, aguest maitin?
- Non, senhora.
- Quin ei eth darrèr viatge que l'auetz vist?

Joe hec per manèra de rebrembar-se'n, mès que non n'ère guaire segur. Era gent s'arturaue en gésser dera glèisa. Correren es mormolhs, e ua enquimeranta preocupacion se senhoregèc de totes es cares. Es gojats e es mèstres joeni sigueren interrogadi damb angoisha. Toti dideren que non se n'auien encuedat de se Tom e Becky èren en vaporet pendent eth viatge de tornada. Qu'ère escur. Arrés non s'auie predat a saber-se'n se mancaue bèth un. Un joen, ara fin, didec maganhairaments era sua cranhença qu'encara siguessen ena espelonga! Era senhora Thatcher cuelhec ua malagana. Tia Polly se petèc a plorar e retorcec es mans.

Era alarma que correc de boca en boca, de grop en grop, de carrèr en carrèr; e ath cap de cinc menutes es campanes tocauen desesperadaments, e tot eth pòble ère de pès. Er episòdi de Cardiff Hill queiguec còp sec en ua hanga de non arren. Es panaires que sigueren desbrembadi, òm serèc shivaus, òm premanic canòts, òm ordenèc qu'eth vaporet gessesse, e, abantes qu'er espant auesse envielhit de mieja ora, dus cents òmes s'espargien, pera carretèra e er arriu, de cap ara espelonga.

Pendent tota era longa tarde, eth pòble que semblèc uet e mòrt. Fòrça hemnes visitèren a tia Polly e ara senhora Thatcher, e sagèren de solatjar-les. Plorèren damb eres, tanben, e aquerò encara siguec mielhor qu'es paraules.

Pendent tota era net tediosa, eth pòble demorèc naues; mès en trincar eth dia, fin finau, ath maitin, toti es mots que vengueren sigueren: "hetz-mos a vier mès candèles, e mès viures". Era senhora Thatcher qu'ère lèu hòla, e tia Poly tanben. Eth jutge Thatcher manaue messatges d'esperança e encoratjament, dera espelonga estant, mès que de vertat non comuniauen vertadèr gòi.

Eth vielh gallés s'entornèc entà casa a punta de dia, espocat de seu de candèla, empastissat de tèrragila e lèu mòrt. Trapèc que Huck encara ère en lhet que l'auie destinat, e qu'era fèbre lo hège a delirar. Es mètges qu'èren toti ena espelonga: atau ei que compareishec era veuda Douglas e venguec a tier compde deth pacient. Didec que harie tot çò que podesse, pr'amor que, a tot darrèr, que siguesse brave, dolent o indiferent, qu'ère de Nòste Sénher e cap causa de Nòste Sénher li calie èster abandonada. Eth gallés didec que Huck auie bones qualitats, ath hons, e era veuda didec:

- Que vo'n podetz fidar. Aguesta qu'ei era mèrca de Nòste Sénher. Eth non l'abandone. Jamès non l'abandonarà. E aguesta mèrca l'amie tota creatura que vie des sues mans.

Tath pic de meddia, escabòts d'òmes aclapadi arribèren en bordalat, cada un peth sòn cant; mès era gent mès fòrta contunhaue cercant. Totes es naues non hègen que díder qu'auien estat escorcolhadi es lòcs luenhants dera espelonga qu'auien estat visitadi abantes; que tot cornèr e henerecla serie completaments examinat; que a onsevohe que s'anèsse a parar, en aqueri laberint de correders, òm vedie lums que volatejauen aciu e aquiu ena distància, e que cridadissa e trets de pistòla enviauen ena audida es sues prigondes reverberacions peth dejós des naus ombriues. En un endret, luenh deth costat mès trauessat pes excursionistes, òm auie trapat es paraules BECKY e TOM sus era paret de ròca, escrites damb hum de candèla, e plan ath cant un tròç de cinta mascarat de seu. Era senhora Thatcher arreconeishec era cinta e plorèc sus era. Didec qu'ère era darrèra relíquia qu'aurie dera sua hilha, e que cap auta memòria d'era serie tan preciosa, pr'amor qu'aguesta siguec era darrèra que deishèc eth sòn còs viu abantes que venguesse era mòrt esglasianta. Quauqui uns dideren que de quan en quan, ath laguens dera espelonga, ludie ua luenhana lumeta, e alavetz s'estarnaue ua cridadissa afogada, e ua vintea d'òmes anauen, apileradi, peth ressonant correder enjós; e aquerò tostemp s'acabaue damb ua esglasianta decepcion: que non èren aquiu, es gojats: que non ère qu'era lum de bèth un que cercaue.

Tres espantoriants dies damb es sues nets qu'anèren arrossegant es sues tedioses ores, e eth bordalat queiguec en un estupor sense esperança: arrés auie còr entad arren. Eth descurbiment per edart, tot just realizat, qu'eth propietari dera Tauèrna de Temperança suavaue begudes alcooliques en sòn locau, damb pro trebalhs ahisquèc eth pos d'opinion, a maugrat d'èster ua causa importanta.

En un moment de luciditat, Huck comencèc fèblaments eth tèma des tauèrnes; e, fin finau, preguntèc, damb ua vaga cranhença qu'auesse vengut era pejor desgràcia, s'òm auie desnishat arren ena Tauèrna de Temperança d'ençà qu'auie queigut eth malaut.

- Òc, didec era veuda.

Huck hec un bot sus eth lhet, damb es uelhs espauridi.

- Qué! Quina causa?
- Licors! E era casa a estat barrada. Ajaçatz-vos, gojat. E quin espant que m'auetz balhat!
- Solet didetz-me ua causa, solet ua, se vos platz! A estat Tom Sawyer, qu'ac a trapat?

Era veuda trinquèc eth plor.

- Tranquil, tranquil, gojat; tranquil! Ja vos è dit abantes, que non auetz de parlar. Qu'ètz plan, plan malaut!

Òm non s'auie trapat ua auta causa que licors: que i aurie auut se qui sap eth rambalh se s'auesse trapat er aur. Atau, donc, eth tresaur qu'ère perdut entà tostemp, entà tostemp. Mès per qué deuie plorar, era? Qu'ère curiós, que plorèsse!

Aguesti pensaments se dauriren camin, escuraments, a trauèrs dera ment de Huck; e, jos eth cansament que li costauen, cuelhec eth sòn. Era veuda que se didec:

- Tè! Ja dormís, praube malerós! Trapà'c Tom Sawyer! Pro que quauqu'un podesse trapar-lo ada eth! A!, non ne rèsten guairi, ara, qu'encara agen pro esperança, o pro fòrça, entà contunhar cercant!

CAPITOL XXXII

Tornem ara ena part de Becky e de Tom en repaish campestre. Qu'anèren en tot recórrer es ombrius correders damb era rèsta dera expedicion, visitant es familhars meravilhes dera espelonga; meravilhes qu'òm l'auie balhat coma motius, nòms exageradaments precisi, coma *Era Sala de Recéber, Era Catedrala, Eth palai d'Aladin,* e d'aguesta sòrta. Ath cap de pòc, comencèc eth vam de jogar a *hèt*, e Tom e Becky s'i predèren damb afogadura, enquia qu'er esfòrç venguec a èster anutjós. Dempús baishèren, erratics, per ua sinuosa avenguda, en tot tier es candèles en aire e en tot liéger era endrabada telaranha de nòms, dates, adreces postaus e divises, mejançant es quaus es parets de ròca semblauen pintades damb fresqui... de hum de candèla. En tot contunhar, damb era convèrsa, pòt se n'encuedèren que se trapauen ja en un endret dera espelonga a on non i auie fresqui enes parets. Que pintèren es sòns nòms, damb hum, sus ua pèira voladissa, e auancèren mès. Ath cap de pòc arribèren en un endret a on un arriuet, en tot resquilhar-se sus un escuelh e cargat d'un sediment de caudea, damb eth coladís d'edats treslunhanes auie anat formant un Niagara, damb crespats e detalhs de pèira resplendent e perdurable. Tom sarrèc eth còs contra eth pr'amor d'illuminar-lo e balhar-li era alegria a Becky. I trapèc qu'amagaue ua sòrta d'espadada escala naturau, barrada entre parets plan estretes; e ara seguida era ambicion de desnishar, lo cuelhec. Becky responec ara sua iniciatiua, e heren un senhau de hum entath sòn futur guidatge, e partiren de cap ara recèrca. Serpejèren per un camin e un aute camin, d'aquerò mès enjós des secretes prigondors dera espelonga; heren ua auta mèrca, e agarrèren ua via laterau, entà desnishar nauetats tà dider-les as qu'auien demorat naut. En un endret trapèren ua espaciosa còva, qu'en sòn solèr de naut penjauen un pilèr d'estalactites resplendentes, dera longada e diamètre d'un braç uman.

Que la recorreren tota, estonant-se e admirant, e ara seguida la deishèren entà cuélher un des nombrosi correders que i anauen a parar. Aguest camin les amièc en pòc de temps enquia ua hònt embelinadoira, qu'auie encrostada ena conca un gèu de cristaus fulgurants. Se trapaue ath miei d'ua tuta, qu'es sòns murs èren sostengudi per un nombrós nombre de colomnes fantastiques qu'auien estat formades pera union de granes estalactites e estalagmites, resultat deth goterèr jamès trincat pendent centúries. Dejós eth tet, longues amassades d'arrates-caudes s'i auien apilerat, a milenats en cada grop. Es lums que shordauen as bèsties, e se despenjèren a còlhes, a cents, sorrisclant e precipitant-se furiosaments enes candèles. Tom se'n sabie deth sòn anament, e deth perilh d'aguesta sòrta de conducta; agarrèc era man de Becky e se la hec a seguir laguens eth prumèr correder que se l'aufric. E que non siguec cap massa d'ora, pr'amor qu'ua arrata-cauda amortèc era candèla de Becky damb era sua ala tant que era gessie dera tuta. Es arrates-caudes acorsèren as gojats enquia ua bona distància; mès es fugitius se cabussèren en cada nau correder que se les aufrie, e fin

finau se desliurèren d'aqueri èssers perilhosi. Tom trapèc un lac sosterranh, ath cap de pòc, qu'era sua escura superfícia s'estenie fòrça luenh, enquia qu'era sua forma despareishie ena escurina. Que ne volie explorar es marges, mès venguec ena conclusion que serie mielhor de sèir e posar-se ua estona, abantes. Alavetz, per prumèr viatge, era quietud prigonda der endret calèc ua man pegosa sus es esperits des gojats. Becky didec:

- Ben, non m'i auia fixat, mès me semble que hè fòrça temps que non è entenut a degun des auti.
- Pensatz, Becky, qu'èm plan mès enjós qu'eri; e sabi pas a quina distància en sens nòrd o sud, o èst, o çò que sigue. Que non les poiríem enténer d'aciu estant.

Becky que se comencèc a méter pauruga.

- Me shautarie saber se guaire temps auem estat aciu baish, Tom. Que vau mès qu'arreculem.
- Òc, me semble que serà mielhor; dilhèu vau mès.
- Poiratz trapar eth camin, Tom? Tot aquerò qu'ei un endrabader plan retorçut.
- Me pensi que lo poiria trapar, mès que i a es arrates-caudes. Se mos amortèssen totes es candèles mos traparíem en un esglasiant trebuc. Vau mès qu'assagem un aute camin, pr'amor de non auer de passar per aqueth costat.
- Plan ben, mès demori que non mos hòraviaram. Serie tan terrible!

E eth gojat s'estrementic sonque de pensar en aqueres enquimerantes possibilitats.

Comencèren de passar un correder, e lo trauessèren en silenci fòrça temps, en tot guardar en cada nau horat, entà veir se trapauen quauquarren de familhar en sòn aspècte; mès que toti les èren estranhs. Cada viatge que Tom hège un escorcolh, Becky pistaue era sua cara ara demora d'un senhau encoratjador, e eth didie alègraments:

- Ò!, plan ben! Que non ei aguest, mès i arribaram un shinhau mès enlà!

Mès se sentie mens e mens esperançat en cada falhita, e lèu comencèc de trincar per avengudes divergentes, ath mès hòl edart, damb era esperança desesperada de trapar era que calie. Encara didie qu'aquerò anaue *plan ben*; mès i auie tanta pòur faissuga en sòn còr, que les paraules auien perdut eth sòn ton, e sonauen tau que s'auesse dit:

- Tot qu'ei perdut!

Becky s'emparaue ath sòn costat, en un crebacòr d'espauriment, e hège tot çò que podie entà tier-se es lèrmes; mès es lèrmes ragèren. Ara fin didec:

- Ò, Tom! Qu'ei parièr des arrates-caudes! Tornem per aqueth camin! Semble que cada viatge vam pejor e mès luenh.

Tom s'arturec.

- Escotatz!, didec.

Prigond silenci; silenci tant intim, qu'autaplan es sòns alends s'entenien ena quietud. Tom sorrisclèc. Er idòl anèc ressonant pes correders uets, e s'acabèc ena luenhor, damb un son estavanit que semblaue ua petita cadéncia d'arridalha trufaira.

- Ò!, non ac assagetz mès, Tom! Qu'ei massa foreno!, didec Becky.
- Ei foreno, mès vau mès qu'ac hèsca, Becky: *poirien* entener-mos. E tornèc a cridar.

Eth *poirien* ère un orror encara mès esglasiant qu'era hantuaumau riseta, de tant que cohessaue ua esperança esbugassada. Es gojats s'estèren silenciosi, parant era aurelha; mès sense cap resultat. Tom hec repè peth camin per a on auie vengut e accelerèc era marcha. Ath cap de pòc, ua cèrta indecision ena sua manèra revelèc a Becky un aute hèt terrible: non podie repilhar eth camin de venguda.

- Ò, Tom! Que non i auetz hèt cap de senhau!
- Becky, qu'è estat un pèc, un pèc! Non se m'a acodit que mos calie hèr eth camin de retorn! Non, non posqui trapar eth camin: tot qu'ei endrabat.
- Tom, qu'èm perdudi! Èm perdudi! Jamès, jamès non poiram gésser d'aguest lòc òrre! Ò!, per qué deishèrem as auti!

Se deishèc quèir en tèrra, e petèc en uns somics tan frenetics, qu'a Tom l'espauric era idia que Becky podesse morir o pèrder eth sen. Se seiguec ath sòn darrèr, e botèc es braci ath torn d'era: era pengèc era cara en sòn pitrau, se repengèc d'eth, liurèc toti es sòns terrors, es sòns inutils racacòrs; e es luenhants ressons ac retornauen tot, convertit en risetes trufaires. Tom li demanèc que revenguesse era sua esperança: era didec que non podie. Tom que comencèc d'escridassar-se e de dider-se penjaments per çò d'auer-la amiat entad aquera malerosa situacion. Aquerò que li dèc mès bon resultat: Becky didec que hège esfòrci entà auer fidança de nauèth; que se lheuarie e lo seguirie a onsevolhe que l'amièsse, damb era soleta condicion de qué non tornèsse a parlar d'aquera manèra. Pr'amor qu'era conducta d'eth, hec, non auie estat mès condemnabla qu'era sua.

Atau, donc, contunhèren caminant capviradi, simplaments ar edart: tot çò que podien hèr qu'ère auançar, contunhar auançant. Pendent ua brèu estona era esperança semblèc de revier: non per cap de rason entà fondamentà'c, senon pr'amor qu'ei ena sua natura de revier quan era sòrt non a estat trincada pes ans e pera familiaritat damb es fracàssi.

Que non se passèc guaira estona que Tom non agarrèsse era candèla e la bohèsse. Aguest estauvi que volie díder molt: non calien es paraules. Becky ac comprenec, e era sua esperança baishèc de nauèth: se'n sabie que Tom auie ua candèla sancera e tres o quate caps sobrèrs ena pòcha, mès que li calie estauviar.

E non i estèc guaire era fatiga a hèr valer es sòns drets. Es gojats sagèren de non hèr-ne cabau, pr'amor qu'ère òrre de pensar en seir quan eth temps auie vengut a èster tan preciós: auançar en quauqua direccion, en quinsevolh direccion, qu'ère aumens un progrès e podie comportar un frut; mès seir-se ère imitar ara mòrt e escuerçar eth sòn escaish.

Fin finau es brusques cametes de Becky refusèren d'amiar-la mès enlà. Se seiguec. Tom se posèc damb era, e parlèren des sòns estatges, e des amics qu'auien, e des lhets comòdes, e mès que mès dera lum! Becky ploraue, e Tom hège per manèra que se

l'acodisse bèth aute estil de solatjar-la; mès toti es sòns encoratjaments s'auien esberecat damb er usatge, e sonauen tau que burles. Era fatiga de Becky ère tan faissuga, que l'anèc recuelhent era sòn, enquia esclipsar-se. Tom que se n'alegrèc. Tot seigut, li guardaue era cara estirada, e vedie se com se li tornaue doça e naturau jos era influéncia de sòmnis agradius; e ath cap de pòc li campèc un arridolet, e s'i arturèc. Era cara, tranquilla, miralhaue quauquarren de pacific e garidor, vengut entath pròpi esperit, e es sòns pensaments vagauen de cap a tempsi passadi e rebrembes de sòmnis. Tant qu'ère plan laguens des sues consideracions, Becky, se desvelhèc damb un bèth arridolet, mès que se glacèc mortauments enes sòns pòts e venguec a èster un panteish.

- Ò!, com è podut dormir! Voleria que jamès, jamès m'auessa desvelhat! Non, non m'en desdigui, Tom! Non hescatz aguesta mina! Non ac tornarè a díder.
- Que sò content qu'ajatz dormit, Becky: ètz mès descansada, ara, e traparam eth camin de gessuda.
- Ac podem sajar, Tom; mès è vist un parçan tan beròi, en mèn sòmni! Me pensi que i anaram.
- Dilhèu non, dilhèu non. Coratge, Becky, e contunhem es assagi.

Se lheuèren e contunhèren caminant ar edart, en tot balhar-se es mans, òrbs d'esperança. Heren per manera de computar se guaire temps auien estat laguens dera espelonga; mès non sabien senon que semblaue que s'auessen passat dies e setmanes. E, totun, qu'ère clar qu'aquerò non podie èster, pr'amor qu'es sues candèles non èren encara agotades.

Fòrça temps dempús d'aquerò (que non aurien podut díder se guaire) Tom didec que les calie caminar sense hèr bronit e parar era aurelha entà enténer es goterèrs: auien besonh de trapar ua hònt. Ne trapèren ua ath cap de pòga estona, e Tom didec qu'ère ora de tornar a posar-se. Toti dus èren crudèuments espisadi, mès Becky didec que se pensaue que poirie anar un shinhau mès enlà. L'estonèc enténer que Tom ère de ua auta opinion: non ac podie compréner. Se seigueren, e Tom placèc era candèla ena paret, ath sòn dauant, damb un shinhau de tèrragila. Era sua tèsta lèu s' aqueferèc: non dideren ua soleta paraula pendent qui sap eth temps. Dempús Becky trinquèc eth silenci:

- Tom, qu'è ua hame de lop.

Tom treiguec quauquarren dera pòcha.

- Vo'n brembatz, d'aquerò?, didec.

Becky lèu hec un arridolet.

- Qu'ei eth nòste pastís de nòces, Tom.
- Òc. Voleria que siguesse gran coma un barril, pr'amor que non auem ua auta causa.
- La deishè de costat en repaish campestre, Tom, pr'amor de qué podéssem soniar ath dessús d'era, tau qu'era gent hè damb eth pastís des sues nòces; mès...serà eth nòste...

Que deishèc copada era frasa en aqueth lòc. Tom esmiegèc eth pastís e Becky mingèc damb fòrça talents, tant que Tom mastegaue era sua meitat. I auie abondor d'aigua entà acabar-i eth hestau. Ath cap de pòc, Becky suggeric que podien caminar de nauèth. Tom se demorèc en silenci un moment. Dempús, hec:

- Becky, se vos digui ua causa, la poiratz tier?

Becky que perdèc era sang dera cara, mès didec que poirie.

- Plan, donc, Becky: mos cau demorar aciu, damb aigua entà béuer. Aguest bocinet de candèla ei eth solet que mos rèste.

Becky non podec tier es lèrmes e es somics. Tom hec çò que podec entà solatjar-la, mès que damb pòga capitada. Ara fin, Becky didec:

- Tom!
- Qué, Becky?
- Se n'encuedaràn dera nòsta abséncia, e vieràn a cercar-mos!
- Plan que òc!, plan que òc qu'ac haràn!
- Dilhèu ja mos cèrquen ara, Tom.
- Plan. Me pensi que òc. Demori que òc.
- Quan se n'encuedaràn dera nòsta abséncia, Tom?
- Quan tornen en vaporet, me pensi.
- Tom, que pòt èster de nets, alavetz: se n'encuedaràn que non i èm?
- Sabi pas. Mès, ça que la, era vòsta mair se n'encuedarà tan lèu qu'agen arribat en pòble.

Ua guardada d'espant ena cara de Becky hec a revier a Tom, e vedec qu'auie cometut ua errada. Becky non auie d'anar en çò de sòn aquera net! Es gojats s'estèren caradi e cogitosi. Ath cap d'un moment, un nau esclat de consternacion en Becky li hec a veir a Tom qu'era causa qu'eth auie en cervèth l'auie tustat madeish ada era: deth maitin deth dimenge ne podie auer passat era mitat abantes qu'era senhora Thatcher desnishèsse que Becky non auie estat ena casa dera senhora Harper.

Es gojatz tachèren es uelhs en sòn tròç de candèla, e guardauen se com s'anaue honent tot doç, implacable; campèren eth miei poce de blese que restaue, ara fin, tota soleta.; campèren era fèbla ahlama en tot lheuar-se e queir, era prima colomna de hum, enfilaira, arturant-se ath cim un instant, e dempús...er absolut orror des tenèbres!

Guaire temps s'auesse tardat Becky a retornar ena lenta consciéncia de trapar-se plorant enes braci de Tom, ne era un ne er aute ac aurien sabut díder. Tot çò que sabien ère que, dempús d'ua rengada de temps que semblaue plan fòrça longa, es dus se desvelhèren d'un mortau estupor somnolent e se'n tornèren a hèr cargue des sues misèries. Tom didec que deuie èster dimenge, alavetz, o dilhèu deluns. Sagèc de hèr que Becky parlèsse, mès que toti dus èren massa assopidi: totes es sues esperances qu'èren esbugassades. Tom didec qu'era sua abséncia deuie auer estat notada hège temps, e que sense dobte era recerca anaue endauant. Cridarie e dilhèu vierie

quauquarrés. Ac sajèc; mès ena escurina, es ressons sonauen tant esglasiantaments, que non ac tornèc a hèr.

Es ores s'esguitlauen, e era hame tormentèc un aute viatge as captius. Restaue ua part dera mieja còca de Tom: l'esmiegèren e se la mingèren. Mès semblaue qu'auessen mès hame qu'abantes: eth praube bocin de biòca non hec qu'esmolar eth desir.

Ath cap de pòc, Tom didec:

– Sssst! Non entenetz aquerò?

Toti dus tengueren eth sòn alend e parèren era aurelha: s'entenie un son coma de crit luenhant, estavanit. Tom i hec responsa immediataments, e, en tot balhar era man a Becky, comencèc d'anar a paupes peth correder en aquera direccion. Lèu parèc era aurelha de nau: un aute viatge enteneren eth son, e aparentaments un shinhau mès apròp.

– Que son eri, didec Tom! Ja vien! Auançatz, Becky! Qu'èm sauvadi, ara!

Era alegria des presoèrs siguec lèu aclapanta. Era sua ansietat ère, totun, relatiua; pr'amor qu'es potzi èren abondius e les calie sauvar-se'n. Que non i estèren guaire a trapar-ne un, e les calec arturar-se. Podie èster de tres pès de prigondor; podie èster de tres cents: que non i auie manèra de trauessar-lo, totun. Tom s'ajacèc sus eth sòn pitrau e venguec tan dejós que podec. Arren deth hons: les calie estar-se aciu e demorar enquia qu'es cercaires arribèssen. Escotèren: evidentaments es crits dera luenhor s'anauen hèn mès distants. Ath cap d'un moment o dus s'auien esbugassat completaments. Ò, malur descoratjant! Tom que cridèc enquia enrauquir, mès en bades. Li parlèc esperançadaments a Becky, mès que se passèc un sègle d'afanaira demora sense que se tornèsse a enténer cap de bronit.

Es gojatz, a paupes, retornèren ena hònt. Eth temps, negligent, s'arrossegaue. Dormiren un aute còp, e se desvelhèren, plei de hame e amaror. Tom se pensaue que deuie èster dimars, alavetz.

En aqueth moment ua idia lo hissèc. I auie bèri correders lateraus a posita: serie mielhor d'explorar-ne quauqu'un que non despéner eth temps faissuc en esvagament. Se treiguec ua còrda de sèrps volaires dera pòcha, e l'estaquèc en gessent d'ua ròca e eth e Becky comencèren a caminar, Tom ath dauant, en tot descamishar eth hiu a mida qu'auançauen a paupes. Dempús de vint gradons eth correder acabaue en un lòc a on li calie sautar. Tom s'ajulhèc e paupèc entà baish, e dempús mès enlà, ath torn deth cornèr, tau que podec arribar avientaments damb era man. Hec un esfòrç pr'amor de dessepara-se un shinhau mès entara dreta; e, en aqueth moment, encara non a vint iardes de distància, ua man umana, en tot tier ua candèla, campèc darrèr dera ròca! Tom hec un sorriscle esclatant, e ara seguida era man siguec seguida deth còs que pertanhie: eth de Joe er Indi! Tom se demorèc paralisat: non se podie botjar.

Qu'auec ua prigonda satisfaccion, en instant a vier, en tot campar qu'*er espanhòu* cuelhie enventida e se perdie de vista. Tom s'estranhèc que Joe non auesse reconeishut era sua votz e non s'auesse hèt present e l'auesse aucit, per auer declarat ath Tribunau. Mès eth resson que li deuec desguisar era votz: solide que deuie èster

aquerò, se pensèc eth. Er espant de Tom que l'auie aflaquit toti es muscles. Se didec ada eth madeish que, s'auesse auut pro fòrça entà tornar de cap ara hònt, s'aurie demorat aquiu, non i auie arren que lo hesse a temptar de córrer eth perilh de trapar de nau a Joe er Indi. Que tenguec compde de non dider-li a Becky çò qu'auie vist. Didec que solet auie cridat "per se capitaue".

Mès era hame e eth malur, ath cap de fòrça temps, se heren mès fòrtes qu'es cranhences. Ua auta demora faissuga ena hònt e un aute sòn, de longa durada, i heren mudança. Es gojats se desvelhèren, desvelhadi per ua hame de lop. Tom se pensèc que ja deuie èster dimèrcles o dijaus, o dilhèu diuendres o dissabte, e qu'era recerca s'auie abandonat. Se prepausèc d'explorar un aute correder: que se sentie damb vam de tier-se de cara a Joe er Indi e a toti es terrors. Mès Becky s'auie aflaquit: s'auie cabussat en ua angoishanta apatia, non podie èster revenguda. Didec que se demorarie a on ère, e moririe: pòt s'estarie guaire! Didec a Tom que partisse damb era còrda de sèrps volaires, e explorèsse, s'ac volie, mès que li pregaue que venguesse de quan en quan e li parlèsse; e li hec a prométer que, quan arribèsse era ora terribla, s'estarie ath sòn costat e li cuelherie es mans enquia que tot siguesse fenit.

Tom la punèc, en tot sénter qu'un nud li sarraue era gòrja, e hec veir que fidaue trapar as cercaires o ua gessuda dera espelonga. Dempús, damb era còrda de sèrps volaires ena man, anèc baishant, a paupes, a quate pautes e sus es jolhs, per un des correders, rosigat pera hame e emmalautit pera presentida des imminentes acabalhas.

CAPITOL XXXIII

Arribèc era tarde deth dimars, e s'anèc passant, enquia arribar era ora baisha. Eth bordalat de Sant Petresburg encara ploraue: es gojats perdudi non auien estat trobadi. Pregàries publiques s'auien aufrit per eri, e fòrça pregàries privades, a on eth suplicant i calaue tot eth còr; mès, totun, que non auien bones naues dera espelonga. Era majoritat des cercaires auien abandonat er escorcolh e tornat as sòns ahèrs dera vida vidanta, en tot díder qu'evidentaments es gojats non serien trapats jamès. Era senhora Thatcher qu'ère plan malauta, e lèu tot eth temps deliraue. Era gent didie que trincaue eth còr d'entener-la cridar ara sua hilha; e lheuaue eth cap, e escotaue, a viatges pendent ua menuta sancera, e dempús se tornaue a ajaçar, aclapada, damb un panteish. Tia Polly qu'auie queigut en ua persistenta malenconia, e sa tèsta grisa s'auie tornat blanca, lèu deth tot. Eth bordalat comencèc eth sòn repaus en acabar era net deth dimars, ablasigat e desemparat.

Tath pic dera mieja net es campanes deth bordalat esclatèren en un repiquet desesperat, e en un virament de uelhs apareisheren pes carrèrs gent frenetica, a miei vestir, que cridauen: vietz!, vietz! Ja les an trapat! Caceròles de lhauna e còrnes s'amassèren ath tarrabastèri. Era gent s'arremassèc e anèren de cap ar arriu e trapèren as gojats que venguien damb un veïcul descaperat, arrossegat per òmes deth pòble que cridauen. Es auti s'arremolinèren ath sòn torn, s'amassèren ara sua marcha de cap ath pòble, e se calèren magnificaments peth carrèr major, en tot hèr visques darrèr visques!

Eth pòble s'enlumenèc. Arrés non hec arrepè entath lhet. Qu'ère era net mès senhalada qu'eth bordalat auie vist en tota era sua vida. Pendent era prumèra mieja ora, ua corriòla d'abitants desfilèc pera casa deth jutge Thatcher, cuelhie as gojats sauvadi e les punaue, sarrèc era man dera senhora Thatcher, hec per manèra de parlar e non podec, e gessec en tot plorar a caudèrs.

Era felicitat de tia Polly siguec completa, e era dera senhora Thatcher madeish. Que serie absoluta, totun, dempús qu'eth missatgèr enviat damb es granes naues, auesse podut assabentar-ne ath sòn marit.

Tom jadie sus un fautulh, damb un avid auditòri ath sòn torn, e didec era istòria dera prodigiosa aventura, en tot calar-i beth ahijut sensacionau entà apolidir-la; e acabèc damb era descripcion de se com deishèc a Becky e contunhèc explorant ua gessuda; se com seguic dues avengudes, tant enlà que li permetec arribar era sua còrda, se com ne seguic ua auta en tota era alongada dera còrda, e ère a mand d'entornar-se'n quan campèc ua plapa luenhana que semblaue claror deth dia, e deishèc era còrda, e anèc a paupes entada era, e possèc damb cap e esquia entà dehòra d'un trauc e vedec er ample Mississipi que l'entornejaue. E, sonque qu'auesse estat de nets, non aurie vist aquera plapa de claror, e non i aurie tornat a explorar eth correder! Didec se com hec

arrepè entà anar a cercar a Becky e li didec era bona naua, e era li didec que non la shordèsse damb aqueres pegaries, pr'amor qu'ère aclapada, e sabie qu'ère per morir, e li venguie de gost. Descriuec se com auie discutit damb era e l'auie convençut, e se com Becky lèu se moric de jòia en auer anat a paupes enquiar endret, a on vedec, tauments, era blaua plapeta dera lum deth dia, e se com eth, d'ua escometuda gessec deth horat, e dempús l'ajudèc ada era a hè'c; se com se seigueren aquiu e cridèren d'alegria; se com uns òmes passauen damb ua barca, e Tom les cridèc e les didec era sua situacion e eth sòn ahaimat estat; se com es òmes non creigueren, ara prumeria, era bordesca istòria, "pr'amor que", dideren, "vos trapatz cinc miles enjós d'a on està era espelonga" e dempús les pugèren ena barca, remèren de cap a casa, les dèren sopar, les heren a repausar enquia dues o tres ores dempús de vier de nets, e fin finau les amièren en bordalat.

Abantes que hesse dia, eth jutge Thatcher e er escaòt de cercaires qu'èren damb eth sigueren descubèrts ath laguens dera espelonga, a trauèrs dera tralha de hiu de ralinglar qu'auien anat deishant ath darrèr, e òm les assabentèc des granes naues. Des tres dies e tres nets de trafec e de hame ath laguens dera espelonga, e non se'n podien avier de ressabuda, tau que Tom e Becky non triguèren a descurbir. Heren jadilha tot dimèrcles e dijaus, e semblauen vier mès aclapats e rosigats a cada moment. Tom se lheuèc un shinhau eth dijaus, venguec en pòble eth diuendres, e lèu s'estèc remetut deth tot, eth dissabte; mès Becky non gessec dera cramba enquiath dimenge, e a tot darrèr li semblaue auer patit ua malautia agotadoira.

Tom se'n sabec dera malautia de Huck e anèc a tier-li companhia eth diuendres; mès que non podec entrar ena cramba, ne tanpòc dissabte ne dimenge. Dempús siguec admetut diadèraments, mès l'avertiren que non didesse arren dera aventura ne hesse a gésser cap tèma de convèrsa excitanta. Era veuda Douglas s'estaue ath costat pr'amor de veir s'aubedie. En çò de sòn Tom se'n sabec der ahèr de Cardiff Hill, e de com eth cadavre der òme esquiçat auie estat desnishat en arriu, per edart, ath cant der embarcador: dilhèu s'auie estofat mentre sajaue de húger.

Ath cap d'ua quinzea deth sòn rescat dera espelonga, Tom anèc a visitar a Huck, que ja s'auie botat pro fòrt, alavetz, entà escotar ua convèrsa excitanta, e Tom n'auie ua de premanida que l'interessarie, ena sua pensada. Era casa deth jutge Thatcher se trapaue en camin que seguie Tom, e s'i arturèc entà veir a Becky. Eth jutge e quauqui amics se botèren a parlar damb Tom, e bèth un li demanèc ironicaments se non li shautarie tornar ena espelonga. Tom didec que òc; que li semblaue qu'ac traparie tot de bon hèr.

Eth jutge didec:

- Ben, que n'a d'auti coma vos, Tom; que ne sò plan segur; mès ja mo n'auem encuedat d'aquerò. Arrés tornarà a perder-se en aquera espelonga.
- Per qué?
- Pr'amor que, hè dues setmanes, hi armar damb plaques de hèr, e barrar damb tres sarralhes, era sua pòrta; e n'è es claus.

Tom que perdec era sang dera cara.

- Qué se passe, gojat? Ep!, venguetz, qui que sigue! Hè-mos a vier un veire d'aigua!

Era aigua que siguec servida e lançada ena cara de Tom.

- A! Ja auetz revengut. Què auetz, Tom?
- Ò, jutge! Qu'ei que Joe er Indi ei ena espelonga!

CAPITOL XXXIV

Ath cap de cinc menutes es naues s'auien escampilhat, e ua dotzena de canòts d'òmes hègen via de cap ara espelonga de McDougal e, eth vaporet, plan atapit de passagèrs, non i estèc a seguir-les. Tom Sawyer ère en canòt qu'anaue eth jutge Thatcher. Quan era pòrta dera espelonga siguec dubèrta, ua patetica vista campèc ena opaca penombra der endret: Joe er Indi jadie estirat en solèr, damb era cara ath ras dera henerecla dera pòrta, tau que s'es sòns uelhs impacients auessen demorat tachadi enquiath darrèr moment ena lum e era vida deth mon liure deth dehòra. Tom s'esmoiguec, pr'amor que sabie per experiéncia se com auie patit aqueth malapèsta. Era sua compassion se hec a veir, mès que tanben sentec ua ufanosa sensacion d'aleujament e de seguretat, alavetz, que li revelaue, enquia un grad non pro avalorat, quina enòrma carga de pòur auie pesat sus eth, d'ençà d'eth dia que lheuèc era votz contra aqueth sanguinari proscrit.

Eth guinhauet de caçar de Joe er Indi ère ath sòn costat, damb era lama miei trincada. Era grana pòst que i auie ath pè dera pòrta qu'auie estat esberecada e hèta miques damb pacient trabalh. Inutil trabalh, totun, pr'amor qu'era ròca viua formaue un lindau entà dehòra, e sus aqueth materiau testud eth guinhauet non auie artenhut arren: eth solet mau se l'auie hèt a vier eth guinhauet madeish. Mès, encara que non auesse auut cap trebuc de pèira, eth prèzthèt aurie estat talaments inutil, pr'amor que, s'era pòst auesse estat hèta enlà deth tot, Joe er Indi non s'aurie podut cabir eth sòn còs jos era pòrta, e eth qu'ac sabie. Atau, donc, sonque auie esberecat aqueth endret entà hèr bèra causa, entà passar eth temps rebalaire, entà tier ocupades en bèra causa es sues facultats torturades. Ordinàriaments òm podie trapar ua dotzena de caps de candèla caladi enes henerecles deth vestibul, a on es excursionistes les auien deishat; mès ara, que non se'n vedie cap: eth presoèr les auiie anat cercant e se les auie minjat. S'auie esdegat, tanben, entà agarrar ues quantes arrates-caudes, e se les auie minjades atau madeish, non deishant qu'es unglòts. Eth praube malapèsta auie morit de hame. En un endret apròp, ua estalagmita s'auie anat lheuant de tèrra, sègle darrèr sègle, bastida pera gota d'aigua dera estalactita qu'auie ath dessús. Eth captiu auie trincat era estalagmita, e l'auie plaçat sus eth soc d'ua pèira, a on i auie hèta ua petita concavitat, entà recuélher era preciosa gota que queiguie un viatge cada vint menutes damb era espantosa regularitat d'un son de relòtge: ua culheradeta petita cada vint-e-quate ores. Eth goterèr que ja i ère quan es Piramides èren naues, quan queiguec Troia, quan se bastiren es fondaments de Roma, quan Jesús siguec crucificat, quan Guilhèm eth Conquerent creèc er Emperi anglés, quan Colom navigaue, quan eth carnatge de Lexington ère "ua naua"tarde dera istòria, e era ora baisha dera tradicion, e seràn avalades ena net espesa deth desbrembe.. Ara que i què, e contunharà en tot què ir quan totes es causes que didem s'agen demorat ena Tien, totes es causes, ua fin e ua mission? Queiguec pacientaments, era gota d'aigua, per espaci de cinc mil ans, entà

trapar-se a posita d'aqueth besonh der efimèr insècte uman, e tie un aute objectiu entà complir enes dètz mil ans a vier? Qu'ei parièr. An passat un modelhon d'ans d'ençà qu'eth desvalgut mestís hotgèc era pèira entà recuelher-i es inapreciables gotes d'aigua; mès, autanplan aué, er excursioinista guarde mès estona aquera pèira patetica e aquera aigua de lent degotament que non es madeishes meravilhes dera espelonga: ne eth madeish *Palai d'Aladin* que non i pòt rivalizar.

Joe er Indi siguec acogat ath cant dera entrada dera espelonga, e era gent i anèc a pilerades en canòts e cars, deth bordalat estant e de toti es bòrdes e casalons d'ua estenuda de sèt miles; i amièren as sòns mainatges, e tota sòrta d'aliments; e cohessèren que lèu s'auien divertit tant en acogament qu'ac aurien hèt en veder-lo enhorcat.

Aguest acogament arturèc era darrèra creishença d'ua causa: eth prèc adreçat ath Governador pr'amor de qué Joe siguesse perdonat. Era demana auie amassat ua còlha de signatures: òm auie auut fòrça amassades ploroses e eloqüentes, e un comitat de hemnes, totes sentimentaus, auie estat nomentat entà anar, damb un extraordinari dò a trapar ath Governador e demanar-li que siguesse un saumet clement e caushiguèsse eth sòn déuer. Òm credie que Joe er Indi auie aucit a cinc abitants deth bordalat, mès qué se passe? Lucifèr madeish qu'auesse estat, aurie podut amassar un pilèr de pòcvaus, decididi a escríuer eth sòn nòm ath pè d'ua demana de perdon e a deishar quèir sus era ua lèrma des sòns canaus d'aigua, tostemp damnatjadi e sudadi.

Eth maitin dempùs der acogament, Tom se hec a vier a Huck entà un costat reservat, pr'amor d'auer-ne ua importanta convèrsa. Huck, alavetz, se'n sabie ja peth gallés e era veuda Douglas de tota era aventura de Tom; mès Tom didec que se pensaue que i auie ua causa que non l'auien hèt a saber, e que d'aguesta causa ne volie parlar.

A Huck se l'entristic era cara, e hec:

- Ja sai se qué ei: auetz anat tath Numèro 2 e non i auetz trapat que whisky. Arrés me didec qu'auíetz estat vos, mès que me pensè que ne deuíetz èster, tan lèu entení a parlar d'aguesta qüestion deth whisky; e comprení que non auíetz recuelhut es sòs pr'amor que d'ua manèra o ua auta vos auríetz apressat a on jo èra e m'ac auríetz hèt a saber, encara qu'auéssetz auut era boca badada entà toti. Eth còr tostemp m'auie dit que non ne lançaríetz cap tròç ena ola.
- Ben, Huck: jo que non ne didí arren d'aqueth tauernèr. Ja sabetz qu'era sua tauèrna anaue coma ua seda eth dissabte, qu'ei quan jo anè en repaish campestre. Non vo'n rebrembatz que vos calie susvelhar-la aquera net?
- Ò, plan! Qu'ei que semble que s'age passat un an! Siguec era madeisha net que perseguí a Joe er Indi enquiath tròç dera veuda.
- Lo perseguíretz?
- Òc, mès...caralh!... Me pensi que Joe er Indi a deishat amics ath sòn darrèr, e non voi que m'amaren era vida e me hèsquen males passades. Se non auesse estat per jo, que serie en Texas, ara, d'aquerò mès ben.

Alavetz Huck didec tota era sua aventura, en confidéncia, a Tom, qu'enquia aqueth

moment solet auie entenut era part que ne sabie eth gallés.

- Ben, didec Huck ath cap de pòca estona, en tot tornar ara qüestion principau, qui pesquèc eth whisky deth Numèro 2 que pesquèc tanben es sòs, me pensi. Sigue coma sigue, qu'ei causa perduda entà nosati, Tom.
- Huck, es sòs que non an estat jamès en Numèro 2!
- Com!, Huck escorcolhèc era cara deth sòn companh! Auetz tornat a trapar era tralha d'aguesti sòs, Tom?
- Huck, que son ena espelonga!

Es uelhs de Huckleberry luderen.

- Tornatz a didè'c, Tom!
- Es sòs que son ena espelonga!
- Tom, didetz era vertat, ara: ei de burla o de vertat, de vertat?
- De vertat, de vertat, Huck: tan vertat coma jamès aja dit cap de causa ena mia vida. Voleratz anar-i damb jo e ajudar-me a trèir-les?
- Plan que òc, que volerè! Volerè, s'ei en un endret a on pogam arribar damb lum e sense pòur de hòraviar-mos.
- Huck, qu'ac podem hèr sense cap de trebuc.
- De prumèra! E per qué vos pensatz qu'es sòs son a...?
- Huck, demoratz a sabè'c quan sigam aquiu. Se non les trapam, m'avengui a balhar-vos eth mèn tambor e totes es causes que jamès aja arremassat. Qu'ac harè, a fe de Diu!
- Plan ben. D'aquerò se'n ditz alugar-se! E quan serà?
- Ara madeish, se voletz. N'ètz pro fòrt?
- Ei plan ath laguens dera espelonga? Que hè tres o quate dies que estornègi es pautes, ara; mès que non posqui caminar mès d'ua mila, Tom: o, aumens, aguesta qu'ei era mia pensada.
- Que i a ues cinc miles enquia aquiu, peth camin que toti cuelherien, dehòra de jo; mès i a ua corsèra d'aquerò mès braca qu'arrés se'n sap, dehòra de jo. Huck, que vos i amiarè en un canòt. Jo remarè enquia aquiu, jo tot solet. Que non auratz de hèr ne un solet còp de rem.
- Aumens gessem plan premanidi.
- Plan ben. Auram besonh de pan e viandes, e es pipes, e ua saca o dues, e dues o tres còrdes de sèrps volaires, e quauqu'ua d'aguestes causes de naua mena que criden *aluquets*. Ja vos digui se qui sap es viatges que desirè de tier-ne uns quants, quan èra aquiu laguens.

Un shinhau dempús de meddia, es gojats se heren a seguir un canòt d'un abitant deth bordalat qu'ère absent, e se calèren de seguit en marcha. Quan sigueren ues quantes miles mès enjós deth horat dera espelonga, Tom didec:

- Vedetz? Tot aqueth malhum qu'ei dera madeisha forma, deth horat dera

espelonga estant, enquia qui sap guaire enjós. Non i a cases ne clarulhes de bòsc: que son es madeishi matarrassi. Mès non vedetz aqueth endret esblancossit aquiu baish, a on i a un resquilhador? Ben, donc, aquerò qu'ei ua des mies mèrques. Ara anaram entà tèrra.

Desembarquèren.

- Ara, Huck, ací a on èm, poiríetz tocar aqueth horat per a on gessí, damb ua lata de pescar. A veir se lo saberíetz trapar.

Huck cerquèc ar entorn e non trapèc arren. Tom auancèc capinaut entà un grop de rodors espessi e didec:

- Vaquí! Aquiu que l'auetz, Huck; ei eth horat mès avient deth parçan. E, sus aquerò mutis! Hè temps que voi vier panaire, mès que me'n sabia que me calie trapar ua causa atau, e eth trebuc ère se a on l'anaria a cercar. Ara que ja l'auem, e l'auram secretaments, solet i deisharam vier a Joe Harper e a Ben Rogers. Pr'amor que, naturauments, li cau èster ua clòsa: autraments serie dehòra d'estil. Era Clòsa de Tom Sawyer! Que sone esplendit: vertat, Huck?
- Òc, plan que òc, Tom. E a qui panaram?
- Ò, a toti, se hè non hè. As caminaires: aguest qu'ei mès que mès eth costum.
- E òm les aucís?
- Non, non tostemp. Se les embarre ena espelonga enquia que paguen un rescat.
- Qué ei, un rescat?
- Sòs. Se les hè a arremassar toti es sòs que se posque des sòns amics, e, dempús que les auetz auut un an embarradi, se non l'arremassen, les aucitz. Aguest qu'ei eth costum generau. Mès as hemnes non se les aucís. As hemnes les embarratz, mès sense aucir-les. Tostemp son beròies e riques, e qui sap guaire estavordides. Les cuelhetz es relòtges e d'autes causes qu'amien, mès tostemp lheuant-vos eth chapèu e parlant damb cortesia. Que non i a arrés tan cortés qu'es panaires: en toti es libres ac traparatz. Ben, es hemnes comencen d'estimar-vos, e, ath cap d'ua o dues setmanes que son ena espelonga, paren de plorar, e dempús non poiratz arténher de cap des manères que se'n vagen. Se les treiguetz, viren en redon e tornen. Aquerò que se ve en toti es libres.
- Plan, qu'ei de prumèra, Tom. Me pensi qu'ei mielhor que hèr de pirata.
- Òc, qu'ei mielhor de bèra manèra, pr'amor que mos estam mès apròp de casa, e deth circ, e de totes aguestes causes.
- Mentrestant, tot qu'ère prèst, e es gojats entrèren peth horat, Tom eth prumèr. Se dauriren pas enquiar aute costat dera horadada, estaquèren es sues còrdes de sèrps volaires junhudes, e anèren auançant. Uns quants passi les amièren enquiara hònt, e Tom sentec ua estrementida en tot eth sòn còs. Amuishèc a Huck eth fragment de blese encaishat laguens ua pòst de tèrragila, contra era paret, e descriuec se com eth e Becky auien guardat era ahlama qu'oscillaue e morie.

Es gojats comencèren de baishar eth ton enquiath mormolh, pr'amor qu'era quietut e era tenebror deth lòc les sarrauen er esperit. Anèren hènt via, e ath cap de pòc

encetèren e seguiren er aute correder de Tom, enquia qu'arribèren en lòc a on les calie sautar. Es candèles revelèren eth hèt que non ère reauments un precipici, senon ua espadada montanheta de tèrragila, d'uns vint o trenta pès de nautada. Tom gasulhèc:

- Ara vos mostrarè quauquarren, Huck.

Quilhèc era candèla tà naut e didec:

- Guardatz de cap ath cornèr, tan luenh que pogatz. Non vedetz ua causa?...aquiu. Sus era grana ròca de mès enlà, hèta damb hum de candèla?
- Tom, qu'ei ua crotz.
- Donques, ben: a on ei eth Numèro 2? *jos era crotz*, vertat? Aquiu dejós ei a on vedí que Joe er Indi plaçaue era sua candèla, Huck!

Huck guardèc pendent ua estona fixaments eth mistic senhau, e didec damb votz tremolosa:

- Tom, gescam d'aciu!
- Com pòt èster! E deishar córrer eth tresaur!
- Òc, deishatz-lo: eth hantauma de Joe er Indi que cor per aciu, solide.
- Non, Huck, que non cor: romarà per endret a on moric, luenh, ena entrada dera espelonga, a cinc miles d'aciu.
- Non, Tom: que non i serà, aquiu; romarà pes entorns des sòns sòs. Me'n sabi des costums des hantaumes, e vos tanben.

Tom comencèc de cránher que Huck auesse rason; s'arremassèren maufidances ena sua ment. Mès ath cap de pòc se l'acodic ua idia:

- Ep, Huck: que perdem eth sen: eth hantauma de Joe er Indi non romarà cap per un costat a on i a era crotz!

Qu'auie acertat era balestada: e hec eth sòn efècte.

- Tom, que non i auia pensat, en aquerò, mès ei vertat, qu'ei ua sòrt, entà nosati, aguesta crotz. Me pensi que mos cau trimar de cap aquiu e agarrar era caisha.

Tom se calèc ath dauant, en tot daurir maladrets gradons ena montanheta de tèrragila ena sua devarada. Huck lo seguic. Quate avengudes gessien dera petita tuta a on ère era grana ròca. Es gojats n'examinèren tres, sense cap resultat. Trapèren un petit amagader ena mès pròcha ara basa dera ròca, damb un jaç d'ahlaçades estenudes en tèrra, e tanben ues vielhes betrèles, e un budeth a on i auie auut ua saucissa de porcèth, e uns uassi plan rosigadi de dus o tres uhons; mès non i auie era caisha des sòs. E gojats escorcolhèren e tornèren a escorcolhar er endret, mès en bades. Tom hec:

- Didec *jos era crotz*. Ben, aguest correder qu'ei eth mès pròche a complir aquerò de quèir jos era crotz. Que non pòt pas èster jos era madeisha ròca, pr'amor qu'ei solidaments plantada en tèrra.

Cerquèren pertot un viatge mès, e dempús se seigueren descoratjadi. Huck que non podie suggerir arren. Ath cap d'ua estona, Tom didec:

- Guardatz, Huck: i a esclaus e un shinhau de seu de candèla ath cant d'un costat

dera ròca, mès que non enes auti costats. A qué vie, aquerò? Me jògui quinsevolh causa qu'es sòs son jos era ròca. Catarè era argila.

- Bona pensada, Tom, didec Huck tot esberit.

Eth *vertadèr Barlow* de Tom que gessec ara seguida, e encara non auie catat quate polses que tumèc husta.

- Ep, Huck: non entenetz aquerò?

Huck comencèc alavetz de catar e engarrapar. Lèu que sigueren desnishadi e desseparadi bèri pòsts gròssi. Aguesti qu'amagauen un precipici naturau qu'amiaue entà dejós dera ròca. Tom s'i calèc e tenguec era candèla tan luenh, jos era ròca, que podec; mès didec que non podie campar era fin dera tuta. Se prepausèc d'explorar-la. S'inclinèc e devarèc: er estret camin baishaue graduauments. Seguic es marrècs deth camin, de prumèr cap ara dreta, dempús cap ara esquèrra, damb Huck enes sòns talons. Tom hec un torn, per ua corba de pòga durada e sorrisclèc:

- Valguem Diu, Huck! Guardatz aquiu!

Qu'ère era caisha deth treaur, solide, en tot ocupar ua comòda tuteta, damb un barrilet de povora uet, un parelh d'escopetes enes sòns estugs de cuer, dus o tres parelhs de mocassins, ua cinta de cuer, e quauques autes dèishes plan negades pes goterèrs.

- Fin finau qu'ei nòste!, didec Huck, en tot laurar damb era man es monedes, d'ua entelada ludentor. Que ja èm riqui, reòsca!
- Huck, tostemp auia pensat que l'auríem. Qu'ei massa polit entà credè'c, mès que l'auem auut, vertadèraments! Escotatz: non badem per aciu; esguitlem-nos de cap a dehòra. Deihatz-me veir se posqui quilhar era caisha.

Pesaue ues cinquanta liures, Tom que la podie lheuar damb pro trebalhs, mès que non carrejar-la tau que convenguie.

- Ja m'ac pensaua, didec: la carrejauen coma ua causa faissuga, aqueth dia, dera casa que ges pòur: que me n'encuedè. Me pensi acertada era mia pensada de vier damb es saquetes.

Que i sigueren lèu es sòs enes saquetes; e es gojats pugèren de cap ara ròca dera crotz.

- Ara anem a cercar es escopetes e es autes causes, didec Huck.
- Non, Huck; deishem-ac aquiu. Justaments son es causes que mos caleràn quan mos calem a panar. Que les auem de sauvar aquiu constantaments, e i auram es nòstes orgies, aquiu laguens, tanben. Qu'ei un endret plan avient, entàs orgies.
- Qué son orgies?
- Sabi pas; mès es panaires tostemp ne hèn, e plan, nosati tanben mos calerà de hèr-ne. Endauant, Huck: qu'auem estat aciu laguens qui sap guaire. Se hè tard, me pensi. E me rome er arrat peth vrente. Minjaram e humaram en arribar en canòt.

Ath cap de pòc gesseren ena espessor de matarrassi de rodor, campèren estrategicaments entà dehòra, vederen era ribèra neta, e non i estèren guaire a minjar

e a humar laguens eth canòt.

Quan eth solei devaraue de cap ar orizon, botgèren es rems e comencèren era rota. Tom campaue era ribèra pendent era longa serada, en tot blagar viuaments damb Huck, e desembarquèren pòc dempús d'auer-se escampilhat era net.

- Ara, Huck, didec Tom, amagaram es sòs en humarau deth cubèrt de husta dera veuda, e jo i pujarè peth maitin e ne treiram eth compde e ne haram es parts; e dempús, cercaram un endret, ath laguens deth bòsc, a on s'estongue segur. Posatz-vos aciu, ben quiet, e susvelhatz era merça, tant que jo, en ua correguda, cuelhi eth carriot de Benny Taylor. Non i estarè ne ua menuta.

Despareishec; e ara seguida retornèc damb eth carriòt, i botèc e dues saquetes, ac caperèc damb uns liròts, e s'endralhèc damb eth cargament ath sòn darrèr. Es gojats, tan lèu arribèren en çò deth gallés, s'arturèren a repausar. Quan èren a mand de *tornar-i*, eth gallés que gessec e les hec:

- Ep!, qui ei?
- Huck e Tom Sawyer.
- Plan ben! Vietz damb jo, gojats. Toti vos demoren. Va!, apresatz-vos: endauant, tot dret. Que ja lo tirassarè jo eth carriòt. Ò!, que non ei tan leugèr coma li calerie! I auetz calat rajòles o metau d'ocasion?
- Metau d'ocasion, didec Tom.
- Que ja m'ac pensaua: es gojats d'aguest pòble s'esfòrcen mès e hèn mès eth pèc entà cuélher un sò de hèr vielh tà vener-lo ena fondaria, de çò que harien entà guanhar eth doble de sòs en un trebalh normau. Mès aguesta qu'ei era natura umana. De prèssa, de prèssa!

Es gojats desirauen saber entà qué tanta prèssa.

- Qu'ei parièr: ja ac veiratz quan sigam damb era veuda Douglas.

Huck didec, damb ua cèrta cranhença, pr'amor que ja hège temps que s'auie acostumat a èster objècte de fausses acusacions:

- Senhor Jones, que non auem hèt arren de mau.

Eth gallés s'estarnèc d'arrir.

- Ben, sabi pas, Huck, hilh mèn: que non ne sabi arren d'aquerò. Qu'ei que non ètz boni amics, vos e era veuda?
- Òc, ben, era, totun, que n'a estat, de bona amiga.
- Plan ben, donc. Se per qué vos preocupatz?

Aguesta pregunta que non trapèc ua responsa sancera, laguens eth lent esperit de Huck, abantes de trapar-se empossat, amassa damb Tom, laguens era sala dera senhora Douglas. Eth senhor Jones deishèc eth carriòt ath costat dera pòrta e les seguic.

Er endret qu'ère sumptuosaments enlumenat, e tota era gent importanta deth pòble s'i estaue. Que i èren es de Thatcher, es de Harper, es de Roger, tia Polly, Sid, Mary, eth ministre, eth director deth jornau, e fòrça d'auti; e toti damb era mielhor ròba. Era

veuda recebec as gojats tan corauments que degun aurie estat capable de recéber a dues creatures d'aquera portadura. Qu'èren caperadi d'argila e de seu dera candèla. Tia Polly que se rogic tota d'umiliacion, e rufèc es celhes e botgèc eth cap entà Tom. Arrés, totun, patic autant qu'es dus gojats. Eth senhor Jones didec:

- Tom que non ère en çò de sòn, encara: atau ei qu'ac deishaua d'anar; mès ada eth e a Huck les è estramuncat ena mia pòrta, e les è hèt a vier ath mès córrer.
- Plan ben hèt, didec era veuda. Vietz damb jo, gojats.

Dempús se les hec a seguir enquia ua cramba e didec:

- Ara lauatz-vos e vestitz-vos. Aciu que i a vestits entà dus, complets. Camises, michons: tot que i é. Que son de Huck (non, non m'ac arregraïgatz, Huck): eth senhor Jones qu'a crompat un vestit e jo er aute. Mès que vos anaràn ben a toti dus. Metetz-les-vos. Mos demoraram: quan haratz pro gòi baisharatz.

E gessec.

CAPITOL XXXV

Huck didec:

- Tom, se trapèssem ua còrda que mos anarie ben de húger: era hièstra que non ei guaire nauta.
- Moria! Se per qué vos voletz escapar?
- Ben, que non i sò acostumat, ad aguesta sòrta de gentada: que non ac posqui tier. Non i baisharè cap, aquiu, Tom.
- Ò!, non me vengatz damb pegaries! Que'ei un shinhau de hanga de non arren. A jo que non m'impòrte bric. Que ja tierè compde, de vos.

Sid campèc.

- Tom, didec: era tieta vos a estat en tot demorar tota era tarde. Mary vos auie deishat eth vestit de mudar a mand, e toti se despacientauen per vos. Escotatz: non ei seu e argila, çò qu'auetz ena ròba?
- Ep, senhor Siddy! Tietz compde de vos madeish! A qué vie, tota aguesta hèstassa?
- Qu'ei ua recepcion dera veuda, d'aqueres qu'era acostume a hèr. Aguest viatge qu'ei entath gallés e es sòns hilhs, qu'aquera net la treigueren deth mau punt. E escotatz: vos posqui díder ua causa, se la voletz enténer?
- Plan, qué?
- Veiratz, eth vielh Jones se prepause de balhar ua suspresa ara gent qu'aué s'a arremassat aciu. Jo autanplan è entenut se com ne parlaue damb era tieta, en secret: mès me pensi qu'ara, de secret, ja non n'ei bric. Que toti ac saben, e era veuda çampar tanben, per mès que hèsque veir que non ac sap. Ò, eth senhor Jones auie besonh de qué Huck siguesse aciu: que non podie deishar anar eth sòn secret sense Huck: sabetz?
- Quina sòrta de secret, Sid?
- Eth seguiment des panaires, enquiath tròç dera veuda, que hec Huck. Me pensi qu'eth senhor Jones s'auie prometut balhar-se ua bona estona damb era ua suspresa, mès me jògui quinsevolh causa que se li tornarà aigualida.

Sid hec ua riseta damb fòrça contentament e satisfaccion.

- Sid, ètz vos qu'ac a dit?
- Ò, qu'ei parièr, se qui a estat. Beth un qu'ac a dit, e qu'ei pro.
- Sid, sonque i a ua persona, en aguest pòble, pro ignòbla entad aquerò: e ètz vos. Se vos auéssetz trapat ena situacion de Huck, vos auríetz esguitlat ticó enjós, e non auríetz dit un solet mot ad arrés, des panaires. Non podetz hèr que causes menspredables, e non podetz sostier de veir laudat ad arrés pr'amor d'auer hèt

causes bones. Vaquí: non mercejetz, coma ditz era veuda. E Tom li calèc còps de punh as aurelhes de Sid, e lo possèc de cap ara pòrta damb uns quants còps de pè. Ara, vietz e didetz-ac ara tieta, se gausatz, e deman ja veiram quina repassada!

Ues menutes dempús es convidats dera veuda èren ena taula, sopant, e ua dotzena de gojats s'estauen dauant es tauletes lateraus dera madeisha cramba, sivans er anament d'aquera tèrra e d'aqueri tempsi. Ara ora avienta eth senhor Jones hec eth sòn petit discurs, qu'arregraïe ara veuda per aunor que les hège, ada eth e as sòns hilhs; mès didec que i auie ua auta persona, qu'era sua modéstia...

E contunhèc, e s'anèc comprenent. Revelèc eth sòn secret sus era participacion de Huck ena aventura, damb era mès beròia accion dramatica que sabie; mès era suspresa que costèc, ère mèsalèu desgaunhada e non pas tan clamorosa e efusiua coma aurie estat jos mès venturoses circonstàncies. Totun aquerò, era veuda hec ua ostentacion d'estonament d'aquerò mès polida; e apilerèc tants compliments e tanta gratitud sus Huckleberry, qu'eth lèu se'n desbrembèc dera incomoditat lèu intolerabla deth sòn nau vestit pera incomoditat totauments intolerabla d'èster aufrit coma ua cibla ara vista e as laudances de toti.

Era veuda didec que se prepausaue balhar a Huck era sua casa coma larèr, e hèr-lo a estudiar; e quan auesse es sòs estauviats que lo harie entrar enes negòcis, de man en man. Era escadença de Tom, qu'ère arribada. Didec:

- Huck que non n'a besonh: qu'ei ric!

Solet un considerable esfòrç dera cortesia des convidadi tenguec era arridalha de justa e avienta satisfaccion que se meritaue aguesta gostosa responsa; mès eth silenci qu'ère un shinhau desgahonat. Tom lo trinquèc:

- Huck qu'a sòs, aué. Dilhèu non vos ac crederatz, mès que n'a un modelhon. Ò, que non vos cau arrir: me pensi que vo'les posqui amuishar. Demoratz-vos ua menuta.

Tom gessec de cap a dehòra. Es convidadi se guardauen es uns as auti damb un interès perplèx, e guardauen interrogatiuaments a Huck, que non badaue boca.

- Sid, se qué li passe a Tom?, didec tia Polly. Eth...ben, jamès i a manèra de saber-ne eth perqué, d'aguest gojat. Jo jamès...

Tom qu'entrèc, en tot pelejar-se damb eth pes dera saqueta, e tia Polly non acabèc era sua frasa.

Tom escampilhèc eth modelhon de monedes d'aur sus era taula, e didec:

- Guardatz, qué vos didia? Era mitat qu'ei de Huck, e era auta mitat qu'ei mia!

Er espectacle que trinquèc era alend a toti: toti èren embadoquidi; arrés parlaue, per un moment. Dempús i auec ua grana demana unanima d'explics. Tom didec que ne podie balhar, e ac hec. Era istòria que siguec longa, mès plia d'interès. Damb pro trebalhs i auec ua interropcion de degun que trinquèsse er embelinament deth sòn rajòu. Quan Tom acabèc, eth senhor Jones didec:

- Me pensaua qu'auia premanit ua petita suspresa entad aguesta escadença, mès ara ja non vau arren. Aguesta auta que la hè d'aquerò mès pichona: qu'ac

reconeishi.

Es sòs sigueren compdadi: era soma depassaue un shinhau es dotze mil dolars. Qu'ère mès de çò que quauquarrés des presents auesse vist jamès en un solet viatge, a maugrat qu'aquiu i auie diuèrses persones que n'auien fòrça mès en apertenéncies.

CAPITOL XXXVI

Eth liegedor que pòt èster convençut qu'era ganga de Tom e Huck costèc ua fòrta sensacion en praube bordalat de Sant Petersburg. Ua quantitat tan grana, e tota vertadèraments encaishada, que semblaue incredible. Se'n parlèc der ahèr, e se holèc e glorifiquèc enquia qu'eth sen de fòrça abitants trantalhèc jos era tension deth malautís enautiment. Totes es cases de Sant Petersburg e des bordalats vesins sigueren despenjadi e escorcolhadi, ara recerca de tresaurs ocults. E non per gojats, senon per òmes; e bèri uns de plan seriosi e sense eth mès petit romanticisme. A onsevolhe que Tom e Huck campèssen, òm les hestejaue, òm les admiraue, òm s'embadoquie. Es gojats non podien rebrembar qu'es sues observacions auessen estat de pes, abantes; mès qu'ara es sues dites èren arremassades e repetides: tot çò que hègen, ça que la, semblaue èster considerat coma notable: qu'auien perdut, evidentaments, eth poder de hèr e díder causes vulgars. Ath delà, era sua istòria passada siguec furgada, e òm desnishèc que i auie mèrques d'originalitat plan evidentes. Eth jornau locau publiquèc esbòci biografics des gojats.

Era veuda Douglas botèc es sòs de Huck ath sies per cent, e eth jutge Thatcher hec madeish damb es de Tom, a demana de tia Polly. Cada gojat auie, ara, ua renda simplaments prodigiosa: un dolar per cada dia de cada dia der an, e miei mès es dimenges. Qu'ère exactaments çò que guanhaue eth ministre. (Non, ère çò que li prometien: generauments que non ac podia recuélher). Damb un dolar e quart per setmana, un gojat podie èster ostatjat, mantengut e ensenhat, en aqueri ancians dies innocents...e tanben vestit e lauat, se hè non hè.

Eth jutge Thatcher qu s'auie format ua grana opinion de Tom. Didec que cap gojat normau non aurie trèt ara sua hilha dera espelonga. Quan Becky li didec a sa pair, en estricta confiança, se com, ena escòla, Tom auie recebut es foetades en lòc d'era, eth jutge ne siguec visiblaments esmoigut; e, quan era demanèc gràcia pera grana mentida que Tom auie dit entà hèr-se a vier era foetada dera espatla d'era, entara sua, eth jutge didec, en un bèth esclat, qu'aquera ère ua mentida nòble, generosa, magnanima: ua mentida digna de redreçar eth cap e caminar pera istòria deth braç damb era laudada Vertat de George Washington sus era destrau! Becky se pensèc que sa pair jamès non auie semblat tan naut e tant ufanós coma quan caminaue pera cramba e balhaue un còp de pè e didie aquerò. Era gessec ath córrer, e n'assabentèc a Tom.

Eht jutge Thatcher demoraue que bèth dia vederie a Tom coma un gran avocat o un gran militar. Didec qu'auie era pensada de sajar que Tom siguesse admetut ena Académia Militara Nacionau, e dempús educat ena mielhor escòla juridica deth país, pr'amor de qué podesse èster ensenhat a exercir ua des dues carreres, o totes dues. Era riquesa de Huck Finn, e eth hèt de trapar-se jos era proteccion dera veuda Douglas, l'introdusic ena societat (non: que lo lancèc, lo precipitèc), e es sòns patiments lèu

depassauen era mesura des sues fòrces. Es mossos dera veuda l'auien net e polit, pientat e espolsetat; e de nets l'estropauen damb linçòs antipatics, sense ua petita plapa o taca que podesse sarrar contra eth còr e reconéisher coma amiga. Li calec minjar damb guinhauet e forquilha; li calec tier era tovalhon, tassa e sièta; li calec aprener eth sòn libre; li calec anar tara glèisa; li calec parlar damb tanta propietat qu'eth lenguatge venguec a èster alap enes sòns pòts: on que sigue a on se virèsse, es barralhes e cadies dera civilizacion lo barrauen e l'estacauen de cap a pès.

Que patic coratjosaments pendent tres setmanes es sòn malurs; e, dempús, un dia, venguec hòraviat. Per espaci de quaranta ueit ores era veuda lo cerquèc pertot, plan afligida. Eth public s'i calèc en grana manèra: ac remenèren tot, e draguèren er arriu ara recerca deth sòn còs. Tàs darrères ores deth tresau maitin, Tom Sawyer, damb bon criteri, anèc furgant per bèri barrils uets que i auie mès enlà der aucidèr dehòra d'usatge, e trapèc ath refugiat laguens un d'eri: Huck i auie dormit. Venguie d'esdejoar damb bèri caps e bocins de minjar raubat. E jadie ath ras, ara, comòdaments aparelhat damb era pipa. Qu'ère esperluat, e portaue es madeishi ignòbli parraquets que l'auien hèt pintoresc enes dies qu'ère liure e erós. Tom que l'escometèc, li didec eth tarrabastòri qu'auie costat, e l'ahisquèc a tornar entà casa. Era cara de Huck perdec eth sòn pacific anament e cuelhec un mina malenconiosa. Didec:

- Non me'n parletz, Tom. Ac è tastat, e non me shaute: non me shaute, Tom. Que non ei entà jo: que non i sò acostumat. Era veuda me tracte ben, e ei amorosa; mès que non posqui tier eth sòn estil. Me hè a lheuar ara madeisha ora cada maitin; me hè a lauar; me piente d'ua manèra qu'estrementís; non me vòlen deishar dormir en cubèrt de husta. Me cau jargar es condemnadi vestits que m'estofen: semble que non dèishen passar bric d'aire, ça que la; e hèsqui gòi d'ua manèra tant endiablada que non me posqui lançar en tèrra, ne ajaçar-me, ne redolar entà nunlòc. Que non m'è esguitlat per ua pòrta de cerèr, hè...ben, jo dideria que hè ans. Me cau anar ena glèisa, e sudar e sudar: que non sostengui aqueri sermons presomptuosi. Que non i posqui aganchar ua mosca, aquiu laguens. Non posqui mastegar tabac, e me cau amiar sabates tot eth dimenge. Era veuda se cale ena taula en sonar ua campana; se cale en lhet en sonar era campana; se lheue en sonar era campana: tot qu'ei tan hastigosaments acompausat, qu'un non ac pòt sostier.
- Ben, que toti ac hèn atau, Huck.
- Tom, qu'ei parièr. Jo non sò toti, e non ac posqui sostier. M'espaurís veder-me estacat atau. A jo balhatz-me er èster deishat d'anar, qu'ei ua causa planèra: que non i sò jo per gent que li manque un bolh. Qu'ac hè de demanar, entà anar a hèr ua pescada; ac hè de demanar entà anar a cabussar-me en arriu: que me demora aciu madeish, se non è de demanar totes es causes. Ben, me calie parlar damb tanta gentilesa que non auia consolament: non auia mès remèdi que pujar en humarau e renegar un shinhau cada dia entà balhar-me gost ara boca, o ben m'auria mòrt. Era veuda non me deishaue humar, non me deishaue hèr udols, non me deishaue badalhar, ne estirar-me, ne gargalhar dauant dera gent.

E dempús en un accès d'especiau irritacion e aufensa, didec:

- E macareu!, que pregaua a totes ores. Jamès è vist ua hemna coma aquera! Que non auí mès remèdi que plantar-la, Tom: tau qu'ac entenetz. E, ath delà, era escòla lèu se daurirà, e a jo m'aurie calut anar-i. Ben, aquerò non ac auria podut sostier, Tom. Vedetz Tom? Aquerò d'èster ric non ei cap de prumèra, coma diden. Qu'ei enquimerar-se e enquimerar-se, e sudar e sudar, e desirar a tota ora qu'un òm siguesse acogat. E a jo aguest vestit que m'ei avient; e aguest barril que m'ei avient. E pòt les tornarè a deishar de cornèr. Tom, jamès m'auria vist en aqueth rambalh se non auesse estat per aguesti sòs: ja podetz cuélher era mia part damb era vòsta, e balhar-me de quan en quan dètz sòs (pas guairi viatges, pr'amor que jo non balhi un sò per cap de causa que non sigue d'aquerò mès dificil d'auer); e vos anatz-vo'n e hètz-me a demorar, coma ua persona, damb era veuda.
- Ò, Huck, ja sabetz que non ac podetz hèr, aquerò: non estarie ben. E, ath delà, se tastatz pendent un shinhau mès aguesta causa, que vos arribarà a shautar.
- M'arribarà a shautar!, madeish que me shautarie ua codinera rosenta se m'i auessa de jàder ath dessús tau long que sò. Non, Tom. Que non serè ric, e non viuerè enes sus maudites cases estofantes. Me shauten es bòsqui, e es arrius, e es bòtes. E pòt que les deisharè. Malapèsta!...ara qu'auíem arremassat escopetes e ua espelonga, e auíem cuelhut era determinacion de panar! E vaquí qu'aguesta pegaria deth diable a auut de trèir eth nas e hè'c tot a maubé!

Tom vedec era escadença que se l'aufrie.

- Guardatz, Huck; aquerò d'èster ric que non me hè cap arrecular de botar-me panaire.
- Non? Ò!, valguem Diu! Ac didetz de vertat de vertat, Tom?
- Tan vertat coma qu'ara sò aciu seigut. Mès, Huck, non vos podem deishar entrar ena còlha se non ètz respectable, sabetz?

Era alegria de Huck que s'amortèc.

- Non m'i podetz deishar entrar, Tom? Non me deishèretz entrar a hèr de pirata?
- Òc, mès aquerò ei diferent: un panaire qu'ei de mès ton, que non pas un pirata, en generau. I a fòrça lòcs qu'estàn se qui sap guaire amont dera noblesa: que son ducs e causes atau.
- Escotatz, Tom: qu'ei que non auem estat tostemp amics, vos e jo? Vertat que non me deisharíetz de cornèr? Vertat, Tom? Vertat que non ac haríetz? Didetz. Vertat, Tom?
- Huck, qu'ac posqui voler o non voler; mès qué diderie era gent? Vaquí, diderien: uff! Era còlha de Tom Sawyer! Quina escòria i a! E ac diderien per vos, Huck. Non vos shautarie cap, aquerò; ne a jo tanpòc.

Huck se demorèc un temps en silenci, pelejant en ua luta mentau. A tot darrèr, didec:

- Plan ben, tornarè en çò dera veuda pendent un mes, e m'i estacarè e sajarè de tiè'c, se vos me deishatz pertànher ara còlha, Tom.
- Plac que òc, Huck: aquerò qu'ei ua bona pensada! Anem, vielh companh, e li

demanarè ara veuda que vos destibe un shinhau, Huck.

- Ac haratz, Tom, ça que la? Qu'està pro ben, aquerò. S'era me dèishe amiar quauques causes des que siguen de mès mala estopa, jo humarè d'amagat e renegarè d'amagat, e ac harè damb tota era fòrça deth morir o crebarè. Quan amiaratz endauant çò dera còlha e vieram panaires?
- Ò, lèu lèu. Arremassaram as gojats, e dilhèu aguesta net haram era inciacion.
- Haram se qué?
- Era iniciacion.
- Qué ei aquerò?
- Qu'ei jurar d'estar er un ath costat der aute, e non díder jamès es secrets dera còlha, encara que mos hessen bocins, e aucir a quinsevolh (e a tota era sua familha) que damnatge eth còs de beth un dera còlha.
- Aquerò qu'ei polit! Aquerò qu'ei polit!, Tom, òc ma hè!
- Plan que n'ei, jo ne hèsqui era jogalha. E toti aqueri juraments mo'les cau hèr tath pic dera mieja net, en lòc mès solitari e espantoriant que pogam trapar. Çò de mès avient serie en ua casa que ges pòur; mès ara totes son maumetudes.
- Ben, aquerò dera mieja net qu'ei de prumèra, totun, Tom.
- Òc, atau ei. E vos cau jurar sus ua caisha de mòrt, e signar-lo damb sang.
- Aquerò òc qu'ei ua causa que s'ac vau! Ben, qu'ei un milion de viatges mès divertit que piratejar. M'estarè coma ua estaca damb era veuda enquia que me morisca, Tom; e, s'artenhi a èster un panaire important e ne parlen toti, me pensi qu'era estarà orgulhosa d'auer-me tirassat de cap a çò de sòn, dehòra dera umiditat!

ACABAMENT

Atau acabe aguesta cronica. Coma qu'ei estrictaments era istòria d'un gojat, que s'a d'arturar aciu: non poiria passar guaire endauant sense vie era d'un òme. Quam òm escriu ua novèla sus era gent grana, se sap exactaments a on s'a d'arturar, ei a díder, en maridatge, mès quan òm escriu sus era mainadesa la cau arturar aquiu a on se pòt.

Era màger part des personatges que gessen en aguest libre encara viuen, e son prospèrs e erosi. Que poirà semblar, bèth dia, que s'ac valgue de repilhar era istòria des mès joeni, e veir se quina sòrta d'òmes e hemnes vengueren a èster: atau, donc, serà mès senat de non desvelhar cap de causa, ara, d'aguesta part des sues vides.

Conselh Generau d'Aran

Generalitat de Catalunya
Generalitat de Catalonha

Obra Social "la Caixa"

BAQUEIRA/BERET

INSTITUT
D'ESTUDIS
ILERDENCS
Fundació Pública de la Diputació de Lleida

Diputació de Lleida